

Arviointikertomus **2023**

Seinäjoki

SISÄLLYSLUETTELO

1. Puheenjohtajan katsaus	3
2. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta	4
3. Arviointikertomuksen 2022 havaintojen jälkiseuranta.....	6
4. Seinäjoen kaupunkistrategia	20
5. Taloudelliset tavoitteet	23
6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	29
6.1 Konsernipalvelut	30
6.2 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala.....	32
6.3 Kaupunkiympäristön toimiala	34
6.4 Elinvoiman ja työllisyyden toimiala	35
6.5 Tytär-yhteisöt.....	37
7. Työohjelman 2023 mukaiset arviointikohteet	41
7.1 Sevas Kodit Oy	41
7.2 Varhaiskasvatus	49
7.3 Kiinteistö- ja paikkatietopalvelut sekä kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus	58
7.4 Seipark Oy	67
7.5 Perusopetus.....	75
7.6 Tietohallinto	85
8. Yhteenveto	92
Allekirjoitukset.....	96

1. Puheenjohtajan katsaus

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajuus on jaettu valtuustokaudella 2022–2025, joten kirjoitan nyt ensimmäistä puheenjohtajan katsausta. Ensimmäisen kauden valtuutettuna olen havainnut, että tarkastuslautakunnan esityksiin on reagoitu osin hyvinkin nopeasti. Etenkin konserniyhtiöiden toimesta. Osin keskusteluyhteydessä lautakuntien suuntaan sekä tavoitteiden asettamisessa on edelleen parannettavaa. Toki tähänkin täytyy todeta, että niihin on talousarviovalmistelun kehittämisen osalta taloudellisesta näkökulmasta haettu uusia toimintamalleja. Tarkastuslautakunnalle kiitos, että se on avoimella ja rakentavalla keskustelulla ohjannut arviointikertomuksen valmistelua.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on tuottaa kaupunginvaltuustolle arviointitietoa kaupungin toiminnasta talouden ohjausta ja kehittämistä varten. Arviointityön tulokset kootaan vuosittain arviointikertomukseksi, joka käsitellään samassa kaupunginvaltuuston kokouksessa kuin kaupungin tilinpäätös. Tavoitteenamme on tuottaa kaupunginvaltuuston käyttöön tietoa, joka helpottaa tulevaa päätöksentekoa ja kaupungin toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä.

Yleisesti tiedetään, että ensin on luulo, sitten tieto, ja lopulta vasta ymmärrys. Tämä kuvaus sopii hyvin siihen, miten tarkastuslautakunnan toimintaan suhtaudutaan. Jokaisella on omia näkemyksiä ja kokemuksia mutta niiden objektiivinen vertailu on lautakunnan perustehtävä.

Vuotta 2023 leimasi taloustilanteen epävarmuus. Suomen ajautuminen taantumaan, nopea inflaatio ja nousevat korkomenot heijastuivat myös kaupungin toimintaan ja talouteen. Kaupungin myyntitulojen alaskirjaus heikensi tulosta merkittävästi. Tilinpäätöksessä näkyy, ettei yleinen tilanne vielä merkittävästi ole vaikuttanut verotuloihin mutta maanmyyntitulot ovat tippuneet selkeästi. Suurten kaupunkien asukasluvun kasvussa sijoituttiin 9. sijalle, joten pudotusta tuli. Tulos on edelleen hyvä mutta vaatii huomioita, ettei lasku jatkuisi.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että päätösten vaikutuksia toimintaan ja talouteen arvioidaan ja ennakoidaan. Lautakunta suositteli vuoden 2022 arviointikertomuksessa, että mittareita ja toimenpiteitä tulee asettaa strategian mukaisiksi. Suositus on edelleen tärkeä ja ajankohtainen. Pientä parannusta tähän on tullut mutta edelleen esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja kaupunkiympäristön toimialalla on näissä parannettavaa.

Seinäjoen sivistyspuolen kustannukset kestävät hienosti vertailun verokkikaupunkeihin. Määrärahoissa on tullut isoja ylityksiä, joten niiden riittävyteen tulee kiinnittää erityistä huomioita. Kouluverkkoselvitys on laadinnassa ja se antaa päätöksiin hyvää tietoa. Samalla siitä tulee esille voimakas kasvu ja sen haasteet. Lautakunta kuitenkin muistuttaa, että kasvavassa kaupungissa leikkaamalla sivistyspuolelta voi aiheuttaa kauas kantoisia vaikutuksia. Tästä syystä niiden vaikutuksia tulisi arvioida ennakkoon. Kyseessä on myös merkittävä arvovalinta. Halutaanko laaja kouluverkko vai tehdäänkö se vain kustannus- tehokkaaksi unohtaen vaikutukset lapsiin. Samoin tärkeää on käynnissä olevien ja tehtyjen toimenpiteiden aktiivinen seuranta sekä jälkikäteinen arviointi.

Hyvien käytänteiden sekä toiminnan ja palvelujen kehittäminen tiukkenevassa taloudellisessa tilanteessa vaatii henkilöstöltä edelleen aktiivista kehittämisotetta. Myös palvelujen välttämättömyyttä ja kattavuutta tulee pohtia. Kuitenkin muistaen vaikutustenarvioinnit sekä keskustelut myös strategian mukaisista arvovalinnoista.

Tarkastuslautakunnan tavoite on kehittämistä ja kehittymistä edesauttava. Toivon, että arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin ja suosituksiin paneudutaan jokaisella toimialalla ja konserniyhtiöissä. Lisäksi olisi hienoa, että arviointikertomus herättäisi kaikki miettimään edellisvuoden toimintaa sekä keskustelemaan niin onnistumisista kuin epäonnistumisista. Palaute myös tarkastuslautakunnan onnistumisesta on tervetullutta.

Lopuksi kiitän kaikkia valmisteluun osallistuneita.

Jarkko Panu

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

Seinäjoen kaupungin tarkastuslautakunnan jäsenet eturivissä vasemmalta oikealle: Panu Jarkko, Katajamäki Päivi, controller Alamylläri Sinikka. Takarivissä vasemmalta oikealle: Saari Anne, Jumppanen Aapo, Hyvönen Ilkka, Syrjälä Sirpa, tarkastuspäällikkö Keskinen Kati. Kuvasta puuttuvat Ruotsala Aki ja Sihto Paula.

2. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lautakunta valmistelelee kaupunginvaltuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuutta ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan tehtävistä säädetään tarkemmin Seinäjoen kaupungin hallintosäännössä § 72.

Tarkastuslautakuntaan kuuluu kahdeksan jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Tarkastuslautakunnan jäsenet on lueteltu taulukossa 1. Tarkastuslautakunnan jäsenet on valittu valtuuston kokouksessa 16.8.2021 ja valtuuston kokouksessa 19.6.2023 valittiin tarkastuslautakunnalle uusi puheenjohtaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Tarkastuslautakunnan toimikausi on valtuustokausi 2021–2025. Tarkastuslautakunnan asioiden valmistelijana ja esittelijänä on toiminut tarkastuspäällikkö Kati Keskinen. Pöytäkirjanpitäjänä on toiminut controller Sinikka Alamylläri.

Vuoden 2023 toiminnan ja talouden arviointia varten lautakunta on pitänyt 12 kokousta. Tarkastuslautakunta on noudattanut työssään ohjeellisena valtuustokaudeksi laadittavaa arviointisuunnitelmaa, jota on tarkennettu puolivuositaisilla työohjelmilla.

Tarkastuslautakunnan suorittama arviointi perustuu pääosin valtuuston asettamiin tavoitteisiin, tilinpäätökseen 2023, toimielinten ja viranhaltijoiden päätöksiin, arviointikohteiden antamiin selvityksiin sekä tilintarkastajan raportointiin. Arviointikohteille on toimitettu arviointikertomukseen valmistellut tekstit luettaviksi tekstien oikeellisuuden varmistamiseksi.

Tarkastuslautakunta antaa kaupunginvaltuustolle kullakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään kaupunginvaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginvaltuusto pyytää kaupunginhallitukselta ja kaupunginhallituksen kautta edelleen asianomaisilta toimielimiltä ja viranhaltijoilta selvitykset niistä toimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen johtopäätösten sekä havaintojen ja suositusten perusteella.

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan kokoonpano 2021–2025

VARSINAINEN JÄSEN	VARAJÄSEN
Panu Jarkko, puheenjohtaja 19.6.2023 alkaen	Latvala Vesa
Sihito Paula, varapuheenjohtaja	Ilonen Suvu
Hyvönen Ilkka	Hautaluoma Väinö
Jumppanen Aapo	Horila Taavi
Katajamäki Päivi	Nikkarikoski Päivi
Ruotsala Aki, puheenjohtaja 18.6.2023 saakka	Kantokoski Jani
Saari Anne	Aittoniemi Pirjo
Syrjälä Sirpa 19.6.2023 alkaen	Eija Korpikoski 20.2.2023 alkaen

Seinäjoen kaupungin tarkastustoimen tulosalueella toimii tarkastuspäällikkö. Controllerin työajasta 40 % kohdistuu tarkastustoimen tehtäviin. Tarkastustoimi valmistelee ja esittelee asiat tarkastuslautakunnalle, toteuttaa hallinnon ja talouden tarkastusta sekä suorittaa muut ylimmän johdon määräämät tehtävät.

Seinäjoen kaupungin tilintarkastajaksi vuosille 2021–2024 on valittu BDO Auditor Oy vastuunalaisena tilintarkastajana KHT, JHT Minna Havia-Niemi.

Esteellisydet

Esteellisenä perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen arviointiin ei ole osallistunut Aki Ruotsala kasvatus- ja opetuslautakunnan jäsenenä. Esteellisinä kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden sekä kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen arviointiin eivät ole osallistuneet Päivi Katajamäki ja Jarkko Panu kaupunkiympäristölautakunnan varajäsenenä sekä Sirpa Syrjälä kaupunkiympäristölautakunnan jäsenenä.

Arviointikertomuskilpailu 2022

Seinäjoen kaupungin tarkastuslautakunta voitti KPMG:n järjestämän arviointikertomuskilpailun suurten kaupunkien sarjassa vuoden 2022 arviointikertomuksella. Tilintarkastusyhteisö KPMG toteuttaa arviointikertomuskilpailun yhteistyössä Tampereen yliopiston johtamisen ja talouden tiedekunnan kanssa. Vuoden 2022 kilpailu osoitti järjestäjien mukaan parhaiden arviointikertomusten tason huomattavan nousun vuosien mittaan.

Seinäjoen kaupungin arviointikertomus 2022 oli tuomariston mukaan erittäin hyvätasoinen ja olennaiseen keskittyvä. Arvioinnin perustekeminen oli laadukasta; kertomuksen rakenne, painotukset ja tarkastelun analyttinen ote olivat uskottavia. Suosituksista rakentui tärkeä osa arviointikertomusta ja ne oli esitetty konkreettisesti. **Arviointikertomuksessa esitetyt suositukset tuottavat lisäarvoa niin kaupunginvaltuustolle kuin kuntalaisille.** Myös kertomuksen luettavuuteen oli panostettu ansiokkaasti.

Havaintojen ja suositusten luokittelu

Arviointikertomuksessa käytetään liikennevalomallia havaintojen ja suositusten luokitteluun. Näin ollen arviointikertomuksessa on käytössä yhtenäinen esitystapa taloushallinnon raportoinnin kanssa. Alla olevassa taulukossa on tarkempi esittely arviointikertomuksen havaintojen ja suositusten luokittelusta.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut erityinen onnistuminen / positiivinen havainto.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut havainto, jolla on vaikutusta tavoitteen saavuttamiseen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen tai toiminnan tuloksellisuuteen.

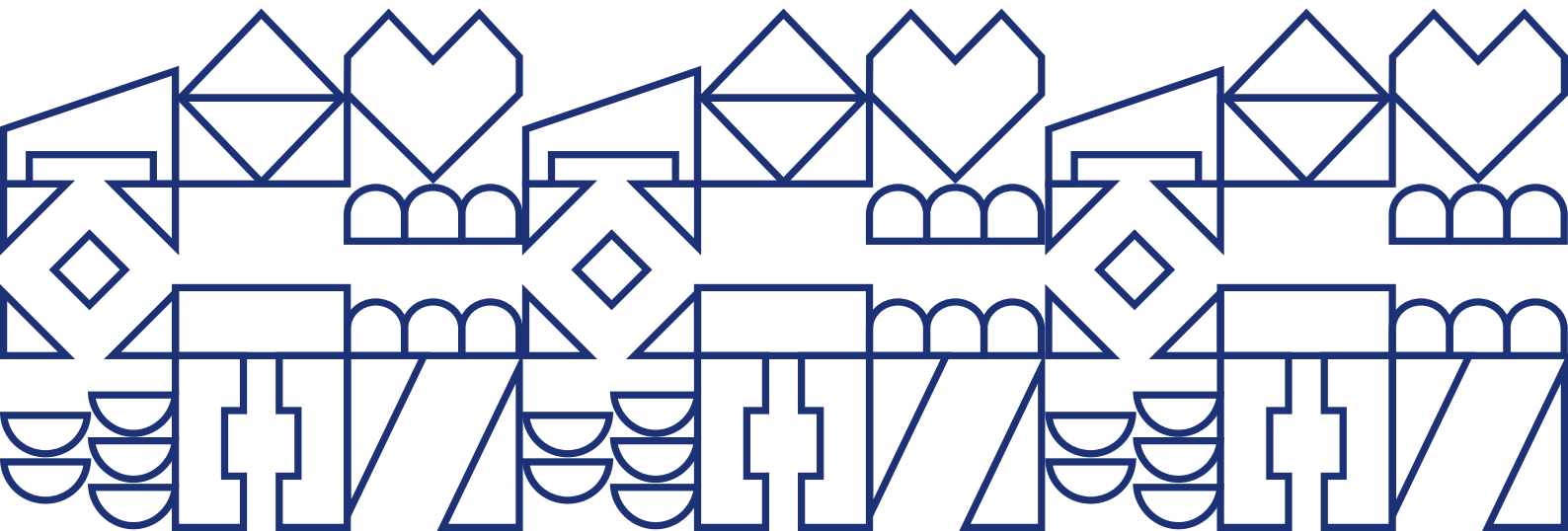
Arvioinnin yhteydessä esiin noussut havainto, jolla on vaikutusta tavoitteen saavuttamiseen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen tai toiminnan tuloksellisuuteen. Havainnolle edellytetään kaupunginhallituksen vastine.

3. Arviointikertomuksen 2022 havaintojen jälkiseuranta

Seinäjoen kaupunginvaltuusto käsitteli vuoden 2022 arviointikertomuksen kokouksessaan 19.6.2023. Kaupunginhallitus antoi 23.10.2023 lausunnon arviointikertomuksessa 2022 esitetyistä havainnoista. Tarkastuslautakunnan havainnot ja kaupunginhallituksen selvitys ovat luettavissa taulukosta 2.

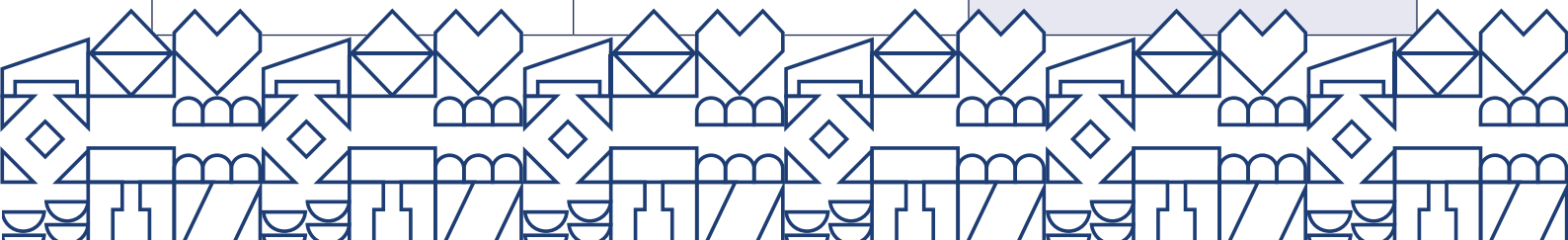
Taulukko 2. Kaupunginhallituksen selvitys arviointikertomuksen 2022 havaintoihin

SEINÄJOEN KOULUTUSKUNTAYHTYMÄ SEDU		
Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
Kaupunginhallituksen vastaukseen arviointikertomuksen 2021 havaintoihin ei sisältynyt vastausta siihen, miten kaupunki mahdollistaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjautumista työelämään.	TE-palvelujen ja kaupungin yhteistyö niin Sedun kuin Luovin suuntaan on kehittyvää ja toimivaa sekä vakiintunutta. Luovissa on vaativaa erityistä tukea tarvitsevat nuoret. Avainasemassa on oppilaitosten ja te-palvelujen yhteistyö erityisesti valmistumisen jälkeen. Seinäjoen kuntakokeilulla, Sedulla ja Luovilla sekä Valo-valmennuksella on juuri alkanut yhteinen ESR-hanke, Oppien kohti työtä, jossa nimenomaan pureudutaan osatyökykyisten ja erityistä tukea tarvitsevien työllistymiseen.	Tarkastuslautakunta näkee positiivisena yhteistyön Sedun ja Luovin kanssa sekä osatoteuttajana osallistumisen Oppien kohti työtä -hankkeeseen. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia hyödyntämään mahdollisuudet tarjota harjoittelu- ja työpaikkoja kaupungin yksiköistä erityistä tukea tarvitsevien työllistymiseen.

TOIMITILAT

Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Toimitilojen tulosalueelle kohdistetuista havainnoista kaupunginhallitus antoi kokouksessaan 31.10.2022 vastauksen, jonka mukaan yleisen tietokannan laatiminen vapaista tiloista on käynnistetty, kiinteistö- ja toimitilastrategian valmistelu on aloitettu, tarpeettomia ja strategisen omistajuuden ulkopuolella olevia tiloja ja rakennuksia pyritään jatkuvasti myymään. Tarkastuslautakunta huomioi, että tulosalueen yhtenä tavoitteena vuodelle 2022 oli, ettei rakennuskannan korjausvelka kasva. Tavoite ei kuitenkaan ole toteutunut, koska hyvinvointialueen vuokrasopimuksiin liittyvien järjestelmien käyttöönotto on vaikuttanut korjausvelan tarkistuksen ja kunnossapitosuunnitelman laadinnan aikatauluun. Merkittävimpien rakennushankkeiden vaikuttavuusarviointi talousarviossa 2023 ei sisältänyt riskiarviota.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee saattamaan meneillään olevat kehitystoimenpiteet valmiiksi, seuraamaan ja hallitsemaan korjausvelan kehitystä sekä sisällyttämään riskiarvioinnin talousarvion 2024 investointien vaikuttavuusarvioinnin yhteyteen.</p>	<p>Talousarviovalmistelun 2024 yhteydessä laadittuun investointihankkeiden vaikuttavuusarviointiin lisätään riskiarvioinnit. Kaupungin rakennuskannan teknisten nykyarvojen ja jälleenhankinta-arvojen tarkistus on meneillään. Rakennuskannan korjausvelka tarkentuu em. arvojen kautta. Päivitys koko rakennuskannan tilanteesta pyritään saamaan valmiiksi tilinpäätökseen 2023. Kiinteistökan- nan tiedonhallintaa parantavien järjestelmien ja toimintatapojen kehittämistä on jatkettu.</p>	<p>Tarkastuslautakunnan arviontikertomuksessa 2021 nimeämien kehitystoimenpiteiden osalta tarkastuslautakunta on saanut tilanpäivityksen, jonka mukaan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yleisen tietokannan laatiminen vapaista tiloista osalta voidaan todeta, että kaupungin rakennuskanta on kerätty Excel-taulukkoon, josta on nähtävillä mm. yksittäisen rakennuksen tilojen vuokrausaste. Tulosalueella selvitetään vapaiden tilojen tietokannan koostamista erilliseen järjestelmään, mutta nykyisen seurantamenetelmän voidaan todeta olevan riittävällä tasolla. 2. Kiinteistö- ja toimitilastrategian laadinta on aloitettu, mutta valmistelu on jäänyt muiden työtehtävien varjoon. Asiaa on tarkoit- tus edistää vuoden 2024 aikana. 3. Myyntikohteita käsitellään kaupungin tilatyöryhmän kokouksissa säännöllisesti ja kaikki vapautuvat asunto-osakkeet sekä liiketilaosakkeet pyritään myymään. Tilatyöryhmä kokoontuu 4-5 kertaa vuodessa, joten käsittely on riittävän ajantasaista. <p>Tarkastuslautakunta suosittelee asettamaan kiinteistö- ja toimitilastrategian laadinnalle toimenpidesuunnitelman ja tavoiteaikataulun, jotta strategia saadaan valmiiksi asianmukaisella aikataululla.</p> <p>Korjausvelan kehitystä tarkastuslautakunta tarkastelee vuoden 2023 osalta kappaleessa 6.3 Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen, Kaupunkiympäristön toimiala.</p> <p>Talousarviossa 2024 investointien vaikuttavuusarviointiin sisältyi riskiarvio.</p>

SEINÄJOEN KAUPUNKISTRATEGIA

Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Tilinpäätökseen 2022 sisältyy lyhyt sanallinen kuvaus kaupunkistrategian toteutumisesta vuonna 2022, mutta strategisille tavoitteille asetettujen mittareiden toteumaraportointia ei ole laadittu vuodelta 2022. Tarkastuslautakunta suosittelee laatimaan prosessi kaupunkistrategian mittareiden seurantaan ja raportointiin. Tarkastuslautakunta edellyttää kaupunginhallitusta kuvaamaan vastauksessaan myös sen, miten varmistetaan strategisten tavoitteiden toteutuminen strategiakaudella. Olennaista raportoinnissa on myös tieto siitä, mitä kaupunkistrategiassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu tai ei tulla saavuttamaan strategiakauden aikana.</p>	<p>Palveluissa huomiota on kohdennettu tulosyksiköiden tavoiteasetantaan ja siihen, että ne on johdettu strategiasta. Tämä näkyy myös vuosien 2024 talousarviokirjojen toimialojen tavoite ja mittarit -korteissa. Tiedolla johtaminen -työ on käynnistynyt vuonna 2023, ja se tuo kaupunkistrategian mittareita nykyistä selkeämmin näkyviin.</p>	<p>Tiedolla johtamisen projektista vuonna 2023 toteutettiin talousraportointi. Talousraportointi helpottaa ja nopeuttaa tietojen löytymistä. Kaupunkistrategian mittareiden esittäminen on suurimmalta osin toteutettu, mutta odottaa vielä julkaisua. Tarkastuslautakunta odottaa, että kaupunkistrategian mittareiden lisäksi tullaan analysoimaan kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumista ja näkyväksi tehdään myös tieto siitä, mitä kaupunkistrategiassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu tai ei tulla saavuttamaan strategiakauden aikana. Tarkastuslautakunnan analyysi kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2023 on esitetty kappaleessa 4 Seinäjoen kaupunkistrategia.</p>

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Tarkastuslautakunta on huolestuneena seurannut kaupungin velkaantumisen tasoa ja analysoinut vuosittain velkaantumisen tasoa suhteessa vertailukaupunkeihin. Vuonna 2022 velkamäärä pieneni. Yksittäisen vuoden positiivinen tulos ei kuitenkaan yksin anna riittävää kuvaa kuntatalouden kestävydestä ja sekä kaupungin ja kaupunkikonsernin tunnusluvut kuin vertailukaupunkien tunnuslukutaulukko osoittavat Seinäjoella olevan edelleen merkittävä velkarasite. Sote-uudistus on kaventanut talouden sopeutumismahdollisuuksia puolittamalla kuntatalouden budjetin. Lisäksi investointitarpeita on edelleen paljon. Muuttuneessa tilanteessa on pidettävä entistä enemmän huolta kriisinsietokyvystä ja talouden riskienhallinnasta. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan kestävä ja vaikuttavaa talouden tasapainotustyötä.</p>	<p>Talouden tasapainottamistoimia jatketaan 2023–2027. Prosessi: Osana talousarviota on hyväksytty tasapainottamisohjelma, taloutta seurataan lautakunnissa, kaupunginhallituksessa, valtuustossajataloustoimikunnassa, tarvittaessa tehdään korjaustoimia. Vuoden 2024 talousarvio on laadittu siten, että vuosikate kattaa 100 %:sti poistot, tilikauden tulos on ylijäämäinen. Investointeja jaksotetaan ja niissä on mukana vaikutustenarvioinnit priorisoinnin tueksi. Käytännössä tämä vahvistaa talouden kurssia hieman kestävämpään suuntaan, vuosina 2024–2027 tavoitteena on talouden vahvistaminen siten että velkaantumisenkin vähenee myös määrällisesti. Kaupungin velkakehitys taittuu ja kokonaislainamäärä vähenee hienoisesti jo vuonna 2024. Tulopohjaa saatetaan veronkorotuksin joutua vahvistamaan suunnitelmankauden alkupuolella sopeutustoimien rinnalla, jotta talous on tasapainossa myös tulevina vuosina. Myös myyntiohjelma rahoitusaseman vahvistamiseksi on voimassa 2022–2027.</p>	<p>Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapainon arvioidaan syvenevän lähivuosina erityisesti kasvavien kustannusten, investointitarpeiden ja hyvinvointialueuudistukseen liittyvien valtionosuuksien täsmäytysten ja takaisinperinnän seurauksena. Synkenevä kuntatalouden tilanne asettaa haasteita taloudenpidolle. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeisessä kuntakentässä talouden liikkumavara on kaventunut huomattavasti ja palveluverkon ennakoiva suunnittelu ja investointien tarveharkinta tulevat entisestään korostumaan. On tärkeää, että taloutta seurataan säännöllisesti sekä priorisoidaan investointeja, kuten kaupunginhallituksen vastauksessa on todettu.</p> <p>Arviointi taloudellisesta tilanteesta vuonna 2023 on esitetty kappaleessa 5 Taloudelliset tavoitteet.</p>

VALTUUSTON ASETTAMIEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Kaupunkistrategia valtuutetaan käytäntöön talousarvion kautta siten, että kaupunkistrategian vuositavoitteet esitetään talousarviossa toiminnallisissa tavoitteissa. Toiminnallisten tavoitteiden tarkoituksena on ohjata kaupunkia toimimaan tuloksellisesti, tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Tarkastuslautakunta on havainnut toiminnallisten tavoitteiden toteutumisvertailun esittämistavassa seuraavat seikat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 35 % toiminnallisista tavoitteista on linkitetty kaupunkistrategiaan puutteellisesti, • tavoitteille asetut mittarit sisältävät niin laadullisia kuin numeerisia mittareita; mittareiden esittämistapa ei ole kaikilta osin riittävän ymmärrettävä, • 8 % mittareista puuttuu tavoitearvo kokonaan; lisäksi useamman tavoitteen osalta voidaan todeta, ettei tilinpäätökseen sisälly riittävää selvitystä miksi tavoite on määritetty toteutuneeksi. <p>Tilinpäätöksen toteutumisvertailun esittämistavasta tehdyt havainnot johtavat siihen, että tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on vielä haasteita. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään talousarvioprosessia. Toiminnallisten tavoitteiden ja niille asetettavien mittareiden sekä tavoitearvojen esittämistapaa olisi syytä tarkentaa ja ohjeistaa.</p>	<p>Palveluissa huomiota on kohdennettu tulosityksiköiden tavoiteasetantaan ja siihen, että ne on johdettu strategiasta. Strategiasidonnaisuus näkyy myös vuoden 2024 talousarvio-ohjeissa ja toimialojen tavoite ja mittarit -korteissa. Tiedolla johtaminen -työ on käynnistynyt vuonna 2023, ja muutoinkin talousarvion tavoiteasetantaa, seurantaa ja mittarointia kehitetään jatkuvasti jatkumona jo käyttöön otetulle liikennevalot-seurannalle.</p>	<p>Talousarvioon 2024 sisältyi 95 toiminnallista tavoitetta ja tavoitteiden sisältö vastaa pääosin aikaisempia vuosia. Talousarviotavoitteet linkittyvät kaupunkistrategiaan otsikoinnin avulla, mutta tarkastuslautakunta haastaa edelleen, kohdentuvatko vuositavoitteet sisällöllisesti kaupunkistrategian toteuttamiseen, vai ovatko tavoitteet sisällöllisesti lähinnä vuosittaiseen operatiiviseen toimintaan liittyviä tavoitteita.</p> <p>Arviointi valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta vuoden 2023 osalta on esitetty kappaleessa 6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.</p>

RAKENNUSVALVONTA		
Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Rakennusvalvonnan toiminnallisenä tavoitteena on sujuvat palvelut. Asiakastytyväisyyskyselyjä ei kuitenkaan tehdä eikä tavoitteen toteutumista asiakkaan näkökulmasta siten pystytä varmentamaan. Tarkastuslautakunta suosittelee rakennusvalvontaa ottamaan käyttöön asiakastytyväisyyskyselyt sekä prosessin asiakastytyväisyyskyselyjen tulosten käsittelyyn.</p>	<p>Rakennusvalvonta on kehittänyt asiointipalveluitaan ja siirtynyt täysin sähköiseen asiointiin, joka mahdollistaa asiakkaan asiointin rakennusvalvonnassa ympärivuorokautisesti. Asiakas voi asioida sähköisesti kotonaan, rakennusvalvontatoimistossa käynti ei enää ole välttämätön. Asiakaspalautteen saaminen on tärkeää palveluiden laadun kehittämiseksi. Tarkoituksena on kehittää lupaprosessia niin, että aina lupapäätöksen yhteydessä lähtee sähköinen palautekysely kaikille luvan osapuolille (rakennushankkeeseen ryhtyvä, pääsuunnittelija, rakennussuunnittelija). Luvan yhteydessä lähetettävä kysely kehitetään ja otetaan käyttöön vuoden 2024 aikana.</p>	<p>Sujuvien palveluiden varmistamisen osalta vuoden 2022 arvioinnissa nousi esiin rakennusvalvonnan asiakastytyväisyyskyselyt. Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan rakennusvalvonnan lupapäätöksen yhteydessä lähetettävä kysely kehitetään ja otetaan käyttöön vuoden 2024 aikana. Rakennusvalvonnasta saadun selvityksen mukaan asiakastytyväisyyskyselyt ovat olleet käytössä vuoden 2024 alusta lähtien. Tarkastuslautakunta suosittelee rakennusvalvonnan tulosaluetta sisällyttämään asiakastytyväisyyskyselyt sekä niiden tulosten käsittelyn myös talousarviossa esitettäviin toiminnallisiin tavoitteisiin.</p>

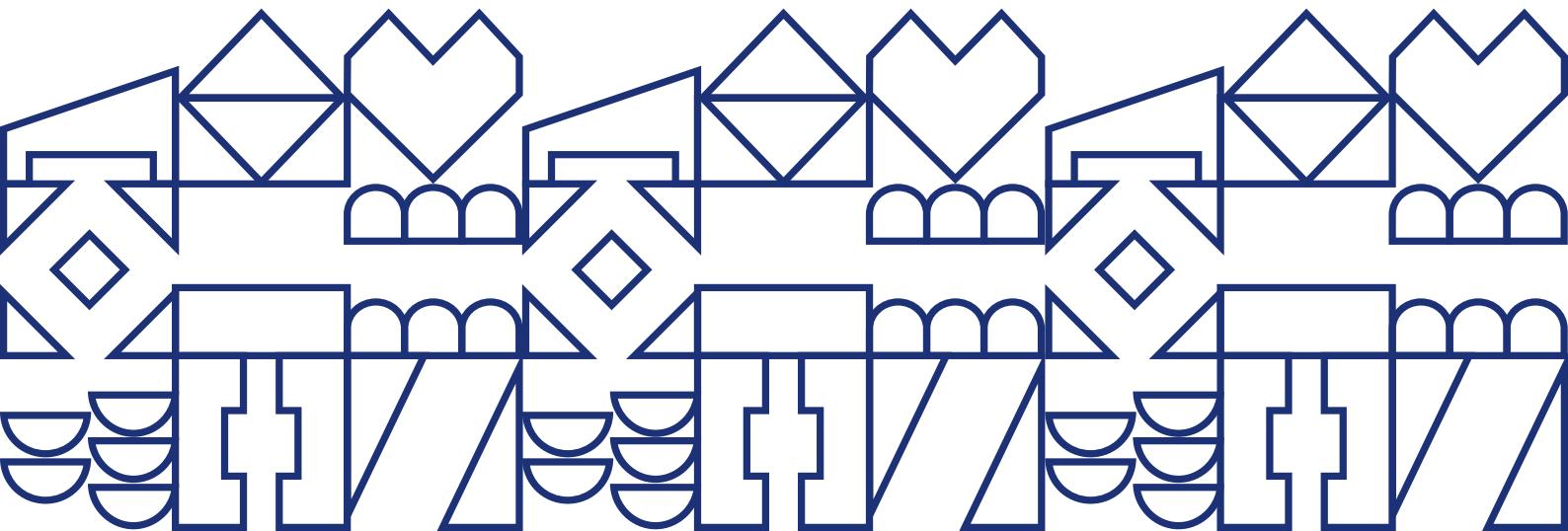
HENKILÖSTÖPALVELUT		
Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Vuonna 2022 varsinaiset sairauspoissaolot ovat lisääntyneet edellisestä vuodesta 5 519 kalenteripäivällä ja ovat keskimäärin 18,6 päivää työntekijää kohden (15,21 pv / työntekijä vuonna 2021). Suurin syy työterveyshuollon kautta tulleisiin sairauspoissaoloihin oli mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Tilanne edellyttää yhä intensiivisempiä työkyvyn tuen menetelmien käyttöä ja tiivistä työterveyshuoltoyhteistyötä.</p> <p>Henkilöstökyselyssä 2023 työterveyshuoltopalveluiden toimivuuden arvioi huonoksi 41 % vastaajista. Sanallisissa vastauksissa nousi esiin puute palveluiden saatavuudessa. Seinäjoella on käytössä varhaisen tuen malli, jonka mukaan esihenkilön tulee käydä varhaisen tuen keskustelutyöntekijän kanssa, kun sairauspoissaoloja kertyy vuoden aikana yli 10 päivää. Varhaisen tuen keskustelun muistio, sovitut toimenpiteet ja seuranta tulee tallentaa henkilöstöhallinnon järjestelmään. Henkilöstöpalvelut saa järjestelmästä muistutuksen käymättömistä keskusteluista ja havaintojen mukaan muistutuksia tulee paljon.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään seuranta- ja toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että varhaisen tuen keskustelut käydään kaupungin ohjeistuksen mukaisesti. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan vaikuttavien toimenpiteiden kehittämistä sairauspoissaolojen ennaltaehkäisyyn. Henkilöstöpalveluiden on tärkeä olla aktiivisesti mukana työterveyshuoltopalveluiden kehittämisessä, jotta varmistetaan riittävät työterveyspalvelut.</p>	<p>Sairauspoissaoloihin vaikutti vuonna 2022 myös merkittävästi vielä Etelä-Pohjanmaan alueella korona. Mielenterveyshäiriöiden aiheuttamien sairauspoissaolojen lisääntyminen on kuitenkin kiistatonta. Henkiseen työssä jaksamiseen on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota. Esihenkilöille on korostettu varhaisen tuen merkitystä ja toimintamallin käytöstä on järjestetty kertausta ja koulutusta. Tämä on syytä pitää jatkavana toimintana. Kaupunki tekee tiivistä yhteistyötä työterveyshuollon kanssa toteuttamalla mm. lähes kuukausittain yhteistyöpalaverit ajankohtaisten asioiden käsittelyyn. Työterveyshuollon palveluita on rajoittanut ennen kaikkea heikko lääkäritilanne. Nyt kaupunki on aloittamassa yhteisiä toimia nimenomaan mielenterveyden häiriöiden parempaan ennaltaehkäisyyn ja työkyvyn tukeen. Yhteistyössä ovat mukana myös Työterveyslaitos ja Tampereen yliopisto työterveyslääkärikoulutukseen liittyen.</p>	<p>Tarkastuslautakunta näkee positiivisena sen, että henkilöstöpalvelut ovat korostaneet esihenkilöille varhaisen tuen merkitystä koulutuksen ja asian esillä pidon kautta. Myös yhteistyö työterveyshuollon kanssa on aktiivista, mutta lääkäritilanne haastaa palveluiden riittävää saatavuutta. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt vaativat toimenpiteitä ja kaupunginhallituksen vastauksen mukaan henkiseen työssä jaksamiseen on kiinnitetty enemmän huomiota ja ennaltaehkäisyä tehostavia toimenpiteitä ollaan aloittamassa yhteistyössä Työterveyslaitoksen ja Tampereen yliopiston työterveyslääkärikoulutuksen kanssa.</p> <p>Sairauspoissaolojen kehitystä on analysoitu kappaleessa 6.1 Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen, Konsernipalvelut.</p>

HENKILÖSTÖPALVELUT		
Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Kehityskeskustelujen toteumaprosentti oli vuoden 2021 henkilöstökyselyn perusteella 62 % ja vuoden 2023 kyselyssä 74 %. Toteumaprosentti on parantunut, mutta ei ole edelleenkään riittävä. Tarkastuslautakunta suosittelee henkilöstöpalveluita kehittämään toimenpiteitä, joilla voidaan nostaa kehityskeskustelujen määrää nykyisestä 74 prosentista.</p>	<p>Kehityskeskustelut ovat tärkeitä toteuttaa säännöllisesti. Vielä tärkeämpää kuin yksittäiset kehityskeskusteluhetket, on jatkuva tarpeen mukainen arjessa tapahtuva keskustelu. Keskustelukulttuurin parantamiseksi Seinäjoen kaupunki on yhdessä Valmennustrion kanssa aloittamassa projektin asian tiimoilta. Projektille on haettu Kevan kehittämisrahaa oman panostuksen lisäksi. Kehityskeskusteluiden ja jatkuvan vuorovaikutteisuuden mahdollistamiseksi on myös syytä tarkastella johtamisraken- teita siten, että esihenkilöillä on tosiasiallinen mahdollisuus riittävään ajankäyttöön johdettavilleen. Tämän haasteen ratkominen on aloitettu jo osittain kohtuullistamalla johdettavien määrää/ esihenkilö. Edelleen on kuitenkin tunnistettavissa lisätarvetta paremmille johtamisjärjestelyille. Lisäksi Seinäjoen kaupungin strategia ja henkilöstöohjelma linjaavat jokaiselta esihenkilöltä vaadittavan johtamiskoulutuksen. Esihenkilöille on aloitettu jälleen uusi ryhmä yhteistyössä Sedun kanssa tutkintoon johtavasta esihenkilökoulutuksesta. Tämä on järjestyksessään neljäs esihenkilökoulutusryhmä.</p>	<p>Henkilöstökyselyn 2024 vastaajista 74 % oli käynyt kehityskeskustelun esihenkilön kanssa kuluneen vuoden aikana. Tulos on täysin sama kuin henkilöstökyselyssä 2023 eikä tilanne ole kehittynyt positiivisempaan suuntaan. Kaupunginhallituksen vastauksessa listataan kuitenkin useampia meneillään olevia konkreettisia kehittämistoimia liittyen esihenkilötyöhön, keskustelukulttuuriin, johtamisrakenteisiin sekä esihenkilökoulutukseen.</p>

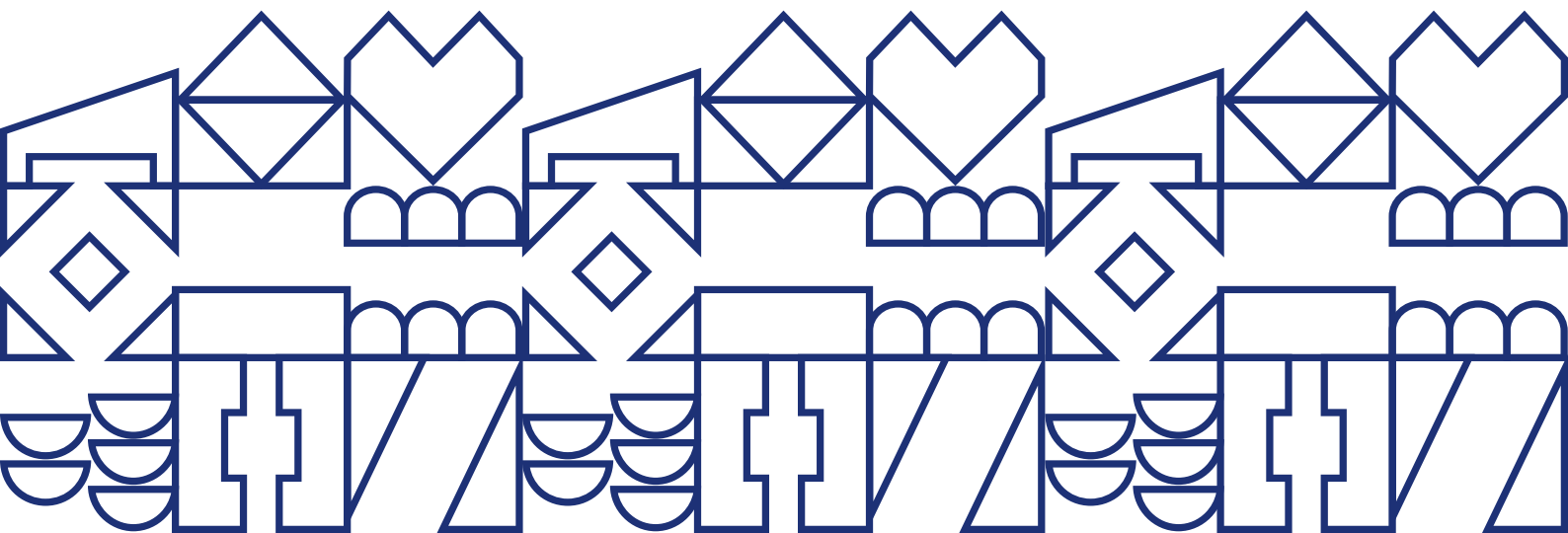

TYÖLLISYYSPALVELUT		
Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Tunnusluku virta yli 3 kk työttömyyteen ei toteutunut valtuuston asettaman tavoitearvon mukaisesti. Tunnusluku on myös kehittynyt negatiivisesti kuntakoikeilun aikana. Tunnusluku kuvastaa sitä, kuinka moni tiettyinä kuukautena työttömyytensä aloittaneista työnhakijoista on työttömänä vielä yli kolme kuukautta aloitusajankohdan jälkeen. Työttömyyden alkaessa valtaosa työnhakijoista löytää uuden työpaikan ensimmäisen kolmen kuukauden sisällä. Tunnusluvun ollessa kasvusuunnassa, kasvaa myös riski pidempään työttömyysjaksoon. Asiaa on hyvä seurata erityisesti kuntakoikeilun asiakaskuntaan kuuluvien nuorten työttömien osalta. Tunnusluvun kehityksessä on havaittavissa epäsuhtaa suhteessa alueen hyvään työmarkkinatilanteeseen.</p> <p>Tarkastuslautakunta painottaa kehittämään edelleen vaikuttavia toimenpiteitä työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn.</p>	<p>Tilastotietoja seurataan säännöllisesti alle 25-vuotiaiden työttömyyden 3 kk:n virrasta, Seinäjoella kuntakoikeilun ajalta. Alle 25 -vuotiaiden työttömyyden kehittämisessä on paljon vaihtelua. Jokseenkin korkeat virtaluvut kertovat kohtaanto-ongelman korostumisesta työmarkkinoilla niin valtakunnallisesti kuin alueellisesti. Avoimia työpaikkoja ja työttömyyttä ilmenee kohtaanto-haasteessa samanaikaisesti. Toisaalta palvelumallin kehittymisen johdosta työttömyysjaksot eivät teknisistä tai inhimillisistä syistä katkea yhtä usein kuin mahdollisesti aiemmin.</p>	<p>Tunnusluku virta yli 3 kk työttömyyteen on merkittävä seurattava mittari ensinnäkin siitä näkökulmasta, että tunnusluvun ollessa kasvusuunnassa, kasvaa myös riski pidempään työttömyysjaksoon ja toisaalta kuntatalouden näkökulmasta - minkä verran kunta joutuu maksamaan työmarkkinatuen kuntaosuutta, jossa maksuprusteen taustalla on työttömien määrä sekä työttömyyden pitkittyminen.</p> <p>Kaupunginhallituksen vastauksessa avattiin taustaa tekijöistä, joilla on vaikutusta tunnuslukuun virta yli 3 kk:n työttömyyteen ja tuotiin esiin, että kokonaisvaltaisella palvelulla työttömyys ei katkea keinotekoisien palvelun kautta ja siten työttömyys näyttäytyy kaupunginhallituksen vastauksen mukaan pitempijaksoisena. Vastauksessa ei otettu kantaa tarkastuslautakunnan havaintoon ja suositukseen, jossa painotettiin kehittämään edelleen vaikuttavia toimenpiteitä työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn.</p> <p>Vuoden 2023 osalta tunnusluku virta yli 3 kk työttömyyteen analysoidaan tarkemmin kappaleessa 6.4 Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen, Elinvoiman ja työllisyyden toimiala.</p>

TYÖLLISYYSPALVELUT

Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnille 1.1.2025 (TE-palvelut 2024-uudistus). Järjestämistavan sekä alueiden muodostumisesta on käyty keskusteluja Etelä-Pohjanmaalla, ja Seinäjoen osalta valmistelua on haastanut se, ettei lopullinen järjestämialue ole vielä tiedossa. Valmistelutyötä on tehty oman toimen ohessa. Seinäjoella ei ole erillistä dokumentoitua valmistelusuunnitelmaa.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee laatimaan asianmukaisen suunnitelman TE-palvelut 2024 -uudistuksen valmisteluun sekä nimeämään valmistelun vastuuhenkilöt. Suunnitelmassa valmistelutyölle tulee varmistaa riittävät resurssit sekä huomioida riittävä ennakointi. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee määrittelemään merkittävimmille uudistukseen liittyville riskeille riskienhallintatoimenpiteet ja nimeämään riskienhallintatoimenpiteille vastuuhenkilöt. Myös uudistuksen tuomat mahdollisuudet on hyvä tunnistaa valmisteluvaiheen aikana.</p>	<p>Työllisyysalueiden valmisteluprosessi on ministeriön selkeästi ohjeistama. Osana ministeriölle tehtävää vastausta laaditaan suunnitelmat toiminnasta ja sen valmistelusta. Vastuuhenkilöt ovat tehtävävastuiden mukaiset. Resursointia tukee erillinen hankerahoitus, joka mahdollistaa mm. lisähenkilöstön palkkaamisen (2 hlöä). Maakuntaliiton myöntämä rahoitus on käytössä TE2025-uudistuksen valmisteluun siten, että hankkeen projektipäällikkö aloittaa työssä lokakuussa 2023. Valmistelu etenee projektisuunnitelman mukaisesti, joka on maakuntaliiton hyväksymä (aluekehitysjohtajan päätös 125/2023, päätöspäivä 18.8.2023, hankenro 2023 03 AIKO, projektin nimi SATE25). Suunnitelmat ja sopimukset toimitetaan pyydetyksi ministeriölle lokakuun loppuun mennessä. Valmisteluhanke jatkaa tätä työtä kuntakokeilun johdon tukena.</p>	<p>Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnille 1.1.2025 alkaen, tulee tästä merkittävä palvelukokonaisuus kunnille. Kaupungin palveluihin integroidaan uusi aikaisemmin erilaisessa ympäristössä toiminut palvelukokonaisuus. Uudistuksen ytimessä on kannustava rahoitusmalli. Tavoitteena on tuottaa työllisyyspalvelut laadukkaasti taloudellisuus huomioiden.</p> <p>Valmistelutyössä on olennaista varmistaa sujuvat palvelut, riittävät ja oikein kohdenetetut resurssit sekä asianmukainen talouden seurantaprosessi. Tarkastuslautakunta suosittelee huomioimaan valmistelutyössä myös työllisyyspalveluiden tukitoimintojen roolin ja prosessit.</p>

INTO SEINÄJOKI OY		
Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Yritystontteja on tarjolla kohtuullinen määrä, mutta pulaa alkaa olla paljon tilaa vievistä tonteista, kuten logistiikan tonttivarannosta. Yritykset arvostavat tontin sijainnin suhteen saavutettavuutta, näkyvyyttä ja ekologisuuutta. Tärkeää on myös, että tonttitarjonta on riittävän monipuolista. Riittävästä yritystonttitarjonnasta tulee pitää huolta ja varmistaa riittävä ennakointi kaupungin maahankinnassa ja kaavoituksessa. Kaupungin tulee varmistaa asianmukaiset resurssit, joilla vastataan yrittäjyyskaupungin 2.0 tarpeisiin.</p>	<p>Suurien logistiikkatonttien myynti on vetänyt hyvin ja niitä tuleekin kaavoittaa lisää hyvien liikenneyhteyksien varteen. Uudeksi alueeksi on suunniteltu Itäväylän eteläpuolella Rekkäväylän jatkeella sijaitsevaa aluetta. Alueelta on jo rakennettu kulku uudelle raakapuunlastausterminalille. Alustavia kaavahahmotelmia alueesta on jo tehty. Kaavoitus pyritään saamaan valmiiksi parin vuoden sisällä. Kaupunki omistaa jo suurelta osin kaavoitettavan alueen.</p>	<p>Kaupunginhallituksen vastauksessa on selvitetty suunnitelmia tulevien yritystonttien sijainnista. Vastauksen mukaan uusille yritystonteille tehdään maahankintaa ja kaavoitusta.</p> <p>Arviointikohteen kiinteistö- ja paikkatietopalvelut sekä kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus arviointikysymyksissä 2023 on vielä huomioitu, miten varmistetaan riittävä ennakointi maahankinnassa ja kaavoituksessa, sekä miten maahankinnassa ja kaavoituksessa varmistetaan, että vastataan yrittäjien ja asukkaiden toiveisiin. Arviointi on esitetty kappaleessa 7.3 Kiinteistö- ja paikkatietopalvelut sekä kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus.</p>
<p>Seinäjoelle sijoittuneet yritykset luottavat alueen kehittämiseen oman yrityksensä toimintaympäristönä ja välittävät sitä kautta myös positiivista viestiä muille. Sijoittuneet yritykset lisäävät kaupungin elinvoimaa sekä kiinnostavuutta. Yritysten päätöksentekoon sijoittumisesta vaikuttavat merkittävästi mm. kaupungin imago ja vetovoima. Haasteena on edelleen Seinäjoen heikko valtakunnallinen tunnettuus ja stereotyyppiset mielikuvat. Seinäjoen identiteettiä ja brändiä on pyritty vahvistamaan määrätietoisella markkinointi- ja viestintätyöllä.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan konkreettisia toimenpiteitä kaupunkibrändin kehittämiseksi.</p>	<p>Seinäjoen brändi- ja markkinointityötä tehdään suunnitelmallisesti eri kohderyhmissä viestintä- ja markkinointistrategian mukaisesti ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kohderyhminä ovat erityisesti potentiaaliset uudet asukkaat. Viestintää suunnataan erityisesti nuorille sekä asiantuntija-ammateissa työskenteleville. Uutena somekanavana on otettu käyttöön TikTok.</p>	<p>Kaupunginhallituksen vastauksen mukaisesti brändi- ja markkinointityötä tehdään viestintä- ja markkinointistrategian mukaisesti. Kohderyhmänä ovat erityisesti potentiaaliset uudet asukkaat.</p> <p>Valtuuston asettamissa toiminnallisissa tavoitteissa vuonna 2023 oli tavoite "Seinäjoen identiteettiä ja brändiä vahvistetaan määrätietoisella markkinointi- ja viestintätyöllä". Analyysi tavoitteen toteutumisesta on esitetty kappaleessa 6.4 Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen, Elinvoiman ja työllisyyden toimiala.</p>

INTO SEINÄJOKI OY		
Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Valtuuston hyväksymässä talousarviossa 2023 kohdassa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet Into Seinäjoki Oy viitataan Inton ja kaupungin väliseen yhteistyösopimukseen ja esitetään, että niin tavoitteet kuin tavoitteiden mittarit ja arviointikriteerit määritellään yhteistyösopimuksessa. Kaupunginhallituksessa marraskuussa 2022 käsitellyssä yhteistyösopimuksessa 2023 määritellään Inton ja kaupungin yhteiset strategiset tavoitteet vuodelle 2023. Yhteistyösopimukseen ei kuitenkaan sisälly mittareita tai arviointikriteerejä, jotka tukisivat asetettujen tavoitteiden toteutumisen arviointia.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että valtuusto asettaa Intolle talousarviossa toiminnalliset tavoitteet saman prosessin mukaisesti kuin muillekin tytäryhteisöille.</p>	<p>Seinäjoen kaupungin ja Into Seinäjoki Oy:n välisessä yhteistyösopimuksessa vuodelle 2023 on sovittu yhteiset strategiset tavoitteet. Osa asetetuista tavoitteista on mitattavia (Seinäjoki on yrittäjyyden ykköskaupunki suurten kaupunkien kuntaranking tuloksissa (EK:n kuntarankig), Etelä-Pohjanmaan Pääomarahaston perustaminen, 25 yritystontin myynti). Jatkossa talousarviossa asetetaan Into Seinäjoki Oy:lle toiminnalliset tavoitteet. Yhteistyösopimukseen kirjataan ensisijaisesti yhteiset strategiset tavoitteet.</p>	<p>Talousarviossa 2024 Into Seinäjoki Oy:lle oli asetettu toiminnalliset tavoitteet saman prosessin mukaisesti kuin muillekin tytäryhteisöille.</p>

KAUPUNGIN JA HYVINVOINTIALUEEN VÄLINEN RAJAPINTA OPISKELUHUOLLOSSA

Tarkastuslautakunnan havainto 2022	Kaupunginhallituksen lausunto	Tarkastuslautakunnan kommentti kaupunginhallituksen antamasta vastauksesta
<p>Opiskeluhuollon resursoinnin on todettu olevan haastavaa. Tällä hetkellä Seinäjoen alueella ei ole nimettyä koululääkäriä ja lisäksi koulupsykologiresurssia on vähemmän kuin palvelutarve edellyttää. Kaupunki on viestinyt asiasta hyvinvointialueelle, mutta juurisyy on se, että koululääkäreitä ja -psykologeja ei ole saatavilla.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia viestimään hyvinvointialueelle palvelutarpeesta ja riittävän resursoinnin varmistamisesta.</p>	<p>Vuoropuhelu kaupungin ja HVA alueen kanssa opiskeluhuollon tarpeista on jatkuvaa. HVA alue vastaa oppilashuollon resursseista ja henkilöiden rekrytoinnista. Koulukuraattorit ja psykologit käyttävät kaupungin Wilma järjestelmää, jossa kuraattorit ja psykologit näkevät oppilaiden tiedot. Sopimuksen teko Wilman käytöstä on HVA alueen kanssa kesken. Opiskeluhuollon resursoinnin on todettu olevan edelleen haastavaa ja HVA alue ei ole saanut kaikkia virkoja täytettyä.</p>	<p>Opiskeluhuollon palveluissa on todettu haasteita. Kaupungin kokemuksen mukaan hyvinvointialueella on todettu olevan rekryointihaasteita sekä henkilöstövaihdokset heikentävät lapsen saaman palvelun pitkäjänteisyyttä. Haasteet kohdistuvat erityisesti koulupsykologipalveluihin.</p> <p>Perusopetuksen arvioinnin yhteydessä (kappale 7.5) todetaan, että käytössä oleva opiskeluhuollon resurssi ei ole kasvanut vuoteen 2022 verrattuna. Varsinkin koulupsykologitilanne on edelleen valtakunnallisestikin hyvin haastava.</p>
<p>Seinäjoen kaupungin ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen välinen rajapinta on laaja. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupungin johtoa luomaan prosessi ja nimeämään siihen vastuuhenkilöt rajapinnan kokonaisvaltaiseen koordinointiin. Kaupungin tulee määrittellä visio yhteistyön tavoitteista, tunnistaa merkittävimmät uudenlaiseen rajapintaan liittyvät riskit ja määrittellä riskienhallintatoimenpiteet. Kaupungin tulee suorittaa seuranta siitä, millaiset toimintatavat rajapinnalle muodostuu ja saavutaanko kaupungin tavoitteet niin yhteistyön kuin palveluiden riittävyyden ja laadun osalta.</p>	<p>Kuraattoreiden ja terveydenhoitajien kanssa toimii yhteistyö hyvin eikä siinä nähdä olevan rajapintaa. Koulupsykologeista on edelleen pulaa, eikä kaikilla kouluilla ole psykologeja. HVA alue kerää kouluilta tietoa, miten resursoivat opiskeluhuollon tarpeet kouluilla. Tämä ei välttämättä kohtaa, jos koulu tarvitsee akuutisti enemmän opiskeluhuollon palveluita. Koululääkäreistä on edelleen pulaa. HVA alue ei nimennyt kaupungille yhdyshenkilöä. Kuitenkin voi sanoa, että alkuvuoden jälkeen on yhteistyö lähtenyt paremmin toimintaan syksyllä 2023.</p>	<p>Kaupunginhallituksen vastaus on laadittu opiskeluhuollon näkökulmasta. Koulupsykologeista ja koululääkäreistä on todettu olevan pulaa, eikä hyvinvointialue ole vastauksen mukaan nimennyt kaupungille yhdyshenkilöä. Kuitenkin on todettu yhteistyön lähteneen paremmin toimintaan syksyn 2023 aikana sekä yhteistyön hyvinvointialueen kuraattoreiden ja terveydenhoitajien kanssa olevan hyvää.</p> <p>Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin havainnon koskettaneen Seinäjoen kaupungin ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen välistä rajapintaa kokonaisuudessaan ja nostaa täten havainnon vuodelta 2022 uudelleen kaupunginhallituksen käsittelyyn.</p>

Kaupunginhallituksen antamista vastauksista tarkastuslautakunta haluaa erityisesti nostaa esiin, että konkreettisia kehitystoimenpiteitä ovat olleet:

- erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työelämään ohjautumisen osalta yhteistyö Seinäjoen koulutuskuntayhtymän ja ammattiopisto Luovin kanssa sekä osatoteuttajana osallistuminen Oppien kohti työtä -hankkeeseen,
- talousarvioon 2024 investointien vaikuttavuusarviointiin sisältyi investointihankkeiden riskiarvio tarkastuslautakunnan suosituksen mukaisesti,
- henkilöstöpalvelut ovat korostaneet esihenkilöille varhaisen tuen merkitystä koulutuksen ja asian esillä pidon kautta,
- henkiseen työssä jaksamiseen on kiinnitetty enemmän huomiota ja ennaltaehkäisyä tehostavia toimenpiteitä ollaan aloittamassa yhteistyössä Työterveyslaitoksen ja Tampereen yliopiston työterveyslääkärikoulutuksen kanssa,
- kaupunginhallituksen vastauksessa listattiin useampia meneillään olevia konkreettisia kehittämistoimia liittyen esihenkilötyöhön, keskustelukulttuuriin, johtamisrakenteisiin sekä esihenkilökoulutukseen,
- kaupunginhallituksen vastauksessa on selvitetty suunnitelmia tulevien yritystonttien sijainnista, eli maahankintaa ja kaavoitusta tehdään uusille yritystonteille sekä
- talousarviossa 2024 Into Seinäjoki Oy:lle oli asetettu toiminnalliset tavoitteet saman prosessin mukaisesti kuin muillekin tytäryhteisöille.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työllistymisen tueksi tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia hyödyntämään mahdollisuudet tarjota harjoittelu- ja työpaikkoja kaupungin omista yksiköistä.

Arviointikertomuksessa 2021 toimitilojen tulosalueen arvioinnissa suositeltiin kiinteistö- ja toimitilastrategian valmistelua. Saadun tilannepäivityksen mukaan strategian laadintaa on aloitettu, mutta valmistelu on jäänyt muiden työkiireiden varjoon. Tarkastuslautakunta suosittelee asettamaan kiinteistö- ja toimitilastrategian laadinnalle toimenpidesuunnitelman ja tavoiteaikataulun, jotta se saadaan valmiiksi asianmukaisella aikataululla.

Julkisten työvoimapaalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnille 1.1.2025 alkaen, tulee tästä merkittävä palvelukokonaisuus kunnille. Valmistelutyössä on olennaista varmistaa sujuvat palvelut, riittävät ja oikein kohdenneet resurssit sekä asianmukainen talouden seurantaprosessi. Tarkastuslautakunta suosittelee huomioimaan valmistelutyössä myös työllisyyspalveluiden tukitoimintojen rooli ja prosessit.

Arviointikertomuksessa 2022 tarkastuslautakunta suositteli kaupungin johtoa luomaan kaupungin ja hyvinvointialueen välisen rajapinnan kokonaisvaltaiseen koordinointiin prosessi ja nimeämään siihen vastuuhenkilöt. Kaupungin tulee määrittellä visio yhteistyön tavoitteista, tunnistaa merkittävimmät uudenlaiseen rajapintaan liittyvät riskit ja määrittellä riskienhallintatoimenpiteet. Kaupungin tulee suorittaa seuranta siitä, millaiset toimintatavat rajapinnalle muodostuu ja saavutetaanko kaupungin tavoitteet niin yhteistyön kuin palveluiden riittävyyden ja laadun osalta. Kaupunginhallituksen lokakuussa 2023 antama vastaus on laadittu opiskeluhuollon näkökulmasta. Vastauksen mukaan koulupsykologeista ja koululääkäreistä on todettu olevan pulaa eikä hyvinvointialue ole nimennyt kaupungille yhdyshenkilöä. Kuitenkin vastauksessa todettiin yhteistyön lähteneen paremmin toimintaan syksyn 2023 aikana sekä yhteistyön hyvinvointialueen kuraattoreiden ja terveydenhoitajien kanssa olevan hyvää. Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin havainnon koskettaneen Seinäjoen kaupungin ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen välisen rajapinnan kokonaisvaltaista koordinoitua ja nostaa täten havainnon vuodelta 2022 uudelleen kaupunginhallituksen käsittelyyn.

4. Seinäjoen kaupunkistrategia

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. **Strategia määrittää kehittämisen suuntaviivat lähivuosiksi. Strategisten päämäärien on oltava sellaisia, jotka voidaan viestiä ymmärrettävästi ja avata seurattaviksi ja mitattaviksi osatavoitteiksi. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Arvioinnin ja seurannan tehtävänä on valvoa kunnan strategisten päämäärien toteutumista. Seurannan ja arvioinnin perustehtävinä on kertoa organisaation onnistuminen tehtäviensä hoitamisessa ja järjestämisessä ja toiminnan strategianmukaisuudessa.** Kuntastrategian arvioinnissa prosessiin osallistuu kunnanvaltuusto, joka keskittyy siihen, kuinka valtuusto on itse onnistunut toiminnassaan.

Kaupunkistrategia ja sen toteuttamisohjelmat ovat taloussuunnitelman perusta ja samalla ohjeistus talousarvion laadinnalle. Talousarviosta tulisi käydä ilmi poikkihallinnolliset strategian toteuttamisohjelmat, jotka johdetaan koordinoitusti tietyn strategian osa-alueen tai päämäärän saavuttamiseksi. Kaupunkistrategian linjauksista konkretisoidaan toimialojen kehittämishjelmat.

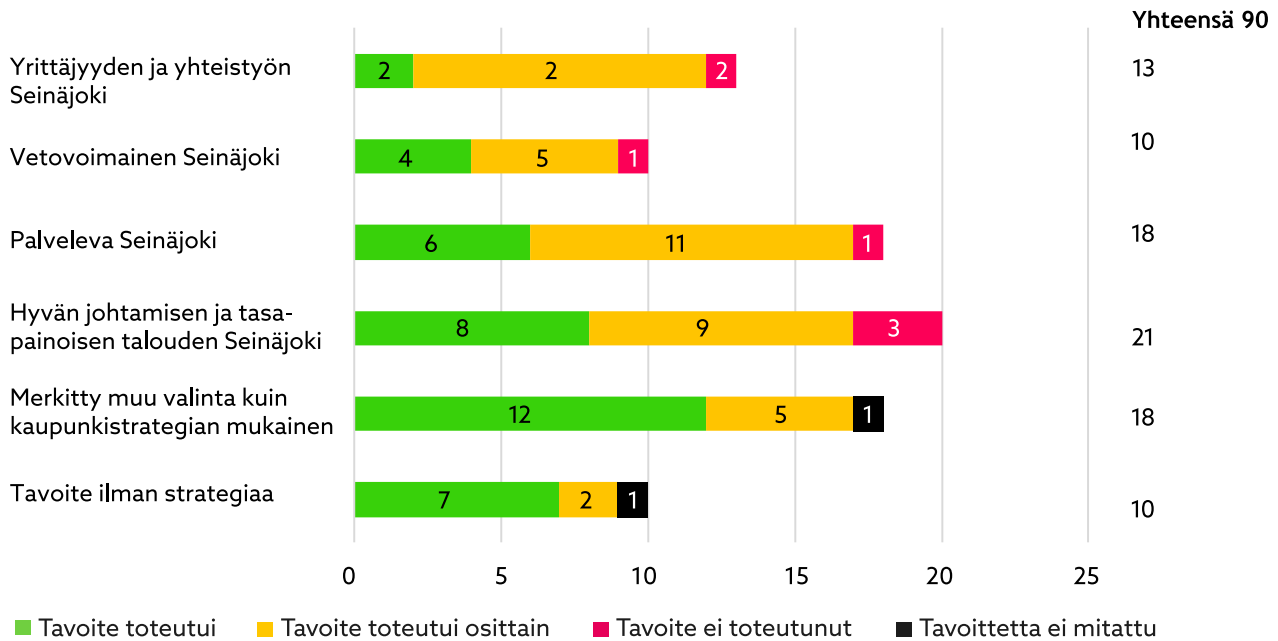
Seinäjoen kaupunginvaltuusto hyväksyi 20.6.2022 Seinäjoen kaupunkistrategian 2022–2029 sisältäen neljä strategista valintaa: yrittäjyyden ja yhteistyön Seinäjoki, vetovoimainen Seinäjoki, palveleva Seinä-

joki sekä hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki. **Kaupunkistrategian läpileikkaavana teemana ovat asiakaslähtöisyys ja vaikuttavuus. Kaupunkistrategian rakennetta uudistettiin. Strategisille valinnoille on määritelty tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet sekä mittarit.**

Talousarvio-ohjeen 2023 mukaan tulosalueiden tavoitteiden tulee tukea Seinäjoen kaupunkistrategiaa ja olla linjassa siinä asetettuihin tavoitteisiin. Toiminnallinen tavoite yhdistetään kaupunkistrategiaan nimeämällä tavoitteelle strateginen valinta, jonka toteutumista toiminnallinen tavoite edistää. **Seuraavalla sivulla oleva taulukko näyttää toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen jaoteltuna kaupunkistrategian valintojen mukaisesti.**

Kaupunkistrategian läpileikkaavana teemana ovat asiakaslähtöisyys ja vaikuttavuus.

Taulukko 3. Toiminnallisten tavoitteiden 2023 toteutuminen jaoteltuna kaupunkistrategian valintojen mukaisesti

Toiminnallisia tavoitteita vuonna 2023 oli yhteensä 90 kpl. Tilinpäätöksessä 2023 on sanallisesti esitetty kaupunkistrategian toteutuminen vuoden 2023 aikana. Tarkastuslautakunta on nostanut edellisissä arvioinneissa esiin, että strategiseen valintaan yrittäjyyden ja yhteistyön Seinäjoki on kohdistunut määrällisesti vähän toiminnallisia tavoitteita. Vuonna 2022 tähän strategiseen valintaan kohdistuneita toiminnallisia tavoitteita oli 4 kpl. Vuonna 2023 toiminnallisia tavoitteita oli 13 kpl. Taulukosta on todettavissa, että vuodelle 2023 asetetut toiminnalliset tavoitteet jakautuvat tasaisesti kaupunkistrategian mukaisille valinnoille. Toki edelleen on havaittavissa, että toiminnallisiin tavoitteisiin kohtaan strateginen valinta merkitään muu valinta kuin kaupunkistrategian mukainen tai kohta jätetään kokonaan tyhjäksi. Näitä puutteellisesti kaupunkistrategiaan linkitettyjä toiminnallisia tavoitteita on 31 % tavoitteista (35 % vuonna 2022).

Strategisia valintoja on toteutettu kaupungin palvelukeskuksissa seuraavasti: strategiseen valintaan yrittäjyyden ja yhteistyön Seinäjoki liittyviä toiminnallisia tavoitteita on määrällisesti eniten sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla (62 % strategisen valinnan toiminnallisista tavoitteista on sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla), strategiseen valintaan vetovoimainen Seinäjoki liittyviä toiminnallisia tavoitteita on määrällisesti eniten kaupunkiympäristön toimialalla (40 %), strategiseen valintaan palveleva Seinäjoki liittyviä toiminnallisia tavoitteita oli määrällisesti eniten sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla (72 %) ja strategiseen valintaan hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki liittyviä tavoitteita oli määrällisesti eniten kaupunkiympäristön toimialalla (62 %). Tapa, että toiminnallisen tavoitteen taulukon kohtaan stra-

teginen valinta merkitään muu valinta kuin kaupunkistrategian mukainen, on yleisin sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla (83 %). Tapa, että toiminnallisen taulukon kohta strateginen valinta jätetään tyhjäksi, on yleisin konsernipalveluissa (60 %).

Kaupunkistrategiassa nimetyille toimenpiteille on määritelty mittarit. Strategisten mittareiden toteumaportointia ei ole laadittu vuodelta 2023. Osa strategisista mittareista on kaupungin henkilökunnan seurattavissa kaupungin intranetissä, jonne ne on julkaistu osana tiedolla johtamisen projektia. Strategisten mittareiden määrittely ja raportointiprosessin kehittäminen on vielä kesken. **Tarkastuslautakunta suosittelee strategisten mittareiden määrittelyn yhteydessä kehittämään raportointiprosessi, jonka myötä saadaan esitettyä ajantasainen tieto strategisten mittareiden toteutumisesta päätöksentekijöille. Olennaista on mittareiden toteutumisen lisäksi analysoida kaupunkistrategiassa nimettyjen toimenpiteiden toteutumista. Raportoinnissa on suositeltavaa esittää myös tieto siitä, mitä kaupunkistrategiassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu tai ei tulla saavuttamaan strategiakauden aikana.**

Kaupungin johdon kuvatussa kaupunkistrategian toteutumisesta, ei ole tarkoituksenmukaista keskittyä markkinoimaan onnistumisia tai osoittamaan epäonnistumisia. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaupunkistrategian toteutumisen arvioinnin tulee olla sellainen prosessi, joka tukee kaupunkia saavuttamaan itselleen asettamansa tavoitteet.

Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumista on arvioitu vuoden 2023 arviointikohteiden yhteydessä kaupaleessa 7.

Tilinpäätöshetkellä Seinäjoen asukasluku oli 66 157. Kasvua edelliseen vuoteen oli 1,3 % (kasvu 2021–2022 oli 0,9 %). **Seinäjoen asukasluvun kasvu on erittäin hyvällä tasolla ja kovin kasvuprosentti noin kymmeneen vuoteen.** Seinäjoen kasvu ei kuitenkaan nouse vertailukaupunkien kärkeen, koska maahanmuutto on lisääntynyt koko maassa. Nettomaahanmuutto vuonna 2023 oli 732. Tämä oli historiallisen korkealla tasolla ja koko kaupungin kasvusta suurin osa perustui maahanmuuttoon. Myös kuntien välinen nettomuutto oli positiivinen, kun taas luonnollinen väestönkehitys kääntyi negatiiviseksi. Maahanmuuton kasvun myötä kaupunki kansainvälistyy.

Seinäjoen asukasluku kasvoi 1,3 %, mikä on erittäin hyvällä tasolla ja kovin kasvuprosentti noin kymmeneen vuoteen. Seinäjoen kasvu ei kuitenkaan nouse vertailukaupunkien kärkeen, koska maahanmuutto on lisääntynyt koko maassa. Nettomaahanmuutto vuonna 2023 oli 732. Nettomaahanmuutto oli historiallisen korkealla tasolla ja koko kaupungin kasvusta suurin osa perustui maahanmuuttoon. Myös kuntien välinen nettomuutto oli positiivinen, kun taas luonnollinen väestönkehitys kääntyi negatiiviseksi. Maahanmuuton kasvun myötä kaupunki kansainvälistyy.

Seinäjoen kaupunginvaltuusto hyväksyi 20.6.2022 Seinäjoen kaupunkistrategian 2022–2029. Kaupunkistrategian rakennetta uudistettiin. Strategisille valinnoille on määritelty tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet sekä mittarit. Talousarviossa 2023 esitetyt toiminnalliset tavoitteet jakautuvat tasaisesti kaupunkistrategian mukaisille valinnoille.

Kaupunkistrategiassa nimetyille toimenpiteille on määritelty mittarit. Strategisten mittareiden toteumaportointia ei ole laadittu vuodelta 2023. Osa strategisista mittareista on kaupungin henkilöstön seurattavissa kaupungin intranetissä, jonne ne on julkaistu osana tiedolla johtamisen projektia. Strategisten mittareiden määrittely ja raportointiprosessin kehittäminen on vielä kesken. Tarkastuslautakunta suosittelee strategisten mittareiden määrittelyn yhteydessä kehittämään raportointiprosessi, jonka myötä saadaan esitettyä ajantasainen tieto strategisten mittareiden toteutumisesta päätöksentekijöille. Olennaista on mittareiden toteutumisen lisäksi analysoida kaupunkistrategiassa nimettyjen toimenpiteiden toteutumista. Raportoinnissa on suositeltavaa esittää myös tieto siitä, mitä kaupunkistrategiassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu tai ei tulla saavuttamaan strategiakauden aikana.

5. Taloudelliset tavoitteet

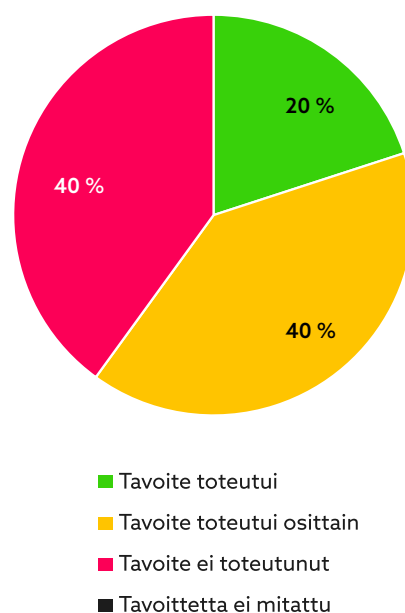
Vuosi 2023 oli ensimmäinen tilikausi hyvinvointialueuudistuksen jälkeen. Kaupungin toimintamenoista lähti arviolta puolet sosiaali- ja terveystoimialan ympäristöterveydenhuollon tulosaluetta lukuun ottamatta ja Etelä-Pohjanmaan Pelastuslaitos -liikelaitoksen järjestämistä vastuun siirryttyä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä muutettiin tulevia kuntien valtionosuuksia ja verotuspohjaa. Verotuloissa muutos jäi vuonna 2023 poikkeuksellisesti pienemmäksi verohäntien vuoksi. Verohännillä tarkoitetaan aikaisempien verovuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloja, jotka maksuunpantiin korkeammilla tuloveroprosenteilla ja yhteisöveron jako-osuuksilla. Konsernirakenne muuttui Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymän ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri kuntayhtymän siirryttyä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle.

Tarkastuslautakunta arvioi vuosittain kaupunkistrategiassa määritellyjen talouden mittareiden toteutumisen. Kaupunkistrategia 2022–2029 sisältää tavoitteen ”kasvun ja investoinnit turvaava talous”. Lisäksi tarkastuslautakunta arvioi kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden tilaa sekä esittää, mitä kriisikuntakriteerit kertovat talouden tilasta. Arviointi perustuu pääosin kaupungin tilinpäätöksessä esitettyihin tietoihin. Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston asettamien taloudellisten tavoitteiden toteutumisen toimialatasolla kappaleessa 6.

Kasvun ja investoinnit turvaava talous

Kaupunkistrategiassa 2022–2029 asetetuista talouden mittareista vain 20 % toteutui vuonna 2023. Vuonna 2022 talouden mittareista 70 % toteutui tavoitearvon mukaisesti. 40 % tavoitteista toteutui osittain (30 % vuonna 2022) ja 40 % tavoitteista ei toteutunut (0 % vuonna 2022). **Kaupungin talouden tunnusluvut toteutuivat heikosti vuonna 2023 ja 80 % talouden mittareista jäi alle tavoitetason.**

Kuvio 1. Talouden mittareiden toteutuminen

Yhtenä tavoitteena on, että toimintakatteen vuosittainen kasvu olisi enintään 2 %. **Talousarvion 2023 valmisteluvaiheessa kohtuullisena tavoitetasona nähtiin korkeintaan 3,8 %:n kasvu toimintakatteessa. Toteuma tilinpäätöksen mukaan oli 6,5 %:n kasvu toimintakatteessa. Tilinpäätöksessä esitetyn toimintakatevertailun mukaan Seinäjoki sijoittui vertailukaupunkien vertailussa heikoimpaan kolmannekseen.** Merkittävimpana tekijänä heikkoon tulokseen on toimintakulujen voimakas kasvu, heikko tulos maanmyyntituloissa johtuen rakennusalan yleisestä matalasuhdanteesta, nettokorkokulujen kasvu edelliseen vuoteen verrattuna 6 milj. € sekä kertaluontoinen 10 milj. € Aallokkoa koskeva alaskirjaus.

Palvelukeskuskohtaiset toimintakatteiden muutokset edelliseen vuoteen verrattuna ovat: konsernipalveluilla kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 0,3 milj. € (eliminoitu Aallokon kauppahinnan alaskirjauksen vaikutus), sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla kasvu oli 14,0 milj. €, kaupunkiympäristön toimialalla toimintakate pieneni 3,7 milj. € ja elinvoiman ja työllisyyden toimialalla kasvu oli 0,4 milj. €. Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla erityisesti kasvanut kuluera oli henkilöstökulut, jossa kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 9,1 milj. €. Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan suurimmat tulosalueet perusopetus ja varhaiskasvatus olivat tarkastuslautakunnan erityisinä arviointikohteina ja arvioinnit on esitetty kappaleissa 7.2 ja 7.5. Arvioinneissa nousi esiin varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaismäärän ja alle 3-vuotiaiden lasten määrän kasvu sekä peruskouluopilaiden määrän kasvu. Lisäksi molemmissa tulosalueissa on todettu kasvava määrä erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria, joka lisää varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tarvittavan resurssin määrää. Arvioinneissa todettiin, että **varhaiskasvatuksessa käyttökulut per 1–6-vuotiaat lapset vuonna 2022 oli 11 003 € ja perusopetuksessa käyttökustannukset per oppilas vuonna 2022 oli 9 025 €.** Molemmat tunnusluvut olivat alhaisimmat verrattuna arvioinneissa käytettyihin vertailukaupunkeihin ja toiminnan voidaan katsoa olevan kustannustehokasta. Näin merkittävä muutos toimintakatteessa yhden vuoden aikana ei kuitenkaan ole kestävää kaupungin taloussuunnittelun näkökulmasta.

Toinen tavoitearvosta jäänyt tunnusluku oli investointien tulo-rahoitus, joka oli 84,7 % (61,4 % vuonna 2022). Kyseinen tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä osa investointien omahankintamenosta on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella. Vuonna 2023 toteutetuista investoinneista siten jopa 84,7 % on jouduttu rahoittamaan lainalla, omaisuuden myynnillä tai kassavaroja pienentämällä. Kolmas tavoitearvosta jäänyt tunnusluku oli tilikau-

den tulos, joka oli -13,5 milj. € ja kertaluontoiset erät eliminoiden -3,5 milj. € kun tavoitetaso on 10 milj. €. Tulokseen vuonna 2023 vaikutti poikkeuksellisia tapahtumia: Aallokon kauppahinnan alaskirjaus, maanmyyntitulojen poikkeuksellisen alhainen tulos johtuen rakennusalan matalasuhdanteesta, korkokulujen kasvu, toimintakulujen kasvu, ennakoitua suurempi sote-tasaus valtionosuuksissa sekä yleisen taloudellisen tilanteen vaikutus verotuloihin, työmarkkinatu- en kuntaosuuteen ja korkotasoon. Neljäs ja viimeinen tavoitearvosta jäänyt tunnusluku oli lainat ja vastuut per asukas, joka oli 5 628 € tavoitetason ollessa 4 900 €. Lainat ja vastuut per asukas kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 11 %.

Tilikauden 2023 tulos oli heikko, investointeja on rahoitettu velkarahalla sekä lainat ja vastuut per asukas ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna 11 %. Lisäksi kuntatalouden näkymien ennustetaan synkkenevän dramaattisesti lähitulevaisuudessa. Synkkenevään tilanteeseen on varauduttu Seinäjoella mm. kaupunginvaltuustossa 22.4.2024 käsitellyllä vuoteen 2024 kohdistuvilla talouden sopeutustoimilla. Tarkastuslautakunta suosittelee varmistamaan kestävä taloussuunnittelun ja vaikuttavat talouden tasapainotustoimet. On tärkeää huolehtia talouden riskienhallinnasta ja kriisinsietokyvystä, jotta kaupunki pystyy ylläpitämään lakisääteiset toiminnot ja laadukkaat palvelut asukkaille myös muuttuvassa toimintaympäristössä ilman merkittävää velkamäärän kasvua.

Synkkenevä kuntatalouden tilanne asettaa haasteita taloudenpidolle.

Kuntaliiton arvion mukaan kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino syvenee lähivuosina erityisesti kasvavien kustannusten, investointitarpeiden ja hyvinvointialueuudistukseen liittyvien valtionosuuksien täsmäytysten ja takaisinperinnän seurauksena. Synkkenevä kuntatalouden tilanne asettaa haasteita taloudenpidolle. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeisessä kuntakentässä talouden liikkumavara on ka- ventunut huomattavasti ja palveluverkon ennakoiva suunnittelu ja investointien tarveharkinta tulevat entisestään korostumaan.

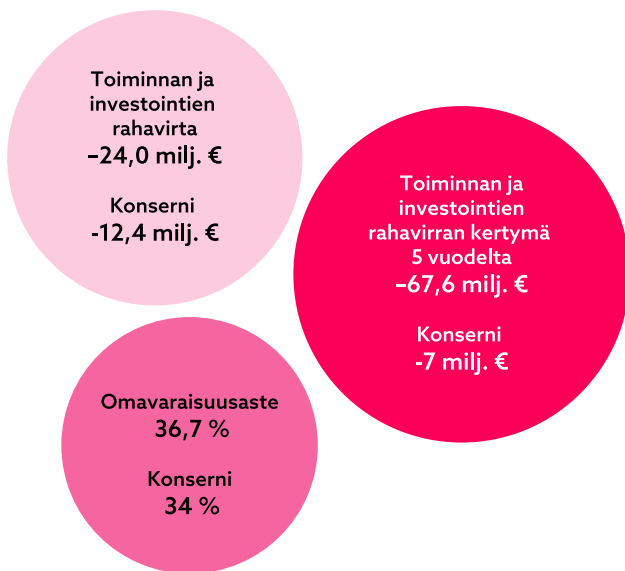
Talouden tavoitteista kaksi tunnuslukua ylsi tavoitearvoon. Konsernitaseen kertynyt ylijäämä oli 113,9 milj. € tavoitetason ollessa 100,0 milj. € ja konsernin lainat ja vuokravastuut per asukas oli 8 953 € tavoitetason ollessa enintään 9 900 €. Näistä kuitenkin edelliseen vuoteen verrattuna konsernitaseen kertynyt ylijäämä laski 1,3 milj. €. Konsernin lainat ja vuokravastuut per asukas laski 8 %.

Tuloslaskelman tarkastelu

Vuosikate on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyttä. Vuosikate osoittaa sen tulo-rahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikatetavoitteeksi on määritelty nettoinvestointien taso. Tilinpäätöksen 2023 mukaan vuosikate oli 7,5 milj. € (41,5 milj. € vuonna 2022) ja nettoinvestoinnit olivat 32,8 milj. € (36,9 milj. € vuonna 2022). **Vuosikate kattoi siten vain 23 % nettoinvestoinneista, kun tavoitetaso on 100 %. Talouden tasapainottamiseen tulee kriittisesti kiinnittää huomiota. Hyvinvointialueuudistuksessa tunnistettiin liian heikosti se, että uudistus muuttaa rajusti myös kuntien tulo-rakennetta. Kunnista on tullut suhdanneherkempiä ja talouden liikkumavara on kaventunut. Talouskasvun odotetaan pysyvän vaimeana ja lähivuosille on nähtävissä paljon epävarmuustekijöitä johtuen muuttuvasta toimintaympäristöstä.**

Taseen ja rahoituslaskelman tarkastelu

Kuvio 2. Kaupungin ja kaupunkikonsernin taseen ja rahoituslaskelman tunnuslukuja

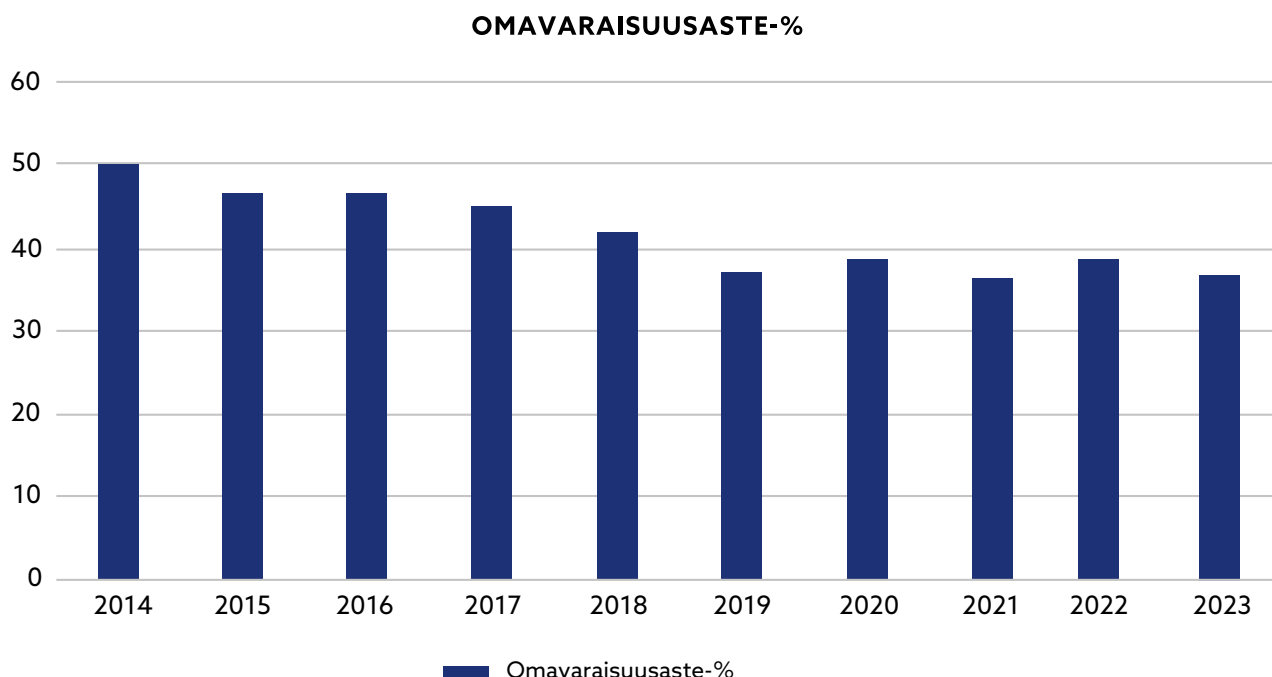

Tarkastuslautakunta on vuosittain seurannut velkarasitetta mittaavia tunnuslukuja sekä niiden kehitystä. Rahoituslaskelman mukaan toiminnan ja investointien rahavirta on ollut negatiivinen -24,0 milj. €. Tämä tarkoittaa sitä, että **menoja on jouduttu kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää ulkopuolista lainaa. Merkittävin tekijä negatiiviseen toiminnan ja investointien rahavirtaan on se, että investoinnit olivat 33,3 milj. € vuosikatteen ollessa vain 7,5 milj. €.** Tilinpäätöksessä esitetään tunnuslukuna toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, jonka avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä. **Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Kaupungilla se oli -67,6 milj. € ja konsernitasonalla -7 milj. €.** Rahoituslaskelman mukaan rahoituksen rahavirta oli 26,8 milj. €. Rahoituksen rahavirta kertoo, paljonko on otettu lainaa, velkaa tai muuta rahoitusta ja paljonko velkaa on maksettu. **Rahoituslaskelmasta on tulkittavissa, että investointeja on katettu velkarahalla.**

Tunnusluku omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omavaraisuusasteen ollessa alle 50 % voidaan tulkita kunnalla olevan merkittävä velkarasite. Kaupungin omavaraisuusaste on heikko ollen 36,7 % ja konsernitasonalla 34 %. Kaupunkistrategian mukainen tavoitetaso omavaraisuusasteelle on 40 %. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa näkee omavaraisuusasteen kehityksen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kymmenen vuoden aikana omavaraisuusaste on heikentynyt 27 %. Jo vuoden 2015 tilinpäätöksessä nostettiin esiin huoli omavaraisuusasteen heikentymisestä. Omavaraisuusaste on ollut viimeiset yhdeksän vuotta heikolla tasolla ja viimeiset viisi vuotta alle kaupunkistrategiassa määritellyn tason. **Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa omavaraisuuden analysoinnissa esiin, että kaikissa Seinäjoen vertailukaupungeissa omavaraisuusaste tilinpäätöksien 2023 mukaan oli yli 40 %.** Seinäjoesta seuraavaksi matalin oli Kouvolassa 44 %. Korkein omavaraisuusaste vertailukaupungeista oli Joensuussa 56,6 %. **Tarkastuslautakunta kysyy millä**

toimenpiteillä velkamäärän kehitys tullaan pitämään hallussa ja onko kaupunkistrategiassa päätetyn omavaraisuusasteen saavuttamiseen määritelty toimenpiteitä.

Taulukko 4. Omavaraisuusasteen kehitys 2014–2023

Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti toimii käyttökelpoisena tunnuslukuna kuntien välisessä vertailussa. Myös tunnusluku lainat ja vastuut / asukas on olennainen tunnusluku kuntien välisessä vertailussa. Alla olevassa taulukossa on tehty ko. tunnusluvuista vertailua Seinäjoen vertailukaupunkeihin. Seinäjoen vertailuvuodesta lainat ja vastuut / asukas on eliminoitu antolainojen määrä, eli ne ulkopuoliset lainat kaupungin taseessa, jotka on edelleen lainattu tytäryhteisölle. Huomioitavaa on, että mikäli vastaavaa käytäntöä on vertailukaupungeilla (mm. Lahdella toimintatapa on käytössä), ei tätä pysty eliminoimaan alla olevaan taulukkoon.

Taulukko 5. Taseen tunnuslukujen vertailua vertailukaupunkeihin

	SUHTEELLINEN VELKAANTU- NEISUUS, %	SUHTEELLINEN VELKAANTU- NEISUUS, % KONSERNI	LAINAT JA VASTUUT € / ASUKAS	LAINAT JA VASTUUT € / ASUKAS KONSERNI
Seinäjoki	174,9 %	160 %	3 991	8 953
Hämeenlinna	113,5 %	144,0 %	4 598	7 480
Joensuu	87,3 %	119,8 %	4 789	7 886
Jyväskylä	83,8 %	117,9 %	2 699	6 955
Kouvola	120,0 %	107,7 %	3 983	6 188
Kuopio	131,2 %	130,6 %	4 991	8 749
Lahti	159,5 %	154,8 %	7 952	11 775
Pori	115,0 %	124,9 %	5 707	8 130
Rovaniemi	134,3 %	102,2 %	8 683	5 249
Vaasa	123,5 %	136,6 %	5 837	9 970

(Lähde: Kaupunkien verkkosivuilla esitetyt tilinpäätökset 2023)

Vertailun mukaan Seinäjoen kaupunkikonsernin suhteellinen velkaantuneisuus-% on joukon korkein. Viime vuonna Seinäjoen kaupunkikonserni sijoittui kolmanneksi korkeimmalle sijalle Kuopion ja Lahden jälkeen. Kaupunkikonsernin tunnusluku lainat ja vastuut / asukas jää alle kaupunkistrategiassa määritellyn rajan (9 900 € / asukas) ja on tilinpäätöksessä luokiteltu vihreällä liikennevalolla. Vertailukaupungeista Seinäjoen kaupunkikonsernin tunnusluku on kuitenkin kolmanneksi korkein Lahden ja Vaasan jälkeen. Vuonna 2022 Seinäjoen kaupunkikonsernin tunnusluku sijoittui neljänneksi korkeimmalle sijalle Kuopion tunnusluvun ollessa Seinäjokea korkeampi. Vertailu osoittaa, että Seinäjoen kaupunkikonsernin velkaantuminen erottuu vertailukaupungeista negatiivisesti. Koko maan velkaantumistaso vuonna 2023 oli Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 3 414 €/asukas. Seinäjoen kaupunki ylitti Tilastokeskuksen vertailuluvun 17 %:lla.

Taseen ulkopuoliset vastuut

Taseen ulkopuolisia vastuita kaupungilla on vuokra- ja leasingvastuita 12,1 milj. € (5,9 milj. € vuonna 2022) ja konsernilla 17,2 milj. € (25,8 milj. € vuonna 2022). Takauksia samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta kaupungilla on 187,5 milj. € (207,3 milj. € vuonna 2022). Kaupunkikonsernilla on takauksia muiden puolesta 21,0 milj. € (22,7 milj. € vuonna 2022). Takausvastuut ovat huomattavat, mutta kaupungin johto on arvioinut riskin takausvastuiden realisoitumisesta matalaksi. Takausvastuut eivät vastaa suuruudeltaan huomattavaa osaa kaupunkikonsernin talousarviosta, mutta **takausvastuiden riskit ovat merkittävämpiä nyt, kun budjetti on hyvinvointialueuudistuksen myötä aikaisempaa pienempi.**

Investointien tarkastelu

Vuoden 2023 alkuperäisessä talousarviossa investointeihin oli varattu 32,4 milj. € (35,2 milj. € vuonna 2022). Talousarviomuutoksen jälkeen investointien talousarviomääräraha oli 36,5 milj. € (42,2 milj. € vuonna 2022). Talousarviomuutokset olivat 4,1 milj. € (7,0 milj. € vuonna 2022). Investointien toteuma oli 33,3 milj. € (32,9 milj. € vuonna 2022). Kaupunkikonsernin investoinnit olivat yli 60 milj. € (122,7 milj. € vuonna 2022).

Tilikaudella 2023 merkittävimpiä yksittäisiä rakennusinvestointiprojekteja ovat olleet:

- » Joupin päiväkodin peruskorjaus 2,6 milj. € (kustannukset yhteensä huomioiden edelliset vuodet oli 4,4 milj. €).
- » Lintuviidan koulu ja päiväkotit 2,5 milj. €
- » Seinäjoen yhteiskoulun peruskorjaus 1,7 milj. € (kustannukset yhteensä huomioiden edelliset vuodet oli 15,7 milj. €)

Konserniyhtiöiden merkittävimpiä investointiprojekteja ovat olleet:

- » Seinäjoen Energia Oy:n investoinnit 9,6 milj. € liittyvät merkittävimmiltä osin verkostojen laajennus- ja saneeraustöihin.
- » Sevas Kodit Oy:n investoinnit 5,7 milj. € liittyvät uudisrakennuskohteisiin.
- » Seipark-konsernin investoinnit 3,2 milj. € liittyy pääosin Aseman pysäköintilaitoksen toteutukseen.
- » Into Seinäjoki -konserni 1,1 milj. €
- » Seinäjoen koulutuskuntayhtymän investoinnit nettona 5,0 milj. €, joista merkittävimmät kokonaisuudet olivat rakennushankkeet Törnäväntiellä ja Ähtärin kampuksella. Seinäjoen kaupungin osuus Seinäjoen koulutuskuntayhtymästä on peruspääomalla mitattuna 48,7 %.

Talouden tasapainotus

Kuntalain 13. luvun 118 §:n mukaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää niin sanottujen kriisikuntakriteerien täytyessä. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalaissa säädettyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa. Seinäjoen kaupungilla ei ole kertynyttä alijäämää ja ylijäämä taseessa per 31.12.2023 on 20,8 milj. €.

Arviointimenettely voidaan aloittaa myös, mikäli rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;
2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;
3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;
4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämiin konsernitilinpäätösten tietoihin ja kunnan vahvistamaan tuloveroprosenttiin perustuen.

Tilinpäätösten 2023 ja 2022 luvuilla laskettuna yksikään arviointimenettelyn perusteena olevista talouden tunnusluvuista ei toteudu:

1. tunnusluku ei ylity,
2. tunnusluku ei ylity,
3. vertailuluku vuodelta 2023 ei ollut arviontikertomuksen laadintahetkellä käytettävissä, vuodelta 2022 tunnusluku ei ylittynyt ja
4. tunnusluku ei ylity.

Talouden tunnusluvut toteutuivat heikosti ja Seinäjoki erottautuu negatiivisesti suhteessa vertailukaupunkeihin. Tietohallinnon arvioinnin yhteydessä (kappale 7.6) todettiin kuitenkin, että talouden seuranta-prosessia on kehitetty vuoden 2023 aikana. Talouden raporttikokonaisuudet helpottavat ja nopeuttavat ajantasaisen tietojen löytymistä. Käyttäjä- ja katselumäärien voidaan todeta olevan hyvällä tasolla ja käyttäjäpalaute on ollut todella positiivista.

Seinäjoen kaupungin talouden tunnusluvut toteutuivat heikosti vuonna 2023. 80 % talouden mittareista jäi alle tavoitetason. Toimintakate kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 6,5 %. Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toimintakate heikkeni 14 milj. € edelliseen vuoteen verrattuna. Arviointikohteiden varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta on todettu tulosalueiden toiminnan olleen vuoden 2022 tunnuslukujen mukaan kustannustehokasta verrattuna arvioinneissa käytettyihin vertailukaupunkeihin. Näin merkittävä muutos toimintakatteessa yhden vuoden aikana ei kuitenkaan ole kestävää kaupungin taloussuunnittelun näkökulmasta. Tilikauden 2023 tulos -13,5 milj. € (kertaluontoiset erät eliminoiden -3,5 milj. €) oli heikko, investointeja on rahoitettu velkarahalla sekä lainat ja vastuut per asukas ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna 11 %. Lisäksi kuntatalouden näkymien ennustetaan synkkenevän lähitulevaisuudessa. Hyvinvointialueuudistus muutti kuntien tulorakennetta, kunnista on tullut suhdanneherkempiä sekä talouden liikkumavara on kaventunut. Talouskasvun odotetaan pysyvän vaimeana ja lähivuosille on nähtävissä paljon epävarmuustekijöitä johtuen muuttuvasta toimintaympäristöstä. Tarkastuslautakunta suosittelee varmistamaan kestävä taloussuunnittelun ja vaikuttavat talouden tasapainotustoimet. On tärkeää huolehtia talouden riskienhallinnasta ja kriisinsietokyvystä, jotta kaupunki pystyy ylläpitämään lakisääteiset toiminnot ja laadukkaat palvelut asukkaille myös muuttuvassa toimintaympäristössä ilman merkittävää velkamäärän kasvua.

Tarkastuslautakunta on vuosittain seurannut velkarasitetta mittaavia tunnuslukuja sekä niiden kehitystä. Rahoituslaskelmasta on tulkittavissa, että investointeja on katettu velkarahalla. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on -67,6 milj. € (konsernitasolla -7 milj. €) kun kyseinen tunnusluku ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Tunnusluku omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuusasteen ollessa alle 50 % voidaan tulkita kunnalla olevan merkittävä velkarasite. Kaupunkistrategian mukainen tavoite on, että tunnusluku on vähintään 40 %. Kaupungin omavaraisuusaste oli 36,7 % ja konsernitasolla 34 %. Omavaraisuusaste on ollut viimeiset yhdeksän vuotta heikolla tasolla (alle 50 %) ja viimeiset viisi vuotta alle kaupunkistrategiassa määritellyn tason (alle 40 %). Kaikissa Seinäjoen vertailukaupungeissa omavaraisuusaste ylittää 40 % rajan. Tarkastuslautakunta vertasi myös tunnuslukuja suhteellinen velkaantuneisuus-% ja lainat ja vastuut / asukas vertailukaupunkeihin. Seinäjoen kaupunkikonsernin suhteellinen velkaantuneisuus-% oli joukon korkein. Edellisenä vuonna Seinäjoen kaupunkikonserni sijoittui kolmanneksi korkeimmalle sijalle. Kaupunkikonsernin tunnusluku lainat ja vastuut / asukas jää alle kaupunkistrategiassa määritellyn ylärajan (9 900 € / asukas), mutta sijoittui vertailukaupungeista kolmanneksi korkeimmaksi. Edellisenä vuonna Seinäjoen kaupunkikonserni sijoittui neljänneksi korkeimmalle sijalle. Vertailu osoittaa, että Seinäjoen kaupunkikonsernin velkaantuminen erottuu vertailukaupungeista negatiivisesti. Tarkastuslautakunta kysyy millä toimenpiteillä velkamäärän kehitystä tullaan hillitsemään ja onko kaupunkistrategian mukaisen omavaraisuusasteen tavoitetason saavuttamiseen määritelty toimenpiteitä.

6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toiminnallisen tavoitteen merkitystä ja noudattamista korostetaan kuntalain eri säännöksissä: valtuusto ylimpänä toimieliimenä päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, määrärahan ja tuloarvion on liityttävä tavoitteeseen ja kunnanhallituksen on annettava toimintakertomuksessa selvitys tavoitteen toteutumisesta. Talousarviossa asetettujen tavoitteiden tulee toteuttaa valtuuston hyväksymää kuntastrategiaa. Kuntastrategiassa määritellään sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Strategisten tavoitteiden toteutumisesta on suositeltavaa raportoida ainakin tilinpäätöksessä. Kaikkia talousarvion tavoitteita koskee noudattamisvelvoite ja raportointivelvoite. Sitovuus määritellään talousarviossa ja sen tulee käydä ilmi toteutumisvertailusta.

Kaupunkistrategia valtuutetaan käytäntöön talousarvion kautta siten, että kaupunkistrategian vuositavoitteet esitetään talousarviossa toiminnallisissa tavoitteissa. Kaupunginhallitus vastaa kaupunkistrategian täytäntöönpanon johtamisesta talousarvioprosessin kautta. Siten myös talousarvion esittämistavan tulee tukea toiminnallisten tavoitteiden linkittymistä kaupunkistrategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden tulisi ohjata kaupunkia toimimaan tuloksellisesti, tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Tavoitteiden tulisi kattaa kaikki tuloksellisuuden osa-alueet: tuotavuus ja taloudellisuus, henkilöstön tila, palvelujen laatu ja palvelujen vaikuttavuus.

Talousarvio-ohjeen 2023 mukaan tavoitteet johdetaan kaupunkistrategiasta. Toiminnallinen tavoite linkite-

tään kaupunkistrategiaan otsikoimalla toiminnalliselle tavoitteelle strateginen valinta. Talousarvio-ohjeen mukaan talousarviotavoite asetetaan siitä näkökulmasta, että tavoitteella haetaan selkeää vaikutusta. Tavoitteelle määritellään yksi tai useampi mittari. Mittarille talousarviovaiheessa asetettava tavoitearvo määrittelee, mitä arvoa tavoitellaan. Tilinpäätöksessä esitettävällä liikennevalomallilla kuvataan tavoitteen toteutuminen vertaamalla toteuma-arvoa talousarviossa asetettuun tavoitearvoon. **Tarkastuslautakunta on havainnut toteutumisvertailun esittämistavassa seuraavat seikat:**

- » **31 % toiminnallisista tavoitteista on linkitetty kaupunkistrategiaan puutteellisesti siten, että tavoitteelle nimetty strateginen valinta ei vastaa kaupunkistrategian mukaisia valintoja tai kohta on jätetty kokonaan tyhjäksi (vuoden 2022 tilinpäätöksessä vastaava osuus oli 35 %),**
- » **tavoitteille asetetut mittarit sisältävät niin laadullisia kuin numeerisia mittareita; mittareiden esittämistapa ei kaikilta osin ole riittävän ymmärrettävä,**
- » **6 % mittareista puuttuu tavoitearvo kokonaan (vuoden 2022 tilinpäätöksessä vastaava osuus oli 8 %);**
- » **5 % mittareista on määritelty toteutuneen tai toteutuneen osittain, vaikka taulukossa kohta toteuma-arvo on jätetty tyhjäksi. Lisäksi useamman mittarin osalta voidaan todeta, ettei tilinpäätökseen sisälly riittävää selvitystä miksi mittari on määritelty toteutuneeksi.**

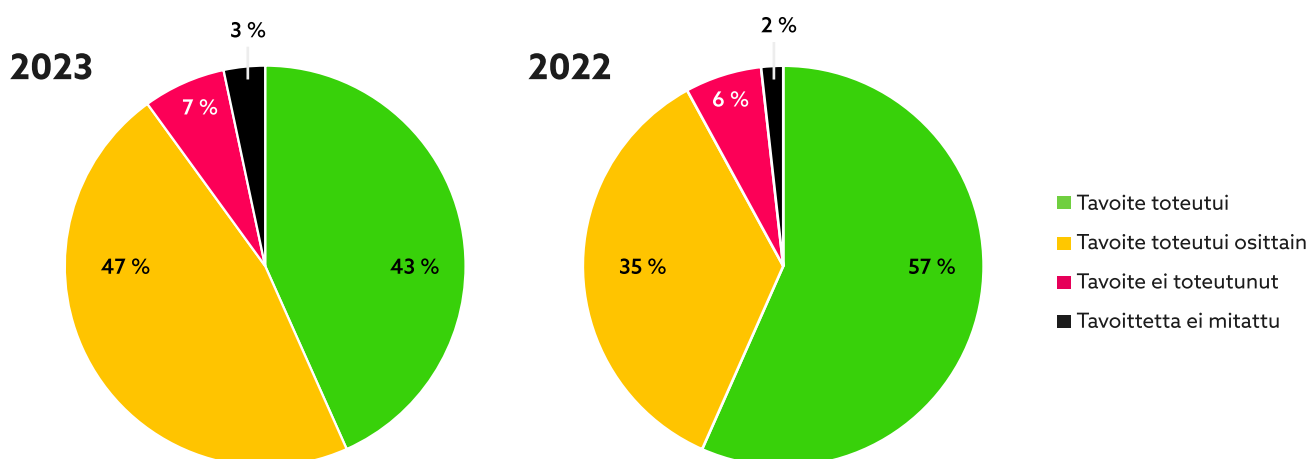
Kaupunginhallituksen vastauksissa arviointikertomuksen 2022 havaintoihin todetaan, että talousarvion tavoiteasetantaa, seurantaa ja mittarointia kehitetään jatkuvasti jatkumona jo käyttöön otetulle liikennevalot-seurannalle. Vuosien 2022 ja 2023 osalta ei ole havaittavissa merkittävää muutosta, toki kaupunginhallituksen vastaus on annettu syksyllä 2023 ja konkreettiset kehitystoimenpiteet ovat nähtävillä aikaisintaan talousarvion 2025 käsittelyssä. **Tilinpäätöksen 2023 toteutusvertailun esittämistavan osalta on todettavissa, että tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on edelleen haasteita. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään talousarvioprosessia. Toiminnallisten tavoitteiden esittämistapaa olisi syytä tarkentaa ja ohjeistaa. Tavoitteille on suositeltavaa asettaa yksiselitteiset mittarit ja tavoitearvot.**

Mittareiden toteutuminen suhteessa tavoitearvoon tulee olla esitettävissä helposti ymmärrettävissä olevassa muodossa.

Vuoden 2023 talousarviossa kaupunginvaltuusto asetti toimialoille 90 toiminnallista tavoitetta. Näille tavoitteille asetettiin 203 mittaria. Tarkastuslautakunta kysyy, onko 90 toiminnallisen tavoitteen ja 203 mittarin seuraaminen tehokasta tavoitteiden toteuttamiseen käytettävien resurssien osalta.

Tavoitteiden toteutuminen tilikausilla 2023 ja 2022 on esitetty alla olevassa kuviossa. Tavoitteiden toteutumisen jakautumisesta voidaan päätellä, että tavoitteet on asetettu sopivan haastavalle tasolle.

Kuvio 3. Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen 2023 ja 2022

Tilinpäätös 2023 sisältää valtuuston asettamien tavoitteiden toteutusvertailun. Toteutusvertailussa toiminnalliselle tavoitteelle varattu taulukko on saattanut sisältää useamman asiakokonaisuuteen liittyvän tavoitteen sekä useamman tavoitteen toteutumista arvioivan mittarin. Tarkastuslautakunta on käsitellyt yhtenä arvioitavana tavoitteena yhdessä taulukossa esitetyn kokonaisuuden. Arvioinnissa käsittelyyn on valittu ne tavoitteet, joista tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin näkemyksensä tai lisätiedon.

6.1 Konsernipalvelut

6.1.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

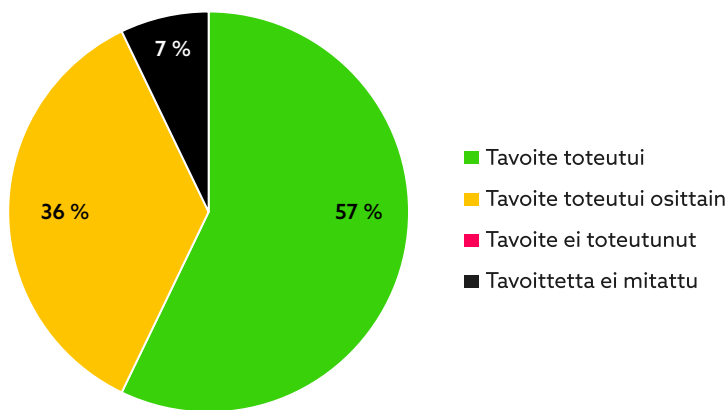
1 000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA-%
Vaalit	-104	-104	-65	38	37 %
Tarkastustoimi	-182	-182	-187	-5	-3 %
Yleishallinto	-4 816	-16 730	-15 745	985	6 %
Hallintopalvelut	-771	-771	-794	-22	-3 %
Henkilöstöpalvelut	2 584	-2 704	-2 674	30	1 %
Talousoalvelut	-7 930	-7 867	-6 190	1 678	21 %

Konsernipalveluiden alkuperäinen talousarvio ylittyi 9,3 milj. €. Konsernipalveluiden talousarvion toteutuksessa merkittävimmät euromääräiset poikkeamat ovat olleet yleishallinnon ja talouspalveluiden tulosalueilla. **Yleishallinnon tulosalueella merkittävä kertaluontoinen kuluerä vuonna 2023 oli valtuuston 13.11.2023 hyväksymä 9 milj. € hinnanalennus vuonna 2022 toteutettuun Seinäjoen kaupungin ja eQ:n väliseen kauppaan Kiinteistö Oy Myllypuistokodin osakkeista. Asia koskee Kiinteistö Oy Aallokkoa. Myyntihinnan alennus toteutui ehdolla, jonka mu-**

kaan eQ siirtää kaupungin myöntämän kauppahinnan alennuksen suoraan Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyväksi. Talouspalveluiden tulosalueen toimintakate toteutui 1,7 milj. € talousarviota parempana. Vaikutus tulee talouspalveluiden alaisesta tietohallinnon tulosyksiköstä, jonka toimintakate toteutui 1,6 milj. € talousarviota parempana. Tietohallinto oli tarkastuslautakunnan erityisenä arviointikohteena ja tietohallinnon talousarvion toteutuminen on analysoitu kappaleessa 7.6.

6.1.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kuvio 4. Konsernipalveluiden toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Konsernipalveluiden toimialalle asetetuista tavoitteista 57 % toteutui (83 % vuonna 2022), 36 % (11 %) toteutui osittain ja 7 %:n osalta (6 %) tavoitteen toteutumista ei ollut mahdollista mitata tilinpäätöksen laatimishetkellä. **Konsernipalveluiden toiminnallisista tavoitteista 43 % kohdistuu strategiseen valintaan hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki. Konsernipalveluiden toiminnallisista tavoitteista 43 %:ssa kohta strateginen valinta oli jätetty kokonaan tyhjäksi.** Konsernipalveluista erityisenä arviointikohteena on ollut talouspalveluiden tulosalueen alainen tietohallinnon tulosyksikkö, jonka arviointi on esitetty kappaleessa 7.6.

Henkilöstöpalveluiden tavoitteena oli sairauspoissaolojen hallinta, työhyvinvoinnin, työssä jatkamisen ja jaksamisen edistäminen. Vuonna 2022 toteutetussa henkilöstöpalveluiden arvioinnissa tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota sairauspoissaolojen kasvuun sekä siihen, että suurin syy työterveyshuollon kautta tulleisiin sairauspoissaoloihin oli mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Sairauspoissaolojen kasvu vuosien 2021 ja 2022 välillä oli 22 %. **Vuonna 2022 sairauspoissaolot per työntekijä oli keskimäärin 18,6 päivää. Sairauspoissaolot per työntekijä vuonna 2023 oli keskimäärin 16,3 pv. Sairauspoissaolot vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna 12 %. Merkittävin teki-**

jä sairauspoissaolojen laskuun on ollut koronapoissaolojen vähentyminen. Hyvinvointialueudistus vaikuttaa vuosien väliseen vertailukelpoisuuteen. Työterveyden kirjaamista sairauspoissaoloista mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöistä johtuvien poissaolojen suhteellinen osuus vuonna 2023 oli 37,2 % ja 35,6 % vuonna 2022. Täten voisi todeta, että mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöistä johtuvat sairauspoissaolot ovat kasvaneet, mutta vuodet 2022 ja 2023 eivät ole vertailukelpoisia johtuen hyvinvointialueudistuksesta. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöistä johtuvat sairauspoissaolot ovat kasvaneet valtakunnallisesti. Kelan mukaan mielenterveyden häiriöistä on tullut selvästi suurin syy suomalaisten pitkille sairauspoissaoloille. Kasvu on ollut Suomessa voimakasta vuoden 2016 jälkeen, ja se jatkui edelleen vuonna 2023. Toiminnallisen tavoitteen mittarina oli, että sairauspoissaolopäivät olisivat Seinäjoella alle kuntien keskiarvon. Vertailutiedot eivät olleet käytössä arviointikertomuksen laadintahetkellä, mutta ennakkotietojen mukaan Seinäjoki sijoittuu vertailukuntien keskiarvoon. **Mittarin työkyvyttömyyseläkkeiden kustannusten osuus pysyvistä eläkkeistä toteuma-arvo on 0,85 % kun tavoitearvo oli jäädä alle 5 %:n. Työkyvyttömyyseläkkeiden kustannusten suhteellinen osuus pysyvistä eläkkeistä on Seinäjoella hyvin matala.**

Talospalveluiden tulosalueen alaisen hankinta- ja varastopalveluiden tulosityksikön tavoitteena oli, että hankinnat toteutetaan suunnitelmallisesti ja vastuullisesti ammattitaidolla. **Ensimmäisen mittarin mukaisia vastuullisuusehtoja sisältäviä hankintoja oli 8 kpl, joka ylitti tavoitearvon.** Hankinta- ja varastopalveluissa on tunnustettu, että vastuullisuusehtojen käyttäminen on huomionnut sidosryhmien edun ja odotukset hyvin sekä tähdännyt samalla taloudellisesti kannattavaan ja kestävään toimintaan. Se on lisännyt vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta yksittäisissä hankinnoissa. Toisen mittarin mukaan hankintaosaamista on tavoite vahvistaa säännöllisellä kouluttamisella. Vuonna 2023 pidettiin kaupungin henkilöstölle neljä hankintaklinikkaa, joten tavoitteen mukainen koulutusten lukumäärä ei toteutunut. Hankintaosaamisen vahvistamisella on sekä taloudellinen että työhyvinvointiin vaikuttava vaikutus. Pääasiallista kilpailu-

tusjärjestelmää ei ole osattu käyttää oikein, mikä on johtanut mahdollisesti taloudellisesti merkittävän riskin toteutumiseen. **Manuaalista työtä tehdään myös paljon, vaikka jo olemassa olevien järjestelmien tehokkaalla käytöllä resursseja voitaisiin käyttää olennaisempien työtehtävien tekemiseen. Hankintaosaamisen säännöllisen koulutuksen vähäisyys heikentää lisäksi pitkällä aikavälillä hankinta-asiantuntijoiden kokonaisvaltaista hankintaosaamista ja hankintajuridiikan tuntemusta, millä on suora vaikutus koko Seinäjoen kaupungin hankintojen vaikuttavuuteen ja onnistumiseen.** Kolmanneksi mittariksi määriteltä asiakastyytyväisyyskyselyä ei toteutettu vuoden 2023 aikana, vaan sen toteuttaminen siirtyi vuodelle 2024. **Tarkastuslautakunta suosittelee vahvistamaan hankintaosaamisen kouluttamista kaupungin henkilöstölle.**

6.2 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala

6.3.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

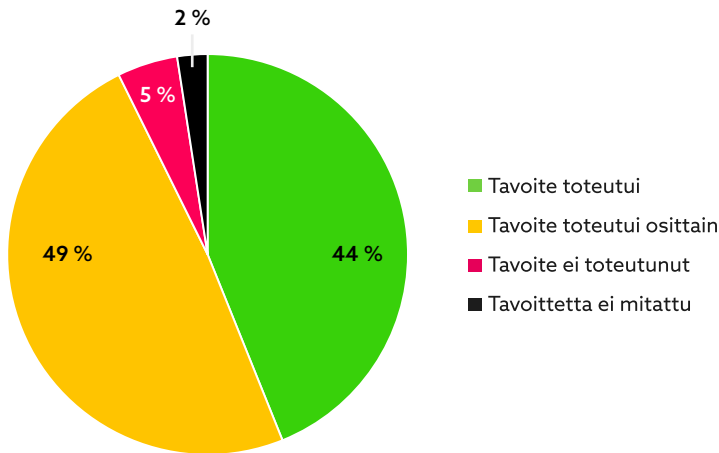
1 000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan hallinto	-739	-813	-902	-89	-11 %
Perusopetus	-58 778	-59 907	-62 550	-2 644	-4 %
Erityispalvelut	-4 856	-5 108	-5 241	-133	-26 %
Varhaiskasvatus	-49 926	-51 998	-55 139	-3 142	-6 %
Lukiokoulutus	-10 405	-10 667	-10 949	-282	-3 %
Kansalaisopisto	-2 715	-2 806	-2 952	-145	-5 %
Ammatillinen koulutus	394	0	0	0	0 %
Kirjastopalvelut	-4 556	-4 569	-4 751	-182	-4 %
Kulttuuripalvelut	-4 929	-5 110	-4 940	170	3 %
Museopalvelut	-1 377	-1 532	-1 633	-101	-7 %
Liikuntapalvelut	-6 481	-6 832	-7 567	-736	-11 %
Nuorisopalvelut	-2 487	-2 509	-2 458	51	2 %

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toimintakate ylitti alkuperäisen talousarvion 12,2 milj. €. Tästä perusopetuksen tulosalueen osuus on 3,8 milj. € (31 % kokonaisylityksestä) ja varhaiskasvatuksen tulosalueen osuus on 5,2 milj. € (43 % kokonaisylityksestä). Perusopetus ja varhaiskasvatus ovat olleet erityisinä arviointikohteina ja talousarvion toteutumisen arviointi

näiden tulosalueiden osalta on esitetty kappaleissa 7.2 ja 7.5. Liikuntapalveluiden tulosalueen ylitys on 1,1 milj. € (9 % kokonaisylityksestä). Liikuntapalveluissa merkittävin vaikutus talousarvioliitykseen on ollut yleisen kustannustason kasvu sekä palkankorotusten ja ylimääräisten sijaisresurssien myötä kasvaneet henkilöstökulut.

6.3.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kuvio 5. Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toiminnallisista tavoitteista toteutui 44 % (67 % tavoitteista toteutui vuonna 2022), 49 % (29 %) toteutui osittain, 5 % (4 %) ei toteutunut ja 2 % (0 %) ei ollut mitattavissa. **Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toiminnallisista tavoitteista 37 %:iin on merkitty muu strateginen valinta kuin Seinäjoen kaupunkistrategian mukainen strateginen valinta. 32 % toiminnallisista tavoitteista kohdistuu strategiseen valintaan palveleva Seinäjoki.** Erityisinä arviointikohteina olleiden perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen tulosalueiden arvioinnit on esitetty kappaleissa 7.2 ja 7.5.

Kirjastopalveluiden tulosalueen tavoitteena oli erinomaiset kirjastopalvelut, joissa saavutettavuus ja tase-arvo toteutuvat. Tavoitteen mukaan kokeillaan rohkeasti uusia tapoja tuottaa palveluja. **Kirjaston aukiolotunnit ja omatoimikirjaston aukiolotunnit ylittivät tavoitearvon. Samoin fyysiset käynnit, uudet palvelukokeilut ja toteutetut harrastustoiminnat ylittivät tavoitearvot.** Uusia palvelukokeiluja olivat selkokukupiiri maahanmuuttajille, ekolukudiplomin suorittaminen 5.–6. luokan tai yläkoulun aikana sekä pääkirjaston kirjavinkkipiirien striimaaminen kaikkiin kirjastoyksiköihin. Harrastustoimintoja järjestettiin lähikirjastoissa Nurmossa, Peräseinäjoella ja Ylistarossa sekä Kyrkkärin kirjastossa Aluehallintoviraston hankeavustuksen turvin, jonka myötä oli mahdollista palkata ohjaajia. Harrastustoiminnat perustuivat asiakkaille järjestettyyn kyselyyn harrastustoiveista. Harrastuskokeiluja oli 15 erilaista, osaa toistettiin useamman kerran. Isoimmat kävijämäärät saivat ”Metsän syli” -vauvateatteri, sulkapaja, unisiep-paripaja ja geokätköilykurssi.

Kulttuuripalveluiden tulosalueen tavoitteena oli tarttua rohkeasti erilaisten toimintaverkostojen kanssa tehtävän työn uudistamiseen ja vahvistaa kulttuurin ja taiteen ammattilaisten toimintaedellytyksiä. Ta-

voitteena oli aloittaa avaruuden kulttuuriohjelman työstäminen yhdessä erilaisten verkostojen ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Avaruuden kulttuuri-ohjelmatyö ei alkanut vuonna 2023. Sitä on valmisteltu verkostoitumalla ja keskusteluilla keskeisten vos-rahoitusta saavien toimijoiden (museoiden, teattereiden ja orkestereiden rahoitukseen tarkoitettu valtionosuusjärjestelmä) kanssa. Avaruuden kulttuuri-ohjelmatyön työstämiseen olisi kuitenkin tarve saada ulkopuolinen fasilitaattori, jonka hankkiminen on jäänyt kaupungin säästötoimenpiteiden vuoksi toteuttamatta. Yhteistyökumppanuuksien ja -sopimusten lukumäärä jäi alle tavoitetaso, koska Hugo-Salin varauskirja on täyttynyt ilman uusia kumppanuuksia ja työntekijäresurssit ovat olleet kiinni omissa tuotannoissa. Huomioitavaa on myös se, että Taide- ja kulttuurikeskus Kalevan Navetta avattiin koronan aikana keväällä 2020 ja uudenlainen toimintamalli on päässyt tosiasiallisesti käytäntöön vasta vuoden 2023 aikana.

Liikuntapalveluiden tulosalueen tavoitteena oli liikuntatapahtumien järjestäminen ja toteuttaminen yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. **Liikuntapalveluiden ohjattujen ryhmien osallistujamäärät ja liikuntatapahtumien määrät ovat ylittäneet tavoitearvot. Kävijämäärät omilla ryhmässä ovat nousseet koronan jälkeen normaalille tasolle. Samoin vertaisohjaajien ryhmät ovat olleet merkittävässä roolissa tavoitteiden saavuttamisessa. Vertaisryhmät ovat maksuttomia ryhmiä, joista ei kerry kaupungille tuottoja, mutta hyöty on, että ihmiset liikkuvat ryhmässä ja liikuntaryhmät houkuttelevat.** Myös ohjaajaresurssi on ollut enemmän vuonna 2023. Aikuisväestön liikunta- ja terveystottumuskysely toteutettiin keväällä 14 kunnan yhteistyönä. Seinäjoella kyselyyn vastasi määräaikaan mennessä 917 kaupunkilaista ja kyselyn kehittämistoiveet-osiosta saatiin yhteensä 557 kehittämissideaa, joita on käyty läpi. Ideoita ja toiveita on tarkoitus jatkossa hyödyntää palveluita kehitettäessä.

6.3 Kaupunkiympäristön toimiala

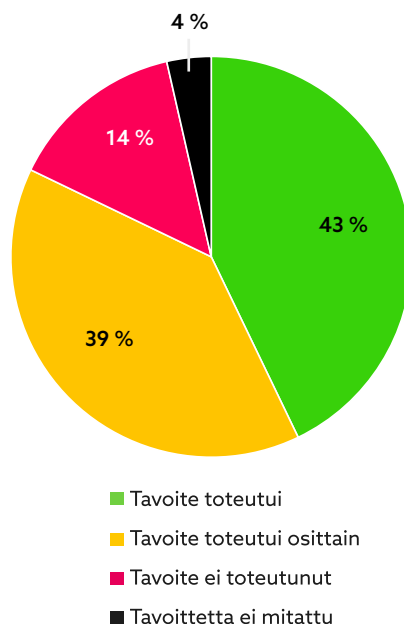
6.4.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Kaupunkiympäristön toimialan hallinto	-1 061	-1 081	-768	312	29 %
Toimitilat	15 310	14 103	14 878	775	5 %
Kiinteistö- ja paikkatietopalvelu	7 333	3 749	4 117	368	10 %
Yhdyskuntatekniikka	-12 586	-13 086	-12 744	342	3 %
Kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus	-1 010	-1 010	-966	44	4 %
Rakennusvalvonta	-120	-120	-429	-309	259 %
Ympäristönsuojelu	-347	-347	-339	8	2 %
Ympäristöterveydenhuolto	-710	-860	-689	171	20

Kaupunkiympäristön toimialan alkuperäinen talousarvio ylittyi 3,1 milj. €. Toimitilojen tulosalueen toimintamenot ylitti alkuperäisen talousarvion 3,2 milj. €. Taustalla oli mm. asfaltointikustannuksia, vanhan paloaseman purkukustannukset, sääolosuhteista johtunut ulkoalueiden hoito sekä yleinen kustannustason kasvu. Toimitilojen tulosalueen toimintatulo taas ylitti alkuperäisen talousarvion 2,7 milj. €. Toimintatulojen ylitys johtuu suurimmalta osin Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen vuokrien ennakoitua suuremmasta määrästä sekä sisäisten ruoka- ja siivouspalvelujen ennakoitua suuremmasta tulosta. Ruoka- ja siivouspalveluiden yleisen hintatason nousu näkyy myös tulosalueen toimintamenojen kasvuna. Lisäksi vuokratuottoihin on lisätty Kiinteistö Oy Paloaseman ja Kiinteistö Oy Seinäjoen palvelutalojen vuokrat. Näissä sisäiset vuokrat on aikaisemmin maksettu suoraan yhtiöille, mutta HVA-vuokrakäytännön myötä vuokra maksetaan kaupungille, joka maksaa vastiketta yhtiöille. Vastaavat erät ovat talousarviossa toimintamenoina. Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tulosalueen toimintatulo toteutui 3,2 milj. € alkuperäistä talousarviota heikompana. Taustalla on rakennusalan matalasuhdanteesta johtuva maanmyyntituottojen väheneminen. Tarkempi analyysi on kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden arvioinnin yhteydessä kappaleessa 7.3. Rakennusvalvonnan tulosalueen toimintakate oli 0,3 milj. € talousarviota heikompi. Poikkeama ei ole euromääräisesti olennainen, mutta tulosalueen toimintakatteeksi budjetoitiin 0,1 milj. €, jolloin suhteellinen poikkeama on olennainen. Tässäkin taustalla on rakennusalan matalasuhdanne, jonka johdosta rakennusvalvonnan lupamaksutuotot jäivät olennaisesti alle talousarvion.

6.4.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kuvio 6. Kaupunkiympäristötoimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kaupunkiympäristön toimialan tavoitteista 43 % toteutui (40 % tavoitteista toteutui vuonna 2022), 39 % (40 %) toteutui osittain, 14 % (20 %) tavoitteista ei toteutunut ja 4 % (0 %) tavoitteista ei ollut mitattavissa tilinpäätöksen laadintahetkellä. **Kaupunkiympäristön toimialan toiminnallisista tavoitteista 46 % kohdistuu strategiseen valintaan hyvän johtamisen ja tasapainoisen talouden Seinäjoki.** Erityisinä arviointikohte-

na ovat olleet tulosalueet kiinteistö- ja paikkatietopalvelut sekä kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus, joiden arviointi on esitetty kappaleessa 7.3.

Toimitilojen tulosalueen tavoitteena on, ettei rakennuskannan korjausvelka kasva. Rakennuskannan korjausvelan tarkka arvo ei ole tiedossa, mutta tilinpäätökseen oli merkitty tavoitteen toteutuneen osittain. Tulosalueen arvion mukaan korjausvelka ei ole kasvanut, koska korjausrakentamiskustannukset vuonna 2023 ylittivät 1,75 % rakennuskannan teknisestä arvosta. Rakennusten teknisen nykyarvon laskennassa yleisesti käytetty arvio rakennusten vuosikulumasta on 1,75 % teknisestä arvosta. Rakennusinvestoinnit korottavat teknistä nykyarvoa investointien arvon verran. Siten jos korjaavaan rakentamiseen käytetään enemmän rahaa kuin arvon lasku koko rakennuskannan yhteenlasketusta teknisestä nykyarvosta, ei arvo ole laskenut koko rakennusomaisuuden näkökulmasta. Laskentatapa on karkea, mutta suuntaa antava. Rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laadinta on aloitettu vuonna 2022 ja vuoden 2023 toiminnallisena tavoitteena oli, että laadinta on valmis 50 kohteen osalta. **PTS-laadinnan osalta varsinaisia rakennuskohtaisia PTS-taulukointa ei arviointikertomuksen laadintahetkellä ole valmiina yhdestäkään kohteesta.** PTS:n tavoitteena on antaa kokonaiskuva kiinteistön kunnosta, tulevista korjaustarpeista ja korjaustarpeiden ajankohdista sekä kustannuksista. PTS-prosessia on valmisteltu vuodesta 2022, mutta tulosalueella on ollut haasteita löytää paras ja soveltuvin PTS-järjestelmä. Tavoite on saada vuoden 2024 aikana PTS-järjestelmä käyttöön, joko hyödyntäen jo käytössä olevia järjestelmiä tai hankkimalla uusi järjestelmä. Kaupungin kohteissa on

Granlund Manager -järjestelmän kautta käytössä sähköinen huoltokirja, jossa näkyy vuosikellotyypisesti säännölliset huoltotarpeet, ja johon on kohdekohtaisesti kirjattu tehdyt korjaustoimet. Ylläpidon käytössä on siten tieto rakennusten huoltotarpeista ja korjaushistoriasta, ja kohdekohtaisesti PTS-tyyppistä data on käytettävissä. Kaupungilla on rakennuskannassaan yhteensä noin 300 rakennusta. Näistä noin 150 on aktiivisessa palvelu- ja hallintokäytössä. PTS tulee laatia ensisijaisesti aktiiviluokan rakennuksiin, ja toisessa vaiheessa kevennettynä koko rakennuskantaan pois lukien poistosalkku.

Yhdyskuntatekniikan tulosalueen tavoitteena on palvelujen tuottaminen asiakaspalvelulähtöisesti, kehittää asiakaspalvelua käyttäjäystävällisempään suuntaan, mahdollistaa kuntalaisten osallistuminen tulevien investointihankkeiden valmisteluun sekä luoda uusia toimintatapoja viestintään. **Tavoitteen mittareista toteutui palautepalvelun keskimääräinen vastausaika kaksi työpäivää ja sähköisen lupajärjestelmän käyttöönotto. Sähköisellä lupajärjestelmällä voi hakea kaupungin kaduille sekä muille yleisille alueille erilaiset työ- ja sijoitusluvut. Sähköisen lupajärjestelmän vaikuttavuus yrityksille ja asukkaille on lupien hakemisen yksinkertaistuminen. Sähköinen lupajärjestelmä myös sujuvoittaa lupakäsittelyä ja myöntämistä.** Kolmantena mittarina ollut yhteistyökysely kaupungin henkilöstölle ei toteutunut. Tavoitteena olisi ollut saada tietoa tulosalueen kehittämistä varten, mutta kyselyn toteuttamiseen ei ollut henkilöstöresursseja vuonna 2023. Kyselyn toteuttamatta jäämisen vaikuttavuus nähtiin olevan pieni, koska vastaava kysely on toteutettu edellisen kerran vuonna 2022.

6.4 Elinvoiman ja työllisyyden toimiala

6.5.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

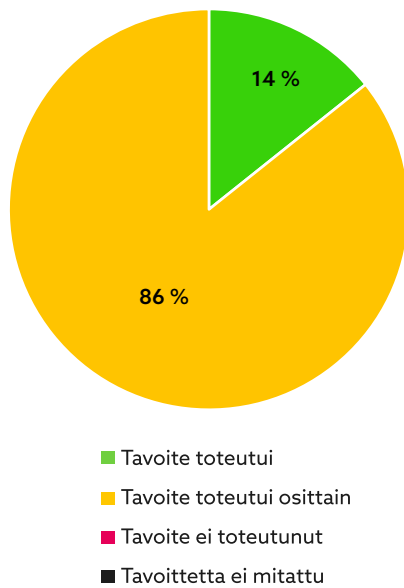
1 000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Elinvoima ja työllisyys	-9 190	-10 347	-10 213	134	1 %

Elinvoiman ja työllisyyden toimialan tuloslaskelma on toteutunut budjetoidun mukaisesti. Joulukuun 2023 valtuustossa käsiteltiin lisätalousarvio 1,1 milj. € johtuen työmarkkinatuen maksuosuuksien kasvusta. Työllisyys on kehittynyt heikompaan suuntaan, vaikka Seinäjoen työttömyys on matalimpien tasolla keskisuurten ja isojen kaupunkien joukossa.

6.5.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Kuvio 7. Elinvoiman ja työllisyyden toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Elinvoiman ja työllisyyden toimialalle asetetuista tavoitteista 14 % toteutui (0 % vuonna 2022) ja 86 % toteutui osittain (100 % vuonna 2022). **Elinvoiman ja työllisyyden toimialan toiminnallisista tavoitteista 43 % kohdistuu strategiseen valintaan vetovoimainen Seinäjoki.**

Tavoitteena on vahvistaa Seinäjoen identiteettiä ja brändiä määrätietoisella markkinointi- ja viestintätyöllä. Myönteistä viestintää on runsaasti, mutta nuorta kasvukaupunkia ei tunneta riittävästi valtakunnallisesti. Kaupungin tulee pysyä aktiivisena ja kiinnostavana. **Tavoitteen mittareista toteutui viestinnän ja markkinoinnin tavoitavuutta ja sisällön kiinnostavuutta indikoiva seuraajien määrä sosiaalisessa mediassa, joka vuonna 2023 oli 35 000 tavoitearvon ollessa 33 000. Markkinointikampanjoiden määrä sekä Seinäjoen strategian kärkiteemojen syötteet valtakunnan medialle eivät yltäneet tavoitearvon mukaisiin määriin.** Markkinointikampanjoista jäi toteuttamatta asumiseen liittyvä kampanjointi, jonka taustalla oli tonttikysynnän hiipuminen. Kampanjan peruuntumisen aiheutti mainostoimiston vetäytymisen yhteistyöstä kesken sopimuskauden. Uusi kilpailutus käynnistettiin, mutta suunnitellut kampanjat jäivät toteuttamatta. Kärkiteemojen syötteet valtakunnalliselle medialle jäi tavoitearvosta, koska Seinäjoen alueelle toteutettavat uudet valtakunnallisesti kiinnostavat hankkeet ovat viivästyneet. Seinäjoki-näkyvyys on jäänyt alle tavoitteen, mutta markkinointi- ja viestintätyöllä on saavutettu onnistuneita puheenaiheita, kuten ”Miljoona roskapussia” -kampanjan yhteydessä toteutettu äänestys Seinäjokelainen vai Seinäjokinen sekä Diili -kampanja.

Tavoitteena on olla Suomen elinvoimaisin 50 000–100 000 asukkaan kaupunki. Kansainvälistyminen nähdään keinona toteuttaa kaupungin strategiaa ja se toimii työkaluna elinvoimaisen ja kehittyvän kaupungin tekemisessä. Tavoitteen mittareista sijoittuminen MDI aluekehityksen tuottaman laajan tilannekuvan elinvoimavertailussa ei ollut mitattavissa, koska kyseistä vertailua ei ole tuotettu vuoden 2022 jälkeen. Vertailu MDI:n tuottamaan nopeaan tilannekuvaan ei anna oikeaa kuvaa, koska tavoite on asetettu laajan tilannekuvan mukaisesti. **Suhteellisen väestönlisäyksen osalta C21-kaupungeissa tavoitteena oli olla sijalla 3. Seinäjoki oli sijalla 9. Seinäjoen asukasluku kasvoi 1,3 %, mikä on erittäin hyvällä tasolla ja kovin kasvuprosentti noin kymmeneen vuoteen. Seinäjoen kasvu ei kuitenkaan nouse vertailukaupunkien kärkeen, koska maahanmuutto on lisääntynyt koko maassa. Kolmas mittari nettomaahanmuutto toteutui reilusti yli tavoitearvon. Nettomaahanmuutto Seinäjoella vuonna 2023 oli 732, kun se vuonna 2022 oli 298. Nettomaahanmuutto vuonna 2023 oli historiallisen korkealla tasolla ja koko kaupungin kasvusta suurin osa perustui maahanmuuttoon. Myös kuntien välinen nettomuutto oli positiivinen vuonna 2023, kun taas luonnollinen väestönkehitys kääntyi negatiiviseksi. Maahanmuuton kasvun myötä kaupunki kansainvälistyy. Tämä myönteinen ilmiö asettaa kuitenkin haastetta kotouttamispalveluille, työllistymiselle ja muille kaupungin palveluille kasvun ollessa näinkin nopeaa.**

Ehkäisevää mielensterveys- ja päihdetyötä on tehty olemassa olevilla resursseilla erityisesti lasten ja nuorten parissa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuspaikan tavoitteena on ollut, että asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä edistetään ja seurataan hyvinvointisuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden kautta. Hyvinvointiraportti laaditaan vuosittain ja raportilla seurataan asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hyvinvointiraportti on tehty ja päivitetty vastaamaan muuttunutta tilannetta, kun osa toiminnoista on siirtynyt Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Tavoitteena on vahvistaa ehkäisevää mielensterveys- ja päihdetyötä. Mittarina ollut ehkäisevän mielensterveys- ja päihdesuunnitelman päivittäminen ei toteutunut vuonna 2023. Ehkäisevää mielensterveys- ja päihdetyötä on tehty olemassa olevilla resursseilla erityisesti lasten ja nuorten parissa, ja vuonna 2024

tullaan rekrytoimaan ehkäisevän päihdetyön koordinaattori. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma tullaan sisällyttämään osaksi seuraavaa hyvinvointisuunnitelmaa. Uusi hyvinvointisuunnitelma laaditaan seuraavan valtuustokauden alussa, eli syksyllä 2025. Tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista kaupungin kaikilla toimialoilla. Mittarina olleen Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelman toteutuksen osalta tilinpäätöksessä on todettu, että suurin osa toimenpiteistä on toteutunut.

Perusopetuksen tulosalueen arvioinnin yhteydessä (kappale 7.5) nousi esiin lasten ja nuorten päihdeiden käyttö. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuspaikalla on tehty ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä erityisesti lasten ja nuorten parissa. Ehkäisevän päihdetyön työryhmä "Ehkäpä lapset ja nuoret" kokoontui vuoden 2023 aikana neljä kertaa. Työryhmä suunnittelee ja toteuttaa ehkäisevän päihdetyön toimia yhdessä sekä ryhmän jäsenet erikseen omilla toimialoillaan. Toinen aktiivisesti toimiva työryhmä "Pakka-ryhmä" kokoontui vuoden 2023 aikana neljä kertaa. Työryhmässä viranomaiset ja elinkeinoelämä toimivat yhdessä päihdehaittoja ehkäisten. **Konkreettisia toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuspaikka on tehnyt useita vuoden 2023 aikana. Osa toimenpiteistä on tehty yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Esimerkkeinä toimenpiteistä voidaan mainita nuorisotyöntekijöille järjestetty ehkäisevän päihdetyön koulutus tammi-kuussa 2023, vape-materiaalin jakaminen huoltajille ja oppilaille syksyllä 2023 sekä koko kaupungin yhteinen vanhempainilta alakoululaisille marraskuussa 2023 teemalla päihdeet ja media. Lisäksi festaripakka on jalkautunut nuorisolle järjestettyihin tapahtumiin. Kouluvierailuiden ja muiden tapahtumien kautta tavoitettujen nuorten määrä on kustannuspaikan mukaan merkittävä ja tiedon lisäämisessä ehkäisevän päihdetyön teemoissa on onnistuttu.**

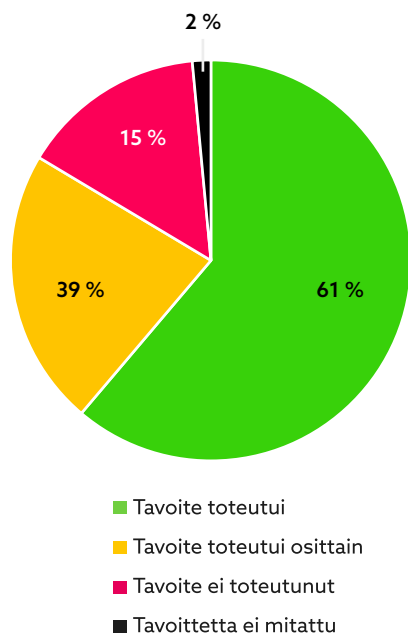
Työmarkkinatukimaksuissa on nousupainetta johtuen niin Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen säästötoimenpiteistä kuin ministeriön palvelumäärärahaleikkauksista.

Työllisyyden tulosalueen tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen kuntalaisten työelämäosallisuutta vahvistamalla ja työnhaun tukeminen monialaisesti tunnistettuihin yksilöllisiin tarpeisiin vastaamalla. **Tavoitearvona on C21-kaupunkien alhaisin työttömyysaste, mikä toteutui vuonna 2023. Vuonna 2023 Seinäjoen työttömyysaste oli 7,18 %.** Myönteinen työllisyyskehitys johtaa julkisten menojen pienemiseen mm. työmarkkinatuen kuntaosuusmaksun muodossa. **Seinäjoen maksama työmarkkinatuen kuntaosuus oli 4,2 milj. € ja ylitti tavoitearvon 3,3 milj. €. Työmarkkinatuen kuntaosuus ylitti myös vuonna 2022 maksetun määrän, joka oli 3,8 milj. €. Kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli noin 10 %.** Tunnusluku virta yli 3 kk työttömyyteen on määritelty tavoitteen yhdeksi mittariksi tavoitearvolla 37 %. **Virta yli 3 kk työttömyyteen oli vuonna 2023 44,5 % ja vuonna 2022 41,8 %.** Työttömyyden virtaamaprosentit kuvaavat sitä, kuinka moni tietynä kuukautena työttömyytensä aloittaneista työnhakijoista on työttömänä vielä yli kolme kuukautta aloitusajankohdan jälkeen. Virta yli 3 kk työttömyyteen on olennainen seurattava tunnusluku, koska työttömyyden alkaessa valtaosa työnhakijoista löytää uuden työpaikan ensimmäisen kolmen kuukauden sisällä. Tunnusluvun ollessa kasvusuunnassa, kasvaa myös riski pidempään työttömyysjaksoon ja mahdollisesti jopa pitkäaikaistyöttömyyteen. Työttömyys kasvaa erityisesti lomautusten takia. Työmarkkinatukimaksuissa on nousupainetta johtuen niin Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen säästötoimenpiteistä kuin ministeriön palvelumäärärahaleikkauksista. Työnhaun viranomaistyön ohella kaupunki keskittyy TE2025 -palveluiden valmisteluun. **Tarkastuslautakunta uusi arviontikertomuksessa 2022 esitetyn suosituksen edelleen kehittää vaikuttavia toimenpiteitä työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn, koska mittarit kaupungin työmarkkinatuen kuntaosuus sekä virta yli 3 kk työttömyyteen eivät saavuttaneet tavoitearvoa ja ovat kehittyneet negatiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna.**

6.5 Tytäryhteisöt

Valtuusto asettaa sitovia tavoitteita seuraaville tytäryhteisöille: Etelä-Pohjanmaan Ravikatsomo Oy, Into Seinäjoki Oy, Kiinteistö Oy Seinäjoen Animwest, Kiinteistö Oy Seinäjoen Palvelutalot, Kiinteistö Oy Seinäjoen Ruokatalo, Lakeuden Vesi Oy, SeiLab Oy, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy, Seinäjoen Energia Oy, Seinäjoen Kaupunginteatteri Oy, Seinäjoen Työterveys Oy, Seinäjoki Areena Oy, Seipark Oy ja Sevas Kodit Oy. Erityisinä arviontikohteina ovat olleet Sevas Kodit Oy, jonka arvionti on esitetty kappaleessa 7.1. ja Seipark Oy, jonka arvionti on esitetty kappaleessa 7.4.

Kuvio 8. Tytäryhteisöjen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Tytäryhteisöille asetetuista tavoitteista 61 % toteutui (62 % vuonna 2022), 22 % toteutui osittain (22 % vuonna 2022), 15 % ei toteutunut (13 % vuonna 2022) ja 2 % ei ollut tilinpäätöksen laadintahetkellä mitattavissa (3 % vuonna 2022).

Into Seinäjoki Oy:n (Into) tavoitteista toteutui 71 %. Suomen Yrittäjien kuntabarometri toteutetaan joka toinen vuosi. Kuntabarometri mittaa kuntien onnistumista yrittäjyyden edistämisessä. Vuonna 2022 Seinäjoki oli ykkönen suurten kuntien sarjassa. Vuoden 2024 osalta tulokset julkaistaan keväällä arviontikertomuksen laadinnan jälkeen. Asiakaskontaktien määrä, tapahtumaosallistumisten määrä, sijoittumisehdotusten määrä ja yhtiön henkilöstön antama NPS olivat tavoitearvoja korkeammat. Palvelutuotantojen määrä jäi hieman tavoitearvon alapuolelle. **Sijoittuneita yrityksiä Seinäjoelle vuonna 2023 oli 11 kpl tavoitearvon ollessa 25 kpl. Sijoittumismyynnissä toimintatapoja on kehitetty siten, että on pyritty lisäämään kontaktoinnin määrää ja parantamaan laatua. Talouden suhdannetilanne on haastanut myyntitapaamisten toteutumista. Toteutuneita maakunnan ulkopuolisia sijoittumistapaamisia on ollut 162 kpl ja lähetettyjä sijoittumistarjouksia 103 kpl. Tällä hetkellä yritykset eivät juurikaan investoi eivätkä myöskään laajenna toimintaansa. Syynä on yleinen taloudellinen epävarmuus, mistä syystä on todettu yritysten keskittävän nykyisen toimintansa säilyttämiseen. Tilanne on vastaavanlainen koko Suomessa. Seinäjoen kilpailuasemassa ei ole tapahtunut muutoksia. Tällä hetkellä tehtävä sijoittumismarkkinointi palvelee tulevaisuuden myyntityötä, joten kun yleinen taloudellinen tilanne paranee, ennustetaan Seinäjoelle sijoittuvien yritysten määrän jälleen kasvavan. Jatkossa tulee**

entisestään korostumaan se, missä kaupungeissa ihmiset haluavat asua.

SeiLab Oy:n toiminnalliset tavoitteet eivät toteutuneet. Toiminnallisiin tavoitteisiin sisältyi talouden tunnuslukuja, jotka toteutuivat heikosti vuonna 2023. Ympäristöterveydenhuollon tulosalueen maksama ylläpitomaksu on jäänyt liikevaihtovirrasta pois vuonna 2023, mikä on laskenut yhtiön liikevaihtoa edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi yhtiön kulurakenne on korkea suhteessa liikevaihtoon. Toimenpiteitä kannattavuuden kehittämiseksi on meneillään.

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n (SeAMK) tavoitteista toteutui 67 %. SeAMK toimii opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sovitun tulossopimuksen 2020–2024 mukaisesti. YAMK-tutkimäärä ja TKI-toiminnan ulkopuolinen rahoitus ylittivät OKM:n tavoitetason. AMK-tutkintoja suoritettiin 760 kpl, mikä oli alle OKM:n tavoitteen 815 kpl. Tutkimäärät kasvoivat vuonna 2023 edelliseen vuoteen verrattuna, mutta AMK-tutkintotavoitteen saavuttamisen haasteet johtuvat monista osatekijöistä. Liiketaloustieteiden aloilla ja palvelualoilla tähän osaltaan vaikuttaa restonomikoulutuksen valtakunnallisestikin huono vetovoima. Paremmen vetovoiman saavuttamiseksi koulutuksen päivätoteutus järjestetään vuodesta 2025 alkaen englanninkielisenä. Tekniikan alalla on kolme tutkinto-ohjelmaa (tietotekniikka, automation engineering ja agri-food engineering), jotka eivät ole vielä tuottaneet tutkintoja. Ensimmäiset tutkinnot näistä tutkinto-ohjelmista valmistuvat vuoden 2025 aikana. **Erityisesti viime aikoina on korostunut opiskelijoiden opintojen aikainen työntekeä. Lähes kaikki, niin päiväkuin monimuotototeutusten opiskelijat, käyvät samanaikaisesti työssä, joissakin tutkinto-ohjelmissa kaikki opiskelijat. Opintojen aikainen työssäkäynti kuormittaa opiskelijoita ja hidastaa valmistumista. Osa opiskelijoista myös siirtyy pysyvästi työelämään ennen valmistumista. Erityisesti näin käy aloilla, joissa työvoimapula on suuri, eikä työpaikan saamiseen vaadita tutkintotodistusta. Koronaepidemiasta johtuvat haasteet näkyvät vielä osassa ryhmiä ja opiskelijoiden psykososiaaliset ongelmat ovat lisääntyneet. Opintojen keskeyttäneiden tavoittaminen on osoittautunut haasteelliseksi, ja heille kohdennettu erillishaku ei tuonut hakijaryntäystä. SeAMK:ssa panostetaan erityisesti opiskelijoiden ohjaukseen, tukipalveluihin sekä opintojen monimuotoistamiseen, jolla pyritään helpottamaan työn ja opintojen yhdistämistä. Suurempien sisäänottojen odotetaan näkyvän tulevaisuudessa myös kasvavana valmistuneiden määränä.**

Laadukas toiminnallinen taso ja kansainvälisyyden vahvistaminen toteutuivat linjassa valtuuston asettamaan tavoitetasoon. Vuoden 2023 lopussa SeAMK:ssa opiskeli 601 kansainvälistä opiskelijaa, kun vuo-

den 2022 lopussa kansainvälisiä opiskelijoita oli 571. **Kansainvälisten opiskelijoiden määrä on edelleen kasvanut. Kaikki kansainväliset opiskelijat eivät kuitenkaan asu Seinäjoella. Moni ei saanut kaupungista asuntoa, mikä aiheutti sen, että he saattavat käydä opiskelemaan muualta käsin. Haasteita on ollut myös kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden työpaikkojen löytymisessä alueelta. Kansainväliset tutkinto-opiskelijat haluaisivat myös tehdä osa-aikatöitä opiskelun ohella.** Haasteita on muodostanut myös se, että nykyinen lainsäädäntö on mahdollistanut osalle kansainvälisistä opiskelijoista lukuvuosimaksulta välttymisen. Riittävästi työtä tekemällä opiskelija on voinut muuttaa oleskeluluvan tyyppiä työperäiseksi oleskeluluvaksi. Nykyisen lainsäädännön mukaan opiskelija välttyy lukuvuosimaksulta, mikäli hänellä on työperäinen oleskelulupa. Lainsäädäntö, joka estäisi lukuvuosimaksun kiertämisen, on parhaillaan Eduskunnan toimielimien käsittelyssä. **Uusia kansainvälisiä tutkinto-ohjelmia on tavoitteen mukaisesti ollut 5 kpl.** Näistä kaksi on uusia (automation engineering ja agri-food engineering). Näiden lisäksi on tehty päätös kahden uuden englanninkielisen tutkinto-ohjelman aloittamisesta vuonna 2025.

Seinäjoen Energian tavoitteista kaikki toteutuivat. Konserni teki merkittävän hyvän tuloksen vuonna 2023, millä oli positiivinen vaikutus myös Seinäjoen kaupunkikonsernin tulokseen. Tavoitteet asiakastytyväisyydestä, jakelukeskeytysten määrästä ja kuluttajahintojen pysymisestä kohtuullisella tasolla toteutuivat myös tavoitetason mukaisesti. **Seinäjoen Energian hyvään taloudelliseen tulokseen vaikutti erityisesti sähkömarkkinayksikön liikevoitto. Sähkömarkkinayksikön tulokseen vaikuttivat mm. sähkökriisin vaikutus energian markkinahinnoitteluun ja Olkiluoto 3:n tuotantokäytön alkaminen huhtikuussa 2023. Sähkön asiakashintoja laskettiin toukuussa 15 % ja heinäkuussa 30 %. Seinäjoen kaupungille Seinäjoen Energia maksoi osinkoa 3 milj. €. EPSI Ratingin valtakunnallisen sähköntuotantoyhtiöiden asiakastutkimuksen mukaan Seinäjoen Energialla on Suomen tyytyväisimmät sähköntuotantoyhtiön asiakkaat.**

Vuoden 2024 liikevaihdon ja liikevoiton ennustetaan olevan edellistä vuotta matalammalla tasolla, täyttäen kuitenkin asetetut tavoitearvot. Seinäjoen Energian tavoitteena on olla hiilineutraali sähkön ja kaukolämmön tuotannossa vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2023 sähköntuotannosta tuotettiin uusiutuvilla energialähteillä 38 % ja 72 % tuotannosta oli hiilidioksivapaata. Kaukolämmön hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet 70 % vuodesta 2019.

Työkyvyttömyyseläkkeiden kustannusten suhteellinen osuus pysyvistä eläkkeistä on Seinäjoella hyvin matala.

Yhdyskuntatekniikan tulosalueella toteutettiin sähköisen lupajärjestelmän käyttöönotto. Sähköisellä lupajärjestelmällä voi hakea kaupungin kaduille sekä muille yleisille alueille erilaiset työ- ja sijoitusluvut. Sähköisen lupajärjestelmän vaikuttavuus yrityksille ja asukkaille on lupien hakemisen yksinkertaistuminen. Sähköinen lupajärjestelmä myös sujuvoittaa lupakäsittelyä ja lupien myöntämistä.

Seinäjoen Energian taloudelliset tavoitteet toteutuivat täysin ja konserni teki merkittävän hyvän tuloksen vuonna 2023, millä oli positiivinen vaikutus myös Seinäjoen kaupunkikonsernin tulokseen. Seinäjoen kaupungille Seinäjoen Energia maksoi osinkoa 3 milj. €. Tavoitteet asiakastytyväisyydestä, jakelukeskeytysten määrästä ja kuluttajahintojen pysymisestä kohtuullisella tasolla toteutuivat myös tavoitetason mukaisesti.

Hankinta- ja varastopalveluiden tavoite hankintaosaamisen vahvistamisesta säännöllisellä kouluttamisella jäi alle asetetun tavoitearvon. Hankintaprosessi sisältää paljon manuaalista työtä, vaikka jo olemassa olevien järjestelmien tehokkaalla käytöllä resursseja voitaisiin käyttää olennaisempien työtehtävien tekemiseen. Hankintaosaamisen säännöllisen koulutuksen vähäisyys heikentää lisäksi pitkällä aikavälillä hankinta-asiantuntijoiden kokonaisvaltaista hankintaosaamista ja hankintajuridiikan tunteutusta, millä on suora vaikutus koko Seinäjoen kaupungin hankintojen vaikuttavuuteen ja onnistumiseen. Tarkastuslautakunta suosittelee vahvistamaan hankintaosaamisen kouluttamista kaupungin henkilöstölle.

Toimitilojen tulosalueen tavoitteena oli, ettei rakennuskannan korjausvelka kasva. Kaupungilla on rakennuskannsaan yhteensä noin 300 rakennusta. Näistä noin 150 on aktiivisessa palvelu- ja hallintokäytössä. Karkean arvion mukaan rakennuskannan korjausvelka ei ole kasvanut. Seurannan ja laskennan taustalla olevassa prosessissa on kuitenkin kehitettävää. Arvio siitä, että korjausvelka ei ole kasvanut perustuu yleisesti käytettyyn arvioon, jonka mukaan arvio rakennusten vuosikulumasta on 1,75 % teknisestä arvosta. Korjausrakentamiskustannukset vuonna 2023 ylittivät 1,75 % rakennuskannan teknisestä arvosta. Tavoitteena oli myös jatkaa rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien (PTS) laadintaa siten, että vuoden 2023 aikana PTS olisi laadittuna 50 kohteen osalta. PTS-laadinnan osalta varsinaisia rakennuskohtaisia PTS-taulukoita ei arviointikertomuksen laadintahetkellä ole valmiina yhdestäkään kohteesta. PTS-prosessia on valmisteltu vuodesta 2022, mutta tulosalueella on ollut haasteita löytää paras ja soveltuvin PTS-järjestelmä. Tavoite on saada vuoden 2024 aikana PTS-järjestelmä käyttöön hyödyntäen jo käytössä olevia järjestelmiä tai hankkimalla uusi järjestelmä. Tarkastuslautakunta suosittelee varmistamaan riittävän resursoinnin rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laadintaan.

Työllisyyden tulosalueen tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen kuntalaisten työelämäosallisuutta vahvistamalla ja työnhaun tukeminen monialaisesti tunnistettuihin yksilöllisiin tarpeisiin vastaamalla. Tavoitearvona on C21-kaupunkien alhaisin työttömyysaste, mikä toteutui vuonna 2023. Vuonna 2023 Seinäjoen työttömyysaste oli 7,18 %. Seinäjoen maksama työmarkkinatuen kuntaosuus oli 4,2 milj. € ja ylitti tavoitearvon, joka oli 3,3 milj. €. Työmarkkinatuen kuntaosuus ylitti myös vuonna 2022 maksetun määrän, joka oli 3,8 milj. €. Työmarkkinatuen kuntaosuusmaksu kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna noin 10 %. Tunnusluku virta yli 3 kk työttömyyteen on määritelty kolmanneksi työllisyyden mittariksi tavoitearvolla 37 %. Virta yli 3 kk työttömyyteen vuonna 2023 oli 44,5 % ja vuonna 2022 41,8 %. Virta yli 3 kk työttömyyteen on olennainen seurattava tunnusluku, koska työttömyyden alkaessa valtaosa työnhakijoista löytää uuden työpaikan ensimmäisen kolmen kuukauden sisällä. Tunnusluvun ollessa kasvusuunnassa, kasvaa myös riski pidempään työttömyysjaksoon ja mahdollisesti jopa pitkäaikaistyöttömyyteen. Tarkastuslautakunta uusii arviointikertomuksessa 2022 esitetyn suosituksen edelleen kehittää vaikuttavia toimenpiteitä työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn, koska mittarit työmarkkinatuen kuntaosuus sekä virta yli 3 kk työttömyyteen eivät saavuttaneet tavoitearvoa ja ovat kehittyneet negatiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna.

Kaupunkistrategia valtuutetaan käytäntöön talousarvion kautta siten, että kaupunkistrategian vuositavoitteet esitetään talousarviossa toiminnallisissa tavoitteissa. Kaupunginhallitus vastaa kaupunkistrategian täytäntöönpanon johtamisesta talousarvioprosessin kautta. Siten myös talousarvion esittämistavan tulee tukea toiminnallisten tavoitteiden linkittymistä kaupunkistrategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden tulisi ohjata kaupunkia toimimaan tuloksellisesti, tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Tarkastuslautakunta on havainnut toteutumisvertailun esittämistavassa seuraavat seikat:

- » 31 % toiminnallisista tavoitteista on linkitetty kaupunkistrategiaan puutteellisesti siten, että tavoitteelle nimetty strateginen valinta ei vastaa kaupunkistrategian mukaisia valintoja tai kohta on jätetty kokonaan tyhjäksi (vuoden 2022 tilinpäätöksessä vastaava osuus oli 35 %),
- » tavoitteille asetetut mittarit sisältävät niin laadullisia kuin numeerisia mittareita; mittareiden esittämistapa ei kaikilta osin ole riittävän ymmärrettävä,
- » 6 % mittareista puuttuu tavoitearvo kokonaan (vuoden 2022 tilinpäätöksessä vastaava osuus oli 8 %),
- » 5 % mittareista on määritelty toteutuneen tai toteutuneen osittain, vaikka taulukossa kohta toteuma-arvo on jätetty tyhjäksi. Lisäksi useamman mittarin osalta voidaan todeta, ettei tilinpäätökseen sisälly riittävää selvitystä miksi mittari on määritelty toteutuneeksi.

Tilinpäätöksen 2023 toteutumisvertailun esittämistavan osalta on todettavissa, että tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on edelleen haasteita. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään talousarvioprosessia. Toiminnallisten tavoitteiden esittämistapaa olisi syytä tarkentaa ja ohjeistaa. Tavoitteille on suositeltavaa asettaa yksiselitteiset mittarit ja tavoitearvot. Mittareiden toteutuminen suhteessa tavoitearvoon tulee olla esitettävissä helposti ymmärrettävissä olevassa muodossa.

Vuoden 2023 talousarviossa kaupunginvaltuusto asetti toimialoille 90 toiminnallista tavoitetta ja 203 mittaria. Tarkastuslautakunta kysyy, onko 90 toiminnallisen tavoitteen ja 203 mittarin seuraaminen tehokasta tavoitteiden toteuttamiseen käytettävien resurssien osalta.

7. Työohjelman 2023 mukaiset arviointikohteet

7.1 Sevas Kodit Oy

Sevas Kodit Oy on Seinäjoen kaupungin 100 %:sti omistama tytäryhtiö. **Yhtiö tarjoaa hintalaatusuhteeltaan houkuttelevia vuokra-asuntoja niitä tarvitseville kaupunkilaisille. Sevas Kodit omistaa 3 195 asuntoa 130:ssa eri kiinteistössä, josta vuokratiasuntoja on 2 541 ja opiskelija-asuntoja 654. Sevas Kotien vuokra-asunnoissa asuu vajaa 5 000 henkilöä.** Vuokra-asunnot sijaitsevat eri puolilla Seinäjokea, mutta määrällisesti vuokra-asuntoja on eniten keskustassa, Joupissa ja Kasperissa. Sevas Kodit työllistää 19,25 henkilöä.

1 000 €	TP 2022	TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Liikevaihto	22 380	22 231	22 951	720	3 %
Liikevoitto	2 379	2 000	3 056	1 056	53 %
Tilikauden voitto	1 101	0	1 707	1 707	100 %

Sevas Kodit toimii omakustannusperiaatteella eikä tavoittele voittoa. Tulorahoitus tulee täysin vuokratuloista. Vuokratalojen rakentaminen rahoitetaan hyödyntämällä valtion korkotukilainoja. Korkotuen myöntämisestä vastaa asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (Ara).

Tilikaudella 2023 yhtiön liikevaihto toteutui 3 % budjetoitua paremmin, mutta liikevoitto oli jopa 53 % budjetoitua parempi ja yhtiön tilikauden voitto oli 1,7 milj. €. Lopullinen tilikauden tulos on asuintalovarauksen jälkeen lähellä nollaa. Asuintalovaraus on ennakkoon tehtävä kulukirjaus asuinrakennuksen tulevien, verotuksessa vähennyskelpoisten menojen, kattamiseksi. Yhtiön taseessa olevaa asuintalovarausta voi käyttää asuinrakennuksen rakentamisesta, perusparantamisesta tai vuosikorjauksista aiheutuvien verotuksessa vähennyskelpoisten menojen kattamiseen. Lisäksi

asuintalovarausta voi käyttää asuinrakennuksen ja siihen liittyvän tontin, myös vuokratontin, hoitomenoihin. Rahoituslaskelmasta on tulkittavissa, että toiminnasta muodostunutta rahavirtaa on käytetty investointien kattamiseen ja lainojen lyhentämiseen. **Sevas Kodit tuloutti kaupungille vuonna 2023 kiinteistöveroja ja takausprovisiota 1,1 milj. €.**

Valtion korkotuen vaikutukset yhtiön toimintaan

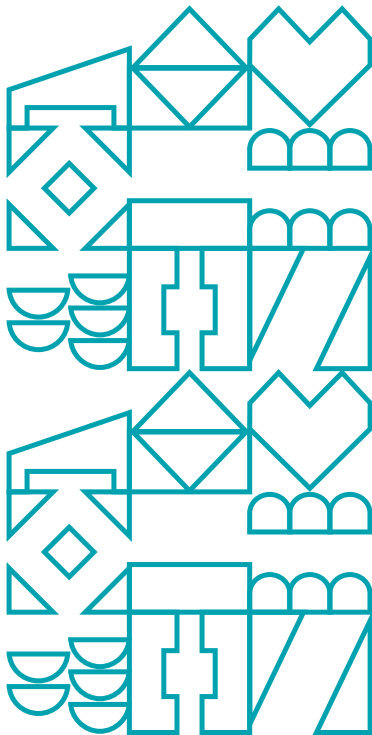
Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus (Ara) myöntää asumiseen ja rakentamiseen liittyviä avustuksia, tukia ja takauksia sekä ohjaa ja valvoo ara-asuntokannan käyttöä. Sevas Kotien toimintaa ohjaa Ara:n Asukasvalintaopas arava- ja korkotuki-vuokra-asuntoihin. Tavoitteena on osoittaa valtion tukemat vuokra-asunnot niitä eniten tarvitseville. Käytännössä asukasvalinnassa arvioidaan hakijan

asunnontarvetta, varallisuutta ja tuloja. Sevas Kotien hallituksen jäsenistä on muodostettu asukasvalinta-jaosto, joka vahvistaa valinnat. Kaupungin asiakas-palveluvastaava tarkastaa asukasvalinnan ja päätös liitteineen dokumentoidaan kaupungin asianhallinta-järjestelmään.

Ara-vuokra-asuntojen vuokranmäärityksessä on nou-datettava omakustannusperiaatetta laissa säädetyn rajoitusajan ajan. Vuokranmäärityksessä omakus-tannusperiaate tarkoittaa sitä, että vuokralaisilta pe-rittävän vuokran määrä saa olla enintään määrä, joka tarvitaan muiden tuottojen lisäksi kattamaan asun-tojen ja niihin liittyvien asumista palvelevien tilojen rahoitusmenot ja hyvän kiinteistöpidon mukaiset hoitomenot. Ara ottaa kantaa myös asuntojen neliö-määrään.

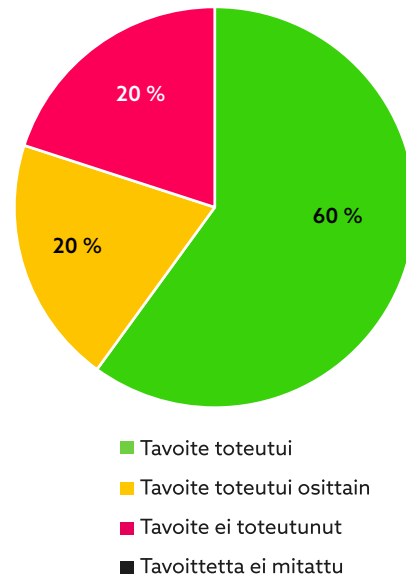
Haettaessa Ara:n korkotukilainaa uudisrakentamiseen, Ara huomioi lainoituksessa mm. alueelliset käyttöpe-rusteet, lainansaajan vakavaraisuuden sekä kunnan asuntomarkkinaselvityksen. **Ara määrittää enimmäis-tonttihinnan ja mikäli edellytys tontin kauppahin-nalle on alle markkinahinnan, toimii tontin myyjänä käytännössä vain kaupunki. Ara arvioi myös hank-keen esittelyvaiheessa rakentamisen sijoittumista ja saattaa hylätä hankkeen, mikäli sijainti koetaan esimerkiksi olevan liian kaukana palveluista. Tämän takia Ara:n kanta uudisrakentamisen sijoittumiseen haetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.**

Vapaarahoitteisen vuokra-asunnon keskineliövuokra Seinäjoella vuonna 2023 oli 12,60 € kun Sevas ko-deille keskimääräinen keskineliövuokra vuonna 2023 oli 10,87 €. Erotus 14 % osoittaa, että Sevas Kodeilla vuokrataso on aidosti kohtuullisella tasolla. Opiskeli-ja-asunnoissa keskineliövuokra vuonna 2023 oli 13,05 €, mutta opiskelija-asunnoissa vuokraan sisältyy netti, sähkö ja vesi.

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 9. Sevas Kodit Oy:n toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Valtuuston asettamista toiminnallisista tavoitteis-ta tavoitetason mukaisesti toteutui kolme tavoitetta: asuntojen käyttöaste, uudisrakentaminen ja henki-löstötyytyväisyys. Taloudellisen ja toiminnallisen käyttöasteen keskiarvo vuonna 2023 oli 96,44 % tavoit-tetason ollessa 95 %. Uudisrakentamiseen liittyvässä tavoitteessa tavoitteena oli uudiskohteen rakentami-nen. Tilinpäätöksen laadintahetkellä on tiedossa kol-me alkavaa uudisrakennuskohdetta, joista kerrotaan tarkemmin alempana. Henkilöstötyytyväisyys neljän tyhy-muuttujan keskiarvolla oli 91,25 % tavoitetason ollessa 90 %. Henkilöstötyytyväisyyden osalta mitta-reina Sevas Kodeilla ovat: työhyvinvoinnin tila, työ-määrän sopivuus, oma arvio suorituskyvystä ja tii-mityön toimivuus. Tulos 91,25 % kertoo tyytyväisestä henkilöstöstä ja hyvästä johtamisesta. Henkilöstön kanssa käydään säännöllisiä keskusteluja sekä seura-taan henkilöstön työhyvinvointia.

Tavoite asukastyytyväisyyden nostamisesta toteutui osittain. Asukastyytyväisyyttä mitataan nettosuosit-telijaluvulla NPS (net promoter score), joka ilmentää arvostelijoiden ja suosittelijoiden suhdetta. Sevas Ko-tien NPS luku on kehittynyt positiivisesti, sen ollessa vuonna 2020 -8, vuonna 2021 -5 ja vuonna 2022 +2. Aikaisempina vuosina havaittiin opiskelijoiden osalta heikko vastausaktiivisuus ja vuoden 2023 kysely kohdistettiin nimenomaan opiskelijoille pilotoiden samalla uutta kyselytyökalua. Vastaus saatiin 300 opiskelijalta ja tulos oli +15. **Tulos opiskelijoiden asu-kastyytyväisyydestä on hyvä ja ylitti tavoitetason. Tavoite määriteltiin kuitenkin vain osittain toteutu-neeksi, koska vuonna 2023 asukastyytyväisyysskyse-ly ei kattanut kaikkia asukkaita. Uusi kyselytyökalu**

on otettu nyt käyttöön ja jatkossa asukastyytyväisyyskyselyt laajenevat kattamaan kaikki Sevas Kotien asukkaat. Asukastyytyväisyyskyselyjen tulosten perusteella yhtiössä on kehitetty viestintää, asiakaspalvelun laatua sekä huoltotöiden laatua. Kriittisimmin asukkaat suhtautuvat piha-alueiden hoitoon ja asiaa on lähdetty aktiivisesti kehittämään.

Tavoite, joka ei toteutunut oli saavutettavuus. **Tavoitteena on, että puhelinkontaktien vastausprosentti on 90 % ja toteuma oli 59 %. Saadun tiedon mukaan yhtiölle tulee vuositasolla noin 40 000 puhelua, joista vastaamaan on ehditty 59 %:iin. Puhelinkontaktien vastausprosentti on suhteellisen matala, mutta saavutettavuus ei ole noussut esiin asukastyytyväisyyskyselyissä.** Asiakaspalveluun on mahdollista jättää soittopyyntö, yhtiön verkkosivuja on kehitetty ja yhtiö tulee ottamaan käyttöön myös Chatbotin. **Keinovalikoimaa saavutettavuuden varmistamiseksi on siten kehitetty.**

Yhtiön toiminnallisiin tavoitteisiin ei sisälly tavoitetta siitä, että kiinteistöjen korjausvelan määrä olisi hallinnassa. **Yhtiö on luopunut kohteiden peruskorjausmallista ja siirtynyt ns. PTS-malliin (pitkän tähtäimen suunnitelma).** Tämä tapahtuu kuntoarvion ja siihen liitetyn teknisen PTS:n avulla, joiden tavoitteena on antaa kokonaiskuva kiinteistön kunnosta, tulevista korjaustarpeista ja korjaustarpeiden ajankohdista sekä kustannuksista. **Kertainvestoinnit muuttuvat pienemmiksi remontti-investoinneiksi, korjauksia voidaan tehdä ilman vuokratuottojen menetyksiä ja isompia korjaushankkeita voidaan jaksottaa useammalle vuodelle.** Arvion mukaan 20 vuoden PTS:n mukaiset korjaukset kustantaisivat noin 90 milj. €. Vuonna 2023 korjauskustannukset olivat 4,9 milj. € ja vuodelle 2024 on budjetoitu korjauksia 3,7 milj. € sekä budjetin ulkopuolisia korjauksia arvioidaan tulevan 0,7 milj. €.

Seinäjoen kaupunkistrategian mukainen tavoite on, että Seinäjoki kasvaa kestävästi ja elää ekoviisaasti. Seinäjoki kuuluu HINKU-verkoston (kohti hiilineutraalia kuntaa -verkosto). Seinäjoen olisi vähennettävä 80 % vuoden 2007 hiilidioksiditasosta (CO₂) vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi vuosittain määritellään investoinnit ja käyttötalouden kohteet, joilla edistetään kestävä kehitystä, energiatehokkuutta ja -säästöjä sekä saavutetaan CO₂-päästövähennyksiä. **Sevas Kotien toiminnallisissa tavoitteissa ei ole mukana kestävä kehityksen tavoitteita, mutta kestävä kehityksen periaatteet sisältyvät Sevas Kotien omiin strategisiin tavoitteisiin.**

Vuokra-asuntotilanne

Vuosien 2010–2022 aikana Seinäjoelle valmistui noin 8 250 asuntoa. Tästä asuntotuotannosta hieman alle 60 % oli kerrostaloasuntoja. 2020-luvun heikentynyt volyyymi heijastelee etenkin kerrostalotuotannon

hiipumista. Seinäjoen asuntokuntien merkittävästi väestöä nopeampaa suhteellista kasvua selittää asuntokuntien keskikoon pienentyminen. Vaikka asuntokuntien määrä kasvoi vuosien 2010–2022 aikana 6 100 asuntokunnalla, kaikki kasvu tapahtui 1–2 henkilön asuntokunnissa. Asuntokuntien pienenevä koko on koko kaupungin laajuinen ilmiö. Enemmistö asuntokuntien määrän kasvusta tapahtui kerrostaloissa. **Vuokra-asumisen merkitys kasvoi Seinäjoella huomattavasti vuosien 2010–2022 aikana. Vapaaehtoisissa vuokra-asunnoissa asuvien määrä kasvoi jopa 4 500 asuntokunnalla vuosien 2010–2022 aikana. Ara- ja korkotukiasunnoissa asuvien määrä väheni, osin säätelyn purkautumisen takia. 2010-luvusta poiketen 2020-luvulla asuntokuntien määrä on kasvanut Seinäjoella nopeammin kuin asuntojen määrä. Vielä vuosien 2020–2022 aikana tuotannon ja tarpeen suhde ei tuota kovin suuria haasteita, mutta jos/kun lähivuosien tuotanto jää vähäiseksi haaste voi korostua merkittävästi. Pitkään jatkuessa liian vähäinen asuntotuotanto suhteessa kasvuun johtaa kireisiin asunto- ja vuokramarkkinoihin sekä voi muodostua kaupungin kasvun esteeksi. Erityisesti kerrostalotuotanto 2020-luvulla on ollut Seinäjoella poikkeuksellisen vähäistä ja todennäköisesti liian vähäistä suhteessa kaupungin kasvun rakenteeseen. Jos asuntotuotanto säilyy lähivuosina heikkona, tuottaa tämä kasvavaa painetta myös Sevas Kotien toiminnalle.** (Lähde: Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n toteuttama Seinäjoen väestön ja asumisen nykytila-analyysi)

Asuntokuntien pienenevä koko on koko kaupungin laajuinen ilmiö.

Vuoden 2023 aikana nousi esiin akuutti tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista Seinäjoen kaupungissa. Väestönkasvu on Seinäjoella ollut voimakasta ja poikkeuksellista keskisuurten kaupunkien ryhmässä. Vuokra-asuntotilannetta ovat lisäksi kuumentaneet ukrainalaisten majoittaminen vapaana olleisiin vuokra-asuntoihin, kansainvälisten opiskelijoiden lisääntyminen ja työperäisen maahanmuuton lisääntyminen sekä maan sisäinen muuttovoitto. Seinäjoki on kasvanut vuosittain vajaalla tuhannella asukkaalla, kun samaan aikaan Sevas Kotien asuntotuotanto on hiipunut. **Kansainvälisyys ja maahanmuutto on merkittävä tekijä alueen työvoimatarpeeseen ja kasvuun, ja kireä asuntotilanne kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista uhkaa erityisesti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla Seinäjoelle opiskelemaan. Heillä ei useinkaan ole varaa**

vapaiden markkinoiden vuokriin ja vakuuksiin, vaan vastaus löytyy ennemmin Sevas Kotien kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Myös vapailta markkinoilla olevien vuokra-asuntojen määrä on vähentynyt.

Vuoden 2023 aikana Sevas Kodeilla oli korkeimmillaan 500 avointa opiskelija-asuntohakemusta ja 300 avointa vuokrakotiasuntohakemusta. Opiskelija-asuntohakemukset keskittyivät koulujen alkamisen ajankohtaan syksyyn, jolloin on myös tarjolla vapaita opiskelija-asuntoja. Avoimiin vuokrakotiasuntohakemuksiin sisältyy hakijoita, joilla on voimassa oleva vuokrasopimus tai vuokra-asunnon saaminen ei ole kiireellinen. Asukasvalinnassa huomioidaan aina kiireellisyytilanne. **Arviontikertomuksen laadintahetkellä vuokra-asunnon hakijoista noin sata oli ilman asuntoa ja vapaana olevia vuokra-asuntoja oli noin kymmenen.**

Pulaan kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista Sevas Kodit vastaa uusilla rakennushankkeilla. Uudisrakentamisella vastataan myös kaupunkistrategian tavoitteeseen opiskelijalle paras kaupunki, jossa tavoitteena on sijoittaa opiskelija-asunnot opiskelijoiden toiveiden mukaisesti kampusten välittömään läheisyyteen. Kärrääjänkatu 10:een tullaan rakentamaan 82 uutta vuokra-asuntoa, jotka eivät ole rajattu millekään tietylle asukasryhmälle, vaan ne tulevat tarjolle niin opiskelijoille kuin senioreillekin. Rakentaminen alkoi lokakuussa 2023 ja tavoite on, että asunnot valmistuvat vuoden 2024 joulukuun mennessä. Jouppilantielle suunnitellaan uutta opiskelija-asutuskohdetta, joka sisältäisi 82 asuntoa. Rakentaminen alkaisi keuhällä 2024 ja valmista tulisi kesällä 2025. Kolmas kohde rakentuisi lähelle hiljattain valmistunutta Piirin kerrostaloa. Se sisältäisi 73 asuntoa. Rakennustyöt alkaisivat keuhällä ja valmista odotetaan aikaisintaan kesällä 2025. Sevaksen edellinen asutuskohde valmistui vuonna 2018 ja tarve uudistuotannolle on ollut voimakas. Yksi uusien rakennuskohteiden aloittamista viivästyttänyt syy on ollut Ar:n ehdot täyttävien alle markkinahintaisten tonttien puute.

Sevas Kotien opiskelija-asuntoihin on ollut asumisoikeus vuosi valmistumisen jälkeen. Periaatetta on muutettu ja nykyisin voimassa oleva asumisoikeus valmistumisen jälkeen on kolme kuukautta. Muutos tuonee helpotusta opiskelija-asuntotilanteeseen.

Seinäjoen kaupungin asuntoliittinen ohjelma 2025

Kaupunkistrategian tavoitteena on kaupunkikonsernin toimin varmistaa kaupungin kasvua tukeva, riittävä julkinen ja yksityinen vuokra-asuntotarjonta. Asuntoliittinen ohjelma toteuttaa kaupunkistrategiaa ja sen valintoja. Asuntoliittinen ohjelma korostaa koko kaupunkikonsernin aktiivista toimintaa

hyvän asuinympäristön ja asumisen edistämässä. Asuntoliittisellä ohjelmalla varmistetaan määrällisesti riittävä, laadullisesti korkeatasoinen, monipuolinen ja hinnaltaan kohtuullinen asuntotuotanto. **Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt kokouksessaan 15.12.2014 "Asuntoliittisen ohjelman 2025". Toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten johdosta asuntoliittistä ohjelmaa on päivitetty vuonna 2019 ja kaupunginvaltuusto on hyväksynyt kokouksessaan 27.1.2020 päivitetyn "Asuntoliittisen ohjelman 2025". Ohjelma vastaa kaupungin kasvutavoitteisiin mittaamalla asuntotuotantotarpeen vuoteen 2025 saakka ja osa tulevaisuuden visioinnista ulottuu vuoteen 2030.**

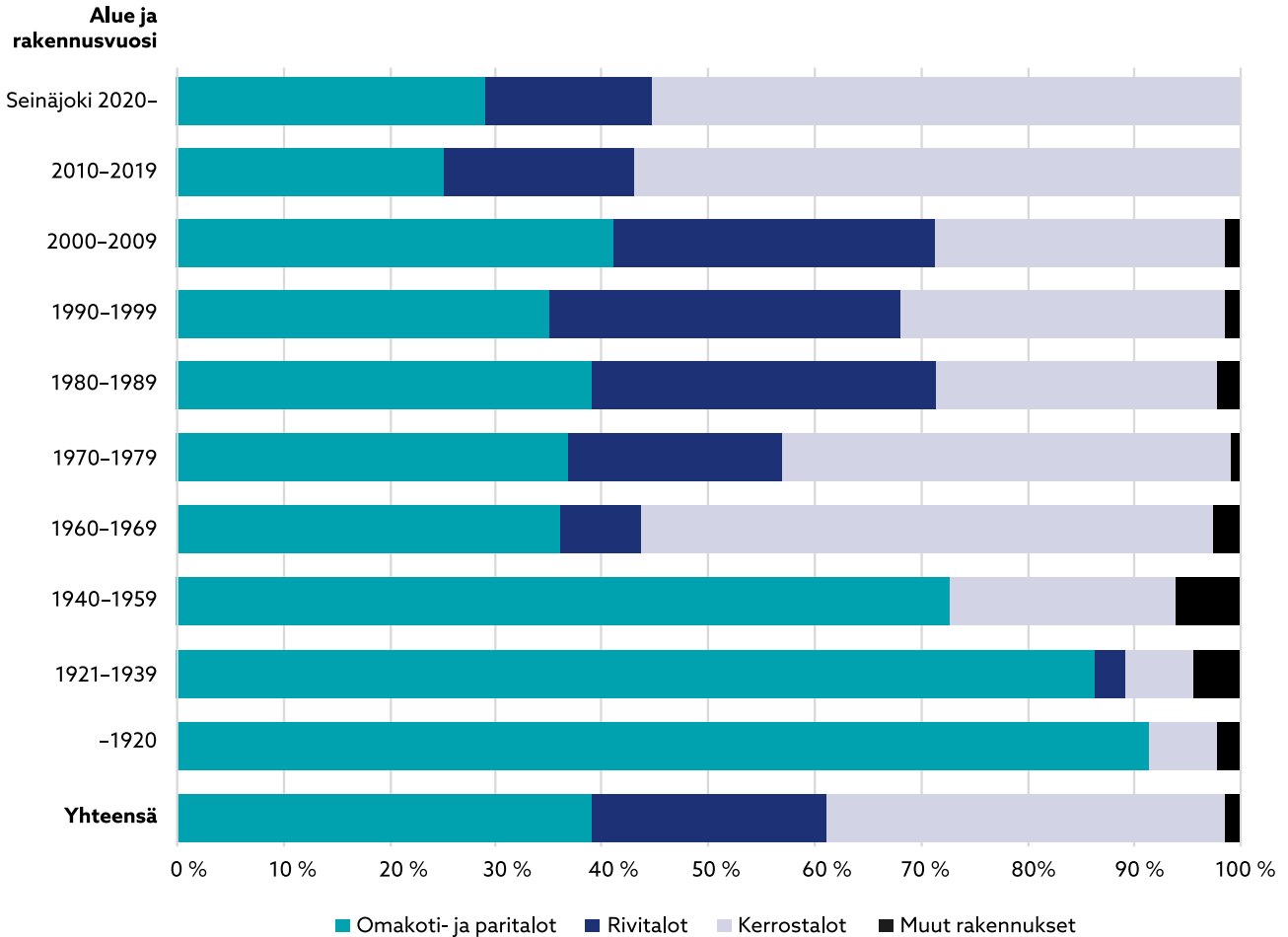
Seinäjoella on kasvusuuntainen asukasluvu ja kasvava kaupunkikeskus. Asuntoliittisessä ohjelmassa uusien asuntojen tarve on mitoitettu 6 000 uudelle asukkaalle samalla huomioiden poistuva asutokanta. Asuntoliittisessä ohjelmassa on huomioitu erityisryhmien ja opiskelijoiden kasvava tarve asunnoille, se, että Seinäjoella lapsiperheiden osuus on selvästi keskimääräistä korkeampi sekä työvoiman liikkuvuuden vaikutus vuokra-asuntojen tarpeeseen. Ohjelman keskeiset tavoitteet ovat:

1. kaupungin kasvun turvaava asuntotuotanto,
2. asuinalueiden elinvoimaisuus,
3. laadukas asuminen ja asuinympäristö sekä
4. erityisryhmien hyvä asuminen.

Asuntoliittinen ohjelma sisältää asuntotuotannon määrälliset tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Asuntotuotannon tavoite on noin 650 asuntoa vuodessa. Rakennuslupaan perustuen toteutuneet määrät ovat viiden viimeisen vuoden aikana olleet 394 asuntoa vuonna 2023, 567 asuntoa vuonna 2022, 358 asuntoa vuonna 2021, 493 asuntoa vuonna 2020, 624 asuntoa vuonna 2019 ja 1 032 asuntoa vuonna 2018. Toimintaympäristö ja suhdannevaihtelut vaikuttavat rakentamisen määrään ja kaupungin ei ole mahdollista aktiivisesti ohjata rakentamisen määrää. Tavoitteen mukaan asunnoista 65 % sijoittuisi ydinkeskustaan, 30 % ydinkeskustan ulkopuolisille keskustaajaman asuntoalueille ja 5 % kaupunginosakeskuksiin ja muille alueille. Asuntotuotannon sijoittumisesta ei ole seuranta eikä tavoitteen toteutumista ole mahdollista varmentaa. Kuitenkin arvion mukaan ydinkeskustaan on sijoittunut tavoitteen mukainen osuus asuntotuotannosta. Kolmas määrällinen tavoite on asuntotuotanto talotyypeittäin. Tavoitteen mukaan 65 % asuntotuotannosta olisi kerrostaloasuntoja, 25 % omakotiasuntoja ja muita erillistaloja ja 10 % rivitaloja ja kytkettyjä asuntoja. Tilastokeskuksen seurannan mukaan 2020-luvulla rakennetusta asuntotuotannosta noin 55 % on ollut kerrostaloasuntoja, vajaa 30 % omakoti- ja paritaloja ja loppuosa rivitaloja. Toteuma on linjassa tavoitteeseen. Kaupungin päätöksenteossa

ja kaupunkistrategian tavoitteissa on nähtävissä asuntopoliittisen ohjelman linjaukset asemanseudun kehittämisestä sekä sen profiloinnista arkkitehtuurin, taiteen ja kulttuurin avulla. Talousarvion tavoitteissa on nähtävillä linjauksista keskusta-alueen rakentamistehokkuuden nostamisesta.

Taulukko 6. Asuntokannan ikäjakauma vuosikymmenittäin ja talotyypeittäin Seinäjoella

Asuinalueiden elinvoimaisuutta edistää asukkaiden aktiivisuus ja omaehtoinen toiminta sekä vahva yhteisöllisyys. Elinvoimaisuutta tuetaan mm. katujen, puistojen ja kaupungin omistamien kiinteistöjen kuntoon tehtävillä korjaavilla toimilla. Asuntoalueiden tilan seuranta tehostetaan. Kaupunki arvioi asuntoalueiden väestönkehitystä, ikäjakaumaa, julkisten ja yksityisten palvelujen sijoittumista sekä asuntomarkkinoiden toimivuutta. **Konkreettisia toimia ovat mm. Ympäristöministeriön lähiöohjelma 2020–2022 Pohjan, Hyllykallion, Nurmon ja Koliinin alueille, kylien ja kaupunginosien kehittämisohjelma 2021–2030 sekä elinvoimalautakunnan kehittämisavustukset kaupunginosille ja kylille.**

Asumisen laatu on hyvinvointia, joka säteilee elinvoimana, aktiivisuutena ja toimeliaisuutena kaikkien asukkaiden arkipäivään. Tavoitteena on monipuoliset asuinalueet, joissa tasapainoisesta asukasrakenteesta huolehditaan mm. kaupungin vuokra-asunto-

tuotannon tasaisella jakautumisella eri asuntoalueille. Kaupunki tukee ja osallistuu asumismuotojen kehittämiseen kaavoitus- ja tontinluovutusprosesseilla. Tonttien luovutusmenettelyssä painotetaan laadullisia ominaisuuksia.

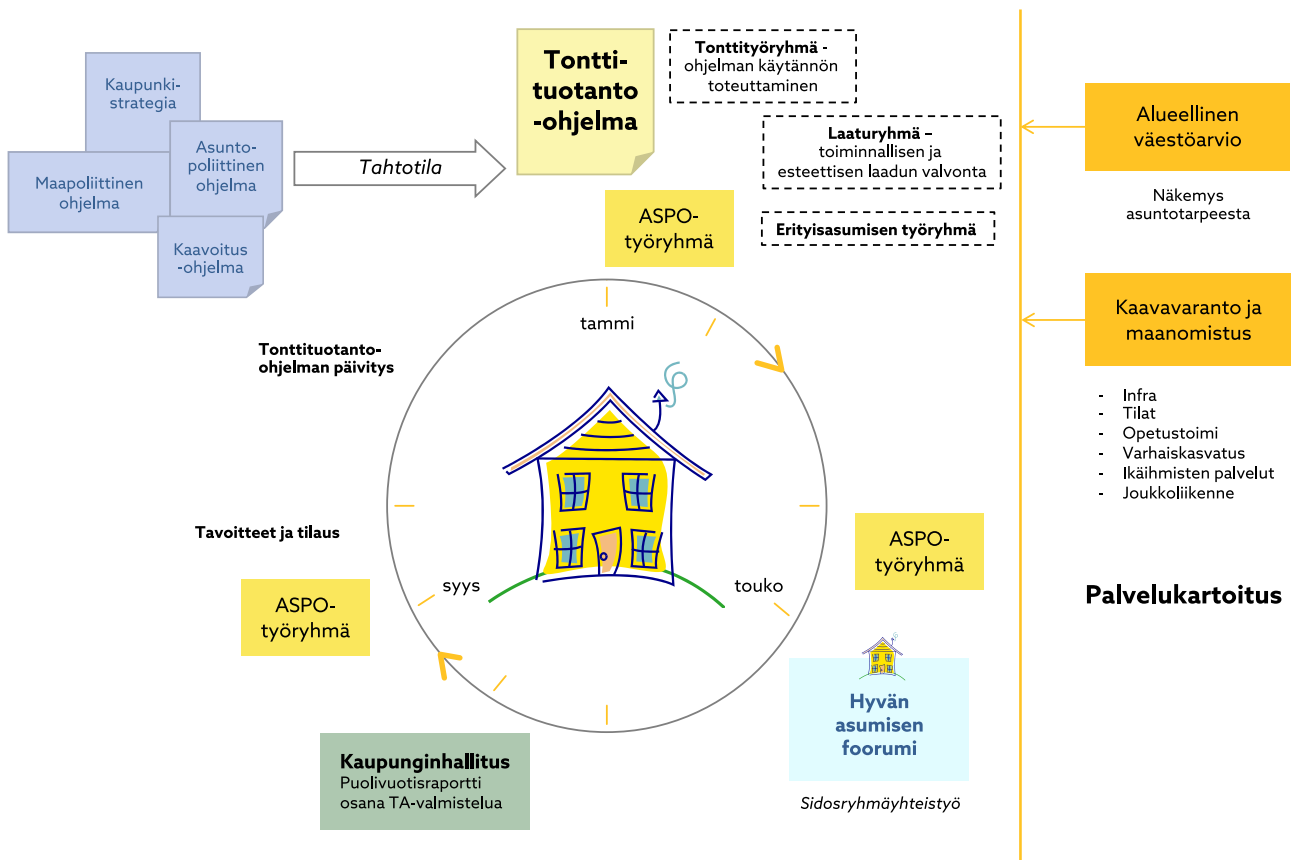
Neljäntenä asuntopoliittisen ohjelman tavoitteena on erityisryhmien hyvä asuminen. Käsitteenä erityisryhmä on laaja ja sen sisältö ja merkitys vaihtelevat riippuen asiayhteydestä. Asuntopoliittikan näkökulmasta on mainittu ikäihmiset, mielenterveyskuntoutujat, päihdeongelmaiset, kehitysvammaiset ja vaikeavammaiset. Suuri osa erityisryhmien edustajista asuu yksin. Tavoitteena on kehittää erilaisia välimuotoisia asumisen ja palvelujen yhdistäviä konsepteja. Yhteistyö palveluja tuottavien yritysten sekä yhdistysten ja järjestöjen kanssa on tärkeä osa palveluasumisen onnistunutta toteutusta. **Yhteistyö ja tiedonkulku kaupungin, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja Sevas Kotien kesken on ensiarvoisen tärkeä tekijä, jotta**

tavoitteessa on mahdollista onnistua. Erityisasumisen tarpeet tulee nostaa esiin riittävän ajoissa, jotta soveltuvia tontteja ja asuntoja on riittävästi ja tarvittaessa tarjolla. Hyvän ja tarpeita vastaavan asumisen järjestäminen edellyttää ennakoivaa suunnittelua.

Maapoliittisessa ja asuntopoliittisessa kokonaissuunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan erityisasumisen tarpeet. Saadun tiedon mukaan hyvinvointialue on valmistelemaan maakuntatasoista palveluverkосуunnitelmaa. Tonttihaut erityisasumiseen tulevat kaupungille pääasiassa yksityisiltä toimijoilta. Akuutteihin tonttitarpeisiin on haastava vastata ilman riittävää ennakointia.

Asuntopoliittisen ohjelman mukaan kaupunginhallitus käy vuosittain keskustelun asuntopoliittikan nykytilasta ja seuraavan vuoden tavoitteista. Asuntopoliittisen ohjelman strategisen ohjauksen vuosikellon mukaan puolivuotisraportti osana talousarviovalmistelua esitellään kaupunginhallitukselle syksyisin. Asumisen tilannekuva ja muutokset on käsitelty asuntopoliittisessa työryhmässä kerran vuodessa. **Tarkastuslautakunta suosittelee asuntopoliittista työryhmää raportoimaan kaupunginhallitukselle vuosittain asumisen tilannekuvan ja muutokset päätöksenteon tueksi sekä kaupunginhallitusta käymään keskustelun asuntopoliittikan nykytilasta ja seuraavan vuoden tavoitteista.**

Kuvio 10. Asuntopoliittikan strategisen ohjauksen vuosikello

Edellä mainittu asuntopoliittinen työryhmä on asetettu vuonna 2022 kaupunginjohtajan viranhaltijapäätöksellä. Työryhmän puheenjohtajana toimii kaupunkiympäristöjohtaja ja jäseniä on kaupunkiympäristön, sivistyksen ja hyvinvoinnin sekä elinvoiman ja työllisyyden toimialojen lisäksi Sevas Kodeilta. **Työryhmän tehtävä muodostuu asuntopoliittisen ohjelman keskeisten tavoitteiden seurannasta ja raportoinnista. Työryhmässä käydään keskustelua ajankohtaisista asuntopoliittisista aiheista.** Työryhmä tekee tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ja val-

mistelee kaupungin omistamien tonttien luovutusta erityisasumisen tarkoituksiin. Työryhmä valmistelee myös kannanotot kaupungin omistamien Y-tonttien luovutuksesta yksityisille palvelutuottajille. **Asuntopoliittisessa työryhmässä tunnistettiin ja käsiteltiin akuutti tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista jo ennen sen nousemista julkiseen keskusteluun. Työryhmässä on käsitelty opiskelija-asuntokapasiteetin riittävyttä sekä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tilannetta koskien mm. ulkomaalaisopiskelijoiden asumista. Vastauksina haasteisiin on todettu Sevas**

Kotien uudisrakennuskohteiden käynnistyminen sekä se, että kaupungin tonttivaranto on riittävällä tasolla. Seinäjoella on hyvät mahdollisuudet monipuoliseen, erilaiset toiveet ja tarpeet täyttävään asuntotuotantoon. Työryhmässä on käyty keskustelua, että rakentamisen vauhdittamiseen nykyisessä suhdanteessa olisi hyvä miettiä keinoja, mutta mahdollisia toteutettavissa olevia toimenpiteitä ei juurikaan ole.

Asuntopoliittinen työryhmä seuraa asuntopoliittisen ohjelman keskeisten tavoitteiden toteutumista ja kaupunkiympäristön toimiala vastaa asuntopoliittikan tavoitteiden käytännön toteuttamisesta. Kaupunkiympäristön toimialan asiakaspalvelu hoitaa asuntotoimeen liittyvät viranomaistehtävät. Tarkastuslautakunta kysyy, onko asuntopoliittikan tavoitteiden toteuttamisen edistäminen kuvattu ja vastuutettu riittävällä tasolla kaupunkiympäristön toimialan sekä elinvoiman ja työllisyyden toimialan viranhaltijoiden tehtäväkuvauksiin. Onko vuokra-asuntotilanteen koordinoitua, seurantaa ja ennakoitua mahdollista kehittää resursoinnin, tehtäväkuvauksen tai toimintatapojen kehittämisen kautta ja millainen vaikutavuus tällä olisi niin asuntopoliittisten tavoitteiden toteuttamisen varmistamiseen kuin akuutista vuokra-asuntotilanteesta juontuvien riskien hallintaan.

Asuntopoliittisessa työryhmässä on linjattu vuoden 2024 aikana sen toimivan päivitettävän asunto- ja maapoliittisen ohjelman ohjaus- ja taustaryhmänä. Tavoitteena on saada suunnitelmarunko ja tavoitteet laadittua keväällä 2024. Varsinainen ohjelmatyö on tarkoitus aloittaa syksyllä 2024. Ohjelmatyöhön tullaan liittämään sidosryhmien ja kaupunkilaisten osallistaminen.

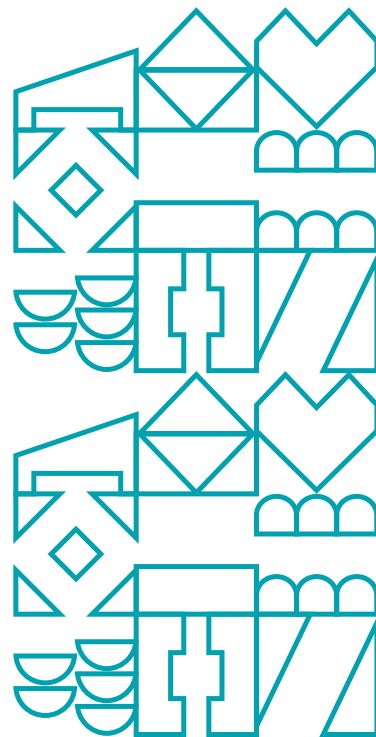
Ikääntyvien asumismahdollisuuksien ja -turvallisuuden kehittäminen

Asuntopoliittisen ohjelman käsittelyssä vuonna 2019 on todettu haasteeksi ikääntyvien määrän voimakkaan kasvun, sen taloudelliset vaikutukset sekä yksinäisyyden lisääntyminen. Seinäjoen alueen 85-vuotiaiden osuus yli kaksinkertaistuu vuosina 2021–2040, mikä edellyttää konkreettisia toimenpiteitä ikääntyvien asumisen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Elinvoimalautakunnassa on käsitelty 12.12.2023 ikääntyvien asumisen kehittämissuunnitelma vuoteen 2040, joka on laadittu ympäristöministeriön ja Seinäjoen kaupungin rahoittaman ikääntyvien asumisen -hankkeen yhteydessä. "Tilaa kaikelle hyvälle - Ikääntyvän seinäjokelaisen asumisen mahdollisuudet"-suunnitelmaan on koottu mm. ikääntyvien tämänhetkisiä asumisvaihtoehtoja sekä hankkeen aikana asukastilaisuuksien yhteydessä toteutettujen haastattelujen sekä hankkeessa toteutetun ikääntyvien asumistarpeita ja odotuksia koskevan nettikyselyn tulokset. Ohjelman toimenpidesuosituksia ovat:

1. Asumisen tiedotuksen lisääminen ikääntyville kuntalaisille.
2. Asumisen asiantuntijan tehtävän perustaminen kaupunkiorganisaatioon. Suunnitelman kirjauksen mukaan ko. viranhaltija vastaisi kuntalaisten asuntopoliittikasta ja veisi kaupunkisuunnittelua eteenpäin, sekä toimisi mm. Ara-kohteiden asiantuntijana, edistäjänä ja Ara-hankkeiden koordinaattorina.
3. Elinkaarikampus Seinäjoki Kasperin kaupunginosaan. Kyseessä on uudenlaisen kaupunginosamallin luominen Kasperin olemassa olevien palveluiden ympärille, Toimintotalon toimintamallia laajentaen. Tavoitteeseen sisältyy kohtuuhintaista senioriasumista sisältävän kerrostalokohteen toteuttaminen Kasperiin.
4. Vaihtoehtoisten asumisratkaisujen kehittäminen. Tavoite sisältää monipuolisten vaihtoehtoisten asumismahdollisuuksien, kuten kohtuuhintaisen vuokra-asumisen, asumisoikeusasumisen ja omistusasumisen, tarjonnan lisäämisen erityisesti Seinäjoen kantakaupungin alueella.

Kaupunginhallitus merkitsi ikääntyvien asumisen kehittämissuunnitelman vuoteen 2040 tiedoksi kokouksessaan 22.1.2024. Suunnitelmassa ei ole vastuutettu tavoitteiden toteutumisen edistämistä tai seurantaa.

Asuntopoliittinen työryhmä on asetettu vuonna 2022.

Sevas Kodit Oy:n merkittävin toimintaa kuvaava tunnusluku on taloudellisen ja toiminnallisen käyttöasteen keskiarvo, joka vuonna 2023 oli 96,44 %. Tunnusluku ylitti valtuuston asettaman tavoitetason, joka oli 95 %.

Vaparaahoitteisen vuokra-asunnon keskineliövuokra Seinäjoella vuonna 2023 oli 12,60 € kun Sevas Kodit Oy:n keskimääräinen keskineliövuokra vuonna 2023 oli 10,87 €. Erotus 14 % osoittaa, että Sevas Kodeilla vuokrata-so on aidosti kohtuullisella tasolla.

Asuntopoliittisessa työryhmässä on säännöllisesti seurattu asuntopoliittisen ohjelman keskeisten tavoitteiden toteutumista ja ajankohtaisia asuntopoliittisia aiheita. Työryhmässä on käsitelty tärkeitä teemoja, kuten erityisasumisen tonttitarpeiden ennakointi, ulkomaalaisopiskelijoiden asuntotilanne, Ukrainalaisten asuttaminen, opiskelija-asuntotilanne sekä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarve.

Ikääntyvien asumisen kehittämissuunnitelma vuoteen 2040 (Tilaa kaikelle hyvälle - Ikääntyvän seinäjokelaisen asumisen mahdollisuudet) on käsitelty elinvoimalautakunnassa joulukuussa 2023 sekä merkitty tiedoksi kaupunginhallituksessa tammikuussa 2024. Suunnitelma sisältää neljä toimenpidesuosittelua. Tarkastuslautakunta suosittelee määrittämään prosessin ja nimeämään vastuuhenkilöt varmistamaan Tilaa kaikelle hyvälle - ikääntyvän seinäjokelaisen asumisen mahdollisuudet -suunnitelmassa esitettyjen toimenpidesuosittelujen toteuttamista ja seuranta siltä osin, miten toimenpiteitä päätetään edistää.

Syksyllä 2023 nousi esiin akuutti tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Riittävä asuntotarjonta on yksi kriittisistä menestystekijöistä turvaamaan kaupungin kasvua. Huomioitavaa on myös, että kansainvälisyys ja maahanmuutto on merkittävä tekijä vastaamaan alueen työvoimatärpeeseen ja kasvutavoitteisiin. Kireä asuntotilanne uhkaa erityisesti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla Seinäjoelle opiskelemaan. Vuokra-asuntotarpeen kehitys on tunnistettu kaupungin asuntopoliittisessa työryhmässä. Vastauksia haasteeseen ovat Sevas Kotien uudisrakennuskohteiden käynnistyminen sekä se, että kaupungin tonttivaranto on riittävällä tasolla. Asuntopoliittisessa työryhmässä on käyty keskustelua, että rakentamisen vauhdittamiseen nykyisessä suhdanteessa olisi hyvä miettiä keinoja, mutta mahdollisia konkreettisia toimenpiteitä ei juurikaan ole. Tarkastuslautakunta on huomionnut kannanotossaan rakennusalalla vallitsevan haastavan markkinatilanteen sekä kaupungin rajalliset vaikutusmahdollisuudet akuuttiin asuntotarpeeseen kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Tarkastuslautakunta kuitenkin esittää kysymyksen, onko asuntopoliittikan tavoitteiden toteuttamisen edistäminen kuvattu ja vastuutettu riittävällä tasolla kaupunkiympäristön sekä elinvoiman ja työllisyyden toimialojen viranhaltijoiden tehtäväkuvauksissa. Onko vuokra-asuntotilanteen koordinoimista, seuranta ja ennakoimista mahdollista kehittää resursoimista, tehtäväkuvauksen tai toimintatapojen kehittämisen kautta ja millainen vaikuttavuus tällä olisi niin asuntopoliittisten tavoitteiden toteuttamisen varmistamiseen kuin kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarpeesta juontuvien riskien hallintaan.

Asuntopoliittisen ohjelman mukaan kaupunginhallitus käy vuosittain keskustelun asuntopoliittikan nykytilasta ja seuraavan vuoden tavoitteista. Asumisen tilannekuva ja muutokset käsitellään asuntopoliittisessa työryhmässä kerran vuodessa. Tarkastuslautakunta suosittelee asuntopoliittista työryhmää raportoimaan kaupunginhallitukselle vuosittain asumisen tilannekuvan ja muutokset päätöksenteon tueksi sekä kaupunginhallitusta käymään keskustelun asuntopoliittikan nykytilasta ja seuraavan vuoden tavoitteista.

7.2 Varhaiskasvatus

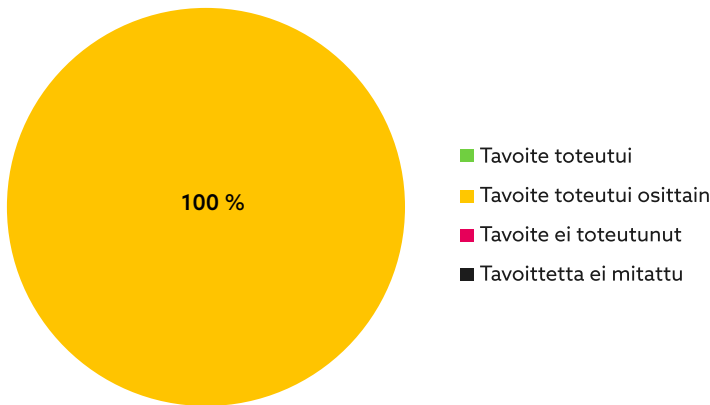
Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen tulosalue sisältää lakisääteiset varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen palvelut. Lähes kaikki toiminta on lakisääteistä. Lisäksi on järjestetty ei-lakisääteisenä palveluna Raviskan avointa toimintaa ja kesällä leikkikenttätöimintää. Raviskan toiminta päättyy 24.5.2024. Ei-lakisääteiseen toimintaan kuuluvan leikkikenttätöiminnan volyymi varhaiskasvatuksen kokonaiskustannuksista on noin 0,1%. Varhaiskasvatus hallinnoi myös yksityisen hoidon tukea ja kotona hoitamisen tukea. Yksityiseen varhaiskasvatukseen on mahdollista saada kaupungin rahoitus palvelusetelillä. Palveluseteli ei ole subjektiivinen oikeus ja se on aina myös määrärahasidonnainen. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia lapsilähtöisesti ja pyrkiä huomioimaan jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet. Keinoit vaikuttaa lasten ja perheiden asioihin ovat hoidollisia ja pedagogisia.

1000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	4 944	3 444	3 804	360	10,4 %
Toimintamenot	-54 871	-55 442	-58 944	-3 502	-6,3 %
Netto	-49 926	-51 998	-55 139	-3 142	-6,0 %

Varhaiskasvatuksen talousarvion hyväksyttiin 25.9.2023 kaupunginvaltuustossa 310 200 euron määrärahalisäys sekä 11.12.2023 1 500 000 euron tulojen vähennys ja 261 200 euron määrärahalisäys. **Toimintakate vuodelta 2023 oli 3,1 milj. € muutettua talousarviota heikompi.** Henkilöstökustannukset ylittivät muutetun talousarvion 2,2 milj. euroa. Työehtosopimuksen palkankorotukset, jotka tulivat voimaan kesäkuussa 2023, olivat ennakoitua isommat. Sopimus sisälsi myös henkilöstölle kesäkuussa maksetun kertakorvauksen. Lisäksi Kuntien eläkelaitos Kevan muutos eläkejärjestelmään aiheutti JuEL-tasausmaksuna melkein miljoonan euron lisäkustannuksen varhaiskasvatuksen tulosalueelle. Henkilöstökustannuksia

nostivat varhaiskasvatuksessa olleiden lasten määrän kasvu. Myös alle kolmevuotiaiden lasten määrä kasvoi ja se vaikutti henkilöstömäärän kasvuun. Alle 3-vuotias lapsi vie kaksi rakenteellista paikkaa, kun yli 3-vuotias vie yhden. Muita syitä talousarvion ylitykseen olivat palvelusetelimenojen ylitys noin 800 000 eurolla, sisäisten ruokahuoltopalveluiden ylitys noin 800 000 eurolla ja ulkoisten vuokratkustannusten ylitys noin 300 000 eurolla. **Talousarvion ylitys 3,1 milj. € käsiteltiin ylityksenä vasta vuoden 2024 maaliskuussa. Tarkastuslautakunta suosittelee varhaiskasvatuksen tulosaluetta seuraamaan säännöllisesti toimintamenojen kehitystä sekä käsittelemään talousarvioylytykset ajantasaisesti.**

Kuvio 11. Varhaiskasvatuksen tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Varhaiskasvatuksen tulosalueen toiminnallisista tavoitteista kaikki toteutuivat osittain. Asetettujen tavoitteiden sisällä on mittareita, joista osa toteutui kokonaan ja osa osittain. Kolme mittaria toteutui tavoitearvon mukaisesti: oman toiminnan vaikuttavuuden arvioiminen ja tietoisuuden lisääminen kunnan muilla toimialoilla ja sotessa, koulutussuunnitelma tukee henkilöstön osaamisen vajeen täydentämistä sekä hoitopaikka järjestetään lakisääteisessä ajassa. Hoitopaikan järjestämisessä tavoitteena oli normaalityössä 4 kuukautta hakemuksesta ja kiireellisessä tarpeessa 2 viikkoa. Mittareista osittain toteutui kuusi: oman toimintayksikön arvioinnin tulokset ohjaavat johtamista ja kaikkea toimintaa, toiminnan vaikutusten arvioiminen on oltava lapsiperusteista sekä henkilöstön ammatillisen osaamisen varmistaminen ja suunnitelmaperusteisuus. Yksi näistä mittareista oli kolmeosainen: syrjäytymisuhan alla olevien lasten määrän ennakointi, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen menet, toiminta ja seuranta sekä ennaltaehkäisevä työote, kumppanuustyö ja erilaisten tukitoimien tarpeessa ja piirissä olevat lapset. Lisäksi osittain toteutuivat hoitopaikan järjestyminen haetusta yksiköstä tai lähipäiväkodista sekä perheen kaikkien lasten osoittaminen samaan yksikköön. Näistä todettiin, että mittarit toteutuvat pääsääntöisesti. Noin 60 lasta ei ollut päässyt lähipäiväkotiin ja kuusi lasta ei ollut päässyt sisaruksen kanssa samaan yksikköön. **Tulosalueen tavoitteet ovat pääosin laadullisia eikä tavoitteille ole määritelty selkeitä tavoitearvoja. Ti-**

linpätöksen lukijalle ei ole selvää, millä perusteilla tavoitteiden katsotaan toteutuneen. Tarkastuslautakunta suosittelee määrittelemään konkreettiset toiminnalliset tavoitteet ja määrittelemään selkeät perusteet, millä perusteilla toiminnallinen tavoite määritellään toteutuneeksi.

Talousarvio-ohjeen mukaan toiminnalliset tavoitteet johdetaan kaupunkistrategiasta. Toiminnallinen tavoite linkitetään kaupunkistrategiaan otsikoimalla toiminnalliselle tavoitteelle strateginen valinta. Varhaiskasvatuksen toiminnallisiin tavoitteisiin nimeytyt strategiset valinnat eivät ole kaupunkistrategian 2022–2029 mukaiset. **Tarkastuslautakunta suosittelee, että strateginen valinta, jonka toteutumista toiminnallinen tavoite edistää, tulee esittää kaupunkistrategiassa esitettyjen strategisten valintojen mukaisesti, kuten kaupungin talousarvio-ohjeessa on ohjeistettu.**

Seinäjoen kaupunkistrategiassa 2022–2029 on asetettu varhaiskasvatukselle alla olevan taulukon mukaisesti kaksi strategista tavoitetta. Mittariksi on määritelty varhaiskasvatukseen osallistuneiden osuus, mutta ei ole yksilöity sitä, mitä tuloksia mittarilla tavoitellaan ja miten sen avulla tulkitaan strategisten tavoitteiden toteutuminen. Osallistumisaste Seinäjoen varhaiskasvatuksessa vuonna 2023 oli 88 %, vuonna 2022 ja vuonna 2021 77 %. Osallistumisaste on kasvanut vuodesta 2021 vuoteen 2023 14,3 %.

Osallistumisaste Seinäjoen varhaiskasvatuksessa vuonna 2023 oli 88 %

Taulukko 7. Seinäjoen kaupunkistrategia 2022–2029 sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelut

TOIMENPITEET	
Edistetään jokaisen lapsen ja nuoren oppimispotentiaalia ja oppimisprosessia.	Vahvistetaan lasten ja nuorten kestävän kehityksen mukaisen elämäntavan osaamista ja niiden edellytysten tukemista
MITTARIT	
Varhaiskasvatukseen osallistuneiden osuus	

Varhaiskasvatuksen toiminta perustuu varhaiskasvatussuunnitelmaan. Opetushallitus laatii ja päättää valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman, jonka tehtävänä on antaa yhteinen perusta paikallisille varhaiskasvatussuunnitelmiin. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumisen koko maassa. Kuntien on tehtävä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelman hyväksyy kasvatus- ja opetuslautakunta ja päivittämisvastuu on määritellyllä aluejohtajalla. Varhaiskasvatussuunnitelman päivitys tehdään aina, kun valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään tai paikallisesti todetaan päivitystarve.

Esiopetus perustuu esiopetussuunnitelmaan. Opetushallitus määrittelee valtakunnallisen esiopetussuunnitelman sisällön, jonka mukaan kunnat laativat paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman, jonka perusteella toteuttavat esiopetusta. Esiopetussuunnitelman tehtävänä on laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertainen toteutuminen koko maassa. Seinäjoki on mukana maakunnallisessa esiopetussuunnitelmassa. Seinäjoella esiopetussuunnitelmaa päivittää määritelty aluejohtaja ja sen hyväksyy kasvatus- ja opetuslautakunta.

Lapset

Lapsia varhaiskasvatuksen piirissä oli 3 419 vuonna 2023 ja 3 270 vuonna 2022. Kasvua yhden vuoden aikana oli 4,6 %. Seinäjoella varhaiskasvatukseen osallistui 88 % lapsista (72 % vuonna 2022). Osallistuminen varhaiskasvatukseen on kasvanut ja sen odotetaan kasvavan edelleen. Kasvuun vaikuttaa mm. subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen, jolloin kaikki lapset voivat huoltajien niin halutessa saada varhaiskasvatuspaikan. Alle vuoden ikäisten lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on lisääntynyt. Vuonna 2023 al-

le vuoden ikäisiä lapsia oli varhaiskasvatuksessa 275 (240 vuonna 2022). Kasvua yhden vuoden aikana oli siten 14,5 %. Tämä haastaa varhaiskasvatuksen työntekijämäärää, koska alle 3-vuotiaan lapsen lasketaan vievän kaksi rakenteellista paikkaa. Pienempien lasten lisääntyvä osallistuminen varhaiskasvatukseen nostaa henkilöstömäärää ja siten kustannustasoa.

Vuoropäivähoitoa järjestetään päiväkotitaukissa, joka kykenee vastaamaan vuorohoitotarpeeseen. Laajennettu aukioloaika on Ylistarossa Pikkumetsän päiväkodissa, Peräseinäjoella Peukalopotin päiväkodissa ja kantakaupungin alueella Joupin päiväkodissa. Seinäjoella on seitsemän yksityistä päiväkotia. Yksityiset päiväkodit merkitään kaupungin ylläpitämään palvelutuottajarekisteriin ja kaupunki ohjaa niiden toimintaa. Vuonna 2023 yksityisessä varhaiskasvatuksessa oli 508 lasta (459 lasta vuonna 2022). Kotihoidon tuella oli joulukuussa 2023 446 lasta (595 lasta joulukuussa 2022). Seinäjoen seurakunta järjestää varhaiskasvatuskerhoja, jotka kokoontuvat kaksi kertaa viikossa, ja joihin voivat osallistua 2–5-vuotiaat lapset. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksella on Seinäjoen seurakunnan kanssa yhteistyösopimus, joka määrittää puitteet varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tehtävälle yhteistyölle. Seurakunnan lastenkerhojen piirissä on vuosittain noin 400–650 perhettä.

Vuodesta 2020 lähtien ukrainalaisten ja muiden maahanmuuttajataustaisten lasten määrä varhaiskasvatuksessa on noussut. Osalla Seinäjoelle opiskelemaan tulevista ulkomaisista opiskelijoista on perhe mukana, jolloin lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen. Palveluntarjonnan kannalta on haastavaa, että koulutuksen järjestäjältä ei saada etukäteen riittävästi tietoa saapuvien perheiden ja varhaiskasvatusta tarvitsevien lasten määrästä. Varhaiskasvatuspaikkoja järjestetään lukuvuoden alussa nopealla tahdilla tilanteen ja tarpeen mukaan.

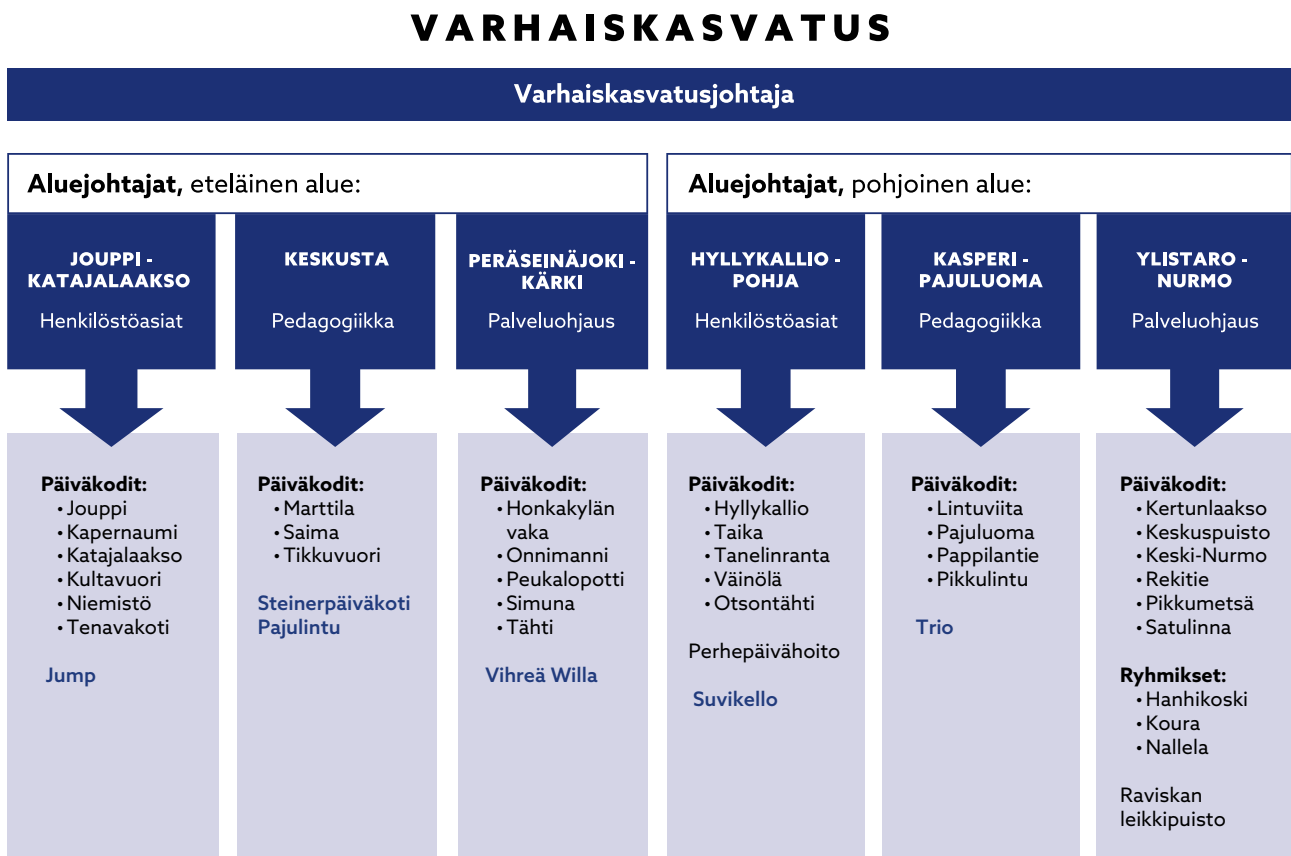

Kesäaikana lapsia on varhaiskasvatuksessa vähemmän. Huoltajien tulee ilmoittaa lapsen hoidon tarpeesta huhtikuun loppuun mennessä. Varhaiskasvustoimintaa supistetaan ilmoitetun tarpeen mukaan ja yksiköitä yhdistetään. Keskimäärin kesällä varhaiskasvatusta järjestetään 5–7 yksikössä. Kuitenkin aikaisemman kokemuksen mukaan kesälomien aikaan on varauduttu isompaan lapsimäärään kuin mitä varhaiskasvatukseen on osallistunut. Jatkossa resursointia kesälomien ajankohtaan tullaan määrittämään entistä tarkemmin.

Seinäjoella järjestetään esiopetusta kaikissa päiväkodeissa, myös yksityisissä päiväkodeissa. Esiopetus on lakisääteinen ja siihen osallistuu noin 700–800 lasta vuosittain. Lähes kaikki esiopetuksessa oleva lapset osallistuvat päivän aikana myös varhaiskasvatukseen joko aamulla ennen esiopetuspäivän alkamista tai iltapäivällä esiopetuspäivän loputtua. Esiopetusopettajia Seinäjoella on noin 130.

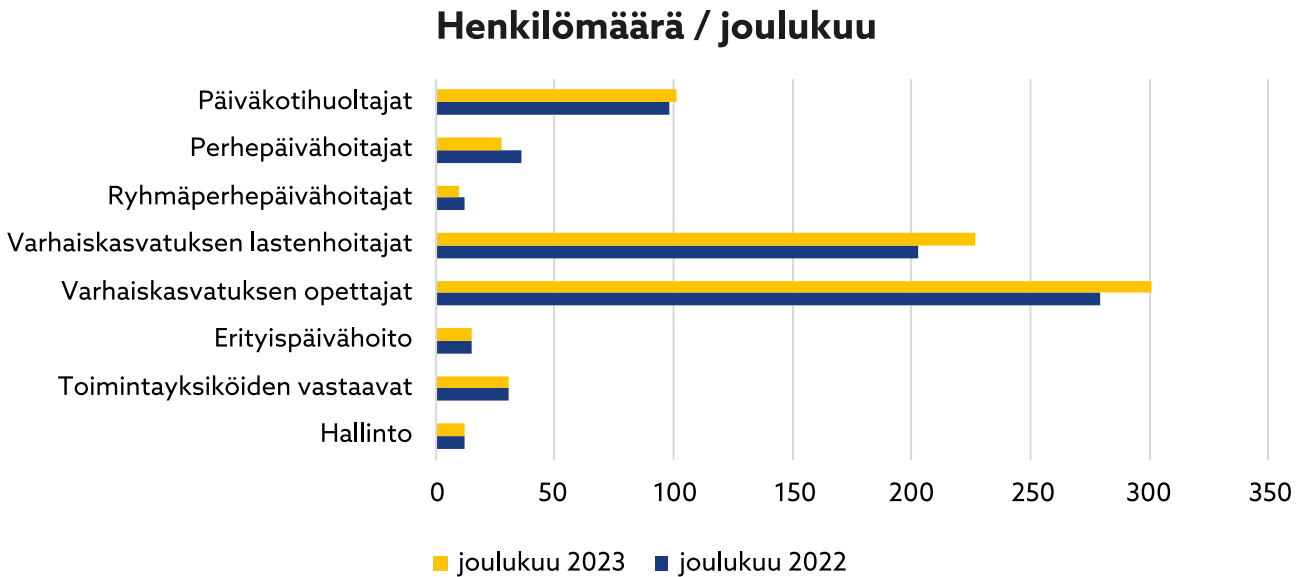
Henkilöstö

Kuvio 12. Seinäjoen varhaiskasvatuksen organisaatiokaavio

**Rekrytointihaasteista huolimatta
Seinäjoen varhaiskasvatus arvioi pystyvänsä
täyttämään sääntelymuutoksen
mukaisen henkilöstömitoituksen.**

Taulukko 8. Varhaiskasvatuksen henkilömäärä

Varhaiskasvatuksessa toimii sijaiset mukaan lukien noin 900 henkilöä. Varhaiskasvatuksessa työntekijät haluavat tehdä työtä myös osa-aikaisesti johtuen työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. **Varhaiskasvatuksen opettajien rekrytoinnissa on koettu haasteita.** Aiempina vuosina varsinkin kauempana keskustasta oleviin yksiköihin ei ole ollut tarpeeksi hakijoita, mutta tällä hetkellä tilanne on haastava kaikissa yksiköissä sijainnista riippumatta. Ylistaron ja Peräseinäjoen alueella oleviin yksiköiden avoimiin paikkoihin pyrittiin toimintavuonna 2021–2022 saamaan enemmän hakijoita maksamalla niissä yksiköissä työskenteleville kokeiluna 6 %:n rekrytointilisä. Kokeilun aikana avoinna olleisiin paikkoihin ei tullut hakemuksia, joten lisän maksamisesta luovuttiin.

Varhaiskasvatuksella on mentorointi- ja harjoitteluohjelma Tampereen yliopiston kanssa. Mentorointi- ja harjoitusohjelmassa järjestetään varhaiskasvatusta pääaineena opiskeleville opiskelijoille harjoittelupaikkoja kaupungin yksiköissä. Tätä kautta on saatu rekrytoitua varhaiskasvatuksen opettajia töihin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukseen. Vuonna 2024 on aloitettu Seinäjoen yliopistokeskukseen kanssa neuvottelut varhaiskasvatuksen opettajien monimuoto-opiskelun järjestämisestä Seinäjoella. Työntekijöitä myös kannustetaan jatko-opiskeluun mm. henkilöstöjoaston päättämällä kuukauden pituisella palkallisella vapaalla opiskelijan lopputyön tekemiseen. Mikäli työntekijän opinnot valmistavat varhaiskasvatuksen kannalta tarvittavaan tutkintoon, esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajan tutkintoon, voi henkilöstöjohtaja myöntää varhaiskasvatuksen tulosalueen suosituksesta opintojen suorittamiseen yhden palkallisen vapaapäivän kuukaudessa.

Henkilöstömitoituksen mukaan päiväkodissa on oltava vähintään yksi kasvattaja seitsemää yli kolmevuotiaista lasta kohden. Yli kolmevuotiaiden lasten ryhmässä voi olla korkeintaan 21 lasta ja vähintään kolme kasvattajaa. Alle kolmevuotiaiden ryhmässä voi olla enintään 12 lasta, jolloin kasvattajia on oltava vähintään kolme. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa täyttyy lakisääteinen henkilöstömitoitus. Vuonna 2030 lakisääteinen henkilöstömitoitus muuttuu siten, että yli kolmevuotiaiden 21:n lapsen ryhmässä on oltava vähintään kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja tai yksi varhaiskasvatuksen opettaja, yksi varhaiskasvatuksen sosionomi ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Rekrytointihaasteista huolimatta Seinäjoen varhaiskasvatus arvioi pystyvänsä täyttämään sääntelymuutoksen mukaisen henkilöstömitoituksen.

Varhaiskasvatukseen on luotu aluejohtajamalli. Aluejohtajat ovat päiväkotien johtajien esihenkilöitä. Heillä on myös erilaisia vastuualueita: hankerahoitusten hakeminen, ICT-asiat, henkilöstöasiat, palveluohjaus, varhaiskasvatussuunnitelmien yhdenmukaistaminen sekä esikouluihin ja niiden järjestämiseen ja suunnitteluun liittyviä vastuita. Aluejohtajilla on oman toimintayksikkönsä budjetoituvastuu.

Vuonna 2021 varhaiskasvatukseen perustettiin sijaispooli, jossa toimii sekä vakinaisia että määräaikaista työntekijöitä. Sijaispoolin työntekijä saadaan nopeasti siirtymään töihin sellaiseen yksikköön, missä henkilöstöä on tilapäisesti tarvetta vähemmän. Sijaispooli ei riitä kokonaan täyttämään varhaiskasvatuksen sijaistarvetta, mutta tehostaa merkittävästi esihenkilöiden työtä, koska kaikkiin sijaisuuksiin ei tarvitse

etsiä ulkopuolista sijaista. Sijaispoolissa oli vuoden 2023 lopussa 20 vakinaista työntekijää sekä yksittäisiä määräaikaista työntekijöitä.

Varhaiskasvatuksen vuoden 2024 henkilöstökyselyn tuloksia ei arviontikertomuksen laadintahetkellä ole vielä kokonaisuudessaan ehditty analysoida. **Vuoden 2024 NPS-luku (Net promoter score) oli kehittynyt positiiviseen suuntaan ja oli 22, kun se vuoden 2023 kyselyssä oli 19.** Koko kaupungin tasolla NPS-luku vuonna 2024 oli 14 ja vuonna 2023 9. NPS-luku mittaa suosittelemattomuutta ja tyytyväisyyttä yhden kysymyksen avulla. Kysymykseen kuinka todennäköisesti suosittelet Seinäjoen kaupunkia työpaikkana ystäville, vastasi 34 % (36 % vuonna 2023) arvosanalla 9–10, 53 % (47 % vuonna 2023) arvosanalla 7–8 ja 12 % (17 % vuonna 2023) arvosanalla 0–6. **Henkilöstökyselyssä pyydettiin arvioimaan työhyvinvoinnin kehitystä omalla työpaikalla viimeisen vuoden aikana. Vastausten perusteella varhaiskasvatuksessa 70 % oli sitä mieltä, että työhyvinvointi on mennyt parempaan suuntaan tai pysynyt suunnilleen yhtä hyvänä (66 % vuonna 2023). 17 % vastaajista arvioi työhyvinvoinnin menneen huonompaan suuntaan (24 % vuonna 2023).**

Tarkoitus on järjestää riittävä määrä hoitopaikkoja oikeille alueille.

Seinäjoen henkilöstöpalveluiden raportin mukaan varhaiskasvatuksessa sairauspoissaolopäiviä vuonna 2023 oli 18 815 kalenteripäivää (19 164 kalenteripäivää vuonna 2022). Varhaiskasvatuksessa toimii sijaiset mukaan lukien noin 900 henkilöä. Näin laskien **sairauspoissaolopäivien määräksi vuonna 2023 tulee keskimäärin 20,91 päivää henkilöä kohden (21,30 päivää vuonna 2022)** Koko kaupungin keskimääräinen sairauspoissaolopäivien määrä vuonna 2023 oli 16,3 kalenteripäivää (18,6 kalenteripäivää vuonna 2022). **Tulosalueen kokemuksen mukaan lyhyet sairauspoissaolot ovat vähentyneet, mutta pidempiaikaiset lisääntyneet.** Pidempiaikaisten sairauspoissaolosten taustalla on työn kuormittavuutta, joka vaikuttaa työhyvinvointiin. Varhaiskasvatuksen kokemuksen mukaan myös mielenterveysperusteiset poissaolot ovat lisääntyneet. **Varhaiskasvatuksessa on käytössä Seinäjoen kaupungin varhaisen tuen malli, joka on koettu toimivaksi. Työterveysneuvotteluja käydään matalalla kynnyksellä, jolloin ongelmiin kyetään vaikuttamaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.**

Varhaiskasvatuksen opettajille on järjestetty työterveyspsykologin vetämä TunneTyö-ryhmä, jossa voidaan keskustella haastavista teemoista. Ensimmäinen ryhmä päättyy keväällä 2024 ja siitä kerätään kokemuksia jatkotoimenpiteisiin. Varhaiskasvatuksessa on aloitettu Työhyvinvoinninlaitoksen, THL:n, työterveyshuollon ja varhaiskasvatuksen yhteinen Mielenterveyden työkalupakki -koulutus, jossa keskitytään mielenterveyden haasteisiin. Työntekijöiden jaksamista pyritään tukemaan myös mm. case-tyyppisellä työnohjauksella, työnkierrolla, selkeillä toimenkuvilla ja johtamisella. Yhteistyö työterveyshuollon kanssa on ensiarvoisen tärkeää pidempiaikaisten sairauslomien ehkäisemisessä. Vaikka sairauspoissaolosten määrä vuonna 2023 oli vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna, tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan vaikuttavien toimenpiteiden kehittämistä yhdessä henkilöstöpalveluiden ja työterveyshuollon kanssa sairauspoissaolosten ennaltaehkäisyyn.

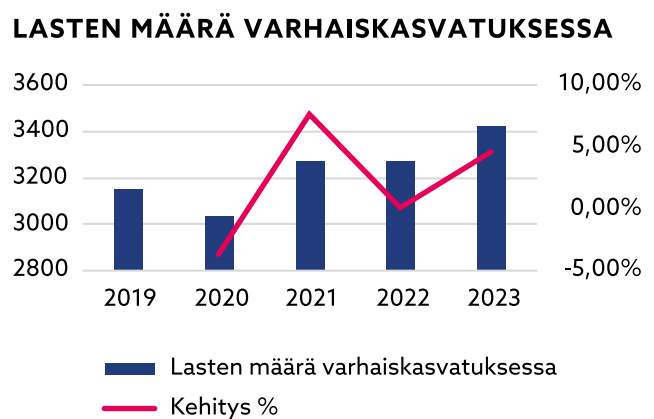
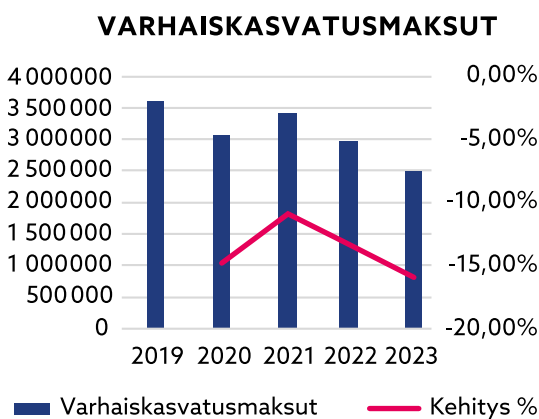
Palveluverkkoselvitys

Varhaiskasvatus on laatinut palveluverkkoselvityksen vuosille 2023–2028. Palveluverkkoselvitys on käsitelty kasvatus- ja opetuslautakunnassa 19.4.2023. Palveluverkon tarkastelussa on huomioitu eri alueiden väestön kehitys, varhaiskasvatusikäisten lasten määrä ja ennusteet alueittain sekä palvelun kysynnän kasvu. **Tavoitteena on pysyvä, sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä varhaiskasvatuksen palveluverkosto, johon palvelun käyttäjät ja henkilöstö ovat tyytyväisiä. Palveluverkkoselvitystä on tehty yhdessä kaupunkiympäristön toimialan kanssa.** Palveluverkkoselvityksessä on todettu, että isot yksiköt ovat toimivia taloudellisesti ja toiminnallisesti, joten tavoitteena on keskittää varhaiskasvatuspaikkoja tulevaisuudessa. Palveluverkkoselvityksessä on todettu myös, että Nurmon ja Hyllykallion alueella on jatkuva tarve uusista varhaiskasvatuspaikoista. Hyllykallion sijainti on myös liikenne huomioiden hyvä, koska se on monen kuntalaisen asiointireitin varrella. Hyllykallion päiväkodin remontti on vuoden 2024 investointisuunnitelmassa. Nurmon keskustaan pyritään saamaan pysyvät, palvelutarpeeseen nähden riittävän kokoiset tilat, joihin voitaisiin perustaa myös uusia ryhmiä. Tällöin erillisistä pienistä tiloista voitaisiin luopua. Seinäjoen keskustan alueelle on tavoitteena saada uusi iso päiväkotitila. Ylistarossa on Kirja-Matin koulun läheisyyteen rakennettu uudet tilat esiopetukselle. Lasten sijoittamisessa ei ole aina kyetty järjestämään lapselle paikkaa lähipalveluperiaatteen mukaisesti. Rakennemuutosuunnitelmalla pyritään jatkossa vastaamaan tähän tarpeeseen. Tarkoitus on järjestää riittävä määrä hoitopaikkoja oikeille alueille. Käytössä olevista heikkokuntoisista sekä ulkopuolelta vuokratuista tiloista on myös tarkoitettu tulevaisuudessa luopua.

Talous

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksen 1.3.2023 mukaan kokopäiväpaikan varanneesta lapsesta varhaiskasvatuksen enimmäismaksu on ensimmäisen lapsen osalta 295 euroa kuukaudessa ja alin maksu 28 euroa kuukaudessa. Mikäli maksusta muodostuisi alle 28 euroa kuukaudessa, ei maksua peritä. Toisesta lapsesta perittävä maksu on enintään 40 % nuorimman lapsen maksusta ja seuraavien lasten maksu 20 % nuorimman lapsen maksusta. Kuntaliiton arvion mukaan tämä aiheutti keskimäärin noin 29 % maksutuottoaleneman verrattuna vuoden 2021 asiakasmaksutuottoihin. **Seinäjoen varhaiskasvatuksessa asiakasmaksutuotoissa on tapahtunut huomattava lasku. Vuonna 2021 varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuotot vuodessa olivat noin 3,4 milj. €, vuonna 2022 noin 3,0 milj.€ euroa ja vuonna 2023 noin 2,5 milj. €. Lasku vuodesta 2021 vuoteen 2023 on ollut 26,7 %.** Kasvatus- ja opetuslautakunta päätti vuonna 2016 lapsimyönteisestä varhaiskasvatuspolitiikasta, jonka mukaan varhaiskasvatusmaksut peritään varsinaisten hoitovarausten mukaan. Mikäli todelliset hoitopäivät ylittävät varatut päivä, laskutetaan toteutuneiden päivien mukaan.

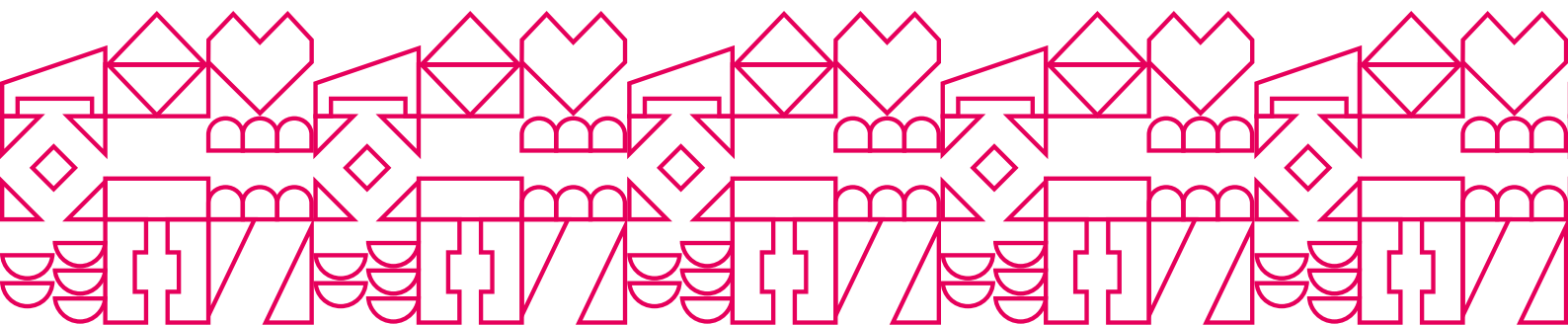
Taulukot 9 ja 10. Varhaiskasvatusmaksujen kehitys ja lasten määrän kehitys varhaiskasvatuksessa

Kuntaliitto kerää kunnista varhaiskasvatukseen liittyvää tilastotietoa vuosittain. Tiedot kootaan SAKU-järjestelmään, josta kunnat voivat vertailla tilastotietoja keskenään. **Seinäjoen varhaiskasvatuksen käyttökulut 1–6-vuotiaista lasta kohden vuonna 2022 olivat 11 003 euroa. Koska arviointikertomusta kirjoitettaessa ei SAKU-järjestelmän vuoden 2023 tuloksia ole vielä käytettävissä, käytetään Seinäjoen ja vertailukaupunkien välisessä vertailussa vuoden 2022 tietoja. Vuonna 2022 Vaasassa käyttökustannus oli 11 737 euroa, Porissa 11 878 euroa, Joensuussa 13 492 euroa, Oulussa 11 969 euroa ja Kuopiossa 13 515 euroa. Seinäjoen varhaiskasvatuksen käyttökulut 1–6-vuotiaista lasta kohden olivat vertailukaupunkeja edullisemmat. Vaasaan ero oli 6,3 % ja Poriin 7,4 %.**

Seinäjoen varhaiskasvatus seuraa omasta toiminnastaan toimintapäivän ja läsnäolopäivän hintaa sekä rakenteellisen paikan hintaa. Hintoja seurataan brut-

tona ja nettona. Bruttohintaa on hinta, jossa otetaan huomioon kustannukset ja nettohinnassa kustannuksista vähennetään huoltajilta laskutetut tuotot. Kustannuksiin lasketaan mukaan varsinaiset kustannukset sekä varhaiskasvatuksen tulosalueen, sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan ja konsernipalveluiden vyörytetyt kustannukset. Toimintapäivä tarkoittaa niitä päiviä, jolloin varhaiskasvatustyksikössä on ollut toimintaa. Läsnäolopäivä tarkoittaa sellaisia päiviä, jolloin lapsi on ollut varhaiskasvatustyksikössä läsnä. Rakenteellinen paikka tarkoittaa yli 3-vuotiaiden lasten 21-paikkaisen varhaiskasvatusryhmän yhtä paikkaa. Seuraavalla sivulla olevasta taulukosta näkyy, että toimintapäivän ja rakenteellisen paikan hinta on edullisin päiväkodissa. Läsnäolopäivän hinta on edullisin ryhmäperhepäivähoidossa. Päiväkodissa ja ryhmäperhepäivähoidossa hinnat ovat nousseet vuonna 2023 vuodesta 2022.

Taulukko 11. Varhaiskasvatuksen kustannukset hoitomuodoittain

KUSTANNUKSET BRUTTO	HOITOMUOTO	2022	2023
Toimintapäivä	Päiväkoti	46,72	52,48
	Perhepäivähoito	69,46	68,08
	Ryhmäperhepäivähoito	52,68	58,05
Läsnäolopäivä	Päiväkoti	97,38	102,75
	Perhepäivähoito	139,00	119,81
	Ryhmäperhepäivähoito	89,35	94,65
Rakenteellinen paikka	Päiväkoti	11 820	13 173
	Perhepäivähoito	17 572	17 088
	Ryhmäperhepäivähoito	13 328	14 571

Varhaiskasvatuksen toiminnan tuottavuuden parantamiseksi on suunniteltu useita toimenpiteitä, jotka ovat samalla vuoden 2024 kaupungin säästötavoitteen perustana. Kaupunginhallitus käsitteli säästötavoitteita kokouksessa 15.4.2024. Varhaiskasvatuksen tulosalue on suunnitellut lakkauttavansa uusien varhaiskasvatuksen palvelusetelien myöntämisen tilapäisesti. Lakkautus perustuu Seinäjoen kaupungin talouden säästötavoitteisiin. Kaupungin raportointijärjestelmän mukaan vuonna 2023 palvelusetelimenot olivat noin 5,6 milj. €, vuonna 2022 noin 4,5 milj. € ja vuonna 2021 noin 4,6 milj. €. Kasvua vuodesta 2022 vuoteen 2023 on ollut 24 %. Keväällä 2024 uusille lapsille on pystytty järjestämään varhaiskasvatuspaikka kunnallisesta yksiköstä.

Osa Etelä-Pohjanmaan alueen kunnista maksaa kotihoidon tuen kuntalisää perheille, jotka hoitavat lapsen kotona. Kuntalisän maksaminen on kunnan oma päätös, kuten myös kriteerit, joilla kuntalisää maksetaan. Lapset, joista kuntalisää maksetaan, eivät voi käyttää varhaiskasvatuspaikkaa. Seinäjoella kotihoidon tuen kuntalisää ei makseta.

Rajapinta hyvinvointialueen kanssa

Varhaiskasvatuksessa on todettu, että haasteellisesti käyttäytyvien lasten määrä on kasvanut. Koska keinot vaikuttaa lasten ja perheiden asioihin ovat varhaiskasvatuksessa hoidollisia ja pedagogisia, ovat yhteistyökumppanit varhaiskasvatukselle tärkeitä. Varhaiskasvatuksen kokemuksen mukaan riittävä resursointi lapsiperheiden sosiaalityöhön ja lastenpsykologeihin Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella on tärkeää. **Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan tarve moniammatilliselle perhekeskukselle ja perhekeskusmaisen työtavan kehittämiseksi, jossa yhdessä toimisivat mm. hyvinvointialueen sosiaalityöntekijät, psykologit ja lastenneuvolat sekä kaupungin varhaiskasvatuksen toimijat.**

Varhaiskasvatukseen on perustettu sijaispooli, jossa toimii sekä vakinaisia että määräaikaista työntekijöitä. Sijaispoolin työntekijä saadaan nopeasti siirtymään töihin sellaiseen yksikköön, missä henkilöstöä on tilapäisesti tarvetta vähemmän. Sijaispooli ei riitä kokonaan täyttämään varhaiskasvatuksen sijaistarvetta, mutta tehostaa merkittävästi esihenkilöiden työtä, koska kaikkiin sijaistilaisuuksiin ei tarvitse etsiä ulkopuolista sijaista.

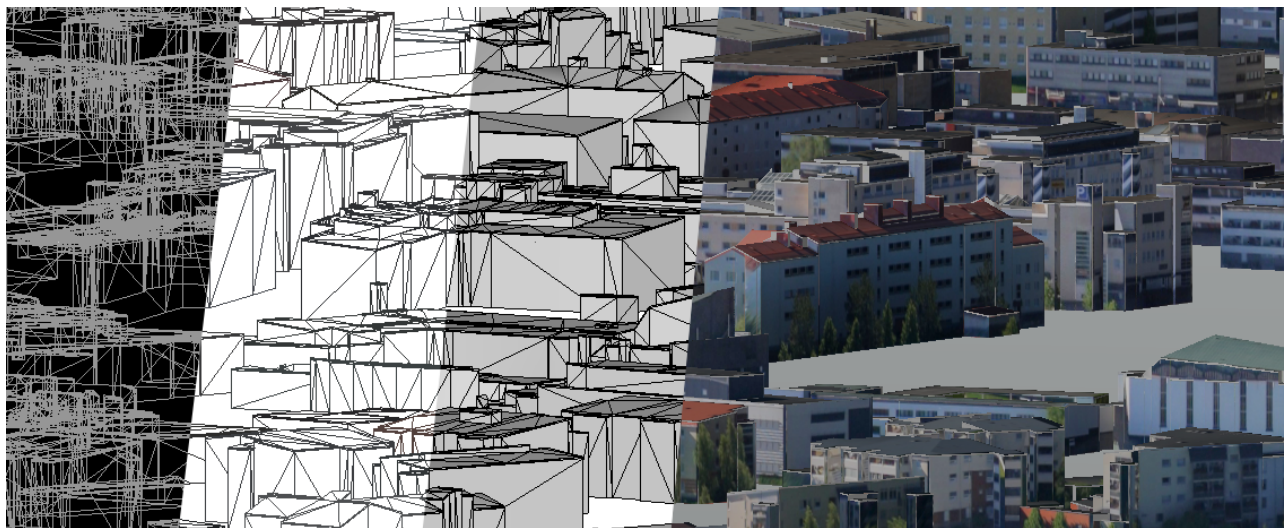
Kuntaliitto kerää kunnista varhaiskasvatukseen liittyvää tilastotietoa vuosittain. Tiedot kootaan SAKU-järjestelmään, josta kunnat voivat vertailla tilastotietoja keskenään. Seinäjoen varhaiskasvatuksen käyttökulut 1–6-vuotiasta lasta kohden vuonna 2022 olivat 11 003 euroa. Koska arviointikertomusta kirjoitettaessa ei SAKU-järjestelmän tuloksia vuodelta 2023 ole vielä käytettävissä, käytetään Seinäjoen ja vertailukaupunkien välisessä vertailussa vuoden 2022 tietoja. Vuonna 2022 Vaasassa käyttökustannus oli 11 737 euroa, Porissa 11 878 euroa, Joensuussa 13 492 euroa, Oulussa 11 969 euroa ja Kuopiossa 13 515 euroa. Seinäjoen varhaiskasvatuksen käyttökulut 1–6-vuotiasta lasta kohden olivat vuonna 2022 vertailukaupunkeja edullisemmat. Vaasaan ero oli 6,3 % ja Poriin 7,4 %.

Varhaiskasvatuksessa on todettu olevan rekrytointihaasteita. Tähän on vastattu muodostamalla mentoointi- ja harjoitteluohjelma Tampereen yliopiston kanssa. Mentorointi- ja harjoitteluohjelmassa järjestetään varhaiskasvatusopettajaopiskelijoille harjoittelupaikkoja kaupungin yksiköissä. Harjoittelun suorittaneita on saatu rekrytoitua töihin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukseen. Työntekijöitä myös kannustetaan jatko-opiskeluun hyödyntämällä erinäisiä henkilöstöjaoston päättämiä etuja.

Sairauspoissaolopäiviä varhaiskasvatuksessa vuonna 2023 oli 18 815 kalenteripäivää (19 164 kalenteripäivää vuonna 2022). Varhaiskasvatuksessa toimii sijaiset mukaan lukien noin 900 henkilöä. Näin laskien sairauspoissaolopäivien määräksi vuonna 2023 tulee keskimäärin 20,91 päivää henkilöä kohden (21,30 päivää vuonna 2022). Koko kaupungin keskimääräinen sairauspoissaolopäivien määrä vuonna 2023 oli 16,3 kalenteripäivää (18,6 kalenteripäivää vuonna 2022). Sairauspoissaolojen ennaltaehkäisyyn ja erityisesti pidempiaikaisten sairauspoissaolojen ennaltaehkäisyyn on käytössä Seinäjoen kaupungin varhaisen tuen malli sekä muita kohdistettuja toimenpiteitä. Sairauspoissaolot ovat vähentyneet vuonna 2023 edelliseen vuoteen verrattuna, mutta pidempiaikaisten sairauspoissaolojen suhteellinen osuus on kasvanut. Lisäksi mielenterveysperusteissa sairauspoissaoloissa on tunnistettu kasvua. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan vaikuttavien toimenpiteiden kehittämistä yhdessä henkilöstöpalveluiden ja työterveyshuollon kanssa mielenterveysperusteisten sairauspoissaolojen ennaltaehkäisyyn.

Varhaiskasvatuksessa vuoden 2023 toimintakate oli 5,2 milj. € heikompi kuin alkuperäisen talousarvion mukainen toimintakate. Tästä poikkeamasta 3,1 milj. € käsiteltiin ylityksenä vasta vuoden 2024 maaliskuussa. Tarkastuslautakunta edellyttää varhaiskasvatuksen tulosaluetta seuraamaan säännöllisesti toimintamenojen kehitystä sekä käsittelemään talousarviolitykset ajantasaisesti.

Varhaiskasvatuksen tulosalueen tavoitteet ovat pääosin laadullisia, eikä tavoitteille ole määritelty selkeitä tavoitearvoja. Tilinpäätöksen lukijalle ei ole selvää, millä perusteilla tavoitteiden katsotaan toteutuneen. Tarkastuslautakunta suosittelee määrittelemään konkreettiset toiminnalliset tavoitteet ja määrittelemään selkeät perusteet, millä perusteilla toiminnallinen tavoite määritellään toteutuneeksi. Lisäksi talousarvio-ohjeen mukaan toiminnallinen tavoite tulee johtaa kaupunkistrategiasta. Toiminnalliseen tavoitteeseen kirjataan kaupunkistrategian mukainen strateginen valinta, jonka toteutumista toiminnallinen tavoite edistää. Varhaiskasvatuksen toiminnallisiin tavoitteisiin kirjatut strategiset valinnat eivät olleet kaupunkistrategian mukaisia valintoja ja siten tarkastuslautakunta suosittelee esittämään toiminnalliset tavoitteet talousarvio-ohjeen mukaisesti.

7.3 Kiinteistö- ja paikkatietopalvelut sekä kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus

Kiinteistö- ja paikkatietopalvelut

Kiinteistö- ja paikkatietopalvelut kuuluu kaupunkiympäristön toimialaan ja on kaupunkiympäristölautakunnan alaista toimintaa. **Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tarkoituksena on luoda edellytykset toimivan, terveellisen ja viihtyisän elinympäristön muodostumiselle ja turvata riittävä ja monipuolinen tonttivaranto maanhankinnan painopistealueilla.** Tulosalue tuottaa ja ylläpitää ajantasaista paikkatietoaineistoa ja hoitaa osaltaan viiveettömän kiinteistönmuodostuksen yrityksille ja asukkaille tonttien myynnin ja rakentamisen tarpeisiin. Tulosalue tuottaa tarvittavat mittauspalvelut rakentamisen tueksi. Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tulosityksiköitä ovat kiinteistöhallinto, mittauspalvelut, paikkatietopalvelut ja kiinteistöinsinöörin palvelut.

1000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	9 446	5 946	6 264	318	5 %
Toimintamenot	-2 113	-2 196	-2 147	49	2 %
Netto	7 333	3 749	4 117	368	10 %

Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden toimintakate oli 10 % budjetoitua parempi. **Toimintatulot toteutuivat kuitenkin 3,2 milj. € alkuperäistä talousarviota heikompina. Yleisen markkinatilanteen takia yritys- ja asuntotonttien kysyntä on ollut heikkoa vuoden 2023 aikana.** Tilanne koskettaa koko Suomea, mutta Seinäjoella kaupungin kasvu ja alueella käynnissä olevat julkiset investoinnit lieventävät vaikutuksia hieman. Rakennusalan haasteet vaikuttivat myös maankäyttö- ja kehittämiskorvauksiin, minkä takia maksutuotot jäivät alle tavoitetason. Metsänmyyntitulot ja maanvuokratulot taas kehittyivät positiivisesti. Poikkeama toimintamenoissa muutettuun talousarvioon nähden ei ole olennainen.

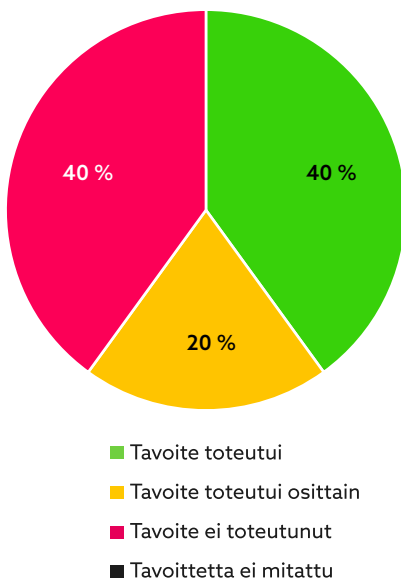
Ekonomistien arvion mukaan asuntotuotanto ei tule kasvamaan vuoden 2024 aikana ja elpymisen alkamista on haastava ennustaa. Siihen vaikuttaa mm. rakennusalan yleinen tila, hankintaketjussa toimivien yritysten tila, työvoimatilanne matalasuhdanteen jälkeen sekä rakennuskustannusten kallistuminen. Asuntotonttien myynnin osalta tulevina vuosina on odotettavissa palautumista lähelle normaalitasoa, mutta todennäköisesti huippuvuosiin ei tulla yltämään johtuen keskusta- ja vuokra-asumisen lisääntymisestä. **Vuodelle 2024 on budjetoitu maanmyyntituloja 4,3 milj. €. Toteuma vuonna 2023 oli 2,7 milj. €. Kaudella 1.1. – 31.3.2024 maanmyyntituloja ei ole kertynyt ollenkaan. Maanmyyntituloihin vaikuttaa**

merkittävästi rakennusalan matalasuhdanne. Kaupungin omilla toimenpiteillä tuottotasoon ei pysty vaikuttamaan, vaan tilanne juontuu toimintaympäristöstä. Taloussuunnitelmaa 2025–2027 laadittaessa maanmyyntituotot on arvioitu olevan 4,0 milj. € vuodessa. Oletuksena on ollut, että rakentaminen tulee lähivuosina elpymään, mutta tulot on arvioitu varovaisuuden periaatteen mukaisesti huippuvuotia alemmalle tasolle. Talousarvioon 2024 ja taloussuunnitelmaan 2025–2027 maanmyyntituotot on budjetoitu tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan optimistisesti. Tarkastuslautakunta suosittelee taloussuunnittelussa ottamaan huomioon rakennusalan matalasuhdanne sekä sen vaikutukset kaupungin maanmyyntituottoihin. Taloussuunnittelun oikeellisuuden vuoksi maanmyyntituotot tulee arvioida realistisesti ja huomioida rakennusalan toimintaympäristö ja tulevaisuuden näkymät.

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 13. Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tavoitteena on varmistaa, että kaupungilla on tarjolla riittävästi ja monipuolisesti erilaiseen yritystoimintaan sopivia tontteja kaupungin eri osissa. **Kaupungin raakamaavaranto yleiskaava-alueella yritystoimintaan asemakaavoitettavaksi alueeksi on noin 225 ha. Tavoitteena vuodelle 2023 oli myydä tai vuokrata 15 yritystonttia. Vuonna 2023 myytiin / vuokrattiin 5 ko. tonttia ja tavoitearvo alittui merkittävästi.** Tavoitteeseen ei olla päästy johtuen yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja rakennusalan matalasuhdanteesta. Markkinatilanne rakennusosalalla on erittäin haastava johtuen rakennuskustannusten, korkotason ja asumiskustannusten merkittävästä kasvusta.

Tarkastuslautakunnan arviointikohteena vuonna 2022 oli kaupungin tytäryhtiö Into Seinäjoki Oy (Into), joka huolehtii yritystonttien markkinoinnista ja toimii yritysrajoitettuna selvittäen yritysten tarpeita. Arvioinnissa nousi tällöin esiin havainto, että yritystontteja on tarjolla kohtuullinen määrä, mutta pulaa alkaa olla paljon tilaa vievistä tonteista, kuten logistiikan tonttivarannosta. Maahankinnan osalta on toimittu ennakoivasti ja suunnitelmallisesti sekä huomioitu yritysten tarpeet tonttien sijainnin suhteen. Yritykset arvostavat saavutettavuutta, näkyvyyttä ja ekologisuuksi. Yritysten toiveet ja tarpeet voivat kuitenkin olla moninaisia ja monipuolinen tonttitarjonta on tärkeää. Riittävästä yritystonttitarjonnasta tulee pitää huolta ja varmistaa riittävä ennakointi. **Kiinteistö- ja paikkatietopalvelut tekee säännöllistä yhteistyötä Inton kanssa ja yhteistyössä varmistetaan miten pystytään vastaamaan yrittäjien tarpeisiin. Maanhankinnalla ja uusilla yritystoiminnan asemakaava-alueilla olisi mahdollista vastata tarpeisiin ja maahankintaa pyritään mahdollisuuksien mukaan tekemään ennakoivasti.** Tietoa yrittäjien tarpeista ja sijaintitoiveista kaupunki saa tekemällä tiivistä yhteistyötä Inton kanssa. Yritystonttialueita ei myöskään lohkota etukäteen valmiiksi, vaan kuunnellaan alueelle sijoittuvien yrittäjien toiveet ja tarpeet tonttikoosta.

Tavoitteena on, että kaupungin maapolitiikka on johdonmukaista, tasapuolista ja avointa ja että raakamaata hankitaan ennakoivasti tulevaisuuden asumis- ja yritystarpeisiin varautuen. **Tavoitteena on hankkia raakamaata vähintään 40 ha vuodessa ja vuonna 2023 raakamaata hankittiin 44 ha.** Neljäkymmentä hehtaaria tarkoittaa arvion mukaan noin 120 asuinrakentamiseen tarkoitettua tonttia (ei koske rivitalotontteja). Suurimmat toteutuneet yksittäiset kaupat vuonna 2023 olivat 15,5 ha Etapin jäteaseman eteläpuolelta yritystonttialueeksi sekä 7,5 ha Soukkajoen ja 3,5 ha Pajuluoman alueilta asuntoalueiden kaavoittamiseen. Maankäytösopimuksia vuonna 2023 laadittiin kolme. Maankäytösopimukset solmitaan aina, kun asemakaavasta aiheutuu maanomistajalle merkittävää hyötyä. **Kaupungilla on hyvä raakamaavaranto ja hinta on pysynyt maltillisena.**

Erillispientaloja asuinrakentamiseen myytiin / vuokrattiin vuoden 2023 aikana 27 tonttia tavoitearvon ollessa 60 tonttia. Toteutuneista myynneistä 5 tonttia oli vuokratontin omaksiostoja. Asuinkerrostalo- ja rivitalotontteja myytiin / vuokrattiin 3 kpl tavoitteen ollessa 10 kpl. **Kaupungin tonttivaranto on riittävä ja monipuolinen, mutta yleinen taloustilanne ja rakennusalan matalasuhdanne on vaikuttanut merkittävästi rakentamisen määrään alueella ja siten myös uusien tonttien myyntiin ja vuokraukseen.**

Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tavoitteena on, että henkilöstö kokee työnsä mielekkääksi, palkitse-

vaksi ja elämänhallintaa tukevaksi. Jokaisella työntekijällä on mahdollisuus ilmaista itseään, tuoda esille asiantuntijuuttaan ja kehittää omaa osaamistaan. Tulosalueella on pidetty yhteinen kehittämispäivä kaksi kertaa vuodessa. Haasteita tulosalueella ovat työmäärä, kiire ja vastuu. Henkilöstökyselyn NPS-indeksin kehittyminen positiiviseen suuntaan on ollut toiminnallisen tavoitteen mittarina ja tämä myös toteutui tavoitearvon mukaisesti. **Vuoden 2023 alussa toteutetussa henkilöstötyytyväisyyskyselyssä tulosalueen NPS oli 4 ja vuoden 2024 alussa toteutetussa henkilöstökyselyssä tulosalueen NPS oli 41. Vastausprosentti vuoden 2024 henkilöstökyselyssä oli 85 %. NPS:n positiivinen kehitys on merkittävä ja kertoo panostuksista johtamiseen ja henkilöstön työhyvinvointiin.** Merkittävimpana tekijänä hyvään tulokseen nähdään se, että henkilöstö kokee tulevansa kuulluksi. Henkilöstön esittämiä toimenpiteitä on mahdollisuuksien mukaan viety eteenpäin sekä tulosalueella tehdään säännöllistä tiedottamista.

Digitalisaatiota hyödynnetään ajasta ja paikasta riippumattomien palveluiden kehittämiseksi. Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tulosalueella on ollut vuonna 2023 useita järjestelmäkehitysprojekteja, joista KPV-kiinteistövaihdantapalveluiden käytön laajentaminen on toteutunut osittain ja Trimble Locus Cloud käytön laajentaminen kiinteistörekisterin muokkaussovelluksen käyttöön otolla on toteutunut.

Tuottavuuden kehittämiseksi on kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tulosalueella tehty erinäisiä toimenpiteitä, kuten uuden teknologian käyttöönottoa, mikä on nopeuttanut maastotyötä ja mahdollistanut painopisteen siirtymisen toimistotyöhön ja tiedon käsittelyyn. Tulosalue on ottanut käyttöön myös sähköisen allekirjoituksen toimitusprosessiin ja kiinteistöjen kauppakirjoihin sekä kehittänyt sähköistä arkistointia. **Luotettavat ja riittävän tarkat paikkatiedot mahdollistavat automatisoidun karttatuotannon sekä**

varmistavat, että päätöksenteko perustuu todelliseen tietoon ja ajantasaiseen aineistoon. Kiinteistöverotukseen tehdyssä tarkastustyössä havaitussa rekisteritietojen korjauksissa ovat rakennusten verotusarvot sekä kiinteistöveron määrä kasvaneet ja oikaisupyynnöillä on saatu takautuvaa kiinteistöverotuloa siten, että vuosittainen vaikutus on 0,6 milj. €.

Kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus

Kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus kuuluu kaupunkiympäristön toimialaan ja on kaupunkiympäristölautakunnan alaista toimintaa. **Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tehtävänä on maankäytön suunnittelu.** Tavoitteena on luoda mahdollisuudet toimivan, terveellisen ja viihtyisän sekä esteettisesti tasokkaan elinympäristön muodostumiselle. Suunnittelulla turvataan erityisesti laadukas ja riittävä asuntotontti-varanto sekä työpaikka- ja keskustarakentamisen edellytykset. Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tulosalue jakautuu tulosyksiköihin kaupunkisuunnittelu ja asemakaavoitus sekä yleiskaavoitus.

Yleiskaava on kunnan yleispiirteinen maankäytön suunnitelma ja se sijaitsee kaavoituksen tasoissa maakuntakaavan ja asemakaavan välissä. Yleiskaava ohjaa esimerkiksi asuinalueiden, työpaikkojen sekä erilaisten palveluiden ja kauppakeskusten sijaintia ja suhdetta toisiinsa. Asemakaava on maankäytön suunnittelussa yksityiskohtaisin kaava, jonka tarkoituksena on osoittaa tarpeelliset alueet eri tarkoituksia varten ja ohjata rakentamista. Kaavoitus tekee yleis- ja asemakaavoja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja maakuntakaavan ohjaamana, mutta itsenäisenä kunnan monopolina. Kaavojen lisäksi tulosalueella tehdään paljon selvityksiä ja kehittämistyötä, osallistutaan maankäytön asiantuntijoina sekä kunnan sisäiseen toimintaan että maakunnalliseen ja valtakunnalliseen toimintaan.

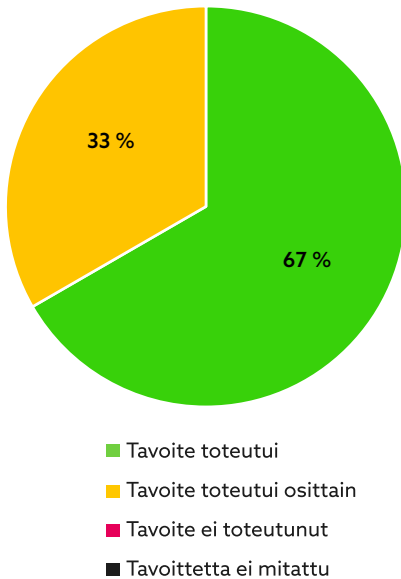
1000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	64	64	54	-10	-15 %
Toimintamenot	-1 074	-1 074	-1 020	53	-5 %
Netto	-1 100	-1 100	-966	44	4 %

Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen toimintakate oli 4 % budjetoitua parempi. Toimintatuottojen kertymiseen vaikutti rakentamisen hidastuminen, mutta euromääräinen vaikutus ei ole olennainen. Kaavoituksesta aiheutuvat taloudelliset hyödyt kaupungille eivät näy tulosalueen toimintatuotoissa, vaan muuta kautta, kuten maan arvon nousuna tai kehittämiskorvauksina.

Asuinkerrostalo- ja rivitalotontteja myytiin / vuokrattiin 3 kpl tavoitteen ollessa 10 kpl.

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 14. Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tavoitteena on, että kaavoilla ja muilla toimenpiteillä osoitetaan riittävästi tontteja, hankkeet eivät viivästy sekä kaupunki kasvaa tarkoituksenmukaisesti. Tulosalueen it-searviointin mukaan **nykyisessä kysyntätilanteessa tontteja on riittävästi. Asemakaavoitettuja tontteja, jotka eivät vielä ole myynnissä, on yhteensä 242 kpl. Kaupungin tonttitorilla myynnissä olevia asuinrakennukseen tarkoitettuja tontteja on 206 kpl, joista 30 % sijaitsee kantaseinäjoella, 21 % Nurmossa, 23 % Ylistarossa ja 26 % Peräseinäjoella. Tavoitteena on, että tonttivaranto on riittävä ja monipuolinen ja uusia pientalotontteja tulee haettavaksi 80 kpl / vuosi.** Maapoliittisen ohjelman mukaan tonttivarannossa tulisi olla vähintään sata asuinrakennukseen tarkoitettua tonttia kysynnän kannalta keskeisimmillä alueilla. **Kaupungin tonttivarannon voidaan todeta olevan tavoitteen mukainen ja riittävä. Poikkihallinnollisessa tonttityöryhmässä tarkastellaan parin kuukauden välein tonttitilanne, kaavoitustilanne, tuleva tuotanto ja prosessikuvaus sekä yksityiset rakennushankkeet. Kaupungilla on myös poikkihallinnollinen maankäyttötyöryhmä, jossa seurataan parin kuukauden välein kaavoituskatsausta ja muita ajankohtaisia asioita. Maankäyttötyöryhmässä myös ohjataan kerrostalohankkeita ja niiden kehittämisperiaatteita. Seuranta on kokonaisvaltaista ja riittävällä tasolla.** Väestökehitystä seurataan kaavoituksessa ja kaavoituksen näkökulman mukaan kerrostalotonttimaasta ei tule olemaan pulaa, mutta pysäköinnin järjestämiseen on syytä kiinnittää huomiota. Asuntotonttien kaavoituksessa tavoitteena on monipuolinen tonttitarjonta vastaamaan erilaisia toiveita ja tarpeita. Haasteena on

Sevas Kodit Oy:lle kohdistettavat kerrostalokohteet, joissa niin tontin hinta kuin rakennuskustannukset tulee olla markkinahintaa alhaisemmat, jotta yhtiö pystyy ylläpitämään asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseen (Ara) edellyttämän vuokratason.

Kaavoitus on onnistunut kaavoittamaan tasapuolisesti kaikille toimijoille riittävästi tonttitarjontaa, mikä on ollut haastavaa huomioiden kaupungin maaomaisuus. Kaupungin vähäinen maaomaisuus keskustassa ja lähialueilla tuo vaikeutta suunnitteluun, sillä usein kaupungin ja hankkeeseen ryhtyvän tahon lisäksi kaavoitusprosesseihin osallistuu myös yksityinen maanomistaja, jonka intressit tuovat haastetta sekä saattaa hidastaa suunnitteluprosessia. Toinen haaste on rajallisten resurssien kohdentaminen. Tulosalueen mukaan aiempina vuosina joidenkin kaavojen osalta oli viivästymisiä ruuhkautumisen takia. **Ruuhkaa on kuitenkin saatu nyt purettua, kun henkilöstö on lisääntynyt ja projektien seuranta on tehostettu. Tehokkuutta toimintaan tuovat omien toimintatapojen tehostaminen ja päätösprosessin pitäminen yksinkertaisena. Näillä toimenpiteillä tulosalue vastaa myös riskiin henkilöstön riittävydestä.**

Kaavavarannon ylläpitämisessä tärkeää on kaavoituksen joustavuus.

Kaavavarannon ylläpitämisessä tärkeää on kaavoituksen joustavuus. Kaavoituksen työohjelma on pysyvä järjestämään uudelleen hyvinkin nopeasti ja tätä pyritään hallinnoimaan seuraamalla työohjelmaa tarkalla tasolla. Tuottavuutta kaupunkisuunnittelussa ja kaavoituksessa on tehostettu kehittämällä projektien seuranta ja aikataulutusta. Kaikkien meneillään olevien projektien aikataulutusta, valmistumisaste ja valmistumistavoite käydään läpi viikoittain pidettävissä palavereissa. **Kaavoituksen joustavasta toimintatavasta kertoo osaltaan se, että vuonna 2022 Seinäjoen Yrittäjät myönsi Yritysmönteisin (Seinäjoen kaupungin) työntekijä -tunnustuksen yleiskaavapäällikölle.** Valintaperusteluissa mainittiin mm., että yleiskaavapäällikkö on ollut valmis etsimään ratkaisuja, jotta yritysten tarpeissa päästäisiin parhaisiin mahdollisiin lopputuloksiin. Yritystonttien kaavoituksessa on pyritty tekemään eri kokoisia yritystontteja erilaisiin tarpeisiin. Ympäristötekniikan rakentaminen kuitenkin myös osaltaan ohjaa teollisuusalueiden rakentamista. Kaavoituksessa on huomioitu ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja tarve uusille vihreiden arvojen mukaisille yritysalueille.

Tavoitteena on toimiva ja esteettisesti tasokas ympäristö, joka on rakenteeltaan selkeä ja helposti hahmotettava. Erityishuomio on kaupunkikeskustan elävyyden kehittämisessä. Erityisryhmien asumisen kehittämisellä (esimerkiksi vanheneva väestö) pyritään pitkän tähtäimen kokonaistaloudellisuuteen. Kaupunkirakenne pyritään saamaan loogisen selkeäksi ja esteettömäksi sekä paikat tunnistettaviksi ja hahmotettaviksi. Elinympäristöä pyritään kehittämään siten, että se houkuttelee asukkaita liikkumaan ja osallistumaan. Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tulosalueen itsearviointiin mukaan ympäristön laatu on kiinnitetty erityishuomiota esimerkiksi aseman alueella ja Aalto-keskuksen ympäristössä. Kuitenkin asuinrakentamisen hiipussa on kaupunkikeskustassa paljon rakentumattomia tontteja tyhjillään.

Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen kolmantena toiminnallisena tavoitteena vuodelle 2023 on ollut taloudellisen ja ekologisen sekä tehokkaan kaupunkirakenteen kehittäminen, joka pohjautuu resurssien tehokkaaseen hyödyntämiseen. Kaupungin ominaispiirteitä ja maantieteellistä asemaa hyödynnetään ja kehitetään kaupunkisuunnittelussa ja kaavoituksessa. Tulosalueen itsearviointiin mukaan kyseessä on vaikeasti mitattavia asioita, mutta epäonnistumisia ei ole havaittu. Kaavoituksen pohjautuessa riittäviin ja kattaviin selvityksiin, kaupunki kehittyy kokonaistaloudellisesti pitkäjänteisesti ja taloudellisesti resursseja hyödyntäen.

Henkilöstötyytyväisyys on kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tulosalueella laskenut merkittävästi. Vuoden 2023 alussa toteutetussa henkilöstökyselyssä NPS oli 25 ja vuoden 2024 alussa toteutetussa henkilöstökyselyssä NPS oli -13. Vastausprosentti vuoden 2024 kyselyssä oli 73 %. **Tulosalueen henkilöstötyytyväisyyden kehitys on huomioitu ja konkreettisia toimenpiteitä on suoritettu. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan toimenpiteitä henkilöstötyytyväisyyden kehittämiseksi. Kaupunkisuunnittelussa ja kaavoituksessa toiminnan tuloksellisuuteen vaikuttaa olennaisesti henkilöstön riittävyys ja ammattitaitoisuus. Henkilöstöriskit on tärkeä huomioida myös tulosalueen riskienhallintatoimenpiteissä.**

Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen toiminnalliset tavoitteet ovat laadullisia eikä tavoitteille ole määritelty tavoitearvoa. Tilinpäätöksen lukijalle ei ole selvää, millä perusteilla tavoitteet katsotaan toteutuneen tai

toteutuneen osittain. **Tarkastuslautakunta suosittelee määrittelemään niin kaupunkistrategian tavoitteita kuin kaavoituskatsausta hyödyntäen konkreettiset toiminnalliset tavoitteet kullekin talousarviovuodelle ja määrittelemään selkeät perusteet, millä perusteilla toiminnallinen tavoite määritellään toteutuneeksi. Pidemmän aikavälin tavoitteet on mahdollista määrittellä osatavoitteiksi taloussuunnitelmakaudelle.**

Seinäjoen kaupunkistrategia - uudistuva ja viihtyisä kaupunkikeskusta

Tavoitteena on, että Seinäjoen kaupunkikeskusta on palveleva, hyvin saavutettava ja viihtyisä kaupunki- ja tapahtumakeskus. Tapahtumien ja asukkaiden aktiivisuuden edistäminen on osa kaupunkisuunnittelua. Tavoite on laaja ja sen toteuttamiseksi tehdään pitkäjänteistä työtä. Kaavoitus on vuonna 2019 teettänyt vision kaupungin keskustan kehittämisestä. Tavoitteena on luoda tiivis, aktiivinen ja vihreä kaupunki, joka on mittakaavaltaan ihmisen mittainen, ammentaa kaupungin historiallisesta identiteetistä ja tuo sen tähän päivään. Sosiaalisesti kestävä kaupunki on saavutettava ja kaikille avoin paikka, jossa on hyvä elää ja työskennellä. Se tarjoaa monikerroksisen ja tasapainoisen ympäristön kaupungin kasvulle ja kehitykselle myös tulevaisuudessa. Keskustan kehittämisessä on huomioitu tekijöitä, joilla saadaan houkutelua ihmisiä käyttämään keskustan palveluja ja elävöittämään keskustaa. Konkreettisia toimia ovat olleet esimerkiksi lapsiperheille avaruuspuisto ja skeittipuisto sekä tapahtuma-alueiden kehittäminen. Asemanseudun ja Aalto-keskuksen suunnittelussa on kiinnitetty erityishuomiota ympäristön arkkitehtoniseen laatuun.

Seinäjoen kaupunkistrategia - laadukas ja elinvoimainen ympäristö

Kaupunkistrategian mukaan Seinäjoki tarjoaa vaihtoehtoja urbaaniin keskusta-asumiseen, tiiviiseen pientaloasumiseen keskustan tuntumassa ja taajama- ja kirkonkyläasumiseen sekä aitoon maaseutu-asumiseen. Keskusta-alueella ja Huhtalan alueella on mahdollista toteuttaa valtakunnallisesti merkittäviä aluerakentamiskohteita, joissa on edelläkävijyyttä edustavia asumisratkaisuja. Yleissuunnittelu Huhtalassa Kirkkotien ja Koskenalantien väliselle jokiranta-alueelle on juuri aloitettu ja alueelle oltaneen suunnittelemassa uudentyypistä tiivistä ja matalaa asuinalueita, joka tarjoaisi uuden asumisvaihtoehdon keskustan läheisyydessä.

Kaupungin maapolitiikka

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta ja maapolitiikan harjoittamisesta alueellaan. Kunnalla on oltava käytettävissään tehtäviin riittävät voimavarat ja asiantuntemus. Kuntaliiton näkemyksen mukaan kunnan **maapolitiikka käsittää kunnan maanhankintaan ja kaavojen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset yhdyskuntien kehittämiseksi. Maapolitiikka ja yleiskaavoitus ovat kunnan strategisia välineitä. Maapolitiikan, yleiskaavoituksen, asunto- ja elinkeinopolitiikan sekä muun kuntasuunnittelun vuorovaikutuksella varmistetaan kunnan strategisen suunnittelun onnistuminen.** Maapolitiikan tavoitteiden ja toimintalinjan muodostaminen on osa kunnan strategista suunnittelua. Kunnan on hyvä päättää toimintatavoista, joita maapolitiikassa käytetään. Voidaan puhua jopa etukäteen päätetystä toimintalinjasta, jota noudatetaan pyrittäessä maapolitiikan tavoitteisiin. Maapoliittisen toimintalinjan tulee olla johdonmukainen. Hyvä ja toimiva tapa varmistaa maapolitiikan keinojen linjakas ja tehokas käyttäminen on laatia maapoliittinen ohjelma.

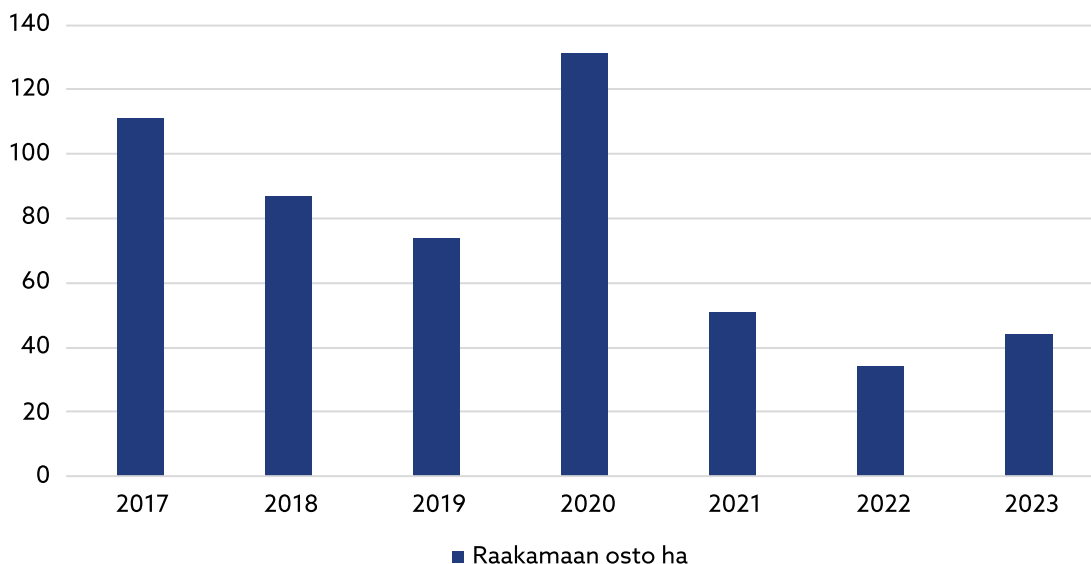
Seinäjoen kaupungin maapoliittinen ohjelma 2014–2025 on hyväksytty valtuustossa 29.9.2014. Vuonna 2020 päivitettiin maanhankinnan painopistealueet ja tarkennetut maankäyttösopimusten periaatteet. Maapoliittisen ohjelman linjausten mukaan Seinäjoen maapolitiikassa korostuu erityisesti tarve turvata maatalouden ja elintarviketeollisuuden toimintaedellytykset. Mahdollisuuksia uusien yritysten syntymiseen ja toimivien yritysten laajenemiseen tuetaan maapoliittisin keinoin. Keskustan kaavojen toteutusta edistetään maankäyttösopimuksin ja tarvittaessa rakentamiskehotuksin. Asemansuodun kehittäminen on nimetty yhdeksi maapoliittisen ohjelman kärkihankkeista. **Maapolitiikan toteuttaminen vaatii jatkuvaa asiantuntemuksen, johtamisen ja yhteistyöverkostojen kehittämistä kaupunkiorganisaatiossa ja sen ulkopuolella.**

Maata pyritään hankkimaan aktiivisesti strategisesti tärkeiltä alueilta, jotta saadaan riittävän laajoja ja yhtenäisiä maa-alueita kaavoitettavaksi. Seinäjoen kaupungin pinta-ala on 1 496 km², josta kaupunki omistaa noin 11 599 ha, eli vajaa 8 % koko pinta-alasta. 27 % kaupungin maaomaisuudesta sijaitsee asemakaavoitetulla alueella ja 73 % asemakaavoitetun alueen ulkopuolella.

Maapoliittisessa ohjelmassa on määritelty maanhankinnan lähivuosien painopistealueet. **Painopistealueilta osalta on onnistuttu erinomaisesti maanhankinnassa ja osan osalta ei ole juurikaan edistytty. Maanhankinta perustuu vapaaehtoisin kauppoihin ja maanhankinnassa onnistuminen riippuu pitkälti myyjän halukkuudesta myydä maata.** Kaupungin toimenpiteitä maanhankinnan onnistumisen turvaamiseksi ovat olleet mm. johdonmukainen toiminta, tahto olla luotettava sopimuskumppani sekä vaihtomaan hyödyntäminen. **Mikäli maanhankinta määritellyillä painopistealueilla ei edisty, mukautetaan painopistealueita tilanteen mukaan.** Alla olevan taulukon mukaan raakamaan hankintamäärä on vaihdellut eri vuosina. Pääsääntöisesti on ylletty kaupunkistrategian mukaiseen tavoitteeseen, joka on yli 40 ha / vuosi. Raakamaata on hankittu aina kun sitä on ollut tarjolla kaupungin odotuksien mukaisilla sijainneilla. Kaavoitusprosessi on pitkä ja raakamaan hankintaa tulee suorittaa hyvin ennakoivasti.

Taulukko 12. Raakamaan osto (Lähde: Seinäjoen kaupunki tilinpäätöskirjat 2017–2023)

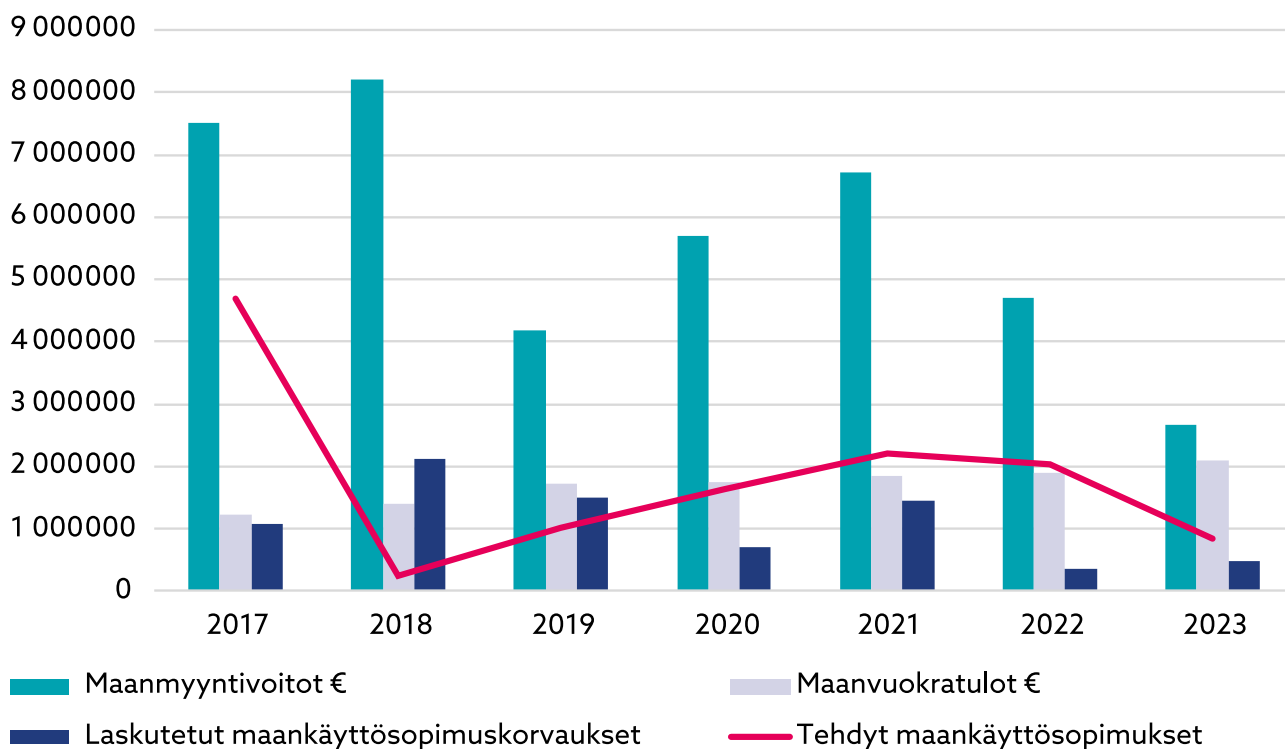
RAAKAMAAN OSTO HA

Maapoliittisen ohjelman uudistaminen on tarkoitus käynnistää vuoden 2024 aikana. Valmistelussa huomioidaan meneillään olevat lainsäädännön uudistushankkeet ja niiden vaikutukset maapoliittikan toteuttamisen keinoihin. Valmistelussa analysoidaan olemassa oleva raakamaavaranto, tonttivaranto ja kaavavaranto sekä määritellään asianmukainen raakamaan hankintatavoite. Valmistelussa huomioidaan asumisen ja yritystoiminnan tarpeet sekä muutokset toimintaympäristössä ja niiden vaikutus niin maanhankintaan kuin tonttien luovutuspolitiikkaan. **Uudistustyössä tultaneen yhdistämään maapoliittinen ohjelma ja asuntopoliittinen ohjelma yhdeksi kokonaisuudeksi.**

Maankäyttösopimukset ovat keskeisessä asemassa keskusta-alueiden maapoliitikassa. Maankäyttösopimus solmitaan kunnan ja yksityisen maanomistajan välillä aina silloin, kun vireillä olevasta asemakaavasta tai kaavamuutoksesta seuraa maanomistajalle merkittävää hyötyä. Sopimuksella sovitaan maanomistajan osallistumisesta kaava-alueella palvelevan yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin. Yksityisten omistuksessa olevan korttelimaan asemakaavamuutoksissa on maankäyttösopimuksilla merkittävä asema infran rahoituksen ja maanomistajien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi. Maankäyttösopimukset neuvotellaan jokaisessa asemakaavamuutoksessa, jossa maanomistaja kaavamuutoksen myötä saa merkittävää hyötyä. **Laskuttamattomia maankäyttösopimuksia on noin 16,3 milj. €.**

Taulukko 13. Toteutuneet maanmyyntivoitot, maanvuokratulot ja laskutetut maankäyttösopimuskorvaukset sekä tehdyt maankäyttösopimukset

(Lähde: Seinäjoen kaupungin kirjanpitoaineisto ja maankäyttösopimuksista kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tulosalueen seurantaraportti)

Yllä olevasta kuviosta näkee suhdannevaihteluiden vaikutus kaupungin tuottotasoon. Erityisen suuri vaihtelu on nähtävillä maanmyyntituotoissa, mikä haastaa myös koko kaupungin taloussuunnittelua. Maanmyyntituotot korreloivat myös kaupungin rakennusvalvonnan työmäärää. Tehdyt maankäyttösopimukset näkyvät tuottona laskutetuissa maankäyttösopimuskorvauksissa rakennusoikeuden myöntämisen jälkeen.

Kaavoitushankkeet

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehtoista kaavaa valmisteltaessa tulee tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään, on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta. Kaavaa laadittaessa tulee laatia riittävän aikaisessa vaiheessa kaavan tarkoitukseen ja merkitykseen nähden asianmukainen osallistumis- ja arviointisuunnitelma vuorovaikutusmenettelyistä sekä kaavan vaikutustenarvioinneista. **Seinäjoen kaupungin kaavoituksella on tapana lähettää kirjeitä tunnistetuille asukkaille, joita kaavoitus koskee. Kirjeet on kokemuksen mukaan todettu olevan kaikki asukkaat parhaiten tavoitettava menetelmä. Asukkaita osallistamalla saadaan kokemuksen mukaan arvokasta tietoa ja osallistaminen sujuvoittaa kaavoitusprosessia. Kirjeiden lisäksi kaavoitus on järjestänyt yleisötilaisuuksia, nettikyselyjä ja osallistanut yläkoululaisia.** Yläkoululaisten osallistaminen liittyi Törnävän alueen kehitystyöhön ja lähestymistapa sai positiivisen palautteen myös yläkoululaisten vanhemmilta. Tarvittaviksi koetut vaikutustenarvioinnit sisältyvät kaavaselostuksiin.

Kaupunkisuunnittelulla ja kaavoituksella on kokemusta asukkaat parhaiten tavoittavista osallistamismenetelmistä ja toimenpiteiden on katsottu olevan riittäviä. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkisuunnittelua ja kaavoitusta jatkokehittämään erilaisia osallistamismenetelmiä riittävän ennakoivasti aina silloin, kun valmistettava kaava vaikuttaa merkittävästi heidän elinympäristöönsä. Osallistamismenetelmissä on tärkeä huomioida myös vähemmän aktiiviset asukkaat ja asukasryhmät. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan viestintä kaavoitushankkeista sekä riittävät ja riittävän ennakoituvat osallistamis- ja arviointisuunnitelmat tuo kaavoitushankkeita läpinäkyvämmäksi. Tämä auttaa myös kuntalaisia ymmärtämään kaavoituksen toimintaa ja toimintaympäristöä.

Saadun selvityksen mukaan on todettavissa, että kaavoista valitetaan verrattain vähän. Viimeisen neljäntoista vuoden aikana on tehty neljä valitusta asemakaavoista ja kaksi valitusta yleiskaavoista. Tehtyjen valitusten perusteella kaavapäätös on kumottu kahdessa tapauksessa. Nurmon osayleiskaava kaatui sen takia, että päätöksenteossa oli mukana esteellisiä henkilöitä. Jatkokäsittelyssä hallinto-oikeus ei antanut valituslupaa ja kaava eteni jatkokäsittelyyn. Toisessa tapauksessa Kuortaneentien kaupan kaavoituksen kaatumisen taustalla oli epäselvyyksiä maakuntakaavan tulkinnasta valtakunnan tasolla, mikä tullaan huomioimaan kaavan jatkokäsittelyssä.

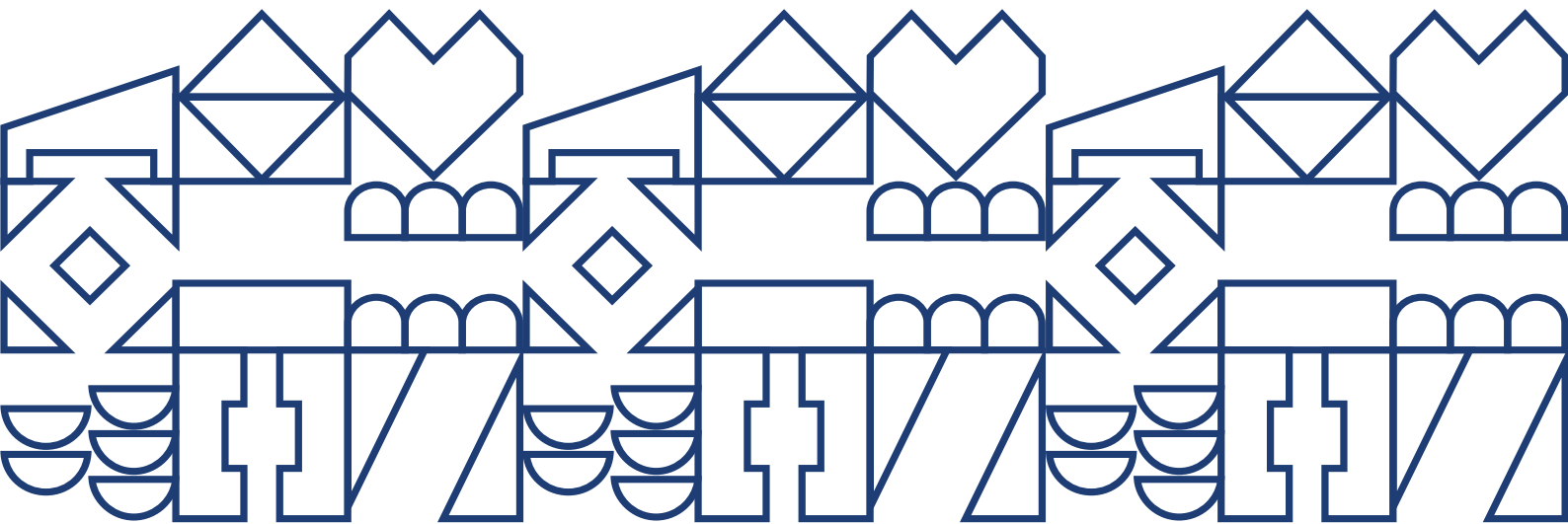

Kaupunkikehityksen kulmakiviä ovat maapolitiikan periaatteiden toteuttaminen sekä kaavoitustyö. Näiden toteutumisen seuranta tehdään säännöllisesti ja poikkihallinnollisesti. Tuloksellisen ja ennakoivan työn onnistumiseksi on tärkeä huolehtia riittävästä ennakkoinnista ja resursseista. Toimintatapa Seinäjoella on joustava, sitoutunut sekä asukkaiden ja yrittäjien tarpeet huomioiva.

Kaupunkisuunnittelulla ja kaavoituksella on kokemusta asukkaat parhaiten tavoittavista osallistamismenettelyistä ja toimenpiteiden on katsottu olevan riittäviä. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkisuunnittelua ja kaavoitusta jatkokehittämään erilaisia osallistamismenetelmiä riittävän ennakoivasti aina silloin, kun valmistettava kaava vaikuttaa merkittävästi heidän elinympäristöönsä. Osallistamismenettelyissä on tärkeä huomioida myös vähemmän aktiiviset asukkaat ja asukasryhmät. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan viestintä kaavoitushankkeista sekä riittävät ja riittävän ennakoitavat osallistamis- ja arviointisuunnitelmat tuo kaavoitushankkeita läpinäkyvämmäksi. Tämä auttaa myös kuntalaisia ymmärtämään kaavoituksen toimintaa ja toimintaympäristöä.

Vuodelle 2024 on budjetoitu maanmyyntituottoja 4,3 milj. €. Toteuma vuonna 2023 oli 2,7 milj. €. Kaudella 1.1. – 31.3.2024 maanmyyntituottoja ei ole kertynyt ollenkaan. Maanmyyntituottoihin vaikuttaa merkittävästi rakennusalan matalasuhdanne. Kaupungin omilla toimenpiteillä tuottotasoon ei pysty vaikuttamaan, vaan maanmyyntituottojen heikko kertymä juontuu toimintaympäristöstä. Taloussuunnitelmaa 2025–2027 laadittaessa maanmyyntituotot on arvioitu olevan 4,0 milj. € vuodessa. Oletuksena on ollut rakentamisen elyvän lähivuosina, mutta huippuvuosiin ei tulla pääsemään. Talousarvioon 2024 ja taloussuunnitelmaan 2025–2027 maanmyyntituotot on budjetoitu tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan optimistisesti. Tarkastuslautakunta suosittelee ottamaan huomioon taloussuunnittelussa rakennusalan matalasuhdanne ja sen vaikutus kaupungin maanmyyntituottojen tasoon. Taloussuunnittelun oikeellisuuden vuoksi maanmyyntituotot tulee arvioida realistisesti ja huomioida rakennusalan toimintaympäristö ja suhdanne-ennusteet.

Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen toiminnalliset tavoitteet ovat laadullisia eikä tavoitteille ole määritelty tavoitearvoa. Tilinpäätöksen lukijalle ei ole selvää, millä perusteilla tavoitteet katsotaan toteutuneen. Tarkastuslautakunta suosittelee määrittelemään konkreettiset toiminnalliset tavoitteet kullekin talousarviovuodelle ja määrittelemään selkeät perusteet, millä perusteilla toiminnallinen tavoite katsotaan toteutuneen. Pidemmän aikavälin tavoitteet on mahdollista määritellä osatavoitteiksi taloussuunnittelukaudelle.

7.4 Seipark Oy

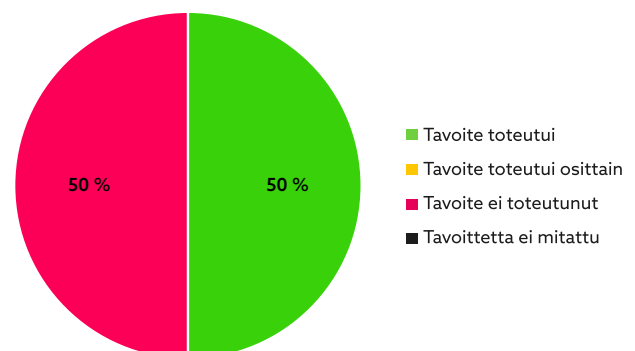
Seipark Oy on perustettu vuonna 2010 ja on Seinäjoen kaupungin 100 %:sti omistama tytäryhtiö. **Yhtiön toiminta-ajatuksena on pysäköinnin järjestäminen ja operoiminen kaupungissa. Yhtiö operoi kadunvarsipysäköintiä ja rakennuttaa moderneja pysäköintilaitoksia siten, että ne tukevat Seinäjoen keskustan kehittämistavoitteita ja ovat asiakkailleen turvallisia ja helppokäyttöisiä. Yhtiö toteuttaa rakenteellista pysäköintiä kaupungin alueella ja mahdollistaa näin omalta osaltaan muun rakentamisen** (asunnot, liike- ja toimistotilat sekä katuinfran).

Seipark Oy:n tavoitteena on kehittää kivijalkarakentamista ja pitää kaupunkikeskusta elinvoimaisena. Elinvoimaa ylläpitävät keskustan käyttäjät; niin asukkaat kuin keskustassa asioivat. Kummatkin ryhmät tarvitsevat oikeanlaisia pysäköintiratkaisuja ja viihtyisiä katu ympäristöjä. Seinäjoen keskustassa ei ole enää tilaa lisätä autoja katutasoon. On tehtävä sujuvia pysäköintiratkaisuja, että voidaan lisätä asunto- ja liikerakentamista ja tarjota käyttäjille pysäköintimahdollisuuksia.

1 000 €	TP 2022	TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA-%
Liikevaihto	1 834	1 350	1 406	56	4,2 %
Liikevoitto	-46	-359	-380	-21	5,9 %
Tilikauden voitto	-122	-439	-402	37	8,4 %

Vuoden 2023 liikevaihto laski noin 424 000 euroa edelliseen vuoteen verrattuna. P-Framin rakennusvaiheessa vuonna 2013 Into Seinäjoki Oy maksoi osaksi kertasuorituksena 30 vuoden pituisen vuokrasopimuksen. Tuloslaskelmaan summaa on tuloutettu 10 vuoden ajan ja viimeinen tuloutus tapahtui vuonna 2022, jolloin tuloutuksen määrä oli 533 600 euroa. Tilikauden 2023 tappio oli 36 728 euroa pienempi kuin talousarviossa. Syitä tappion pienenemiseen olivat yhtiön tulojen nousu erityisesti Toriparkissa, pysäköinnin ylläpidon kustannusten lasku ja korkokustannusten pysyminen kohtuullisella tasolla. Poistot laskivat edelliseen vuoteen verrattuna johtuen poisto-ohjelmaan tehdystä muutoksesta, jossa kaikkien pysäköintitalojen menojäännöspoistoksi tuli 4 %, kun se aiemmin oli ollut Toriparkkia lukuun ottamatta 7 %.

Kuvio 15. Seipark Oy:n toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Seinäjoen kaupungin talousarviossa Seipark Oy:lle asetetuista toiminnallisista tavoitteista toteutui Aseman pysäköintitalon rakennustöiden käynnistyminen. Toinen tavoite lyhytaikaispysäköinnin määrän kasvusta keskustassa ei toteutunut. Tavoitteena oli 5 % kasvu, eli 1780 pysäköintiä. Toteuma oli 1 717 pysäköintiä, joten kasvu oli 1,3 %.

Seinäjoen kaupungin ja Seipark Oy:n välisessä tulosneuvottelussa keväällä 2023 kaupunki asetti yhtiölle kolme tavoitetta: Tulostavoite oikaistun tappion jälkeen enintään 50 000 euroa, Aseman alueen pysäköintitalon toteuttaminen sovittuun aikataulun mukaisesti sekä se, että selvitetään uuden ennakkopäätöksen pyytäminen velvoitepaikkamaksujen käsittelyyn tuloverotuksessa. Tulosneuvottelussa keväällä 2024 todettiin, että ensimmäinen tulostavoite oli toteutunut. Oikaistu tulos on noin 100 000 euroa positiivinen. Aseman alueen pysäköintitalon rakentaminen on edennyt aikataulussa ja suunnitelman mukaan se valmistuu loppuvuodesta 2024. Uuden ennakkopäätöksen selvitys on kesken.

Pysäköinti

Seinäjoen ydinkeskustassa on kadunvarsilla noin 900 pysäköintipaikkaa ja noin 50 lippuautomaattia. Keskimääräinen pysäköintiaika vuonna 2023 oli 59 minuuttia. Kadunvarsipaikat ovat maksullisia arkisin ja lauantaisin. P-Torikeskuksessa on noin 300 autoa paikkaa ja se on avoinna joka päivä. Toriparkissa on 273 autopaikkaa ja se on avoinna 24/7. Toriparkissa on vuodenajasta riippuen noin 260–300 kuukausisopimusasiakasta. Asiakkaista suurin osa on ympäristöön rakentuneiden asuntojen ja liiketilojen asukkaita ja muita käyttäjiä. Framin ja Seinäjoki Areena Oy:n alueella on noin 500 katutasoisen autopaikkaa ja 6 lippuautomaattia. P-Framissa on 508 autopaikkaa ja se on avoinna 24/7. P-Famin pysäköintipaikoista 80 %

on vuokrattu Into Seinäjoki Oy:lle ja sen tytäryhtiöille. Maksuvälineinä pysäköintitaloissa toimivat yleisimmät maksukortit ja mobiilimaksaminen. P-Framissa voi kesään 2024 saakka maksaa myös käteisellä.

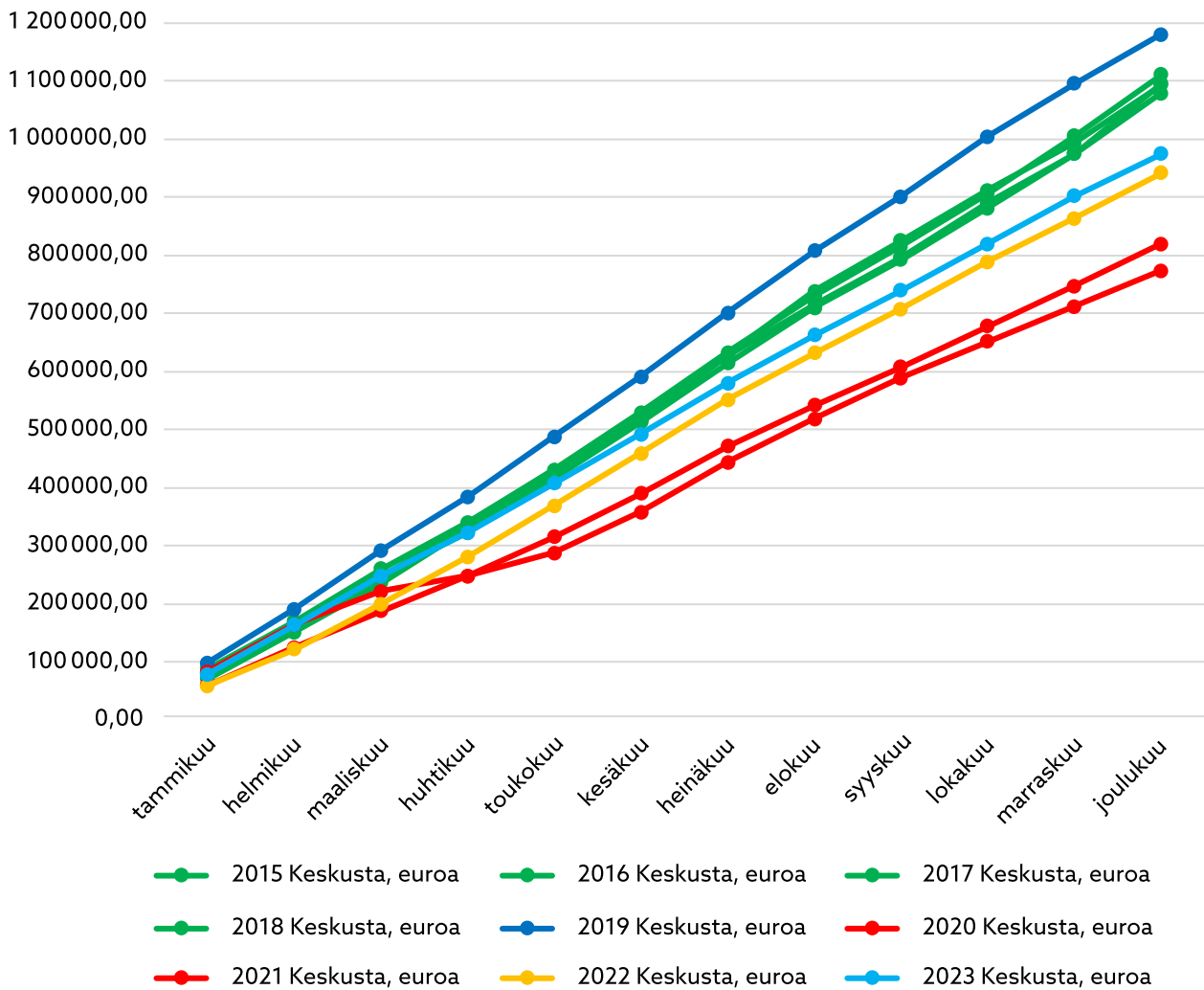
Seipark Oy on perustanut tytäryhtiön Kiinteistö Oy Seinäjoen Pysäköintitalot, joka rakennuttaa P-Aseman paikoitushallia Seinäjoen rautatieaseman viereen. Kustannusarvio on 13,5 milj. €, josta Seinäjoen kaupunki pääomitti yhtiötä 3,9 miljoonalla eurolla. Tämä mahdollisti pysäköintitalon rakentamisen. Rakentaminen on aloitettu vuonna 2022, ja pysäköintitalon on määrä valmistua vuoden 2024 loppuun mennessä. P-Asemalle tulee noin 445 autopaikkaa viiteen kerrokseen ja se tulee olemaan avoinna 24/7. Pysäköintitalon on määrä helpottaa myös junamatkustajien pysäköintitarpeita. Taloon sijoitetaan Aalokkon lastauslaituri ja jätehuolto sekä Seinäjoen Energia Oy:n muuntamo. Mikäli Väylävirasto osallistuu kustannuksiin, rakennetaan pysäköintitaloon pyöräpysäköintitila mm. junamatkustajien tarpeisiin.

Syksyllä 2023 yhtiö päivitti Toriparkin ja P-Torikeskuksen pysäköintijärjestelmät. Keväällä 2024 on vuorossa P-Framin ja syksyllä P-Aseman pysäköintijärjestelmät. Uusi järjestelmä on digitaalinen, liputon järjestelmä, joka perustuu rekisterikilven tunnistukseen. Uusien pysäköintijärjestelmien myötä toimintahäiriöiden odotetaan vähenevän ja kertakäyttölippukkeiden poistuvan. Sen jälkeen maksutapoina käyvät korttimaksut ja mobiilisovellus. Tällä hetkellä 3 % pysäköintitalojen maksutapahtumista tehdään käteisellä. Jatkossa vain kadunvarsipysäköinnin voi maksaa käteisellä. Seipark Oy antaa latausoperaattoreille mahdollisuuden harjoittaa sähköauton lataustoimintaa yhtiön pysäköintitaloissa, mutta toistaiseksi sopivaa kumppania ei ole löytynyt. Yhtiöllä on pysäköintitaloissa omia latauspisteitä

Aseman alueen pysäköintitalon rakentaminen on edennyt aikataulussa ja suunnitelman mukaan se valmistuu loppuvuodesta 2024.

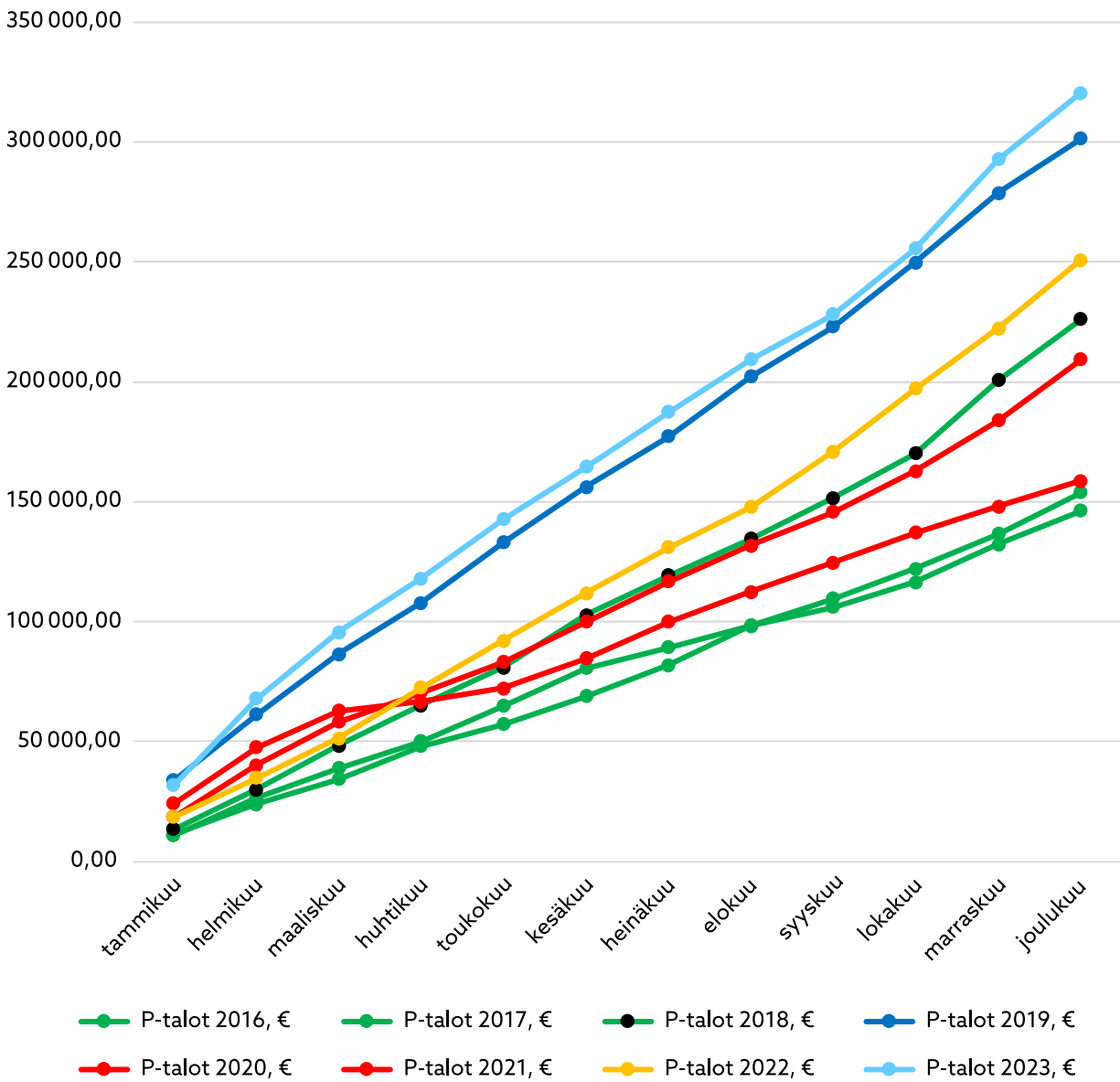

Taulukko 14. Lyhytaikaispysäköinti keskustan alue

LYHYTAIKAPYSÄKÖINTI, KESKUSTAN ALUE

Taulukko 15. Lyhytaikaispysäköinti pysäköintitaloissa

LYHYTAIKAPYSÄKÖINTI, PYSÄKÖINTITALOT

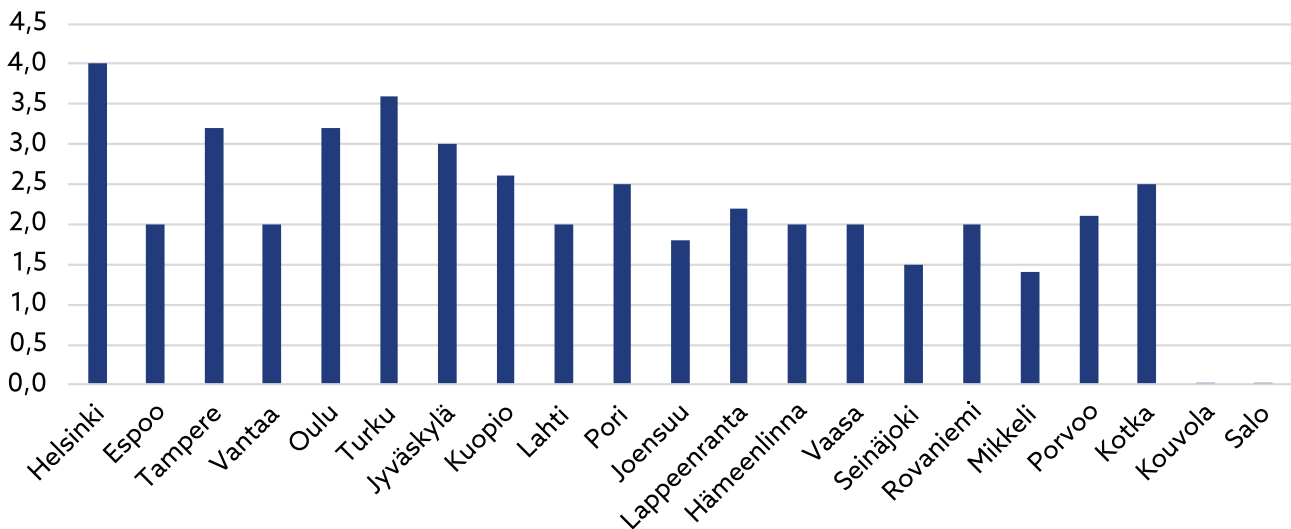
Vuosi 2019 oli lyhytaikaispysäköinnin ennätysvuosi. Vuoden 2019 marraskuussa Seinäjoella avattiin Ideaparkin kauppakeskus ja koronavirustilanne johti valmiuslain käyttöönottoon vuoden 2020 maaliskuussa. Nämä tekijät laskivat pysäköintimääriä ja Seiparkin liikevaihtoa huomattavasti. Ennen Ideaparkin käyttöönottoa ja koronavirustilannetta kaupungin keskustassa oli eniten pysäköintejä lauantaisin, mutta nykyään lauantai ja sunnuntai ovat hiljaisimmat päivät. Ostospysäköinti on siirtynyt keskustan ulkopuolella oleviin kauppakeskuksiin. Vaikka pysäköintimäärät ovat nousseet edellisiin vuosiin verrattuna, eivät ne ole tavoittaneet vuoden 2019 tasoa. Kuitenkin on huomioitava, että yhtiön seurannan mukaan kaupallisen toiminnan siirtyminen keskustan ulkopuolisiin kauppakeskuksiin ja verkkoon on valtakunnallinen ja globaali ilmiö.

Seinäjoen kaupunki on tarkistanut kadunvarsipysäköinnin hintoja edellisen kerran vuonna 2012. Koska hinnat ovat pysyneet entisellään, ei myöskään pysäköintitalojen pysäköintihintoja ole voitu nostaa samalle tasolle pysäköintitaloista yhtiölle aiheutuvien kustannusten kanssa. Yhtiön seurannan mukaan suurin haaste on saada käyttäjät pysäköimään pysäköintitaloihin ensimmäisen kerran, koska niihin ei ole vielä totuttu. Pysäköintitalon käyttämiseen on matlampi kynnyksensä ensimmäisen käyttökerran jälkeen. Haasteena on saada pysäköijä käyttämään pysäköintitaloa ensimmäisen kerran.

Suomen 21 suurimmasta kaupungista pysäköinti on maksullista 19 kaupungissa. Näistä kolmessa pysäköinnin tuntihinta on alle kaksi euroa: Joensuussa, Mikkelissä ja Seinäjoella. Joensuussakin pysäköinnin tuntihinta alle kaksi euroa koskee vain ensimmäistä pysäköintituntia ja seuraavien tuntien veloitus on 2,50 euroa.

Taulukko 16. Pysäköintimaksut eri kaupungeissa

PYSÄKÖINTIMAKSU, VYÖHYKE 1, EUR/TUNTI

Seuraavat tunnit: Kuopio 3,20 €, Lahti 3,60 €, Joensuu 2,50 € ja Seinäjoki 2,00 €

Tampereelle, Ouluun, Jyväskylään, Kuopioon, Lahteen, Lappeenrantaan, Hämeenlinnaan ja Seinäjoelle on perustettu oma pysäköintiyhtiö vastaamaan rakenteellisen pysäköinnin toteutuksesta. Valtaosassa näistä kaupungeissa rakenteellista pysäköintiä toteutetaan suurelta osin myös kadunvarsipysäköinnistä syntyvillä tuloilla sen sijaan, että pysäköintitaloja rahoitettaisiin kaupungin talousarviosta verovaroin. Maksullisen pysäköinnin myötä pysäköinnistä syntyviä kuluja kattavat autopaikkoja käyttävät, myös ulkopaikkakuntalaiset.

Kaupunginhallitus käsitteli kokouksessaan 25.3.2024 kaupungin keskustan alueella järjestettävästä pysäköinnistä tehtyä valtuustoaloitetta. Seipark Oy:lle annettiin ohje valmistella maksuperustemuutos kaupunkiympäristölautakunnalle, jonka toimivaltaan kuuluu päättää kadunvarsipysäköinnin hinnoittelu. Muutoksessa kadunvarsipysäköinnin hinta korotettaisiin kahteen euroon tunnilta. Kadunvarsipysäköinti muutettaisiin lauantaisin maksuttomaksi 31.12.2024 saakka. Loppuvuodesta 2024 arvioidaan, onko edellytyksiä muuttaa kadunvarsipysäköinti pysäköintiä maksuttomaksi lauantaisin.

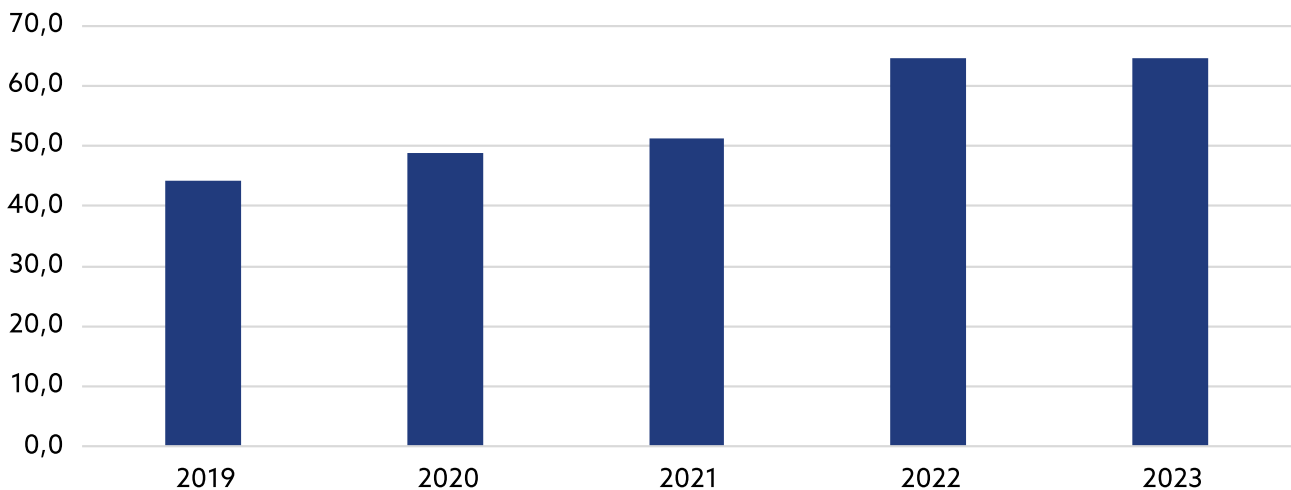
Investoinnit ja rahoitus

P-Framin investoinnin hinta oli 6,6 milj. €, Toriparki-kokonaisuuden 14,2 milj. € ja P-Aseman kustannusarvio on 13,5 milj. €. Yhteensä rakenteellisten pysäköintien investoinnit ovat olleet 34,3 milj.€. Kuntarahoitus edellyttää Seipark Oy:n lainoihin kaupungin takauksen, jolloin Seipark Oy maksaa takausprovisiota kaupungille. Lainoja lyhennetään vuosittain noin 270 000 euroa. Korkoriski on yhtiölle merkittävä riski. Riskiä on pienennetty korkosuojauksella: yli 50 % lainoista on suojattu. Lisäksi sijoitetuista kassavaraisista saadaan talletuskorkoa.

Maanalainen rakentaminen on yhtiön kokemuksen mukaan 2,5–3 kertaa kalliimpaa kuin maanpäällinen rakentaminen. Hinta riippuu myös sijainnista, esimerkiksi P-Aseman rakentaminen on kallista, vaikka se rakennetaan pääosin maan päälle. Kustannuksia lisää junaradan läheisyys sekä perustamisolosuhteet, jotka edellyttävät merkittävää tuentaa. Kaikki olemassa olevat pysäköintitalot on rakennettu siten, että ne ovat suoraan yhtiön omassa omistuksessa. Niitä ei siis ole rakennettu leasing- tai vuokratuella. Jatkossa on tarkoitus toimia samoin.

Taulukko 17. Omavaraisuusaste

OMAVARAISUUSASTE

Yli 50 % omavaraisuusastetta pidetään erinomaisena. Tulevaisuudessa omavaraisuusasteen ennakkoidaan pysyvän edelleen hyvänä.

Alkuperäinen tarkoitus oli, että Seipark Oy osoittaisi velvoitepaikat kiinteistölle ja perisi niiltä korvauksen itse. Saadut korvaukset yhtiö tulouttaisi kirjanpidossa ja verotuksessa kymmenen vuoden aikana. Vastaavalla tavalla on toimittu muissa Suomen kaupungeissa. **Seipark Oy ja Seinäjoen kaupunki ovat pyytäneet ve-**

Velvoitepaikat

Maankäyttö- ja rakennuslaki määrittää, että kunta voi osoittaa kiinteistölle sen asemakaavan mukaiset autopaikat korvausta vastaan. Näitä paikkoja kutsutaan velvoitepaikoiksi. Kun kaupungin keskustaan rakentuu asuinrakennus, joka on kaavassa velvoitettu hankkimaan tietyn määrän autopaikkoja, rakennuttaja voi maksaa Seinäjoen kaupungille korvauksen, jonka myötä kaupunki osoittaa tarvittavat autopaikat rakennukselle. Kiinteistö saa vapaaksiostamalla kokonaisautopaikkamäärästä 25 % alennuksen. Tällä hetkellä vapaaksiostokorvaus on 30 000 euroa autopaikalta. **Autopaikka osoitetaan Seipark Oy:n rakentamasta pysäköintitalosta. Kaupunki sijoittaa saamansa korvaukset vuosittain SVOP-sijoituksena Seipark Oy:n omaan pääomaan.** Yhtiöllä on rakennettuja velvoitepaikkoja yhteensä 716. Vapaaksiostosta on kertynyt korvauksia yhteensä 3,87 milj. €. Asemanseudun ensimmäisen vaiheen valmistumisen jälkeen vapaaksiostokorvauksia on kerääntynyt yhteensä 10,62 milj. €, jonka jälkeen yhtiöllä on jäljellä vielä 362 vapaaksiostopaikkaa. **Koska Seinäjoen kaupunki sijoittaa vapaaksiostopaikoista kertyneet korvaukset yhtiön vapaaseen omaan pääomaan, on yhtiön vaka- varaisuus hyvä.**

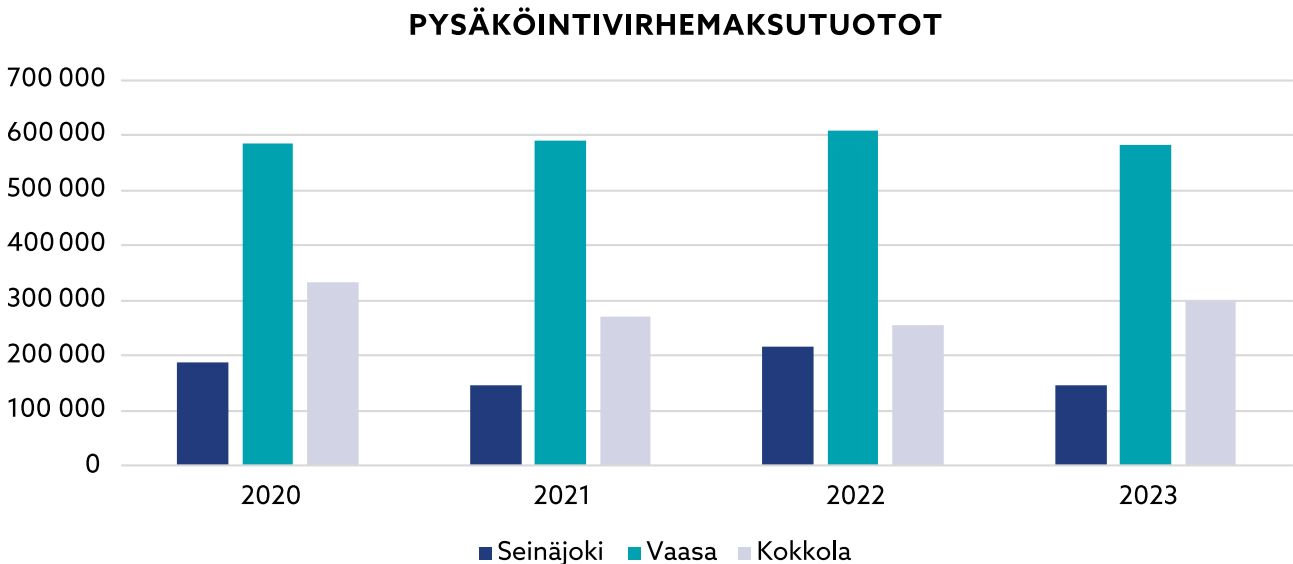
rottajalta vuonna 2016 ennakkopäätöksen liittyen vapaaksiostokorvausten jaksottamiseen kirjanpidossa. Verottajan päätöksen mukaan tuloutuksen voisi tehdä kymmenen vuoden aikana. Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö valitti päätöksestä hallinto-oikeuteen, joka muutti päätöstä siten, että myyntitulo tulisi kirjata yhden vuoden aikana yhtiön tuloksi. Näin ollen yksittäisen vuoden tulot olisivat merkittävät, kun kiinteistön valmistuessa velvoitepaikoista aiheutuneet vapaaksiostokorvaukset tuloutettaisiin kokonaisuu-

nessaan yhdelle vuodelle. Myös kyseisen vuoden tuloverot olisivat tällöin merkittävät. Tästä syystä on päädytty siihen, että Seinäjoen kaupunki perii korvaukset kiinteistöiltä ja sijoittaa ne yhtiön vapaaseen omaan pääomaan.

Kaupungin suorittama pysäköinninvalvonta

Pysäköinninvalvonta on viranomaistoimintaa, jonka suorittaa Seinäjoen kaupunki. Neljän viime vuoden aikana kaupungilla on toiminut 2–3 pysäköinnintarkastajaa. Seinäjoella pysäköintivirhemaksutulot vuonna 2023 olivat 188 t€ (145 t€ vuonna 2022) kun Vaasan pysäköintivirhemaksutuotot olivat 584 t€ (590 t€ vuonna 2022) ja Kokkolan 333 t€ (270 t€ vuonna 2022). Vaasan pysäköintivirhemaksutulot olivat siten kolminkertaiset Seinäjokeen verrattuna. Kokkolassa pysäköintivirhemaksutulot olivat 77 % Seinäjokea korkeammat. Merkittäviin poikkeamiin vaikuttaa pysäköintihinta, maksullisen alueen laajuus, pysäköintivirhemaksun määrä, kaupunkirakenne sekä pysäköinninvalvonnan resurssit ja toimintatapa. Seinäjoella pysäköintivirhemaksu on 45 €, Vaasassa ja Kokkolassa 50 €. Vuonna 2023 Vaasassa oli neljä ja Kokkolassa 3,5 pysäköinnintarkastajaa. Seinäjoen kaupungin työsuojeluvaltuutettu on ohjeistanut, että pysäköinninvalvontaa ei tule suorittaa keskustassa yksin, koska valvontaa suoritettaessa on ollut haastavia tilanteita. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia tehostamaan pysäköinninvalvontaa varmistamalla tehokkaat toimintatavat pysäköinninvalvonnassa. Tehokkailla toimintatavoilla myös madalletaan riskiä siitä, että pysäköintimaksu jätettäisiin maksamatta pidettäessä pysäköintivirhemaksun saamista epätodennäköisenä.

Taulukko 18. Pysäköintivirhemaksutuotot

Maankäyttö- ja rakennuslaki määrittää, että kunta voi osoittaa kiinteistölle sen asemakaavan mukaiset autopaikat korvausta vastaan. Näitä paikkoja kutsutaan veloittepaikoiksi. Kun kaupungin keskustaan rakentuu asuinrakennus, joka on kaavassa veloitettu hankkimaan tietyn määrän autopaikkoja, rakennuttaja voi maksaa Seinäjoen kaupungille korvauksen, jonka myötä kaupunki osoittaa tarvittavat autopaikat rakennukselle. Kaupunki perii näistä veloittepaikoista korvauksen. Autopaikka osoitetaan Seipark Oy:n rakentamasta pysäköintitalosta. Koska kaupunki sijoittaa saamansa korvaukset vuosittain SVOP-sijoituksena Seipark Oy:n vapaaseen omaan pääomaan, on yhtiön varavaraisuus hyvä. Vuonna 2023 omavaraisuusaste oli 64,5 % (64,5 % vuonna 2022). Yli 50 % omavaraisuusastetta pidetään erinomaisena.

Kaupunginhallitus antoi kokouksessaan 25.3.2024 Seipark Oy:lle ohjeen valmistella maksuperustemuutos kaupunkiympäristölautakunnalle, jonka toimivaltaan kuuluu päättää kadunvarsipysäköinnin hinnoittelu. Muutoksessa kadunvarsipysäköinnin hinta korotettaisiin kahteen euroon tunnilta. Kadunvarsipysäköinti muutettaisiin lauantaisin maksuttomaksi 31.12.2024 saakka. Tarkastuslautakunta suosittelee seuraamaan maksuttomuuden vaikutusta Seipark Oy:n taloudellisten tunnuslukujen kehittymiseen.

Pysäköinninvalvonta on kaupungin suorittamaa viranomaistoimintaa. Vuonna 2023 pysäköintivirhemaksutulot olivat 188 404 euroa (145 128 euroa vuonna 2022). Seinäjoella pysäköintivirhemaksutulot ovat merkittävästi alhaisemmat verrattuna Vaasaan ja Kokkolaan. Pysäköintivirhemaksutuloihin vaikuttaa pysäköintihinta, maksullisen alueen laajuus, pysäköintivirhemaksun määrä, kaupunkirakenne sekä pysäköinninvalvonnan resurssit ja toimintatapa. Pysäköintivirhemaksutulot eivät siten ole täysin vertailukelpoisia kaupunkien välillä. Seinäjoella pysäköintivirhemaksutulot ovat kuitenkin poikkeuksellisen alhaiset. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia tehostamaan pysäköinninvalvonnan toimintatapoja.

7.5 Perusopetus

Seinäjoen perusopetus tarjoaa yleissivistävää opetusta vuosiluokkien 1–9 oppilaille. Perusopetuksen tulosalueella toimii 24 alakoulua, kaksi yhtenäiskoulua ja neljä yläkoulua. Erityisopetuksen tulosalueella toimii kaksi erityiskoulua. Rehtorit vastaavat koulujen toiminnasta. Erityisopetuksen rehtori vastaa erityisopetuksen tulosalueesta, laaja-alaisen erityisopetuksen taloudesta ja hoitaa erityisen tuen järjestelyjä. Aamu- ja iltapäivöohjaajat toimivat molemmilla tulosalueilla. Keskeisiä toimintaa ohjaavia lakeja ovat mm. Perusopetuslaki sekä Oppilas- ja opiskeluhoitolaki. Perusopetuksen keskiössä on laadukkaan perusopetuksen tarjoaminen, perusasioista huolehtiminen ja toiminnan kehittäminen opetussuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 12.2.2024 perusopetukseen organisaatiouudistuksen, jonka mukaan perusopetuksen ja erityispalveluiden tulosalueet yhdistetään. Erityisopetuksen rehtorin virka muutetaan opetus-toimenjohtajan viraksi. Perusopetuksen tulosalueella on ollut aiemmin yksi perusopetusjohtajan virka ja sivistystoimen kehittämispäällikön virka muutetaan toiseksi perusopetusjohtajaksi. Jatkossa perusopetuksessa on kaksi perusopetusjohtajaa, joista toinen tulee johtamaan alakouluja ja toinen yläkouluja sekä yhtenäiskouluja ja lukioita.

1 000 €	TA 2023	MUUTETTU TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Liikevaihto	1 255	1 255	1 105	-149	-11,9 %
Liikevoitto	-60 033	-61 161	-63 655	-2 494	4,1 %
Tilikauden voitto	-58 778	-59 907	-62 550	-2 644	4,4 %

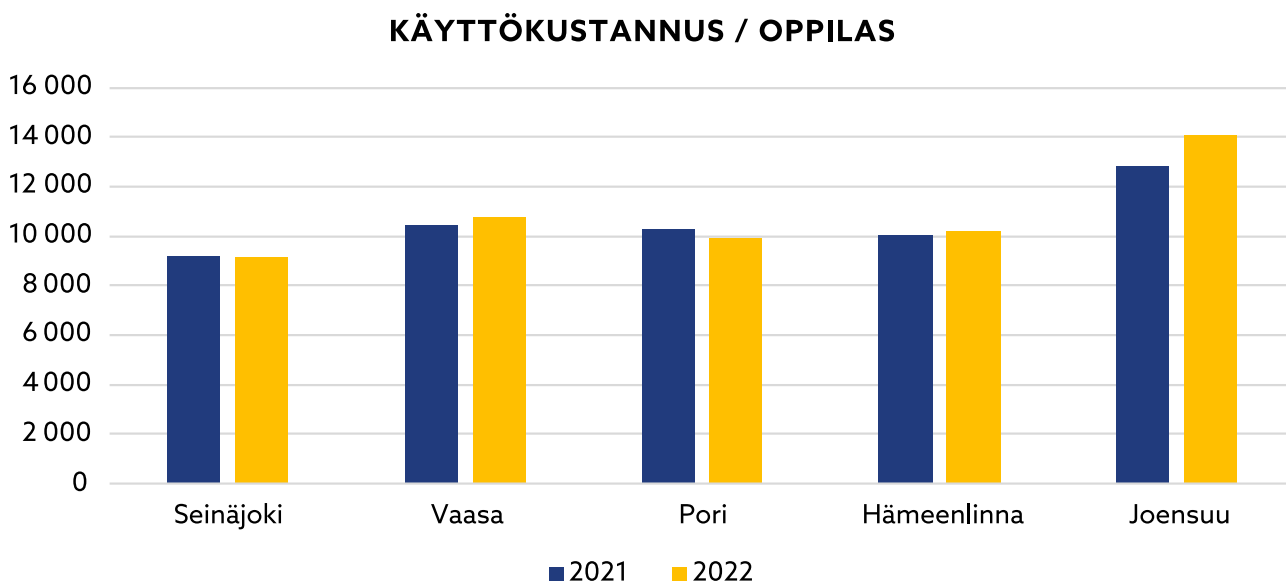
Perusopetuksen talousarvioon hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 25.9.2024 320 300 euron ja 11.12.2024 807 800 euron määrärahalisäys. **Toimintakate vuodelta 2023 oli 2,6 milj. € muutettua talousarviota heikompi.** Henkilöstökustannukset ylittivät muutetun talousarvion 1,6 milj. eurolla. Työehtosopimuksen palkankorotukset, jotka tulivat voimaan kesäkuussa 2023, olivat ennakoitua isommat. Sopimus sisälsi myös henkilöstölle kesäkuussa maksetun kertakorvauksen. Lisäksi Kuntien eläkelaitos Kevan muutos eläkejärjestelmään aiheutti JuEL-tasausmaksuna melkein miljoonan euron lisäkustannuksen perusopetuksen tulosalueelle. Muita syitä talousarvon ylitykseen olivat oppilasmäärän kasvu, kotikuntakorvausmenojen ylitys noin 90 000 erolla, kuljetuspalveluiden ylitys noin 180 000 eurolla ja sisäisten siivouspalveluiden ylitys

noin 132 000 eurolla. Lukuvuonna 2023–2024 tunti-kehys, eli oppilaiden opetukseen käytettyjen tuntien määrä, kasvoi 160 tuntia. **Talousarvion ylitys 2,6 milj. € käsiteltiin ylityksenä vasta vuoden 2024 maaliskuussa. Tarkastuslautakunta suosittelee perusopetuksen tulosaluetta seuraamaan säännöllisesti toimintamenojen kehitystä ja käsittelemään talousarviorylitykset ajantasaisesti.**

Kuntaliiton tiedon mukaan valtakunnallinen mittari käyttökustannukset oppilasta kohden vuonna 2022 oli 10 504 euroa. Kasvua edelliseen vuoteen oli 3,8 %. Vuoden 2023 valtakunnallista tietoa ei arviointikertomuksen kirjoitushetkellä ollut saatavissa. Seinäjoen perusopetuksen toimintaa verrataan muiden kaupunkien toimintaan esimerkiksi Kouluikkuna-palvelun

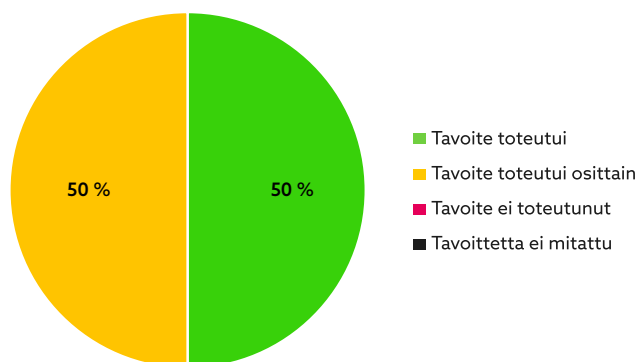
kautta. Kouluikkuna-palvelussa esitetään kunnista kerättyjen tietojen perusteella erilaista vertailutietoa. **Vuonna 2023 Seinäjoen perusopetuksen käyttökustannukset / oppilas olivat 9 025 euroa. Laskua edelliseen vuoteen oli 1,3 %.** Koska muiden kaupunkien käyttökustannus / oppilas -lukua ei kirjoitushetkellä ollut saatavilla, vertailu muihin kaupunkeihin tapahtuu vuoden 2022 luvun perusteella. Seinäjoella käyttökustannukset vuonna 2022 olivat 9 146 euroa / oppilas. Kustannukset laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 0,4 %. Seinäjoen perusopetus analysoi vertailutietoa muihin isoihin kaupunkeihin, joista tässä esitellään Vaasan, Porin, Hämeenlinnan ja Joensuun tilanne. Porissa käyttökustannukset olivat 9 894 euroa / oppilas ja laskua edelliseen vuoteen oli 0,7 %. Vaasassa käyttökustannukset / oppilas olivat 10 721 % ja nousua edelliseen vuoteen verrattuna oli 2,3 %. Hämeenlinnassa käyttökustannukset olivat 10 194 euroa / oppilas ja nousua oli 1,6 %. Joensuussa käyttökustannukset olivat 14 057 euroa / oppilas ja nousua 9,8 %. Taulukosta ilmenee, että näiden viiden kaupungin vertailussa Seinäjoen perusopetuksen käyttökustannukset oppilasta kohden vuonna 2022 ja 2021 olivat vertailukaupunkeja edullisemmat.

Taulukko 19. Käyttökustannus oppilasta kohden

Syksyllä 2023 kaupungissa lanseerattiin uusi Tiedola johtamisen –työväline myös rehtoreiden käyttöön. Tämän odotetaan helpottavan jatkossa talouden seuranta koulutasolla.

Kuvio 16. Perusopetuksen tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Perusopetuksen tulosalueen toiminnallisista tavoitteista 50 % toteutui ja 50 % toteutui osittain. Toteutuneita mittareita olivat hyvinvoinnin teemavuosien toteuttaminen, lasten parlamentin toiminnan kehittäminen, lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen, kansainvälistymisen strategian käyttöönotto sekä kansainvälisten liikkuvuuksien toteuttaminen. Osittain toteutui koulujen johtajien hyvinvoinnin tukeminen koulutuksen avulla sekä budjetin toteuman säännöllinen seuranta, jota mitattiin budjetissa pysymisellä. Toteutumatta jäi kansainvälistymisen passin käyttöönotto ja sisällyttäminen Wilmaan. Toteutumattomuuden syynä olivat järjestelmätekniset haasteet. Kouluterveyskyselyn järjestäminen oli kirjattu mittariksi, mutta sille ei oltu asetettu tavoitearvoa, joten mittarin toteutumista ei voitu arvioida. **Tulosalueen tavoitteet ovat pääosin laadullisia eikä tavoitteille ole määritelty selkeitä tavoitearvoja. Tilinpäätöksen lukijalle ei ole selvää, millä perusteilla tavoitteet katsotaan toteutuneen tai toteutuneen osittain.**

Seinäjoen kaupunkistrategiassa 2022–2029 on asetettu perusopetukselle alla olevan taulukon mukaisesti neljä strategista tavoitetta. Mittariksi on määritelty

kouluterveyskysely, mutta ei ole yksilöity sitä, mitä asioita kouluterveyskyselyssä tavoitellaan ja miten sen avulla tulkitaan strategisten tavoitteiden toteutumista.

Taulukko 20. Seinäjoen kaupunkistrategia 2022–2029: sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelut

TOIMENPITEET	
Edistetään jokaisen lapsen ja nuoren oppimispotentiaalia ja oppimisprosessia.	Vahvistetaan lasten ja nuorten kestävä kehityksen mukaisen elämäntavan osaamista ja niiden edellytysten tukemista
Kehitämme lukutaitoa, joka on avain osallisuuden yhteiskunnassa, aktiiviseen kansalaisuuteen ja demokratiaan	Kansainvälistyvä koulukulttuuri. Kasvatuksen ja opetuksen kansainvälistymiseen varautuminen osana laadukkaita peruspalveluita. Samalla vastataan kansainväliseen kiinnostukseen suomalaista koulutusjärjestelmää kohtaan.
MITTARIT	
Kouluterveyskysely	

Koulujen toiminta ja opetus perustuvat opetussuunnitelmaan. Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta on laadittu maakunnallinen 18 kunnan yhteinen eteläpohjalainen opetussuunnitelma. Yhteisessä opetussuunnitelmassa on sovittu sama vuosiluokkaistaminen tarkoittaen mm. sitä, millä vuosiluokilla opetetaan mitään aihetta. Jos oppilas muuttaa maakunnan sisällä paikkakunnalta toiselle, pysyy hän edelleen saman maakunnallisen opetussuunnitelman piirissä, eikä esimerkiksi joudu opiskelemaan uudelleen jo aiemmin toisessa kunnassa opiskelemissään asioita. Seinäjoelta yhteistä opetussuunnitelmaa ovat olleet laatimassa monet eri henkilöt. Tämän lisäksi Seinäjoen kaupungilla ja jokaisella koululla on omat tarkennetut kasvatus- ja opetuslautakunnan hyväksymät opetussuunnitelmat. Etelä-Pohjanmaalla toimii Etelä-Pohjanmaan kesäyliopiston alla maakunnallinen osaajaverkko. Verkostossa mm. kuntien sivistysjohto kokoontuu keskustelemaan yhteisistä asioista. Lisäksi verkostossa toimii erilaisia muita ryhmiä, jotka käyvät yhdessä läpi opetussuunnitelman muutoksia.

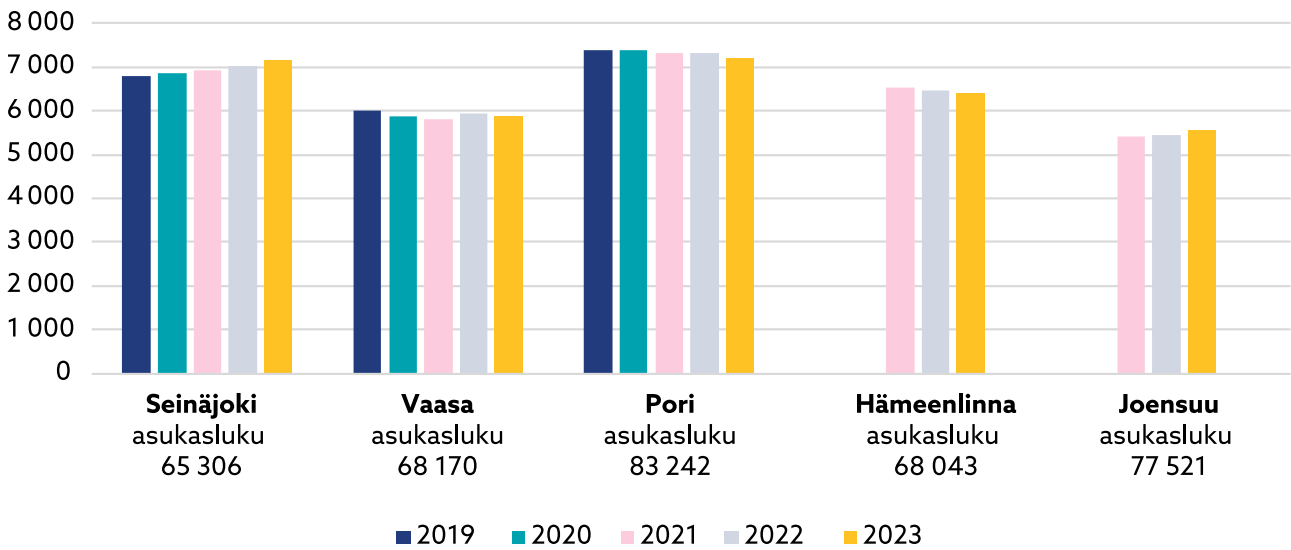
Oppilaat

Seinäjoki on kasvava kaupunki ja perusopetuksen oppilasmäärä kasvaa voimakkaasti. Seinäjoki on asukasluvultaan Suomen 16. suurin kaupunki, mutta perusopetuksen oppilasmäärältään 11. suurin kaupunki. Joulukuussa 2023 oppilaita oli 7 162. Seinäjoella on asukaslukuun suhteutettuna enemmän perusopetuksen oppilaita kuin esimerkiksi Vaasassa ja Porissa. Vuonna 2023 Seinäjoen ja Porin oppilasmäärä oli lähes sama. Seinäjoella oli 7 148 ja Porissa 7 187 oppilasta. Porissa on noin 18 000 asukasta enemmän. Vaasassa asukkaita on noin 2 900 enemmän, mutta perusopetuksen oppilaita 1 266 vähemmän. Vaikka syntyvyys Seinäjoella näyttäisi pienenevän, on oppilasmäärä kasvussa. Tähän vaikuttavat mm. muuttovoitto sekä kotimaasta että ulkomailta. Nopeasti kasvava oppilasmäärä aiheuttaa eittämättä haasteita koulujen ryhmäkokoisiin ja opetustiloihin. Haasteisiin on vastattu mm. resurssien kohdentamisella, koulupiirirajoja tarkentamalla ja suunnittelemalla kouluverkkoa pitkällä ajanjaksolla. Resursseja, kuten opetustuntien ja opettajien määrää, on suunnattava kasvaville alueille. Koulupiirirajoihin tehdään muutoksia sen mukaan, miten kouluissa on mahdollista ottaa oppilaita vastaan. Kouluverkko selvitys on juuri saatu valmiiksi, mutta sen pohjalta tehtävät päätökset eivät ole vielä tiedossa.

Taulukko 21. Oppilasmäärä lukuvuosittain

OPPILASMÄÄRÄ LUKUVUOSITTAIN

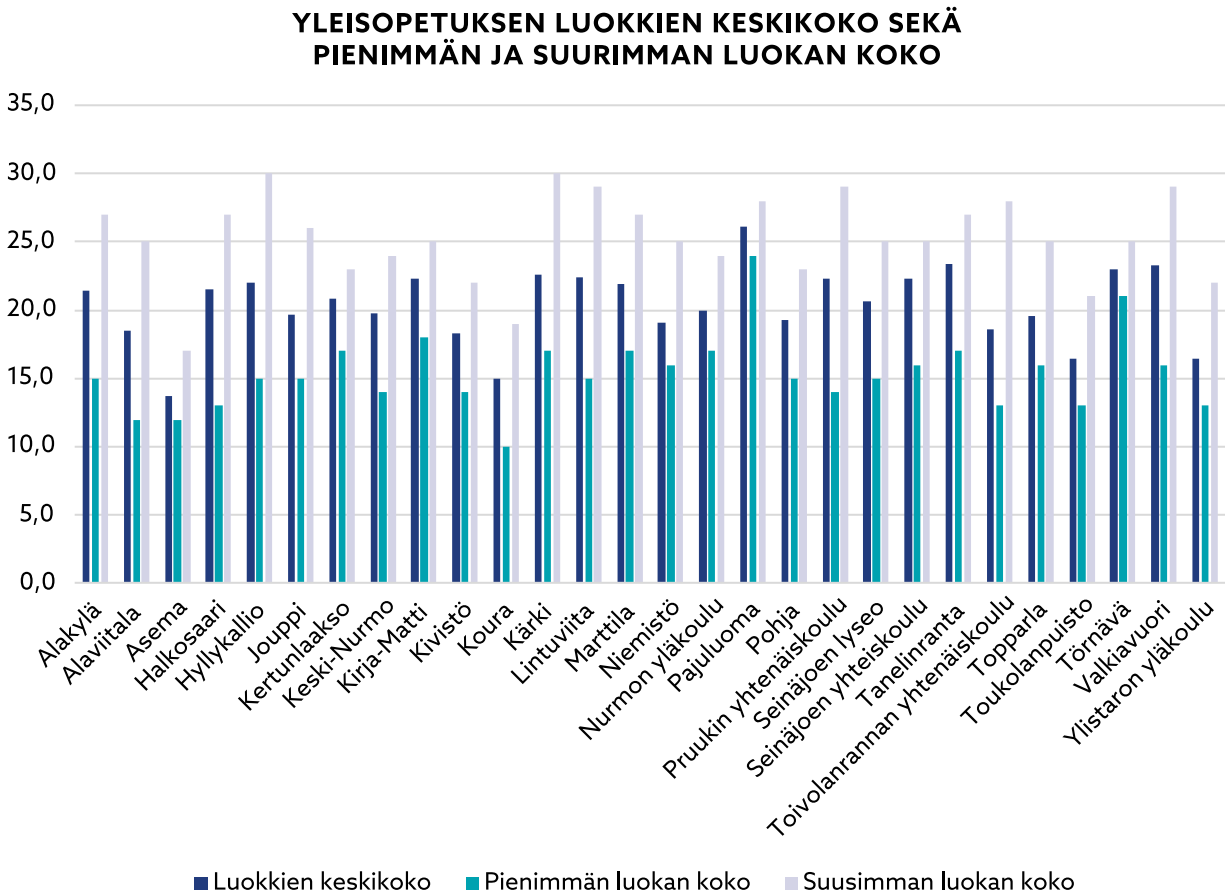

Seinäjoen kasvatusta ja opetuslautakunnan asettama luokkakoon yläraja 3–6-luokan oppilailla on 30 ja 1–2-luokan oppilailla 26. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on esitetty koulukohtainen yleisopetuksen luokkien keskikoko. Laskennalliset luokkakoot ovat pienemmät, koska jakotunneilla pystytään puoltamaan ryhmäkokoja. Neljässä koulussa on yhdysluokat. Suurin luokkien keskikoko on Pajuluoman koulussa, jossa keskikoko on 26,1 oppilasta. Pienin luokkakoko Pajuluoman koulussa on 24 ja suurin 28 oppilasta. Yleisin luokkakoko on 21,4–23,4 oppilasta. Alakylän, Halkosaaren, Hyllykallion, Kirja-Matin, Kärjen, Lintuviidan, Marttilan, Pruukin yhtenäiskoulun, Seinäjoen yhtenäiskoulun, Tanelinrannan, Törnävän

ja Valkiaavuoren koulujen keskimääräinen luokkakoko asettuu tähän väliin. Näiden koulujen pienimmän ja suurimman luokan koko vaihtelee 13 ja 30 oppilaan välillä. Pienin keskimääräinen luokkakoko on Asemalla, jossa luokan keskikoko on 13,7 oppilasta ja vaihteluväli 12–17 oppilasta. Seuraavaksi pienin luokkakoko 15 oppilasta on Kourassa. Kouran vaihteluväli on 10–19 oppilasta. Luokkakoot ovat nousussa kasvualueilla ja laskussa niillä alueilla, joissa oppilasmäärän kehitys on muutenkin laskeva. Perusopetuksen tulosalueen oman seurannan perusteella näyttää siltä, että keskiarvojen toteutumisessa ei ole eroa suurten ja pienten koulujen tai luokkien välillä.

Taulukko 22. Yleisopetuksen luokkien keskekoko sekä pienimmän ja suurimman luokan koko

Seinäjoella on sekä erikoisluokkia, esimerkiksi liikuntaluokka, että painotettua opetusta, kuten englanninkielinen opetus. Nämä eivät aiheuta isoja lisäresursointia, mutta lisää erikoisluokkia ei ole suunnitelmassa. Englanninkielisellä opetuksella on kasvava tarve mm. maahanmuuton takia. Seinäjoella on myös yksityinen Steiner-koulu, jonka vuosisuunnitelma käsittelee kasvatus- ja opetuslautakunnassa, ja koulun turvallisuussuunnitelma on toimitettava kaupungille. Yksityisiä kouluja koskee sama lainsäädäntö kuin kaupungin ylläpitämiä kouluja. Kaupungissa on joitain kotikoulua käyviä oppilaita. Huoltajalla on oikeus päättää oppilaan ottamisesta kotikouluun. Huoltaja ilmoittaa asiasta perusopetuksen johtajalle, joka tekee päätöksen. Yläkouluissa on oppilaita, jotka eivät kykene tulemaan kouluun. Tällöin kouluvalmentaja tukee oppilaan koulunkäyntiä yhteistyössä kodin, koulun ja hyvinvointialueen sosiaalitoimen kanssa. Seinäjoella toimii kaksi kouluvalmentajaa hankerahoituksella. Heidän vakanssinsa sisältyvät vuoden 2024 henkilöstösuunnitelmaan.

Perusopetuksessa on päivitetty poissaoloihin puuttumisen mallia. Opetuksen järjestäjän on sovittava mm. raja siitä, mikä katsotaan huolestuttavaksi poissaoloksi ja jos näitä tapahtuu, opetuksen järjestäjä mää-

rittää tavat puuttua asiaan. Malli tiedotetaan kouluille ja huoltajille. Oppilasjärjestelmä Wilmaan asetetaan poissaoloherätteet, joiden ylittyminen edellyttää puuttumista poissaoloihin. Kouluilla on lisäksi velvollisuus ilmoittaa koulupudokkaista sosiaalipalveluihin, jonka tehtävänä on ottaa tilanne hoidettavaksi. Myös nivelopinto-ohjaajat, jotka antavat tehostettua oppilaan ohjausta, kiinnittävät huomiota koulupudokkasiin.

Maahanmuuttajataustaiset oppilaat ovat monelle koululle uusi tilanne. Nopeasti kasvaneeseen maahanmuuttotilanteeseen on kuitenkin pystytty vastaamaan melko hyvin. Ukrainan sodan myötä Seinäjoelle tuli paljon ukrainalaisia lapsia. Koska Törnävän alueelle perustettiin vastaanottokeskus, järjesti perusopetus nopealla tahdilla lisää valmistavaa opetusta myös Törnävän ja Pruukin kouluihin. Kun vastaanottokeskuksen toiminta päättyi, siirtyi myös valmistava opetus niihin kouluihin, joissa tarvetta oli sen jälkeen. Kun lapsi siirtyy valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen, pyritään hänet sijoittamaan lähikouluun. Jatkossa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kotouttamiseen ja integraation vahvistamiseen on syytä kiinnittää huomiota. Ukrainan sodan myötä on jouduttu reagoimaan eteen tulleeseen tilanteeseen. Jatkossa painopiste olisi hyvä siirtää reagoinnista en-

nakointiin, jolloin koulut saisivat enemmän aikaa valmistautua muutokseen. Haasteita voi aiheutua, mikäli maahanmuuttajataustaiset oppilaat keskittyvät vain joihinkin kouluihin. Oppilaan kotoutumisen kannalta on parasta, mikäli oppilas voi opiskella lähikoulussa.

Erityisopetus

Lukuvuonna 2023–2024 on tunnistettu 714 erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta, joista luokkamuotoisessa erityisopetuksessa on 559 oppilasta ja yleisopetuksessa 155 oppilasta. Perusopetuksessa lainsäädäntö velvoittaa erityisen tuen järjestämiseen oppilaan tarpeen mukaan. Luokkamuotoisessa erityisopetuksessa tarpeet ovat kasvaneet joka vuosi. Merkittävä lisäys luokkamuotoiseen erityisopetukseen aiheutuu sijoitettujen, vieraskuntalaisten oppilaiden erityisopetuksen järjestämisestä. Osa heihin kohdistuvista kustannuksista voidaan laskuttaa oppilaiden kotikunnilta. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi henkilökohtaisesta avustajasta aiheutuneet kulut. Nykyiseen hallitusohjelmaan on kirjattu oppimisen tuen kokonaisuudistus, mutta vielä ei ole tarkkaa tietoa, mitä muutos tulee käytännössä tarkoittamaan.

Nykyinen oppimisen tuen malli on lähtöisin vuoden 2011 perusopetuslain uudistuksesta. Kouluissa otettiin tuolloin käyttöön kolmiportainen oppimisen ja koulunkäynnin tuen malli. Kaikki oppilaat ovat yleisen tuen piirissä. Yleinen tuki voi tarkoittaa esimerkiksi yksittäisiä tukiovetuskertoja. **Mikäli oppilaalla on haasteita oppimisessa, voidaan hänelle tehdä tehostetun tuen päätös. Tehostettu tuki on pitkäkestoisempaa ja tuen muotoja saattaa olla useita. Tehostetun tuen oppilas saa oman oppimissuunnitelman. Tehostetun tuen päätös tehdään koulutasolla pedagogisen arvion perusteella yhteistyössä opettajan ja erityisopettajan kesken. Jos tehostettu tuki ei ole riittävä, voidaan tehdä erityisen tuen päätös. Erityisessä tuessa oppilas saa suunnitelman henkilökohtaisesta opetuksesta. Erityisopetuksen lisäksi mukana voi olla muutakin tukea.** Päätöstä varten erityisopetuksen rehtori tutkii oppilaasta tehdyt lausunnot, jotka voivat olla esimerkiksi koulupsykologin tekemä lausunto tai lääkärin diagnoosi, ja tekee päätöksen erityisestä tuesta. Päätökset on mahdollista purkaa, mikäli tilanne muuttuu, eikä tehostetulle tai erityiselle tuelle ole enää tarvetta.

Erityisopetuksen tarpeet kasvavat koko ajan ja näkyvät myös ohjaajaresurssin kasvamisessa. Resurssien kasvaminen tuo myös taloudellisia haasteita, joten resursseja on kohdennettava sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Koulunkäynninohjaajat ovat tärkeä osa erityisopetusta avustettaessa erityisopettajan työtä. **Erityisopettajien ja valmistavan opetuksen rekrytointihaasteet ovat suuria.** Kouluilla on laaja päätösvalta siitä, miten erityistä tukea voidaan kohdentaa. Seinäjoen perusopetuksessa on käytössä myös inkluusio,

eli erityistä tukea tarvitsevan oppilaan sijoittaminen tavalliseen luokkaan niissä kouluaineissa, missä se on mahdollista. Marttilan koulussa on saadun tiedon mukaan eniten tukea tarvitsevia oppilaita ja erityisopetusta. Jatkossa pyritään yhä enemmän lähikouluperiaatteeseen, eli oppilas kykenisi opiskelemaan tuen avulla hänelle lähimmässä koulussa. Seinäjoella on useita lastensuojeluyksiköitä niin seinäjokelaisille kuin muualta Suomesta sijoitetuille oppilaille. Kaupungin on järjestettävä koulua myös lastensuojeluyksiköiden sisällä, mikäli oppilas ei pysty opiskelemaan koulussa. Lastensuojeluyksiköiden sijoittuminen kaupungin tietyille alueille tulee ottaa huomioon koulutusta järjestettäessä. Seinäjoella luokkamuotoista erityisopetusta ei ole vähennetty. Tästä nähdään olevan etua oppilaalle ja hänen oppimiselleen.

Erityisopetuksen tarpeet kasvavat koko ajan ja näkyvät myös ohjaajaresurssin kasvamisessa.

Rahoitus

Perusopetuksen rahoitus jakautuu valtion ja koulutuksen järjestäjän kesken. Valtion rahoitus muodostuu valtionvarainministeriön hallinnoimasta peruspalveluiden valtionosuudesta ja esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksista sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta. Valtionosuusprosentti vuodelle 2023 on keskimäärin 22,07 %. Valtion rahoitus perustuu opetuksen järjestäjän Koski-järjestelmään ilmoittamiin oppilasmääriin ja oppilasta kohden vuosittain vahvistettuihin yksikköhintoihin. Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat saavat lisäksi oppilaskohtaista rahoitusta. Maahanmuuttotaustaisten perusopetuksen valmistavan koulutuksen oppilaiden rahoitus perustuu läsnäolokuukausien määrään ja läsnäolokuukautta kohden määrättyyn yksikköhintaan. Oppivelvollisuusien ylittäneiden rahoitus perustuu kurssimäärään ja kurssikohtaiseen yksikköhintaan. On erityisen tärkeää, että Koski-järjestelmään kirjatut tiedot ovat ajantasaisia ja oikeellisia. Lakisäteisessä tilintarkastuksessa järjestelmän kirjaukset tarkistetaan vuosittain.

Hankerahoituksen avulla on mahdollista kehittää perusopetuksen toimintaa. Seinäjoella hankkeita on haettu paljon sellaisiin toimiin, jotka ovat olennaisia kehityskohteita, mutta joita on perustehtävän kannalta hankala toteuttaa. Meneillään ovat mm. digi-, kaksikielisyys- ja opiskeluhuollon kehittämishankkeet sekä kestävä kehityksen hanke. Covid-hankkeen avulla on

saatu yli kymmenen resurssiopettajaa, joiden tehtävänä on pandemia-aikaisten haasteiden paikkaaminen.

Seinäjoen perusopetuksessa tehtiin vuoden 2023 aikana ensimmäinen kouluverkkoselvitys yhteistyössä kaupunkiympäristö- toimialan kanssa.

Kaupunki on saanut Erasmus-akkreditoinnin, joka tarkoittaa sitä, että Seinäjoki saa seitsemän vuoden aikana Erasmus-hankerahaa, eikä vuosittaisia hankehakemuksia tarvitse tehdä. Näin nekin koulut, jotka eivät aiemmin ole olleet ohjelmassa mukana, pääsevät mukaan ohjelman etuihin. Erasmus-hankkeisiin kuuluviin liikkuvuuksiin on ollut osallistumismahdollisuus myös erityislapsilla. Erasmus-hankkeet ovat EU-rahoitteisia, edistävät kansainvälistä toimintaa ja niiden avulla saatava rahoitus on mittavaa. Hankkeiden omavastuuosuudet ovat melko pieniä, mutta haasteeksi on osoittautunut hankkeiden hallinnointi, jota tehdään oman työn ohella. Kahdelle opettajalle on varattu työaikaa hankehallinnointiin, mutta sitä tekevät myös monet muut henkilöt. Elinvoiman ja työllisyyden toimialalle on perustettu hankepäällikön tehtävä, jonka tehtäväkuvaan kuuluu vahvistaa kaupungin hanketoimintaa. Hankepäällikkö aloittaa tehtävässään keväällä 2024. **Jatkossakin perusopetus tulee painottamaan kansainvälisyyden lisääntymistä ystävyyshaupunkitoiminnan, Erasmus+ -kumppanuuksien sekä kotikansainvälisyyden kautta.**

Kouluverkkoselvitys

Seinäjoen perusopetuksessa tehtiin vuoden 2023 aikana ensimmäinen kouluverkkoselvitys yhteistyössä kaupunkiympäristötoimialan kanssa. Selvityksessä kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen tulosalueelta saadun tiedon perusteella on arvioitu koulujen mahdollista tulevaa oppilaskehitystä. Kaavoitukselta saatiin tietoa eri alueiden kehityksestä. Kaavoituksen tulosalueen havainnon mukaan tällä hetkellä muutoliike näyttää suuntautuvan kaupunkialueelle, jonka kasvu on ollut parhaana vuonna noin 140 % koko kaupungin kasvusta. Selvitystä tehdessä arvioitiin kaupungin eri alueiden kasvunäkymiä liittämällä jokaisen koulun selvitykseen erillinen sivu kaavoituksen ja kasvun näkökulmasta. Lisäksi jokaisesta koulusta

tehtiin koulurakennusta käsittelevä sivu, johon kirjattiin koulun perusopetusluokkien ja oheisluokkien määrä ja koko sekä koulun pinta-ala oppilasta kohden. Selvityksen perusteella havaittiin selvästi kasvavia ja vastaavasti pieneneviä koulualueita. Kouluverkkoselvitystä on tarkoitus päivittää vuosittain, jolloin on mahdollista suunnitella investointeja, kehittää kouluverkkoa ja kohdentaa resursseja pitkäjänteisesti.

Kasvatus- ja opetuslautakunta käsittelee kouluverkkoselvitystä kokouksessaan 30.8.2023. Kokouksessa todettiin selvityksen havaintoina mm. oppilasmäärien ja -ennusteiden vaihtelevan eri oppilaaksiottoalueille siten, että palveluiden tarpeen painopiste siirtyy kasvaville alueille. Joidenkin koulujen oppilasmäärien todettiin laskevan niin paljon, että kouluja olisi mahdollista yhdistää. Seinäjoella rakennetaan tällä hetkellä uusia kouluja Kärkeen ja Törnävälle. Nurmon yläkoulun rakennus on liian pieni ja yläkoulun tilaratkaisua tulisi edistää. Seinäjoella on myös vanhoja, isoja korjaustarpeita kaipaavia koulurakennuksia. Näiden tulevaisuus on ratkaistava ennen mahdollisten peruskorjausten toteuttamista.

Henkilöstö

Perusopetuksen henkilöstömäärä on noin 600. Toistaiseksi vakinaisia opettajia on saatu rekrytoitua melko hyvin. Keväällä 2023 avoimna olleisiin virkoihin haki yli 90 opettajaa. Ylistaron ja Peräseinäjoen kouluihin on koettu olevan haastavampaa rekrytoida opettajia ja muuta henkilökuntaa. Sijaisten ja määräaikaisten rekrytointi on myös koettu haastavaksi, mikä aiheuttaa ylimääräistä työtä sijaisille etsiville rehtoreille.

Vuoden 2024 henkilöstökyselyn tulokset ovat niin tuoreita, että niitä ei perusopetuksessa ole ehditty vielä kokonaisuudessa analysoida. **Vuoden 2024 NPS-luku (Net promoter score) oli -8 (-9 vuonna 2023). NPS-luku oli pysynyt lähes ennallaan, mutta oli edelleen heikompi kuin koko kaupungin luku.** Koko kaupungin tasolla NPS-luku vuonna 2024 oli 14 ja vuonna 2023 9. NPS-luku mittaa suosittelemalukkuutta ja tyytyväisyyttä yhden kysymyksen avulla. Henkilöstökyselyn tulokset näyttäisivät kuitenkin vaihtelevan koulukohtaisesti. **Huolestuttavaa on se, että organisaation ulkopuolelta tullutta väkivaltaa, kiusaamista ja asiointia käytöstä on koettu enemmän kuin vuoden 2023 kyselyssä. Vuoden 2024 kyselyssä 37 % vastaajista ilmoitti nyt kokeneensa tällaista käytöstä, kun edellisessä kyselyssä näin vastasi 30 %. Tältä osin perusopetuksen tilanne oli muuta kaupunkiorganisaatiota heikompi.**

Edelleen tuloksissa näkyivät opettajan työn kuormittavuus, joka vaikuttaa työhyvinvointiin. Jaksamiseen ja työhyvinvointiin on kiinnitetty huomiota, koska tukea tarvitsevien oppilaiden määrä ja haasteelliset tilanteet luokassa ovat kasvaneet. Avaintekijänä on

henkilöstön osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus alati muuttuvassa tilanteessa. Toimintoja johtamisen tueksi on edistetty mm. hyvinvointivalmennuksen, mentoroinnin ja työnhajauksen avulla. Ensimmäisenä hyvinvoinnin teemavuonna 2022 painotettiin henkilöstön hyvinvointia teemalla ”hyvinvoiva opettaja – hyvinvoiva oppilas”. Toisena teemavuonna kiinnitettiin huomiota oppilaiden hyvinvointiin, mm. päihteettömyyteen, liikuntaan ja uneen. Mahdollisiin koulukohtaisiin epäkohtiin esimerkiksi henkisen väkivallan, kiusaamisen ja syrjinnän kohtaamisen osalta on puututtu koulujen rehtoreiden kanssa ja edistetty asiaa yhteistyössä työterveyshuollon kanssa. Opettajat kaipaavat täydennyskoulutusta mm. ryhmän hallintaan ja haastaviin tilanteisiin liittyen. Maaliskuussa 2024 järjestettiin ulkopuolisen asiantuntijan koulutus, jossa opetettiin reagoimaan fyysisesti haastaviin tilanteisiin. Tarvittaessa koulujen johtajille on järjestetty valmennusta. Perusopetus järjestää omia, kolmen vuoden sykleissä toteutettavia arviointikyselyitä. Seuraava kysely tehdään keväällä 2024 ja siitä saatavia tuloksia tullaan vertaamaan kolme vuotta aiemmin saatuihin tuloksiin. Aiempien kyselyiden vastausten perusteella perusopetuksessa on nostettu esiin mm. turvallisuuteen liittyviä asioita tai oppilaiden yksinäisyyteen liittyvien kokemusten ratkaisemista.

Kouluissa on nähtävissä, että sähkötupakkavälineiden käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti.

Rajapinta Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa

Rajapinta perusopetuksen ja hyvinvointialueen välillä keskittyy pääosin opiskeluhooltoon, mihin kuuluvat koulukuraattorit, -psykologit, -terveydenhoitajat ja -lääkärit. Arviointikertomuksessa 2022 todettiin opiskeluhoollon resursoinnin olevan haastavaa. Varsinkin koulupsykologi- ja koululääkäriresurssia on vähemmän kuin palvelutarve edellyttää. Perusopetuksen kokemuksen mukaan Seinäjoen perusopetuksen käytössä oleva resurssimäärä ei ole kasvanut vuoteen 2022 verrattuna. Varsinkin koulupsykologitilanne on edelleen valtakunnallisestikin hyvin haastava.

Haastavat tilanteet kouluissa

Seinäjoen kouluissa tunnistetaan jonkin verran kiusaamistilanteita. Niihin pyritään vaikuttamaan Yhdessä yhteistyöllä -toimintamallilla, jossa koulun henkilökunta saattaa eri osapuolet yhteen ja kaikkia osapuolia kuunnellaan. Opettajat kannustavat oppilai-

ta kertomaan kiusaamisesta heti alussa, kun tilanne ei ole vielä eskaloitunut. Puuttumisen tavat riippuvat paljon siitä, millaisesta asiasta on kysymys. Some-kiusaaminen on hankala aihe puuttua, koska se tapahtuu pääosin vapaa-ajalla, mutta heijastuu kouluun. Tunnistetuissa vakavammissa kiusaamistilanteissa on tehostettu valvontaa ja seuraamiskulttuuria, jolloin tilanne saadaan yleensä pääosin rauhoittumaan.

Seinäjoella toimii ehkäisevän päihdetyön ryhmä, johon kuuluu ankkuripoliisi sekä hyvinvointialueen ja koulujen henkilöstöä.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan seinäjokelaisten nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt vuoteen 2021 verrattuna. 8- ja 9-luokkalaisista 10 % ilmoitti olevansa tosi humalassa vähintään kerran koulukaudessa (11 % vuonna 2021). Tupakkatuotteiden tai sähkösavukkeiden käyttö on vastaavasti lisääntynyt samojen ikäluokkien keskuudessa. Perusopetuksen 8- ja 9-luokkalaisista noin 12 % (8 % vuonna 2021) kertoi käyttävänsä jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin. 4- ja 5-luokan oppilaista vastaava määrä oli 4,7 %. Kouluissa on nähtävissä, että sähkötupakkavälineiden käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Ilmiö on nähtävillä jopa alakouluissa, mutta yläkouluissa se on yleisempää. Sosiaalinen media helpottaa välineiden välittämistä ja saatavuutta. Perusopetuksessa on tehty erilaisia toimenpiteitä ongelmaan puuttumiseksi. Koska tupakkavälineiden käyttö sijoittuu usein wc-tiloihin, on joissain kouluissa sovittu wc-käynnit vain henkilökunnan valvomana. Vanhempainilloissa keskustellaan huoltajien kanssa myös päihdeiden käytön ehkäisemisestä.

Perusopetuksen mukaan yläkouluissa on ollut nähtävissä yksittäisiä huume-epäilyjä. Kouluterveyskyselyn 2023 perusteella käyttö ei olisi erityisesti lisääntymässä. Kouluterveyskyselyissä huumeet nousevat esiin, mutta kyselyn perusteella huumeiden käyttö näyttäisi olevan enemmän vapaa-aikaan liittyvää toimintaa. Yli puolet seinäjokelaisista nuorista kokee huumeiden hankkimisen omalla paikkakunnalla aiempaa helpommaksi. 8- ja 9-luokkalaisista 7 % ilmoitti kokeilleensa laittomia huumeita ainakin kerran (8 % vuonna 2021). Haasteita tuo se, että erilaisia päihteitä käytetään sekä vapaa-ajalla että kouluissa, mutta perusopetus voi puuttua vain kouluissa tapahtuvaan toimintaan.

Päihdekasvatus aloitetaan Seinäjoella 3-luokkalaisilla. Marraskuussa järjestettiin kaikkien alakoululaisten huoltajille yhteinen vanhempainilta yhteistyössä Lions Clubin kanssa. Vanhempainilloissa puhuttiin päihteistä ja somen käytöstä. Kodin ja koulun yhteistyö ei-toivottujen tilanteiden kitkemiseksi koetaan erittäin tärkeäksi. Esimerkiksi Hyllykallion koulussa on järjestetty kevään 2024 aikana vanhempainilta, jossa olivat paikalla ankkuripoliisi ja perhetyöntekijä. Vanhempainillan aikana vanhemmille annettiin tietoa ja keskusteltiin huumeiden ja muiden päihteiden käytöstä. Vastaavanlainen tilaisuus on suunniteltu järjestettävän yläkouluissa. Seinäjoella toimii ehkäisevän päihdetyön ryhmä, johon kuuluu ankkuripoliisi sekä hyvinvointialueen ja koulujen henkilöstöä. Ryhmä on laatimassa suunnitelmaa, miten ehkäisevää päihdetyötä voidaan tehostaa eri vuosiluokilla.

Vuonna 2023 järjestettyyn kouluterveyskyselyyn vastasi Seinäjoen 4- ja 5-luokkalaisista 1 285 oppilasta (78 %) ja 8- ja 9-luokkalaisista 1 069 oppilasta (72 %). Erityisesti 8- ja 9-luokkalaiset kokivat aiempaa enemmän haasteita netissä vietetyn ajan vähentämisessä. Vastanneista 36 % (29 % v 2021) on yrittänyt viettää vähemmän aikaa netissä mutta ei ole onnistunut. 4- ja 5-luokkalaisista pojista 19,5 % ja tytöistä 13,7 % vastasi tuntuneensa itsensä hermostuneeksi, jos ei ole pääsyt nettiin. Perusopetuksessa on päivitetty uudet järjestysäännöt. Matkapuhelimen käyttöä ei voi kieltää kokonaan, mutta häiritsevää käyttöä nostetaan säännöissä vahvemmin esiin. Joissain kouluissa on käytössä kännykkäparkit ja vanhempainilloissa keskustellaan huoltajien kanssa matkapuhelinten käytöstä.

Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta on laadittu maakunnallinen 18 kunnan yhteinen eteläpohjalainen opetussuunnitelma. Yhteisen opetussuunnitelman etuna on mm. yhtenäinen vuosiluokkaistaminen Etelä-Pohjanmaan alueella, joka tarkoittaa sitä, millä vuosiluokilla opetetaan mitään aihetta. Jos oppilas muuttaa paikkakunnalta toiselle, pysyy hän edelleen saman maakunnallisen opetussuunnitelman piirissä. Etelä-Pohjanmaalla toimii myös Etelä-Pohjanmaan kesäyliopiston alla maakunnallinen osaajaverkko, jonka tiimoilta kuntien sivistysjohto kokoontuu keskustelemaan yhteisistä asioista. Maakunnallinen yhteistyö perusopetuksessa toimii hyvin ja kehittää kaikkien kuntien toimintaa.

Kaupunkistrategiassa tavoitteeksi on asetettu kansainvälinen koulukulttuuri. Seinäjoen kaupunki on saanut Erasmus-akkreditoinnin, jonka kautta Seinäjoki saa seitsemän vuoden aikana Erasmus-hankerahaa ilman, että koulujen tarvitsee erikseen tehdä vuosittaisia hankehakemuksia. Yhtenäisen Erasmus-akkreditoinnin kautta myös koulut, jotka eivät aiemmin ole olleet ohjelmassa mukana, pääsevät mukaan ohjelman etuihin. Erasmus-hankkeen ansiosta järjestettävälle tutustumismatkoille on järjestetty osallistumismahdollisuus myös erityislapsille.

Perusopetuksessa yhtenä valtakunnallisista talouden mittareista on tunnusluku käyttökustannukset per oppilasmäärä. Vuonna 2022 tämä mittari oli Seinäjoella 9 146 euroa. Perusopetuksen käyttämistä vertailukaupungeista Vaasassa käyttökustannukset per oppilas oli 10 721 euroa (17 % Seinäjokea korkeampi), Porissa 9 894 euroa (8 % Seinäjokea korkeampi), Hämeenlinnassa 10 194 euroa (11 % Seinäjokea korkeampi) ja Joensuussa 14 057 euroa per oppilas (54 % Seinäjokea korkeampi). Valtakunnallinen keskiarvo käyttökustannuksista per oppilas vuonna 2022 oli 10 504 euroa (15 % Seinäjokea korkeampi). Seinäjoella voidaan siten todeta perusopetuksen olleen kustannustehokasta vuonna 2022. Vuoden 2023 vertailutiedot eivät olleet käytössä arviointikertomuksen laadintahetkellä. Seinäjoella vuonna 2023 käyttökustannukset per oppilas oli 9 025 euroa ja muutos vuoteen 2022 verrattuna oli -1,3 %.

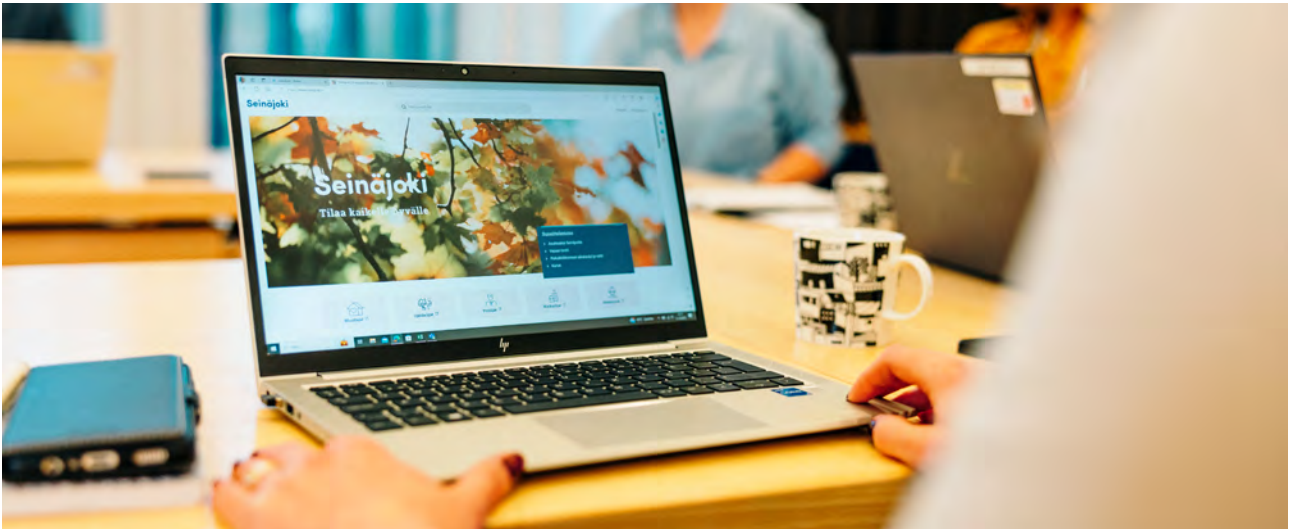
Henkilöstökyselyn 2024 mukaan perusopetuksen tulosalueen NPS oli -8. Henkilöstökyselyn 2023 NPS oli -9. Perusopetuksen NPS on ollut selkeästi kaupungin keskiarvon alapuolella. Vuoden 2024 henkilöstökyselyssä koko kaupungin NPS oli 14 ja 9 vuonna 2023. Henkilöstökyselyn 2024 tulosten perusteella väkivaltaa, kiusaamista ja asiattontaa käytöstä on kokenut 37 % vastaajista ja osuus on kasvanut edelliseen kyselyyn verrattuna (30 % henkilöstökyselyssä 2023). Henkilöstökyselyn tuloksissa näkyi myös kokemus työn kuormittavuudesta. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ja haastavien tilanteiden määrä on kasvanut. Työhyvinvointiin on panostettu mm. kehittämällä henkilöstön osaamista sekä tarjoamalla täydennyskoulutusta, hyvinvointivalmennusta, mentorointia ja työnohjausta. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä jatkaa henkilöstön työhyvinvointia kehittäviä toimenpiteitä. Koulussa tapahtuvan väkivallan, kiusaamisen ja asiattoman käytöksen ennaltaehkäisyyn tulee edelleen kehittää vaikuttavia toimenpiteitä.

Vuoden 2023 toimintakate oli 3,8 milj. € heikompi kuin alkuperäisen talousarvion mukainen toimintakate. Tästä poikkeamasta 2,6 milj. € käsiteltiin ylityksenä vasta vuoden 2024 maaliskuussa. Tarkastuslautakunta edellyttää perusopetuksen tulosaluetta seuraamaan ja raportoimaan säännöllisesti toimintamenojen kehitystä sekä käsittelemään talousarviolylytykset ajantasaisesti.

Erityisopetuksen tarve on kasvanut vuosittain. Perusopetuksessa on lukuvuonna 2023–2024 tunnistettu 714 erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta, joista osa on luokkamuotoisessa erityisopetuksessa ja osa yleisopetuksessa. Myös maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrä on kasvanut ja se aiheuttaa kasvavaa tarvetta valmistavaan opetukseen. Niin erityisopettajien kuin valmistavan opetuksen opettajien rekrytoinnissa on ollut haasteita. Tarkastuslautakunta suosittelee perusopetuksen tulosaluetta yhdessä kaupungin henkilöstöpalveluiden kanssa kehittämään rekrytointitoimenpiteitä, jotta voidaan varmistaa erityisopetuksen ja valmistavan opetuksen resurssien riittävyys.

Tarkastuslautakunta on huolissaan koulujen arkeen sisältyvistä haastavista tilanteista, kuten kiusaaminen, päihdeongelmat ja haastava some-käyttytyminen. Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen ovat avainasemassa näiden tilanteiden selvittämisessä. Kodin ja koulun yhteistyö on erittäin tärkeää. Kouluilla on tehty toimenpiteitä ja kehitetty toimintamalleja haastavien tilanteiden ennaltaehkäisyyn, valvontaan ja puuttumiseen. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen suorittamaan ja kehittämään vaikuttavia toimintatapoja kiusaamisen, päihdeongelmien ja haastavan some-käyttytyksen varhaiseen puuttumiseen huomioiden erityisesti ennaltaehkäisevät toimenpiteet.

7.6 Tietohallinto

Tietohallinnon tehtäviin kuuluu kaupungin tietohallinnon viranomaistehtävät, tietohallintolinjausten valmistelu, ICT-palvelutuotanto ja sen laadunvalvonta, ICT-omaisuuden hallinta, digitalisaation suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä toimialojen kanssa sekä tietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä, kokonaistaloudellisuudesta, elinkaaresta sekä dokumentoinnista huolehtiminen. Tietohallinnon palveluita ovat kehittämis- ja suunnittelupalvelut, asiantuntijapalvelut, tuki- ja loppukäyttäjäpalvelut, laitepalvelut, kapasiteetti- ja käyttöpalvelut, tietoliikenne- ja tietoturvapalvelut, telematiikkapalvelut sekä ICT-ratkaisujen vakiointi. Tietohallinnon tulosityksikkö kuuluu konsernipalveluiden alaiseen talouspalveluiden tulosalueeseen.

Tietohallinnolla ei ole suoraa rajapintaa kuntalaisiin, vaan tietohallinnon asiakkaina toimivat kaupungin toimialat ja tulosalueet sekä sopimuskumppaneina toimivat tytäryhteisöt. Tietohallintopalvelut tuotetaan kaupungin tytäryhteisöistä SeiLab Oy:lle, Seinäjoen kaupunginteatteri Oy:lle, Seinäjoen Työterveys Oy:lle ja Seinäjoki Areena Oy:lle. Lakeuden Vesi Oy:lle ja Seinäjoen Energia Oy:lle tuotetaan erikseen sovittuja kohdennettuja palveluja. Tietohallinto vastaa ja tuottaa pääosin kaikki kaupungin tietohallintopalvelut. **Ostopalvelua käytetään sellaisissa tehtävissä, joissa palvelu on järkevintä tuottaa ostopalveluna tai palvelua ei ole mahdollista itse tuottaa.**

1 000 €	TP 2022	TA 2023	TP 2023	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	448	247	273	26	10 %
Toimintamenot	-5 601	-6 561	-4 939	1 623	25 %
Netto	-5 153	-6 315	-4 666	1 649	26 %

Tietohallinnon toimintatulot toteutuivat talousarvion mukaisina, mutta toimintamenoissa toteuma oli 1,6 milj. € alle budjetoidun tason. Tilikausi 2023 on ensimmäinen tilikausi hyvinvointialueuudistuksen jälkeen ja muutoksen vaikutuksia tietohallinnon kustannustasoon oli haastava arvioida talousarvion 2023 valmisteluvaiheessa. Järjestelmähankkeiden osalta kustannukset eivät tilikaudella 2023 toteutuneet budjetoidun mukaisesti, koska käyttöoikeusmaksujen määrään vaikuttaa järjestelmän käyttöönotto- ja käyttökäytön vuoksi. Lisäksi järjestelmähankkeiden toteutumiseen vaikuttaa tietohallinnon teknologiatiimin resurssivaje ja kustannustaso on arviovarainen. Suunnittelun ja kilpailutuksen ansiosta kustannustaso on ollut budjetoitua alemmalla tasolla vuonna 2023. Talousarviossa 2023 myös va-

rauduttiin korkeampiin hinnankorotuksiin kuin mikä lopulta toteutui.

Seurattaessa tietohallinnon talousarvion toteutumista, eli toimintakatteen suhdetta budjetoituun toimintakatteeseen, vuonna 2023 toteuma oli +1,6 milj. €, vuonna 2022 toteuma oli +1,4 milj. €, vuonna 2021 toteuma oli +0,6 milj. €, vuonna 2020 toteuma oli +0,6 milj. € ja vuonna 2019 toteuma oli +1,0 milj. €. **Keskimäärin viimeisen viiden vuoden aikana tietohallinnon toimintakate on ollut miljoonan talousarviota parempi. Järjestelmähankkeiden osalta budjetointi on haastavaa. Järjestelmähankkeiden hankintaprosessi on monimutkainen ja kustannustaso on budjetoitu parhaan arvion mukaan huomioiden varovaisuuden periaate.**

Lisäksi niin tietohallinnon kuin toimialojen resurssit vaikuttavat järjestelmähankkeiden toteutumiseen eivätkä kaikki budjetoidut hankkeet välttämättä lopulta toteudu suunnitellun aikataulun mukaisesti. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan järjestelmähankkeiden budjetoinnissa on tärkeä noudattaa varovaisuuden periaatetta, joka saadun selvityksen mukaan toteutuu. Kuitenkin viimeisten viiden vuoden toimintakateen toteumaluvut osoittavat, että budjetointia olisi syytä tehostaa. Tietohallinnon budjetoinnin tehostaminen kehittäisi taloussuunnittelun oikeellisuutta.

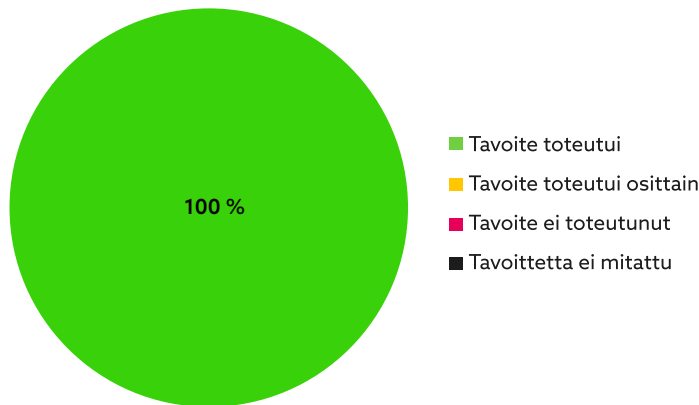
Taloussarviovalmistelun yhteydessä tietohallinto käy läpi tulosalueiden toiminnan kehittämiseksi mahdollisesti tarvittavat ohjelmisto- ja laiteinvestointitarpeet. Vuodelle 2023 budjetoiduista investoinneista järjestelmäninvestointikustannukset toteutuivat 51 %:sti ja laiteinvestointikustannukset 85 %:sti. Järjestelmäninvestointien kustannusten merkittävästi suunniteltua

alhaisempaan toteutumiseen vaikuttivat osan hankkeista peruuntuminen, siirtyminen tai kustannusten jakaantuminen useammalle vuodelle, onnistuneet kilpailutukset sekä osan hankkeista ratkaiseminen hyödyntämällä olemassa olevia välineitä. Investointien peruuntumisten ja siirtymisten taustalla on ollut aikaisemmissa kappaleissa mainittu resurssivaje.

Tietohallinnossa on kehitetty hankintaprosessia erilaisin keinoin. Hankintaprosessiin on kehitetty mm. vakioidut vaatimusmäärittelyt sekä muut hankintaprosessin taustadokumentit. Yhteistyötä pääkäyttäjien kanssa on lisätty. Myös vaikutustenarviointia on kehitetty selkeämmäksi. Hankintaprosessin kehittäminen myös madaltaa riskiä siitä, että kilpailutuksen aikana nousisi esiin yllättäviä kustannuksia, joita ei ole huomioitu budjetoinnissa. **Tietohallinnon hankintaprosessin kehitystoimenpiteiden on koettu nopeuttavan hankintaprosessia sekä olevan kustannustehokasta.**

Toiminnalliset tavoitteet

Kuvio 17. Tietohallinnon tulosyksikön toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tietohallinnolle asetetut toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet täysin tilikaudella 2023. Ensimmäinen tavoite on digitalisaation hyödyntäminen hallinnossa, johtamisessa ja palveluissa sekä digitalisaatiota tukevan palvelualustan kehittäminen, digitalisaatio palveluprosesseissa ja vaikuttavuus. Tavoitekokonaisuuteen liittyi viisi mittaria. Ensimmäisen mukaan uusissa järjestelmissä, joissa on arkistointiveloite, arkistointi toteutetaan sähköisesti. Olemassa oleviin järjestelmiin sähköinen arkistointiratkaisu toteutetaan vuosittain taloussarvion puitteissa muutostilanteet huomioiden. Toinen mittari on, että palveluja kehitetään hyödynnetään digitalisaation keinoja tehostaa, modernisoida ja automatisoida taustaprosesseja mm. integraatoratkaisuja ja ohjelmistoautomaatiota hyödyntämällä. Mittari liittyy tietohallinnon tapaan toimia. Järjestelmähankkeita käynnistettäessä tunnistetaan nykytila ja tavoite. Huomiota kiinnitetään erityisesti järjestelmähankkeeseen liittyvään proses-

siin sekä kehitysmahdollisuuksiin. Kolmas mittari on asiakastytytyväisyys, jossa tavoitearvona oli 80 % ja toteuma-arvo oli 98 %. Palautetta on kuitenkin antanut vain 11 % vastaajista. Matalaa vastausprosenttia selittää osaltaan se, että järjestelmään pitää kirjautua, mikä voi olla erityisesti mobiililaitteilla hankalaa. Neljäntenä mittarina oli, että häiriötekijöistä vähintään 80 % ratkaistaan luvatussa ajassa. Toteuma-arvo oli 81 %. Viides mittari on digiohjelman toimenpiteiden valmistuminen sovitun aikataulun mukaisesti. Digiohjelman toteutumista analysoidaan laajemmin omassa kappaleessa.

Toinen tavoite on digitaalinen turvallisuus, johon liittyi kaksi mittaria. Ensimmäisen mittarin mukaan arvio toimenpiteiden valmiusasteesta tilannekuvan muodostamisessa on vähintään 80 %. Mittarin tarkoitus on nostaa esiin digitaaliseen turvallisuuteen tehtävää työtä ja varmistaa se, että tilannekuva muo-

dostetaan riittävän tiedon perusteella. Mittarin taustalla on mm. suunnitelma kehittämistoimenpiteistä ja tietotilin päätöksen laatiminen. Toisen mittarin tavoitearvona oli tiedonhallintalain mukaisen valmistelun loppuunsaattaminen tietohallinnon osalta määrääjässä. Tiedonhallintalain mukaan toistuvat vakiomuotoiset tiedonsiirrot tulee suorittaa ensisijaisesti teknisen rajapinnan avulla. Seinäjoen kaupungin osalta kaikki tietojen luovutukset on toteutettu lain mukaisesti integraatioiden kautta, paitsi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen tiedonsaantioikeudet oppilashuollon tietoihin, minkä osalta käytetään katselutunnuksia. Tätä ei olisi järkevä toteuttaa toisin niin teknisesti kuin taloudellisesti.

Tietotilin päätöksen 2023 mukaan kaupunginhallitus vastaa kaupungin tietosuojasta ja tietoturvasta.

Seinäjoen kaupungin tietotilin päätös 2023 on käsitelty kaupunginhallituksessa 25.3.2024. Tietotilin päätöksessä annetaan tilannekuva tiedonhallinnan, tietoturvan ja tietosuojan nykytilasta. Tietotilin päätöksen 2023 mukaan kaupunginhallitus vastaa kaupungin tietosuojasta ja tietoturvasta. Kaupunginhallitus hyväksyy näihin liittyvät politiikat, joissa tietoturvaan ja -suojaan liittyvä organisointi on tarkemmin kuvattu. Nykyiset politiikat on hyväksytty kaupunginhallituksessa 14.5.2018. Tietoturvan ja -suojan toteutumista valvoo kaupungin johtoryhmä. Johtoryhmä hyväksyy myös tietoturvan poikkeustilanteisiin liittyvät ohjeistukset. Tietosuojatyöryhmä on kaupungin tärkeä tietosuojan ja tietoturvan valmistelun, suunnittelun, kehittämisen ja seurannan toimielin. Tietohallinto vastaa ensisijaisesti kaupungin IT-ympäristön teknisestä tietoturvasta. **Esihenkilöiden vastuulla on oman henkilöstön osalta varmistua, että he saavat riittävän tietosuojaa ja -turvaa koskevan perehdytyksen. Tähän liittyvä ohjeistus on keskitetty kaupungin intranet palveluun, josta ohjeistukset, opastusvideot sekä periaatteet ovat katsottavissa. Tietoturvan ja -suojan toteuttaminen ja ylläpito kuuluu jokaiselle ja on jatkuvasti osa normaalia organisaation toimintaa. Henkilötietoja käsittelevien on käytävä henkilötietojen käsittelyyn liittyvä videokoulutus sekä siihen liittyvä testi läpi.** Seinäjoen kaupunki on määritellyt tietoturvapoikkeamien käsittelyprosessin. Tietoturvapoikkeaman käsittelyprosessia harjoitellaan vähintään kerran

vuodessa laajennetun tietosuojatyöryhmän toimesta. Kaupunki on osallistunut kansallisiin Taisto-kyberturvaharjoituksiin säännöllisesti. **Vuoden 2023 aikana ei ollut merkittäviä tietoturvapoikkeamia.**

Ukrainan kriisi sekä kiristynyt kansallinen ja EU-tietoturvaregulaatio ovat korostaneet tarvetta panostaa tietoturvaan. Perinteisten ja uusien laaja-alaisempien kyberturvallisuushkien nopea lisääntyminen vaatii dynaamista riskienhallintaa. Tietohallinnossa on tunnistettu uhkakuvia sekä ryhdytty hallintatoimenpiteisiin. Tietohallinnolla on valmius reagoida muutostarpeisiin nopeasti. **Yksi kriittinen riskitekijä tietoturvaan on käyttäjä. Tietotilin päätöksen mukaan esihenkilöiden vastuulla on varmistua, että henkilöstö saa riittävän perehdytyksen tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvistä asioista. Ohjeistus on löydettävissä kaupungin intranetistä. Tietohallinto myös tiedottaa aika ajoin tietoturvaan liittyvistä asioista, kuten millaisia tietoturvaohjeita on havaittu. Tarkastuslautakunta kysyy, onko tämä riittävä toimenpide varmistamaan henkilöstön riittävää tietoturvaosaamista.** 5.4.2024 kaupungin intranetin sivulla "tietoturva" oli 166 näyttökertaa (sivusto on julkaistu marraskuussa 2023) ja intranetin sivulla "tietokoneen tietoturva ja haittaohjelmistosuojaus" oli 68 näyttökertaa (sivusto on julkaistu elokuussa 2023). Tietohallinnon mukaan haasteena on se, että käyttäjien osaamista pitäisi tukea arjessa esim. sellaisella palvelulla, joka kouluttaa ja testaa käyttäjiä työn lomassa, jolloin tilanne on autenttisempi. Palvelut ovat Seinäjoen kaupungin kokoiselle organisaatiolle taloudellisesti arvokkaita hankintoja. **Tarkastuslautakunta suosittelee järjestämään henkilöstölle säännöllisesti tietoturvakoulutusta vastaamaan tietoturvariskien hallintaan. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee tietohallintoa jatkamaan määrätietoisesti kaupungin tietoturvan vahvistamista.**

Tekoäly muuttaa lähivuosina työtehtäviä ja tekemisen tapoja.

Vuoden 2023 aikana ilmiönä nousi esiin tekoälyn hyödyntäminen. Kunnissa ja hyvinvointialueilla uskotaan, että tekoäly muuttaa lähivuosina työtehtäviä ja tekemisen tapoja. Tekoälyn hyödyntäminen tuo mukanaan mahdollisuuksia ja uhkia. Tekoälyn käyttö tulee muuttamaan työelämää koko organisaation laajuudessa. Myös prosessien kehittämiseen digitalisaation ja automatisaation kautta tulee kiinnittää huomiota. Prosessien tehostamisessa tärkeä osa-alue on tiedon laatu, esimerkiksi miten ja mitä tietoa kirjataan järjestelmiin. Teknologiaa ei voida hyödyntää, mikäli taustadata ei ole riittävän laadukasta. **Jotta tekoälyn hyödyt saadaan käyttöön, on myös tärkeää tukea te-**

koällyn käyttöönottoa kouluttamalla, tarjoamalla ohjelmistoja sekä mahdollistamalla riittävä resursointi uusien työvälineiden käyttöönottoon. Osaamista tarvitaan tekoällyn käyttöön liittyvien riskien, etiikan sekä lähdekritiikin tunnistamiseen. Seinäjoen kaupungilla on valmisteilla tekoälylinjauksen tarkempi määrittely. Tekoällyn hyödyntämisen ideointi ja käyttökohteiden tunnistaminen on käynnissä. Tavoitteena on hyödyntää tekoälyä mm. optimointiin.

Digiälykäs kaupunki

Digitalisaatio avaa kunnille mahdollisuuden säilyttää toimintakykynsä ja elinvoimansa tulevaisuuden Suomessa. Se tarjoaa välineitä järjestää kunnan rakenteita tavalla, joka tukee ja sujuvoittaa kunnan arkea. Digitalisaatio on sekä ajattelutavan että toimintatavan syvälinninen muutos. Se koskettaa kaikkia kunnan toimijoita ja kuntalaisia. **Seinäjoen kaupungin digiohjelma 2022–2025 on käsitelty kaupunginhallituksessa 24.1.2022 ja kaupunginvaltuustossa 31.1.2022.** Digitaalisuuden visiossa Seinäjoki halutaan nähdä niin asukkaita kuin yrityksiäkin palvelevana digiälykkäänä kaupunkina. Digiohjelma toimii myös käytännön työkaluna valittaessa työn alle tulevia kaupungin omia tai valtioavusteisia kuntien yhteisiä kehityshankkeita. Digiohjelmassa on huomioitu kansalliset ja EU:n tason linjaukset digitaalisuuden kehittämisessä. Keskeisimpänä havaintona on yhteinen pyrkimys tarjota erilaiset julkiset palvelut tarjolle myös digitaalisina. Julkishallinnon digitaalista palvelukykyä halutaan edelleen nostaa. Digitaalinen maailma on alati liikkeessä ja digiohjelmaa on vuosittain päivitettävä. Mahdollisia muutoksia valituissa toimenpiteissä tarkastellaan tietohallinnon ohjausryhmässä ja tarvittaessa kaupungin johtoryhmässä. Oleelliset muutokset digiohjelman sisältöön valmistellaan päätettäväksi kaupunginhallituksessa.

Digiohjelma sisältää vuosisuunnitelman toimenpiteistä vuoteen 2025 saakka.

Kaupunkistrategiaan sisältyy tavoite digiälykäs kaupunki. Sen mukaan asukkaiden ja yritysten tarpeisiin vastataan tarjoamalla sujuvamat palvelut ja prosessit, tuloksellinen tiedolla johtaminen sekä yritysten ja yhteisöjen digipalvelut. Palveluiden tuottamisessa hyödynnetään digitalisaatiota ennakkoluulottomasta ja laajasti. Digitalisaatiolla vähennetään palvelujen saatavuuden paikkasidonnaisuutta lisäämällä sähköisiä asiointimahdollisuuksia. Kaupunkistrategian toimenpiteitä mitataan digiohjelmassa määriteltyjen mittareiden kautta.

Digiohjelmaan sisältyy neljä teemaa. **Digiälykkäät palvelut ja osallistaminen** -teeman tavoitteena on uudistaa kaupungin palveluita sekä tukea asukkaiden asiointi- ja osallistumismahdollisuuksia. Asiointiin tulee olla asiointitavasta riippumatta sujuvaa ja helppoa. **Sujuvat prosessit** -teeman kehityskohteina on erityisesti tietojärjestelmien kehittäminen, yhteentöimivuus ja käytön tehostaminen. Riittävä henkilöstön resursointi ja osaaminen on tunnistettu kriittisenä menestystekijänä. Nykytilanne on, että muutamia prosesseja on automatisoitu kokonaan ja meneillään on useita jatkokehityshankkeita. **Tuloksellinen tiedolla johtaminen** -teema edellyttää ennen muuta uutta johtamisen kulttuuria. Toiminnassa syntyy dataa, josta uusilla älykkäillä ratkaisuilla kyetään tunnistamaan toimintaympäristön muutoksia, ennakoimaan tarpeita, tarjoamaan tietoa päätöksenteon tueksi sekä kehityskohteita parantamaan asiakaskokemusta. **Yritysten ja yhteisöjen digipalvelut** -teemaan nousi useita toimenpiteitä, joista osa kohdistuu suoraan kaupungin tarjoamiin ja osa tytäryhtiö Into Seinäjoki Oyn tarjoamiin palveluihin. Tavoitteena on sujuvoittaa elinkeinotoimintaa harjoittavien asiointia sähköisillä palveluilla.

Digiohjelma sisältää vuosisuunnitelman toimenpiteistä vuoteen 2025 saakka. Kaikki toimenpiteet eivät ole isoja kehittämisprojekteja, vaan ne voivat olla myös oman toiminnan kehittämistä ja sisäistä yhteistyötä. Digiohjelman toimenpiteiden edistymisen seuranta tehdään vuosittain tietohallinnossa ja yksittäisen toimenpiteen vastuutoimialalla. Tärkeimpinä digiohjelman seurannan mittareina ovat valmistuneiden toimenpiteiden määrä. Vuodelle 2022 oli määritelty 23 toimenpidettä, joista kaikki toteutui. **Vuodelle 2023 oli määritelty 28 toimenpidettä, joista 27 toteutui ja yksi peruuntui. Vuodelle 2024 on määritelty 25 toimenpidettä. Vuoden 2025 toimenpiteiden määrä tarkentuu vuoden 2024 aikana. Määrät on tarkistettu vastaamaan alkuvuoden 2024 täsmäytystä, jolloin vuodelle 2023 määritellyistä toimenpiteistä siirtyvät toimenpiteet on leimattu vuoden 2024 toimenpiteiksi. Vuonna 2023 toteutetuista toimenpiteistä merkittävin oli tiedolla johtamisen projektin käynnistyminen, jota analysoidaan tarkemmin omissa kappaleissa.**

Tietohallinnon ohjausryhmä seuraa neljännesvuosittain digiohjelman toteutumista ja toimenpiteitä. Tietohallinnon ohjausryhmään kuuluu kaupungin johtoryhmä sekä tietohallinnon henkilöstöä. **Vuoden 2023 osalta tietohallinnon ohjausryhmässä on todettu, että hankkeet ovat merkityksellisiä, vaikuttavia ja tuovat uusia ulottuvuuksia esim. johtamiseen.** Digiohjelman aikataulua täsmennetään vuosittain tietohallinnon ohjausryhmässä. Tieto aikataulujen täsmennyksiin saadaan vuosittain toimialojen kanssa pidettävistä yhteisistä tilannekatsauksista. Merkittäviä muutoksia digiohjelmaan ei ole tehty sen julkaisun jälkeen. Vu-

den 2025 aikana on tavoitteena valmistella digiohjelman päivitys kaudelle 2026–2028.

Tiedolla johtamisen projekti

Kunta luo tietoa, jakaa tietoa ja suuntaa toimintaansa tiedon varassa. Tietoa käytetään kunnan organisaation, talouden ja palvelujen järjestämiseksi sekä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tiedon onnistunut hyödyntäminen lisää kunnan elinvoimaisuutta ja joustavuutta myös muutoksen aikoina. Digitalisaatio mahdollistaa kunnille entistä paremman pääsyn ajantasaiseen tietoon.

Digitalisaation kehittymisen myötä tietoa voidaan hyödyntää kunnan kehittämisessä, johtamisessa ja päätöksenteossa. Siten on mahdollista myös vastata entistä paremmin kuntalaisten odotuksiin sekä parantaa tuottavuutta. Tietoa täytyy kuitenkin osata tulkita, sillä tieto itsessään ei vielä paranna päätöksentekoa. Erilaisia tietolähteitä on tärkeää myös yhdistellä toisiinsa kokonaiskuvan saamiseksi. Kyky tehdä päätöksiä, jotka perustuvat monipuoliseen tietoon, parantaa luotettavaa ja johdonmukaista päätöksentekoa. Tiedon hyödyntämisessä on tärkeä huolehtia tietosuojan ja tietoturvan toteutumisesta. Tietosuojakin huomioiden käytettävissä on tietoa, missä kuntalaiset asuvat, minkä ikäisiä he ovat, mikä heidän tulotonsa, varallisuutensa, kouluksensa on, mitä he tekevät työkseen, miten he liikkuvat ja harrastavat, miten he käyttävät palveluja, millaiset elintavat heillä on. **Tiedon analysoinnissa digitalisaation kehittyminen ja tulevaisuudessa tekoälyn hyödyntäminen parantaa ennakointia, palveluiden kohdentamista, resurssien optimointia ja verovarojen parhaan mahdollisen hyödyntämisen.** Hyvässä viranhaltijavalmistelussa hyödynnetään mahdollisimman paljon tietoa eri lähteistä.

Osana digiohjelmaa, Seinäjoen kaupungilla alkoi vuonna 2023 tiedolla johtamisen projekti. Projektista vuonna 2023 toteutettiin automatisoitu talousraportointi. Talousraportoinnista on toteutettu vuonna 2023 tärkeimmät kaupunkistrategian mittarit sekä reaaliaikainen käyttötalouden talousarvioseuranta. Talouden mittarit odottavat vielä julkaisua verkkosivuille. HR-raportointi on toteutettu, mutta julkaisua ei ole vielä tehty. Ostolaskudatan tuonti on toteutettu, mutta visualisoinnit ovat vielä kesken. **Tarkastuslautakunnan arvioinnissa keskitytään automatisoidun talousraportoinnin osuuteen.**

Talousraportoinnin kehittämisessä tavoitteena on ollut talousdatan kerääminen automatisoidusti, automatisoida talouden strategisten mittareiden laskenta, kehittää taloudellisen tiedon analysointia sekä tuoda analysoitua tietoa päätöksentekijöiden tueksi. **Talouden raporttikokonaisuus on tuotettu PowerBI:llä. Kaupungin intranetissä on kaikkien työntekijöiden**

nähtävillä yleinen raporttikokonaisuus. Budjettivastavilla on nähtävillä laajempi raporttikokonaisuus.

Talouden raporttien julkaisu tapahtui syyskuun 2023 alussa. Talousraportteja esiteltiin esihenkilöille järjestettävässä johtuksessa ja koulutustilaisuus koko kaupungin henkilöstölle järjestettiin marraskuussa 2023. Erilliset koulutus- ja esittelytilaisuudet on pidetty johtoryhmälle, sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan johtoryhmälle, taloushallinnolle, talouspäälliköille, taloustoimikunnalle sekä yksittäisille viranhaltijoille. Käyttäjäkokemukset ovat olleet positiivisia. **Talousraportointi on avointa ja läpinäkyvää, raportointimalli on helppokäyttöinen ja visuaalinen, eikä talousraporttien tulkitseminen edellytä syvällistä taloushallinnon osaamista.** Lisäksi talousraporttien yhteydestä löytyy käyttöohjeet Power BI- pohjaisten raporttien käyttöön sekä ohjeistusta strategisten mittareiden tulkintaan. Talousraportoinnin kehittäminen mahdollistaa myös tiedolla johtamisen projektin viemistä eteenpäin. Kaudella 10.3. – 10.4.2024 laajemman tason raporttikokonaisuudella on ollut 47 käyttäjää ja raporttikokonaisuudella on avattu 423 kertaa. Yleisen tason raporttikokonaisuudella on ollut 42 käyttäjää ja raporttikokonaisuudella on avattu 124 kertaa. Huomioitavaa on, että tilasto kertyy vain niistä katselijoista, jotka avaavat raportin erilliseen ikkunaan. Aaltonetin sivulla raporttikokonaisuutta tarkastelevien tiedot eivät tallennu Power BI:n käyttäjätalostoihin. Näin ollen todelliset katselumäärät saattavat olla vielä korkeammat. **Talouden raporttikokonaisuudet helpottavat ja nopeuttavat ajantasaisten tietojen löytymistä. Käyttäjä- ja katselumäärien voidaan todeta olevan hyvällä tasolla ja käyttäjäpalautte on ollut todella positiivista. Useita esittely- ja koulutustilaisuuksia on pidetty, mutta tarkastuslautakunta suosittelee laajentamaan talousraportoinnin koulutustilaisuuksia myös kaupunkiympäristön toimialalle ja elinvoiman ja työllisyyden toimialalle.** Seuraavassa vaiheessa on suunnitteilla rakentaa operatiivisista järjestelmistä, demograafisesta tiedosta, paikkatiedosta ja talousdatasta raportointia, joka aidosti tulee tukemaan päätöksentekoa. **Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin, että mittareiden määrittelyssä on tärkeä huomioida myös datan vertailukelpoisuus vertailukaupunkien kanssa. Tietoa analysoidessa vertailutieto helpottaa tunnistamaan niin onnistumisia kuin kehityskohteita.**

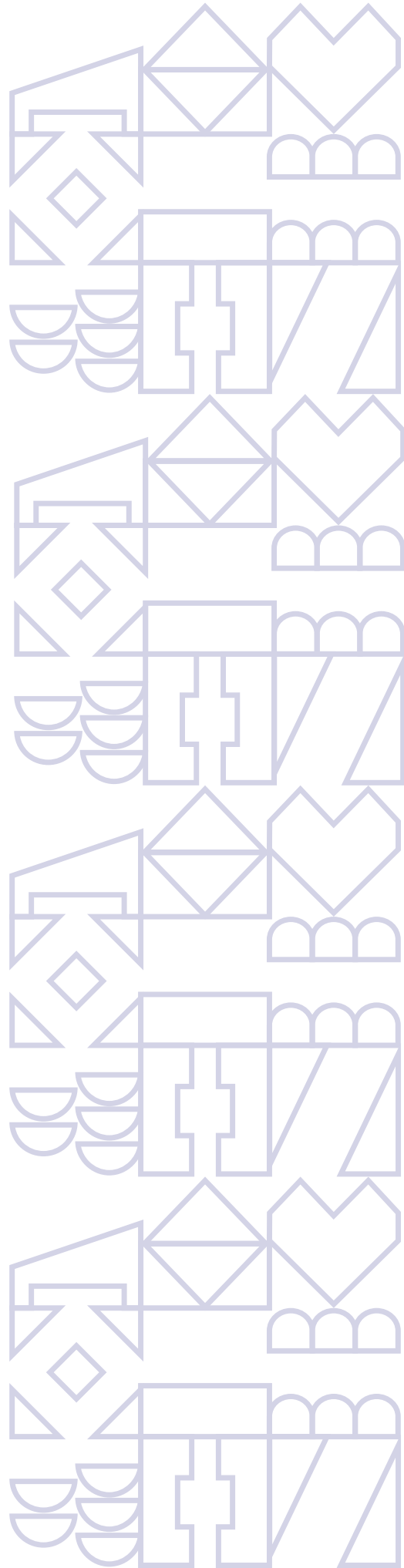

Henkilöstö

Seinäjoen kaupungin tietohallinnon henkilöstömäärä on 26 henkilöä. Tietohallinnon henkilöstön tehtäväkuviin ja osaamiseen sisältyy: asiakaspalvelu, ongelmanratkaisu, Windows-käyttöjärjestelmä, laiteasennuksien suunnittelu ja toteutus, kehittäminen, järjestelmäarkkitehtuuri, palvelumuotoilu, digitalisaation hyödyntäminen, hankintaprosessin ja sopimushallinnan osaaminen, tietoliikenne, tietoturva, puhelinratkaisut, tietosuoja, konesali, palvelinympäristöt, Microsoft-teknologia, tallennus- ja varmennusjärjestelmät, integraatiot sekä käyttäjä- ja käyttöoikeuksien hallinta. Vuoden 2022 lopulla tehtiin muutoksia tietohallinnon organisaatioon perustamalla kehittämistiimi sekä yhdistettiin kaksi teknologiapainotteista tiimiä. Kehittämistiimi vastaa järjestelmäsalkusta sekä toteuttaa käyttöönottoprojekteja.

Vuonna 2023 toteutetussa henkilöstökyselyssä tietohallinnon tulosityksikön NPS oli 60, eli erittäin hyvä tulos. Vuonna 2024 toteutetussa henkilöstökyselyssä vastaava luku oli 37, mikä oli edelleen yli kaupungin keskiarvon (14), vaikka oli laskenut edelliseen vuoteen verrattuna 38 %. Tietohallinnossa on hyvä työilmapiiri, selkeät roolit ja vaikutusmahdollisuudet omaan työhön. Tuloksen heikentymiseen vuoden 2024 henkilöstökyselyssä vaikuttaa todennäköisesti työkuorma ja palkkataso.

Tietohallinnolla on keskeinen rooli kaupungin toimintojen kehittämisessä ja uudistamisessa. Digiohjelma toteuttaa kaupungin digitalisaatiokehitystä, mutta digiohjelman tuloksellinen toteuttaminen edellyttää niin osaamista kuin kehittämiseen kohdistettavia resursseja. Tietohallinnossa on ollut erikoissuunnittelijan paikka auki useamman vuoden. Tämä on aiheuttanut osaamisvajetta ja hidastanut kehittämistyötä. Tietyt osa-alueet on tunnistettu haastavaksi toteuttaa, koska ko. osaamista puuttuu, eikä kaikkea erityisosaamista ole järkevä ostaa ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Rekrytointia on haastanut tehtävään edellytettävän erityisosaamisen taso sekä palkkataso. Kehittämistyöhön tietohallinnossa on lisätty resursseja, mutta täysi hyöty kehittämiseen kohdennettujen resurssien osalta tullaan saavuttamaan vasta tulevaisuudessa kokemuksen karttuessa. Tarkastuslautakunta näkee riittävän osaamisen ja riittävän resursoinnin tietohallinnon kehittämistehtävissä avaintekijänä koko kaupungin tulevaisuuden kehittämistyössä. Kriittisin tekijä on pitkään avoina ollut erikoissuunnittelijan paikka, mikä aiheuttaa osaamisvajetta ja hidastaa kehittämistä. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään rekrytointitoimenpiteitä sekä tarkastelemaan työsuhteen ehtoja, jotta osaamisvaje ei muodostu merkittäväksi riskiksi kaupungin digitalisaation kehittämiseen.

Tietohallinnossa on kehitetty hankintaprosessia erilaisin keinoin. Tämän on koettu nopeuttavan hankintaprosessia sekä tuovan kustannushyötyjä.

Tiedon analysoinnissa digitalisaation kehittyminen ja tulevaisuudessa tekoälyn hyödyntäminen parantaa ennakointia, palveluiden kohdentamista, resurssien optimointia ja verovarojen parhaan mahdollisen hyödyntämisen. Osana digiohjelman, Seinäjoen kaupungilla alkoi vuonna 2023 tiedolla johtamisen projekti. Tiedolla johtamisen projektista vuonna 2023 toteutettiin automatisoitu talousraportointi. Talouden raporttikokonaisuudet helpottavat ja nopeuttavat ajantasaisten tietojen löytymistä. Käyttäjä- ja katselumäärien voidaan todeta olevan hyvällä tasolla ja käyttäjäpalaute on ollut todella positiivista.

Uudistuneista talouden raporttikokonaisuuksista on järjestetty useita esittely- ja koulutustilaisuuksia. Tarkastuslautakunta suosittelee varmistamaan tilaisuuksien järjestämisen kattavasti kaikille kaupungin toimialoille.

Tiedolla johtamisen projektin osalta tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin, että mittareiden määrittelyssä on tärkeä huomioida myös datan vertailukelpoisuus vertailukaupunkien kanssa. Tietoa analysoidessa vertailutieto helpottaa tunnistamaan niin onnistumisia kuin kehityskohteita.

Ukrainan kriisi sekä kiristynyt kansallinen ja EU-tietoturvaregulaatio ovat korostaneet tarvetta panostaa tietoturvaan. Perinteisten ja uusien laaja-alaisempien kyberturvallisuushkien nopea lisääntyminen vaatii dynaamista riskienhallintaa. Tietohallinnossa on tunnistettu uhkakuvia sekä ryhdytty hallintatoimenpiteisiin. Tietohallinnolla on valmius reagoida muutostarpeisiin nopeasti. Yksi kriittinen riskitekijä tietoturvaan on käyttäjä. Tietotilinpäätöksen mukaan esihenkilöiden vastuulla on varmistua, että henkilöstö saa riittävän perehdytyksen tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvistä asioista. Ohjeistus on löydettävissä kaupungin intranetistä. Tarkastuslautakunta suosittelee järjestämään henkilöstölle säännöllisesti tietoturvakoulutusta vastaamaan tietoturvariskien hallintaan. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee tietohallintoa jatkamaan määrätietoisesti kaupungin tietoturvan vahvistamista.

Tarkastuslautakunta näkee riittävän osaamisen ja riittävän resursoinnin tietohallinnon kehittämistehtävissä avaintekijänä koko kaupungin tulevaisuuden kehittämistyössä. Kriittisin tekijä on pitkään avoinna ollut erikoissuunnittelijan paikka, mikä aiheuttaa osaamisvajetta ja hidastaa kehittämistä. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään rekrytointitoimenpiteitä sekä tarkastelemaan työsuhteen ehtoja, jotta osaamisvaje ei muodostu merkittäväksi riskiksi kaupungin digitalisaation kehittämiseen.

8. Yhteenveto

Tarkastuslautakunnan lakisääteisiin tehtäviin kuuluu arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviontikertomuksessa 2023 esitetään tarkastuslautakunnan valtuustokauden 2021–2025 kolmannen arviointivuoden tulokset. Tarkastuslautakunnan työskentely on ollut aktiivista ja yhteistyö arviointikohteina olleiden viranhaltijoiden ja tytäryhteisöiden edustajien kanssa on ollut avointa ja vuorovaikutteista.

Vuonna 2023 toiminnallisista tavoitteista toteutui 43 % ja 47 % toteutui osittain. Toiminnalliset tavoitteet jakautuivat tasaisesti kaupunkistrategian mukaisille strategisille valinnoille, tosin lähes kolmasosa toiminnallisista tavoitteista oli esitetty puutteellisesti mihin kaupunkistrategian valintaan kyseinen toiminnallinen tavoite linkittyy. Määrällisesti toiminnallisia tavoitteita vuonna 2023 oli yhteensä 90 ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen arviointiin talousarviossa oli asetettu 203 mittaria. Tarkastuslautakunta kysyy, onko 90 toiminnallista tavoitetta tehokasta tavoitteiden toteuttamiseen käytettävien taloudellisten ja ajankäyttöisten resurssien osalta.

Taloudelliset tavoitteet vuonna 2023 toteutuivat heikosti.

Taloudelliset tavoitteet

Taloudelliset tavoitteet vuonna 2023 toteutuivat heikosti. Merkittävimpana tekijänä heikkoon tulokseen oli toimintakulujen voimakas kasvu, heikko tulos maanmyyntituloissa johtuen rakennusalan yleisestä matalasuhdanteesta sekä kertaluontoinen 10 milj. € Aallokkoa koskeva alaskirjaus. Alaskirjaus johtuu vuonna 2022 toteutetusta Seinäjoen kaupungin ja eQ:n välisestä kaupasta Kiinteistö Oy Myllypuistokodin osakkeista. Vuonna 2023 päätetty myyntihinnan alennus toteutui ehdolla, jonka mukaan eQ siirtää kaupungin myöntämän kauppahinnan alennuksen suoraan Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyväksi. Tili-kauden tulokseksi muodostui -13,5 milj. ja -3,5 milj. € kun eliminoidaan Aallokkoa koskeva alaskirjaus. Huolestuttavia huomioita vuoden 2023 taloudesta ovat toimintakatteen kasvu 6,5 %, investointeja on rahoitettu velkarahalla sekä tunnusluku lainat ja vastuut per asukas on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna 11 % Konsernin tunnusluvuista suhteellinen velkaantu-

Seinäjoen kaupunkikonsernin velkaantuminen erottuu vertailukaupungeista negatiivisesti.

neisuus-% oli vertailukaupungeista heikoin ja lainat ja vastuut per asukas oli kolmanneksi heikoin, vaikka jäi alle kaupunkistrategiassa määritellyn maksimiarvon. Vertailu osoittaa, että Seinäjoen kaupunkikonsernin velkaantuminen erottuu vertailukaupungeista negatiivisesti. Kuntatalouden näkymien ennustetaan synkkenevän dramaattisesti lähitulevaisuudessa. Tarkastuslautakunta suosittelee varmistamaan kestävä taloussuunnittelun ja vaikuttavat talouden tasapainotustoimet. On tärkeää huolehtia talouden riskienhallinnasta ja kriisinsietokyvystä, jotta kaupunki pystyy ylläpitämään lakisääteiset toiminnot ja laadukkaat palvelut asukkaille myös muuttuvassa toimintaympäristössä ilman merkittävää velkamäärän kasvua.

Tunnusluku omavaraisuusaste mittaa kunnan vakaaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuusasteen ollessa alle 50 % voidaan tulkita kunnalla olevan merkittävä velkarasite. Seinäjoen kaupunkistrategian mukainen tavoitetaso omavaraisuusasteelle on olla korkeampi kuin 40 %. Vuonna 2023 kaupungin omavaraisuusaste oli heikko ollen 36,7 % ja konsernitason 34 %. Kaupungin omavaraisuusaste on ollut viimeiset yhdeksän vuotta heikolla tasolla ja viimeiset viisi vuotta alle kaupunkistrategiassa määritellyn tason. Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin, että kaikissa Seinäjoen vertailukaupungeissa omavaraisuusaste tilinpäätöksien 2023 mukaan oli yli 40 %. Tarkastuslautakunta kysyy millä toimenpiteillä velkamäärän kehitystä tullaan hillitsemään ja onko kaupunkistrategian mukaisen omavaraisuusasteen tavoitetason saavuttamiseen määritelty toimenpiteitä.

Talouteen nivoutuu arviointikohteiden perusopetus ja varhaiskasvatus osalta havainto, että tulosalueiden talousarvioilytykset vuodelta 2023 yhteensä 5,8 milj. € käsiteltiin kaupunginvaltuustossa vasta 18.3.2024. Hallintosäännön 62 §:n mukaan talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle siten, että valtuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana. Talousarviovuoden jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa. Tarkastuslautakunta edellyttää perusopetuksen ja

varhaiskasvatuksen tulosalueita seuraamaan säännöllisesti toimintamenojen kehitystä sekä käsittelemään talousarvioliitykset ajantasaisesti.

Rakennusalan suhdannevaihteluilla on merkittävä vaikutus kaupungin tuottotason maanmyyntituottojen ja maankäyttösopimusten laskutuksen kautta.

Perusopetuksessa vertailuarvona käytetään tunnuslukua käyttökustannukset per oppilasmäärä ja varhaiskasvatuksessa käyttökulut 1–6-vuotiasta lasta kohden. Vertailtaessa tunnuslukuja vuodelta 2022 otokseen valittuihin vertailukaupunkeihin, voidaan todeta perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toiminnan Seinäjoella olevan hyvin kustannustehokasta. Kuitenkin tulosalueiden toimintamenot edelliseen vuoteen verrattuna kasvoivat perusopetuksessa 5,3 milj. € eli 9,2 % ja varhaiskasvatuksessa 6,7 milj. € eli 12,8 %. Toimintamenojen kasvun taustalla on yleinen kustannustason kasvu, työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset, varhaiskasvatuksessa olevien lasten sekä peruskoulun oppilasmäärien kasvu sekä tuntikehyksen kasvu. Tarkastuslautakunta huomioi vertailun osoittaman kustannustehokkuuden merkittävänä onnistumisena, mutta koko kaupungin taloussuunnittelun näkökulmasta näin merkittävä toimintamenojen kasvu yhden vuoden aikana ei ole kestävä.

Kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden talouden analysoinnissa todettiin, että rakennusalan suhdannevaihteluilla on merkittävä vaikutus kaupungin tuottotason maanmyyntituottojen ja maankäyttösopimusten laskutuksen kautta. Tarkastuslautakunta suosittelee taloussuunnittelussa ottamaan huomioon rakennusalan matalasuhdanne ja sen vaikutus kaupungin maanmyyntituottojen tasoon. Taloussuunnittelun oikeellisuuden vuoksi maanmyyntituotot tulee arvioida realistisesti ja huomioida rakennusalan toimintaympäristö ja suhdanne-ennusteet.

Tiedon analysoinnissa digitalisaation kehittyminen ja tulevaisuudessa tekoälyn hyödyntäminen parantavat ennakkointia, palveluiden kohdentamista, resurssien optimointia ja verovarojen parhaan mahdollisen hyödyntämisen. Osana digiohjelmia, Seinäjoen kaupungilla alkoi vuonna 2023 tiedolla johtamisen projekti. Tiedolla johtamisen projektista vuonna 2023

toteutettiin automatisoitu talousraportointi. Talouden raporttikokonaisuudet helpottavat ja nopeuttavat ajantasaisten tietojen löytymistä. Käyttäjä- ja katselumäärien voitiin todeta olevan hyvällä tasolla ja käyttäjäpalaute on ollut positiivista. **Tarkastuslautakunta odottaa talousraportoinnin kehittymisen tuovan palvelukeskuksille tukea taloussuunnitteluun, talouden seurantaan ja raportointiin, jotta toimintamenojen kehitys tulee olemaan hallittavissa olevalla tasolla, poikkeamien tunnistaminen ja analysointi helpottuu sekä talousarvion muutoskäsitely tulee olemaan ajantasaista.**

Erityisopetuksen tarve sekä haastavat tilanteet kouluissa

Seinäjoki on kasvava kaupunki ja perusopetuksen oppilasmäärä kasvaa voimakkaasti. Seinäjoki on asukasluvultaan Suomen 16. suurin kaupunki, mutta perusopetuksen oppilasmäärällä laskettuna 11. suurin kaupunki. Joulukuussa 2023 oppilaita oli 7 162. Nopeasti kasvava oppilasmäärä aiheuttaa haasteita koulujen ryhmäkokoisiin ja opetustiloihin. Haasteisiin on vastattu mm. kohdentamalla resursseja, tarkentamalla koulupiirirajoja sekä suunnittelemalla kouluverkkoa pitkällä ajanjaksolla. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä ja valmistavaa opetusta tarvitsevien oppilaiden määrä kasvavat vuosittain. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen koulupsykologi- ja koululääkäriresurssia on kokemuksen mukaan vähemmän kuin palvelutarve edellyttäisi.

Perusopetuksessa on havaittu rekrytointihaasteita erityisopetukseen ja valmistavaan opetukseen. Tarkastuslautakunta suosittelee perusopetuksen tulosaluetta yhdessä kaupungin henkilöstöpalveluiden kanssa kehittämään rekrytointitoimenpiteitä, jotta voidaan varmistaa erityisopetuksen ja valmistavan opetuksen resurssien riittävyys.

Seinäjoki on asukasluvultaan Suomen 16. suurin kaupunki, mutta perusopetuksen oppilasmäärällä laskettuna 11. suurin kaupunki.

Perinteisten ja uusien laaja-alaisempien kyberturvallisuusuhkien nopea lisääntyminen vaatii dynaamista riskienhallintaa.

Tarkastuslautakunta on huolissaan koulujen arkeen sisältyvistä haastavista tilanteista, kuten kiusaaminen, päihdeongelmat ja haastava some-käyttäytyminen. Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen ovat avainasemassa näiden tilanteiden selvittämisessä. Kodin ja koulun yhteistyö on erittäin tärkeää. Kouluilla on tehty toimenpiteitä ja kehitetty toimintamalleja haastavien tilanteiden ennaltaehkäisyyn, valvontaan ja puuttumiseen. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen suorittamaan ja kehittämään vaikuttavia toimintatapoja kiusaamisen, päihdeongelmien ja haastavan some-käyttäytymisen varhaiseen puuttumiseen huomioiden erityisesti ennaltaehkäisevät toimenpiteet.

Tietohallinto

Ukrainan kriisi sekä kiristynyt kansallinen ja EU-tietoturvaregulaatio ovat korostaneet tarvetta panostaa tietoturvaan. Perinteisten ja uusien laaja-alaisempien kyberturvallisuusuhkien nopea lisääntyminen vaatii dynaamista riskienhallintaa. Tietohallinnossa on tunnistettu uhkakuvia sekä ryhdytty hallintatoimenpiteisiin. Tietohallinnolla on valmius reagoida muutostarpeisiin nopeasti. Yksi kriittinen riskitekijä tietoturvaan on käyttäjä. Tietotilinpäätöksen mukaan esihenkilöiden vastuulla on varmistua, että henkilöstö saa riittävän perehdytyksen tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvistä asioista. Ohjeistus on löydettävissä kaupungin intranetistä. Tarkastuslautakunta suosittelee järjestämään henkilöstölle säännöllisesti tietoturvakoulutusta vastaamaan tietoturvariskien hallintaan. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee tietohallintoa jatkamaan määrätietoisesti kaupungin tietoturvan vahvistamista.

Tarkastuslautakunta näkee riittävän osaamisen ja riittävän resursoinnin tietohallinnon kehittämistehtävissä avaintekijänä koko kaupungin tulevaisuuden kehittämistyössä. Kriittisin tekijä on pitkään avoinna ollut erikoissuunnittelijan paikka, mikä aiheuttaa osaamisvajetta ja hidastaa kehittämistä. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään rekrytointitoimenpiteitä sekä tarkastelemaan työsuhteen ehtoja, jotta osaamisvajetta ei muodostu merkittäväksi riskiksi kaupungin digitalisaation kehittämiseen.

Maapoliittinen ohjelma ja asuntopoliittinen ohjelma

Maapoliitiikan toteuttaminen vaatii jatkuvaa asiantuntemuksen, johtamisen ja yhteistyöverkostojen kehittämistä kaupunkiorganisaatiossa ja sen ulkopuolella. Maata pyritään hankkimaan aktiivisesti strategisesti tärkeiltä alueilta, jotta saadaan riittävän laajoja ja yhtenäisiä maa-alueita kaavoitettavaksi. Seinäjoen kaupungin pinta-ala on 1 496 km², josta kaupunki omistaa noin 11 599 ha, eli vajaa 8 % koko pinta-alasta. 27 % kaupungin maaomaisuudesta sijaitsee asemakaavoitetulla alueella ja 73 % asemakaavoitetun alueen ulkopuolella. Maapoliittisessa ohjelmassa on määritelty maanhankinnan lähivuosien painopistealueet. Painopistealueilta osalta on onnistuttu erinomaisesti maanhankinnassa ja osan osalta ei ole juurikaan edistytty. Mikäli maanhankinta määritellyillä painopistealueilla ei edisty, mukautetaan painopistealueita tilanteen mukaan. Pääsääntöisesti viime vuosina on ylletty raakamaan hankinnassa kaupunkistrategian mukaiseen tavoitteeseen, joka on yli 40 ha / vuosi. Kaavoitusprosessi on pitkä ja myös raakamaan hankintaa tulee suorittaa hyvin ennakoivasti.

Syksyllä 2023 nousi esiin akuutti tarve kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Riittävä asuntotarjonta on yksi kriittisistä menestystekijöistä turvaamaan kaupungin kasvua. Huomioitavaa on myös, että kansainvälisyys ja maahanmuutto on merkittävä tekijä alueen työvoimatarpeeseen ja kasvuun. Kireä asuntotilanne uhkaa erityisesti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla Seinäjoelle opiskelemaan. Vuokra-asuntotarpeen kehitys on tunnistettu kaupungin asuntopoliittisessa työryhmässä, jossa on säännöllisesti seurattu asuntopoliittisen ohjelman keskeisten tavoitteiden toteutumista ja ajankohtaisia asuntopoliittisia aiheita. Tarkastuslautakunta on huomionnut kannanotossaan rakennusosalalla vallitsevan haastavan markkinatilanteen sekä kaupungin rajalliset vaikutusmahdollisuudet akuuttiin asuntotarpeeseen kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Tarkastuslautakunta kuitenkin esittää kysymyksen, onko asuntopoliitiikan tavoitteiden toteuttamisen edistäminen kuvattu ja vastuutettu riittävällä tasolla

kaupunkiympäristön sekä elinvoiman ja työllisyyden toimialojen johtavien viranhaltijoiden tehtäväkuvauksissa. Onko vuokra-asuntotilanteen koordinoitua, seuranta ja ennakoitua mahdollista kehittää resursoinnin, tehtäväkuvauksen tai toimintatapojen kehittämisen kautta ja millainen vaikuttavuus tällä olisi niin asuntopoliittisten tavoitteiden toteuttamisen varmistamiseen kuin kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarpeesta juontuvien riskien hallintaan. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee asuntopoliittista työryhmää raportoimaan kaupunginhallitukselle vuosittain asumisen tilannekuvan ja muutokset päätöksenteon tueksi sekä kaupunginhallitusta käymään keskustelun asuntopoliittikan nykytilasta ja seuraavan vuoden tavoitteista.

Kaupungin pysäköinninvalvonta

Pysäköinninvalvonta on kaupungin suorittamaa viranomaistoimintaa. Vuonna 2023 pysäköintivirhemaksut olivat 188 404 euroa (145 128 euroa vuonna 2022). Seinäjoella pysäköintivirhemaksut ovat merkittävästi alhaisemmat verrattuna Vaasaan ja Kokkolaan. Pysäköintivirhemaksutuloihin vaikuttaa pysäköintihinta, maksullisen alueen laajuus, pysäköintivirhemaksun määrä, kaupunkirakenne sekä pysäköinninvalvonnan resurssit ja toimintatapa. Pysäköintivirhemaksut eivät ole täysin vertailukelpoisia kaupunkien välillä. Seinäjoella pysäköintivirhemaksut ovat kuitenkin poikkeuksellisen alhaiset. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia tehostamaan pysäköinninvalvonnan toimintatapoja.

SEINÄJOEN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Seinäjoki 28.5.2024

Jarkko Panu
puheenjohtaja

Paula Sihto
varapuheenjohtaja

Ilkka Hyvönen
jäsen

Aapo Jumppanen
jäsen

Päivi Katajamäki
jäsen

Aki Ruotsala
jäsen

Anne Saari
jäsen

Sirpa Syrjälä
jäsen

Seinäjoki

